

ISAAC ASIMOV ZADUŽBINA

Prvi deo: PSIHOISTORIČARI

Hari Seldon - ...rođen 11.988, umro 12.069. godine galaktičke ere. Uobičajenije je da se ovi datumi navode prema sadašnjoj, Zadužbinskoj eri: od 79. godine pre z.e. do 1. godine z.e. Dete roditelja iz srednje klase, rođen je na Helikonu u sektoru Arktura (gde je, prema legendi sumnjive verodostojnosti, njegov otac bio uzgajivač duvana na planetnoj hidroponičnoj stanici); zarana je pokazao zadivljujuću sposobnost za matematiku. Bezbrojne su, a poneke i protivrečne, anegdote o njegovoj sposobnosti. Kažu da je u drugoj godini života...

...Nesumnjivo je da su njegovi najveći doprinosi bili na polju psihoistorije. Kada se Seldon suočio sa tom oblašću ona jedva da je obuhvatala nekoliko neodređenih aksioma; za njim je ostala duboka statistička nauka...

...Najbolji dostupni izvor pojedinosti o njegovom životu predstavlja biografija iz pera Gala Dornika, koji je kao mladić upoznao Seldona, dve godine pre smrti velikog matematičara. Priča o susretu...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

Svi ovde dati navodi iz Enciklopedije Galaktike uzeti su uz pristanak izdavača, iz 116. izdanja koje je 1.020 godine z.e. objavila izdavačka kuća Enciklopedija Galaktika S.O.J. sa Terminusa.

1.

Zvao se Gal Dornik, a bio je obično provincijsko momče koje nikada ranije nije videlo Trantor. To jest, barem ne u stvarnosti.

Video ga je mnogo puta na hiperviziji, a s vremena na vreme i u ogromnim trodimenzionalnim novostima kada bi prikazivale neko carsko krunisanje ili prvu sednicu Galaktičkog saveta. Međutim, iako je čitav svoj život proveo na Sinaksu, koji kruži oko jedne zvezde na ivici Plave struje, nije bio odsečen od civilizacije. U to doba nijedno mesto u Galaksiji nije to bilo.

Galaksija je tada obuhvatala skoro dvadeset i pet miliona nastanjenih planeta, a sve do jedne pokoravale su se suverenoj vlasti Carstva, čija se prestonica nalazila na Trantoru. Bila je to poslednja polovina veka za koju se to moglo reći.

Za Gala je ovo putovanje predstavljalo nesumnjivi vrhunac njegovog mlađanog života, provedenog u bavljenju naukom. Bivao je on i ranije u svemiru, tako da je ovaj put kao putovanje za njega malo značio. Istina, ranije je putovao samo do Sinaksovog jedinog satelita kako bi prikupio podatke neophodne za disertaciju o mehanici kretanja meteora, ali svemirsko putovanje je isto - putovao čovek pola miliona milja ili mnoge svetlosne godine.

Pomalo se čeličio za skok kroz hipersvemir, za tu pojavu koju čovek ne može iskusiti kod običnog međuplanetnog putovanja. Skok je bio, a verovatno će uvek i ostati, jedini praktično moguć način međuzvezdanog putovanja. Putovanje kroz običan svemir moglo se obavljati brzinom ne većom od brzine obične svetlosti (delić naučnog saznanja - jedna od onih nekoliko stvari poznatih još od zaboravljenog svitanja ljudske istorije), a to bi značilo godine putovanja čak i između najbližih naseljenih sistema. Kroz hipersvemir, to nezamislivo područje koje nije ni prostor ni vreme, ni materija ni energija, ni nešto ni ništa, čovek je mogao da uzduž prođe čitavu Galaksiju u vremenskom rasponu između dva uzastopna trena.

Gal je iščekivao prvi od tih skokova s malom zebnjom u stomaku, no skok se sveo tek na neznatni potres, mali unutrašnji trzaj koji je

prestao trenutak pre nego što je bio siguran da ga je osetio. To je bilo sve.

A posle toga postojao je samo brod, veliki i blistavi proizvod dvanaest hiljada godina razvitka Carstva, i on sam, sa tek odbranjenim doktoratom iz matematike i pozivom velikog Harija Seldona da dođe na Trantor i pridruži se ogromnom i pomalo tajanstvenom Seldonovom projektu.

Posle razočaranja sa skokom, ono što je Gal iščekivao bio je prvi pogled na Trantor. Često je odlazio u vidikovac. U najavljeno vreme čelični poklopci bi se podizali, a on bi se uvek tu nalazio posmatrajući oštri sjaj zvezda, uživajući u neverovatnom sumagličastom rojenju zvezdanog jata, sličnog nekom džinovskom konglomeratu svitaca zatečenom usred pokreta i zauvek stišanom. Jednom prilikom, na nekih pet svetlosnih godina od broda, pojavio se i hladni, plavobeli dim gasovite nebule, te se mlečno prosuo po oknu ispunjavajući odaju ledenom senom, da bi dva sata kasnije, posle još jednog skoka, iščeznuo.

Prvi pogled na Trantorovo sunce bio je pogled na oštru belu tačku, skoro izgublenu u mnoštvu sličnih, prepoznatljivu jedino zbog toga što mu je brodski vodič na nju ukazao. Ovde, u središtu sazvežđa, zvezde su bile guste. Međutim, sa svakim skokom suce bi zasjalo jače, zasenjujući ostale zvezde i čineći ih bledim i razvodnjenim.

Jedan oficir se pojavi i reče: "Vidikovac se zatvara do kraja putovanja. Pripremite se za spuštanje."

Gal pođe za njim i uhvati ga za rukav bele uniforme, na kome se nalazio amblem Carstva - svemirski brod i sunce.

On izusti: "Mogu li da ostanem? Želeo bih da vidim Trantor." Oficir se nasmeši, a Gal malo pocrvene. Shvati da govori sa provincijskim naglaskom.

Oficir odgovori: "Do jutra ćemo se spustiti na Trantor."

"Hteo sam da kažem - da ga vidim iz svemira."

"Oh! Momče, žao mi je. Da je ovo svemirska jahta to bismo lako sredili. Ne želiš valjda da te zaslepi i da dobiješ opekotine i ožiljke od zračenja?"

Gal se udalji.

Oficir mu doviknu: "Trantor bi i onako bio samo jedna siva mrlja, mališa. Što ne pođeš na jedno svemirsko kružno putovanje kad stigneš na Trantor. Jeftina su."

Gal se obazre: "Hvala lepo."

Bilo je detinjasto od njega što se osećao razočaranim, ali detinjatost je prirodna i kod odraslog čoveka kao i kod deteta, te je u Galovom grlu stajala knedla. Nikada nije video Trantor raširen u svoj njegovoj neverovatnosti, u prirodnoj veličini, a nije očekivao da će na to morati još da čeka.

2.

Brod je pristajao uz mešavinu šumova. Uz udaljeno siktanje atmosfere koju proseca i koja klizi uz metal broda. Uz ustaljeno zujanje klima-uređaja koji se bore sa vrelinom trenja; uz stišano brujanje motora koji smanjuju brzinu. A zatim, ljudski glasovi, glasovi ljudi i žena koji se okupljaju u odajama za iskrcavanje, škripa čekrka koji podižu prtljag, poštu i tovar na dugu osu broda sa koje će se kasnije pomeriti ka platformi za istovar.

Gal oseti slabi trzaj koji je ukazivao na to da brod više nema svoje sopstveno kretanje. Teža broda ustupala je pred težom planete, a za to su bili potrebni sati. Hiljade putnika strpljivo je sedelo u odajama za iskrcavanje, dok su se ove lagano ljuljale po poljima sila kako bi prilagodile svoju orijentaciju smeru sile teže koji se menjao. Konačno, putnici počеше da gamižu niz blago iskošene rampe do velikih razjapljenih izlaza.

Galov prtljag je bio mali. Stajao je kod pulta dok su ga stručno rasturali i ponovo pakovali. Pregledali su mu vizu i stavili pečat. On sam nije obraćao pažnju.

To je Trantor! Vazduh je ovde izgledao malo gušći, teža malo snažnija nego na njegovoj rodnoj planeti Sinaks, ali privići će se već na to. Pitao se da li će se privići i na njegovu neizmernost.

Pristanišna zgrada bila je ogromna. Krov gotovo izgubljen u visinama. Gal skoro da zamisli oblake kako se stvaraju oko njenog vrha. Nije mogao videti naspramni zid već samo ljude i pultove; pod se protezao sve dok nije u sumaglici nestao.

Čovek za pultom ponovo progovori. Zvučalo je kao da je ljutit. "Makni se, Dornik." Morao je da ponovo pogleda u vizu kako bi se podsetio imena.

Gal reče: "Gde... gde..."

Čovek za pultom pokaza prstom: "Taksi vozila... desno, pa treća levo."

Gal se pomeri i opazi plamteće zavijutke vazduha, visoko okačene o ništa, koji su kazivali "TAKSI VOZILA VOZE U SVIM PRAVCIMA."

Dok se Gal udaljavao, iz bezlične gomile izdvoji se jedna prilika i zaustavi se ispred pulta. Čovek za pultom pogleda i mahnu glavom. Prilika u znak odgovora klimnu i pođe za mladim useljenikom. Stigao je u pravi čas da čuje Galovo odredište.

Gal se nađe pritešnjen uz šipku.

Na tablici je pisalo Nadzornik. Čovek, na koga se ovo odnosilo, ne podižući pogled, upita: "Kuda?"

Galova sredstva bila su veoma oskudna, ali to je samo za jednu noć, a posle će dobiti posao. Pokušao je da zvuči neusiljeno: "Do nekog dobrog hotela, molim."

Ovo ne ostavi nikakav utisak na nadzornika. "Svi su dobri. Recite do kojeg."

U očajanju Gal reče: "Do najbližeg, molim vas."

Nadzornik dodirnu dugme. Na podu se stvori tanka linija svetlosti koja je krivudala među drugima koje su iz časa u čas menjale jačinu u različitim bojama i prelivima. Jedna karta bi tutnuta u Galovu ruku. Slabo je svetlucala.

Nadzornik reče: "Jedan i dvanaest."

Prebirajući po metalnom novcu, Gal nesigurno upita: "Gde treba da idem?"

"Sledite svetlost. Karta će svetlucati dok budete išli pravim putem."

Gal pogleda uvis i poče da korača. Stotine ljudi je milelo po ogromnom prostoru, sledeći svoje pojedinačne smerove, mešajući se i razdvajajući se na raskrsnicama kako bi stigli do svojih ciljeva.

Njegova putanja se završi. Čovek u drečavoj plavožutoj uniformi, sjajnoj i novoj, od plastike koja se ne prlja, prihvati njegove dve torbe.

"Direktna linija za Luksor", reče.

Čovek koji je sledio Gala čuo je to. Čuo je i Gala kako kaže "U redu", a zatim ga je posmatrao dok ulazi u vozilo sa zatupastim prednjim delom.

Taksi se podizao uvis. Gal je zurio kroz izvijeno, prozračno okno, čudeći se što u zatvorenoj kabini ima osećaj kao da leti kroz vazduh i instiktivno se grčevito uhvati za naslon vozačevog sedišta. Prostranstvo se smanjilo, a ljudi postadoše nasumice razbacani

mravi. Prizor se još više smanji, a zatim poče da klizi unazad.

Pred njim se nalazio zid. Započinjao je visoko u vazduhu, a protezao se nagore do u nedogled. Bio je izrešetan rupama koje su predstavljale otvore tunela. Galov taksi krenu prema jednoj od njih, a zatim u nju zaroni. Gal se za trenutak zapita kako je vozač mogao da je u tom mnoštvu pronađe.

Sada je vladala tmina čiju su sumornost ublažavali samo treptaji raznobojnih signalnih svetiljki. Vazduh je bio ispunjen šumovima užurbanosti. Gal se naže napred zbog smanjene brzine, a taksi iskoči iz tunela i još jednom se spusti na zemlju.

"Hotel Luksor", nepotrebno reče vozač. On pomože Galu oko prtljaga, užurbanog izgleda primi napojnicu od deset kredita, a zatim primi nekog putnika koji je čekao da se ponovo podigne uvis.

Za sve to vreme, još od trenutka iskrcavanja, nebo se nije pomolilo.

3.

TRANTOR - ...Početkom trinaestog milenijuma ta tendencija je dosegla svoj vrhunac. Stotinama generacija središte vlade Carstva, locirano, kao što je i bilo, u središnjim oblastima Galaksije, jedan od najgušće naseljenih i industrijski najrazvijenijih svetova u sistemu, nije moglo a da ne bude i najgušći i nabogatiji čvor čovečanstva koji Rasa ikada beše videla.

Stalno napredujući, njegova urbanizacija konačno je dosegla krajnju granicu. Celokupna kopnena površina Trantora, koja se protezala na sedamdeset pet miliona kvadratnih milja, predstavljaja je jedan jedini grad. Na njegovom vrhuncu, broj stanovnika je premašio četrdeset milijardi. Ovaj ogroman broj stanovnika skoro u celosti se bavio upravnim poslovima Carstva, i smatrao se nedovoljnim da bi izišao na kraj sa tim složenim zadatkom. (Trebalo se podsetiti da je nemogućnost valjanog upravljanja Galaktičkim carstvom, pod nenadahnutim vođstvom poslednjih careva, i bila značajan činilac Pada.) Svakodnevno su flotile od desetina hiljada brodova dovlačile za potrebe trantorskih trpeza proizvode čitavih dvadeset svetova, koji su se bavili poljoprivredom...

Zavisnost od spoljnih svetova za hranu, a uostalom, i za sve životne potrebe, učinila je Trantor ranjivim na opsadno osvajanje. U poslednjem milenijumu Carstva monotono brojne pobune stavljale su ovo do znanja jednom caru za drugim, tako da je politika Carstva postala jedva nešto više od čuvanja Trantorove osetljive žile kucavice...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

Gal nije bio siguran da sunce sija, pa čak ni da li je dan ili noć. Stideo se da pita. Izgledalo je kao da čitava planeta živi pod metalom. Obred koji upravo beše završio nazvali su ručkom, ali bilo je mnogo planeta gde se živelo prema standardnoj časovnoj podeli ne osvrćući se na, možda, nepogodne smene dana i noći. Broj obrtaja planeta se razlikuje, a Trantorov mu nije bio poznat.

U početku je žudno sledio putokaze do Sunčane sobe, ali je utvrdio da je to samo soba u kojoj se sunčaju pod veštačkim zracima. Oklevao je časak ili dva, pa se vratio u predvorje Luksora.

"Gde mogu da kupim kartu za kružno putovanje oko planete?" upita on obrativši se portiru.

"Upravo ovde."

"Kada se polazi?"

"Za poslednje ste upravo zakasnili. Naredno je sutra. Kupite sada kartu, a mi ćemo vam rezervisati mesto."

"Oh!" Sutra je suviše kasno. Sutra će biti na Univerzitetu. On upita: "Da ne postoji neka kula osmatračnica, ili tako nešto? Mislim, pod vedrim nebom."

"Naravno. Ukoliko želite, mogu vam prodati ulaznicu. Samo da proverim da ne pada kiša." Pritisnuo je prekidač kraj svog lakta i počeo da čita slova koja su brzo promicala preko mlečnog ekrana. Gal je čitao zajedno s njim.

Portir reče: "Vreme je lepo. Kad malo bolje razmislim - biće da je sada sezona suvog vremena." Zatim razgovorljivo dodade: "Ne marim vam ja mnogo za spoljašnjost. Poslednji put sam bio na otvorenom pre tri godine. Znaite, kad čovek to jednom vidi, video je sve; izvolite ulaznicu. Specijalni lift je pozadi. Piše na njemu ZA KULU. Samo se poslužite."

Lift je bio od one nove vrste koja radi na osnovu gravitacionog odbijanja. Gal uđe, a za njim uploviše i drugi. Liftboj pritisnu prekidač. Za trenutak, dok su bili u bestežinskom stanju, Gal je imao osećaj kao da lebdi u prostoru, a zatim poče malo pomalo da dobija težinu što je lift više ubrzavao penjući se uvis. Zatim započe usporavanje, a njegova stopala se odvojiše od poda. I protiv svoje volje, on zaječa.

Liftboj povika: "Zavuci stopala ispod šipke. Zar ne umeš da čitaš?"

Drugi to već behu učinili. Smeškali su se dok je on besno i uzaludno pokušavao da sklizne niz zid. Cipelama su se zakačili za hromirane šipke koje su se paralelno protezale na podu u razmacima od po dve stope. Ulazeći, primetio je te šipke, ali ih je potom smetnuo s uma.

Jedna ruka se ispruži i povuče ga na dole.

Dok se zadihano zahvaljivao, lift se zaustavi.

Iskočio je na otvorenu terasu oblivenu belim sjajem od kojeg ga zaboše oči. Tik uz njega nađe se čovek čija mu je ruka upravo pomogla.

Čovek ljubazno reče: "Ima dosta slobodnih sedišta."

Gal zatvori usta - zverao je - pa odgovori: "Zaista, tako izgleda." Automatski se uputi prema njima, a zatim zastade.

"Ukoliko nemate ništa protiv, zadržao bih se malo kod ograde. Želim - želim da malo razgledam."

Čovek mu dobronamerno klimnu, a Gal se naže preko ograde koja mu je dosegala do ramena, uronivši u celu panoramu.

Tle nije mogao da vidi. Beše se izgubilo u neprestano rastućim spletovima struktura koje su ljudi izgradili. Nije mogao da vidi ništa osim metala prema nebu, dok se samo nebo protezalo u jednoličnom sivilu; znao je da je takvo iznad cele površine planete. Jedva da se moglo primetiti neko kretanje - na nebu tek nekoliko izletničkih brodova; znao je, međutim, da se sav saobraćaj milijardi ljudi odvija ispod metalne kore sveta.

Nije se moglo videti nikakvo zelenilo; ni zelenilo, ni zemlja, ništa živo osim čoveka. Neodređeno se priseti da se negde u tom svetu nalazi i Carska palata, usred stotine hiljada kvadratnih milja prirodnog zemljišta, zelenog od drveća, kao duga prošaranog cvećem. Ostrvce usred čeličnog okeana, nevidljivo s mesta na kome se nalazio. Možda je bilo udaljeno deset hiljada milja. Nije znao.

Mora što pre na kružno putovanje!

Glasno uzdahnu shvativši da je najzad na Trantoru, na planeti koja je središte čitave Galaksije i jezgro ljudske rase. Nije primećivao nijednu od njegovih slabosti. Nije video brodove s hranom kako pristaju. Nije znao za žilu kucavicu koja delikatno povezuje četrdeset milijardi sa Trantora sa ostatkom Galaksije. Jedino je bio svestan najvećeg ljudskog podviga, potpunog i gotovo oholo konačnog osvajanja sveta.

Udalji se pomalo prazna pogleda. Poznanik iz lifta mu pokaza na mesto pored sebe, na koje se Gal spusti. Čovek se nasmeši: "Zovem se Džeril. Mora biti da ste prvi put na Trantoru?"

"Da, gospodine Džerile."

"To sam i mislio. Džeril mi je ime. Trantor osvaja, ukoliko imate pesnički temperament. Sami Trantorci se, ipak, ovamo ne penju. Ne vole to. Ide im na nerve."

"Na nerve! Uzgred, zovem se Gal. Zbog čega ih to nervira? Veličanstveno je."

"Stvar ukusa, Gale. Da ste rođeni u sobičku, rasli u hodniku, da radite u sobičku, a godišnji odmor provodite u pretrpanoj odaji za sunčanje, onda bi vas izlazak u otvoren prostor, gde je iznad vas samo nebo, mogao dovesti do nervnog sloma. Decu, čim napune pet godina, teraju da jednom godišnje dolaze ovamo. Ne znam da li to šta koristi. U stvari, to im nije dovoljno, a prvih nekoliko puta dobiju histerični napad. Trebalo bi da počnu s tim čim ih odbiju od sise, i da ih dovode jednom nedeljno."

On nastavi: "Naravno, to zapravo i nije važno. Pa šta, ako i ne izađu nikada? Zadovoljni su tamo dole i oni čine da Carstvo postoji. Šta mislite na kojoj smo visini?"

"Polu milje?" reče Gal, pitajući se ne zvuči li to naivno.

Mora biti da je bilo tako, jer se Džeril nasmeja: "Ne. Samo pet stotina stopa."

"Kako? Pa lift je vozio skoro..."

"Znam, ali najviše vremena je bilo potrebno da dopre do zemljine površine. Na Trantoru su tuneli prokopani na milju ispod površine. Kao ledeni breg. Devet desetina se ne vidi. Zalazi čak nekoliko milja i u tle ispod okeana, pored obale. U stvari, tamo dole smo tako daleko da koristimo razliku koja postoji između temperature zemljine površine i temperature na nekoliko milja dubine, da dobijemo svu potrebnu energiju. Jeste li to znali?"

"Ne, mislio sam da koristite atomske generatore."

"Jesmo nekada, ali ovo je jeftinije."

"Pretpostavljam da je tako."

"Šta mislite o svemu ovom?" Za trenutak je izgledalo kao da se čovekova dobronamernost pretvorila u neku prepredenost. Skoro da je izgledao lukav.

Gal se zbuni. "Veličanstveno", ponovi on.

"Da li ste ovde na odmoru? Proputovanju? Ili ste došli kao

izletnik?"

"Pa, na baš to. U stvari, uvek sam žudeo da posetim Trantor, ali sam ovde prvenstveno zbog posla."

"Oh?"

Gal oseti potrebu da malo objasni. "U vezi projekta dr Seldona sa Trantorskog univerziteta."

"Gavran Seldon?"

"A ne. Čovek o kome govorim zove se Hari Seldon - psihoistoričar Seldon. Nisam čuo za Gavrana Seldona."

"Na Harija i mislim. Zovu ga Gavran. Šatrovački. Stalno proročiće propast."

"Stvarno?" Gal se iskreno začudi.

"Sigurno, trebalo bi da to znate." Džeril se više nije osmehivao. "Dolazite da biste za njega radili, zar ne?"

"Pa, da. Ja sam matematičar. Zbog čega proriče katastrofu? Koju vrstu katastrofe?"

"Na koju vrstu biste vi pomislili?"

"Bojim se da nemam nikakvu predstavu. "Čitao sam radove koje su dr Seldon i njegova grupa objavili. "Odnose se na matematičku teoriju."

"Da, oni radovi koje objavljuju."

Gal poče da se ljuti. "Zato samo reče: "Mislim da bih se sada povukao u svoju sobu. Umoran sam. Milo mi je što sam se s vama upoznao."

Džeril ravnodušno mahnu rukom u znak oproštaja.

U sobi, Gal zateče jednog čoveka kako ga čeka.

Bio je isuviše iznenađen, tako da za trenutak nije mogao da izusti one neizbežne reči koje su mu na usnama lebdele: "Šta radite ovde?"

Čovek ustade. Bio je star, skoro potpuno ćelav, hramao je, ali su mu oči bile veoma sjajne i plave.

On reče: "Ja sam Hari Seldon", trenutak pre nego što je smeteni Galov mozak uspeo da poveže taj lik sa sećanjem na lice toliko puta viđeno na slikama.

4.

PSIHOISTORIJA - ...Gal Dornik, koristeći matematičke pojmove, definiše psihoistoriju kao matematičku granu koja se bavi reagovanjima ljudskih konglomerata na utvrđene društvene i privredne stimulanse...

..."Kod svih takvih definicija implicitna je pretpostavka da je ljudski konglomerat kojim se bave dovoljno veliki za pravilnu statističku obradu." Potrebna veličina tog konglomerata može se odrediti pomoću Prve Seldonove teoreme, koja ...

Dalja nužna pretpostavka bila bi da sam ljudski konglomerat nije svestan psihoistorijske analize, kako bi njegove reakcije bile zaista neusiljene...

Osnova svake pravilne psihoistorije počiva na razvoju Seldonovih funkcija koje ispoljavaju odluke podudarne odlukama onih društvenih i privrednih sila kao što...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

"Dobar dan, gospodine ", reče Gal. "Ja, ja..."

"Niste mislili da ćemo se videti pre sutrašnjeg dana? Da je sve kao i obično ne bismo se ni videli. Stvar je međutim u tome što moramo da delamo brzo, ukoliko želimo da iskoristimo vaše usluge. Postaje sve teže dobiti nove ljude."

"Ne shvatam, gospodine."

"Na kuli ste razgovarali s nekim čovekom, zar ne?"

"Da. Zove se Džeril. O njemu ne znam ništa više."

"To nije njegovo pravo ime. On je agent Komisije za javnu bezbednost. Pratio vas je još od svemirske luke."

"Zbog čega? Zbunjen sam."

"Da li je čovek s kule govorio i meni?"

Oklevajući, pomalo, Gal odgovori: "Nazvao vas je Gavranom Seldonom."

"Da li je rekao zbog čega?"

"Rekao je da proričete propast."

"To i činim. Šta vam znači Trantor?"

Kao da svako očekuje njegovo mišljenje o Trantoru. Gal nije bio kadar da odgovori bilo šta, do: "Veličanstven je."

"To ste kazali a da niste ni razmislili. A šta je sa psihoistorijom?"

"Nije mi ni palo na pamet da je primenim na problem."

"Pre nego što me budete napustili, mladiću, naučićete da, kao nešto što se samo po sebi razume, primenjujete psihoistoriju na sve probleme - pazite." Seldon iz kese za pojasom izvadi računar. "Primetio je da ljudi imaju običaj da računar drže pod uzglavljem, kako bi se njime koristili u časovima nesanice." Njegova siva, sjajna površina bila je pomalo pohabana od upotrebe.

Seldonovi hitri prsti, starački pegavi, igrali su po tvrdoj plastici koja je uokviravala računar. Na sivilu zasjaše crveni simboli.

"Ovo predstavlja sadašnje stanje Carstva", reče on. Zatim pričeka.

Gal najzad primeti: "To svakako nije potpuni prikaz."

"Ne, nije potpun.", reče Seldon, "i mило mi je što moje reči ne uzimate zdravo za gotovo. Međutim, to je približna vrednost koja će poslužiti da se izvede konačna teorema. Slažete li se s tim? "

"Da, pod uslovom da kasnije mogu proveriti izvod funkcije." Gal je pazio da ne upadne u moguću klopku.

"U redu. Ovome ćemo dodati poznate verovatnoće ubistva cara, pobune vicekralja, ponovljena razdoblja privredne krize, smanjenje broja planetnih istraživanja..."

Seldon nastavi da nabraja. Kako je šta pominjao tako su na njegov dodir oživljavali novi simboli, utapajući se u novu funkciju koja se proširivala i menjala.

Gal ga samo jednom prekide: "Ne vidim umesnost te stalne transformacije."

Seldon je ponovi, sporije.

Gal reče: "Ali to je obavljeno pomoću zabranjene socioradnje."

"Dobro je. Brzo shvatate, ali još nedovoljno brzo. Za ovo nije zabranjena. Evo, da izvedem to još jednom u neskrćenom obliku."

Postupak je bio mnogo duži, a na kraju Gal pokorno reče: "Da, sada shvatam."

Konačno, Seldon se zaustavi: "Ovo je Trantor kroz pet vekova.

Kako to tumačite? A? "U iščekivanju je nakrivio glavu.

S nevericom, Gal uzviknu: "Potpuno uništenje! Ali, ali, to je nemoguće. Trantor nikada nije bio ..."

Seldon je bio ispunjen silnim uzbuđenjem čoveka čije je samo telo ostarilo. "Hajde, hajde. Videli ste kako se došlo do rezultata. Izrazite ga vlastitim rečima. Zanimarite na trenutak simbole."

Gal reče: "Što se Trantor bude više specijalizovao to će biti ranjiviji, manje sposoban da se odbrani. Zatim, što više bude postajao upravni centar Carstva, to će postajati dragoceniji. Kako red nasleđivanja careva bude bivao neizvesniji, a neprijateljstva između uglednih porodica češća, tako će iščezavati društvena odgovornost."

"Dovoljno je. Kako stoji sa numeričkom verovatnoćom potpunog uništenja kroz pet vekova?"

"Ne bih umeo da kažem."

"Nije loše", uzvratila Seldon isturajući donju usnu, "ali nije ni dobro. Tačna brojka glasi devedeset dva i po procenta."

Gal primeti: "I vas zovu Gavranom Seldonom? O ovome nisam ništa video u novinama."

"Naravno da niste. Tako nešto se ne štampa. Zar mislite da će Carstvo na ovaj način razotkriti koliko je klimavo? Ovo je veoma jednostavna demonstracija psihoistorije. Međutim, neki naši rezultati procurili su i među aristokratiju."

"To je loše."

"Pa i ne mora da bude. Sve je uzeto u obzir."

"Da li me zbog toga proveravaju?"

"Da, proveravaju sve što je u vezi s mojim projektom."

"Izlažete li se opasnosti, gospodine?"

"O, da. Postoji verovatnoća od 1,7 procenata da ću biti pogubljen, što, naravno, ne bi zaustavilo projekt. I to smo predvideli. Pa, nije to važno. Nadam se da ćete me sutra posetiti na Univerzitetu?"

"Hoću", reče Gal.

5.

KOMISIJA ZA JAVNU BEZBEDNOST - ...Aristokratska koterija uzdigla se na vlast posle ubistva Kleona I, poslednjeg od Entuna. Uglavnom je predstavljala element sigurnosti tokom vekova nestabilnosti i neizvesnosti u Carstvu. Obično pod kontrolom velikih porodica Čenovih i Divartovih, izrodila se u slepo oruđe za održavanje postojećeg stanja ... Sa vlasti u državi nije bila potpuno odstranjena sve dok na presto nije stupio poslednji moćni car Kleon III. Prvi predsednik Komisije...

...U izvesnom smislu, početak slabljenja Komisije može se pripisati suđenju Hariju Seldonu, održanom dve godine pre početka Zadružbinske ere. To suđenje se opisuje u biografiji Harija Seldona od Gala Dornika...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

Gal nije ispunio obećanje. Sledećeg jutra probudilo ga je prigušeno zujanje. Javio se, a glas portira, uzdržan, učtiv i umirujući, kakav samo može biti, saopšti mu da je u pritvoru po nalogu Komisije za javnu bezbednost.

Gal potrča do vrata i utvrdi da se više ne mogu otvoriti. Jedino mu beše preostalo da se obuče i da čeka.

Došli su po njega i povelili ga nekuda, ali je to još bio pritvor. Najučtivije su mu postavljali pitanja. Sve je bilo veoma civilizovano. Objasnio je da je stanovnik Sinaksa, da je pohađao te i te škole, da je tada i tada dobio titulu doktora matematike. Podneo je molbu za mesto kod dr Seldona i bio primljen. Iznova i iznova ponavljao je ove pojedinosti, i iznova i iznova vraćali su se na pitanje njegovog pristupanja Seldonovom projektu. Kako je za njega čuo; kakve dužnosti treba da obavlja; koje je poverljive instrukcije primio; o čemu je tu zapravo reč?

Odgovarao je da ne zna. Da nije dobio nikakve poverljive instrukcije. Da je naučnik i matematičar. Da ga politika ne zanima.

Konačno, ljubazni ispitivač ga zapita: "Kada će Trantor biti

uništen?"

Gal se pokoleba: "Prema onome što ja znam, ne bih umeo da kažem."

"A prema onome što drugi znaju?"

"Kako mogu da znam šta drugi znaju?" Osećao je vrelinu, vrelinu po čitavom telu.

Islednik nastavi: "Da li vam je pre neko govorio o takvom uništenju, naveo datum?" Kako je mladić oklevao, on dodade: "Vas su pratili doktore. Bili smo na aerodromu kada ste prispeli, na kuli gde ste nekog čekali, a bili smo, naravno, i u stanju da prisluškujemo vaš razgovor sa dr Seldonom."

Gal odvrati: "Onda su vam poznata njegova gledišta po tom pitanju."

"Možda. Želeli bismo, međutim, da ih čujemo i od vas."

"On smatra da će Trantor biti uništen kroz pet vekova."

"Da li je to dokazano... hm... matematički?"

"Da, učinio je to", reče Gal prkosno.

"Vi, pretpostavljam, smatrate da je to... hm... matematički tačno?"

"Ako iza toga stoji dr Seldon... tačno je."

"Vratimo se onda..."

"Čekajte. Imam pravo na advokata. Zahtevam da se poštuju moja prava kao podanika Carstva."

"Biće poštovana."

I bila su.

Nešto kasnije pojavi se jedan visoki čovek, čovek čije je lice bilo u okomitim borama i tako uzano da se čovek pitao ima li tu uopšte mesta za osmeh.

Gal podiže pogled. Osećao se neurednim i klonulim. Toliko se toga zbilo, a na Trantoru je tek trideset časova.

Čovek reče: "Ja sam Lors Avakim. Dr Seldon me je poslao da vas zastupam."

"A tako? Pa, slušajte. Želim da se odmah žalite Caru. Drže me bez razloga. Potpuno sam nevin." On raširi ruke, dlanova okrenutih nadole. "Morate urediti da me Car smesta sasluša."

Avakim je pažljivo praznio sadržaj pljosnate mape na pod. Da je imao snage Gal bi prepoznao celomet metalne pravničke obrasce,

od tankog metala u vidu trake, pripremljene da se utisnu u ličnu kapsulu. Prepoznao bi i džepni zapisivač.

Ne obraćajući nikakvu pažnju na Galovu reakciju Avakim najzad podiže pogled i reče: "Komisija će, razume se, aktivirati snop za prisluškivanje dok traje naš razgovor. To je protivzakonito, ali će to ipak učiniti."

Gal zaškrguta zubima.

"Međutim", Avakim sede bez žurbe, "ovaj zapisivač koji sam stavio na sto - po svom izgledu sasvim običan zapisivač koji dobro vrši svoj posao - ima i tu odliku da potpuno ometa prisluškivanje. To neće odmah primetiti."

"Znači, mogu da govorim."

"Razume se."

"Onda želim saslušanje pred Carem."

Avakim se ledeno nasmeši, tako da se na kraju ispostavilo da na njegovom uskom licu ima mesta i za osmeh. Obrazi mu se zborāše. On primeti: "Vi ste iz provincije?"

"Zbog toga nisam ništa manje građanin Carstva. Sa isto onoliko prava koliko ga imate vi, ili bilo koji član Komisije za javnu bezbednost."

"Nesumnjivo, nesumnjivo. Jedino što kao provincijalac ne shvatate kakav je život na Trantoru. Nema saslušanja pred Carem."

"Kome se čovek može žaliti na ovu komisiju? Postoji li neki drugi postupak?"

"Nema ga. Praktično ne postoji pravni lek. Pravno gledano, mogli biste se obratiti Caru, ali vas ne bi saslušali. Znao, danas Car nije ono što je bio u vreme dinastije Entuna. Bojim se da je Trantor u rukama aristokratskih porodica čiji članovi sačinjavaju i Komisiju za javnu bezbednost. Ovakav razvoj događaja predvidela je i psihoistorija."

Gal uzviknu: "Zaista? Onda, ukoliko dr Seldon može predvideti kakva će biti istorija Trantora kroz čitavih pet stotina godina..."

"Može je predvideti i za hiljadu pet stotina godina..."

"Neka bude i hiljadu pet stotina. Zašto onda juče nije predivdeo jutrošnje događaje i upozorio me? Oh, izvinite." Gal sede i osloni glavu o znojav dlan. Potpuno razumem da je psihoistorija statistička

nauka i da ne može s tačnošću predviđati budućnost pojedinca. Shvatćete da sam uzrujan."

"Niste u pravu. Dr Seldon je verovao da će vas uhapsiti."

"Šta?"

"To je žalosno, ali tačno. Komisija se sve više i više neprijateljski odnosi prema njegovom radu. U sve većoj meri se suprotstavlja pristupanju novih članova grupi. Dijagrami su pokazali da bi za našu stvar bilo najbolje da se sada sve dovede do vrhunca. Sama komisija je pomalo spora, tako da vas je Seldon posetio kako bi je primorao da dela. To je pravi razlog."

Gal zaustavi dah. "Zameram..."

"Molim vas. To je bilo nužno. Ne postoje neki posebni razlozi što ste vi odabrani. Svakako da shvatate da planovi dr Seldona, matematički izvođeni u toku osamnaest godina, uključuju sve mogućnosti i važne verovatnoće. Ovo je jedna od njih. Ovamo sam poslat jedino zato da vas uverim da nemate razloga za bojazan. Sve će se dobro završiti; takođe i projekat; a i za vas postoji razumna verovatnoća."

"Koliko iznose brojke?" zapita Gal.

"Što se projekta tiče, preko 99,9 procenata."

"A za mene? "

"Rekoše mi da ta verovatnoća iznosi 77,2 procenata."

"Znači da postoji više od jedne mogućnosti u pet da budem osuđen na zatvor ili smrt."

"Za ovo drugo verovatnoća je manja od jednog procenta."

"Zaista? Proračuni zasnovani na jednom čoveku ne znače ništa. Pošaljite mi dr Seldona."

"Nažalost, ne mogu. I sam dr Seldon je uhapšen."

Vrata se širom otvoriše pre nego što je Gal, koji je ustajao, mogao da krikne. Stražar uđe, dođe do stola, podiže zapisivač, razgleda ga sa svih strana i stavi u svoj džep.

Avakim tiho reče: "Biće mi potrebna ta sprava."

"Savetniče, stavićemo vam na raspolaganje jedan koji ne stvara statičko polje."

"U tom slučaju, završio sam s razgovorom."

Gal ga je posmatrao kako odlazi, a zatim ostade sam.

6.

Suđenje (Gal je pretpostavljao da je to suđenje, mada je, pravno gledano, to malo ličilo na složenu tehniku sudskog postupka o kojoj je čitao) nije dugo trajalo. Zašlo je u treći dan. A Gal više nije mogao da prizove u sećanje njegov početak.

Njega behu tek malkice zakačili. Teška artiljerija bila je uperena na samog dr Seldona. Hari Seldon je, međutim, spokojno sedeo. Za Gala je on predstavljao jedinu tačku uravnoteženosti preostalu na svetu.

Publika je bila malobrojna, a činili su je isključivo baroni Carstva. Štampa i javnost bili su isključeni, a neizvesno je bilo da li je bilo ko sa strane vredan pažnje uopšte i čuo da se Seldonu sudi. Atmosfera je bila puna potisnute netrpeljivosti prema okrivljenima.

Petorica članova Komisije za javnu bezbednost sedela je za stolom na podijumu. Nosili su skerletnozlatne uniforme i sjajne, priljubljene plastične kape, koje su označavale njihovo sudsko zvanje. U sredini je bio predsednik Komisije, Ling Čen. Gal nikada ranije nije imao prilike da vidi plemića tako visokog ranga, pa ga je opčinjeno posmatrao. Tokom suđenja Čen jedva da je prozborio koju reč. Jasno je pokazivao da bi time samo narušio svoje dostojanstvo.

Pravobranilac Komisije pogleda u svoje beleške i saslušanje Seldona se nastavi.

Pitanje: Da čujemo, dr Seldone, koliko je ljudi sada uključeno u projekat kojim rukovodite?

Odgovor: Pedeset matematičara.

Pitanje: Uključujući i dr Gala Dornika?

Odgovor: Dr Dornik je pedeset i prvi.

Pitanje: Oh, znači imamo pedeset i jednog? Prisetite se, dr Seldone. Možda ih ima pedeset i dvoje ili pedeset i troje? A možda čak i više?

Odgovor: Dr Dornik još nije zvanično pristupio mojoj organizaciji. Kada to bude učinio, broj članova iznosiće pedeset i jedan. A sada nas je, kao što sam napomenuo, pedeset.

Pitanje: Da ih nema možda pet stotina?

Odgovor: Matematičara? Zar ne?

Pitanje: Nisam rekao matematičara. Da li ih je pet stotina u raznim svojstvima?

Odgovor: Za ljude u raznim svojstvima vaša brojka bi mogla biti tačna.

Pitanje: Mogla? Tvrdim da jeste. Tvrdim da ukupan broj osoba koje rade na vašem projektu iznosi devedeset osam hiljada pet stotina sedamdeset i dvoje.

Odgovor: Verujem da ste uračunali i žene i decu.

Pitanje (podignutim tonom): Devedeset osam hiljada pet stotina sedamdeset i dve osobe je ono što sam hteo da kažem. Nema potrebe da se igramo rečima.

Odgovor: Slažem se sa brojkom.

Pitanje (pošto su konsultovane beleške): Ostavimo to za trenutak, i vratimo se pitanju o kome smo već malo razgovarali. Dr Seldone, da li biste mogli da nam ponovite vaša razmišljanja o budućnosti Trantora?

Odgovor: Rekao sam, a to i ponavljam, da će kroz pet vekova Trantor biti u ruševinama.

Pitanje: Ne čini li vam se da je vaše tvrđenje nelojalno?

Odgovor: Ne, gospodine. Naučna istina stoji iznad lojalnosti i nelojalnosti.

Pitanje: Sigurni ste da vaša tvrdnja zaista predstavlja naučnu istinu?

Odgovor: Siguran sam.

Pitanje: Na osnovu čega?

Odgovor: Na osnovu psihoistorijskih proračuna.

Pitanje: Možete li da dokažete da je taj proračun tačan?

Odgovor: Samo matematičaru.

Pitanje (uz osmeh): Dakle, vi tvrdite da je vaša istina tako ezoterične prirode da je običan čovek ne može pojmiti. Čini mi se da bi istina morala biti jasnija, manje tajanstvena, više dostupna umu.

Odgovor: Za neke umove ona ne predstavlja problem. Fizika prenosa energije, koju poznajemo kao termodinamiku, bila je jasna i tačna u toku cele ljudske istorije još od mitološkog doba, iako i sada ima ljudi koji ne bi mogli konstruisati pogonski motor. I to ljudi visoke

inteligencije. Sumnjam da, kada bi neko od učenih članova Komisije

...

U tom trenutku se jedan od članova Komisije naže prema Pravobranioču. Njegove reči se nisu mogle čuti, ali je siktavi glas imao izvesnu oštrinu. Pravobranilac pocrvene i prekide Seldona.

Pitanje: Nismo ovde da bismo slušali govore, dr Seldone. Pretpostavimo da ste bili uverljivi. Dopustite mi da kažem da vaše predviđanje katastrofe može imati za svrhu i to da potkopa poverenje u carsku vladu, zbog nekih vaših ciljeva.

Odgovor: To nije slučaj.

Pitanje: Tvrdim da nameravate da izložite da će vreme, koje bude prethodilo takozvanom padu Trantora, biti ispunjeno nemirima raznih vrsta.

Odgovor: To je tačno.

Pitanje: Kao i da se nadate da ćete samim predviđanjem takvih događaja biti u stanju da ih izazovete i da u tom času imate na raspolaganju armiju od sto hiljada duša.

Odgovor: Prvo i prvo, to nije tačno. A i kada bi bilo, provera bi vam pokazala da bi jedva nekih deset hiljada bilo u uzrastu za ratovanje, kao i to da niko od njih nije vojnički obučen.

Pitanje: Da li ste nečiji glasnogovornik?

Odgovor: Nijedan me čovek ne plaća, gospodine Pravobranioče.

Pitanje: Potpuno ste nezainteresovani? Služite nauci?

Odgovor: Da.

Pitanje: Da vidimo onda na koji način. Može li se budućnost izmeniti, dr Seldone?

Odgovor: Očigledno. Ova sudnica može kroz nekoliko časova eksplodirati, ali ne mora. Ukoliko bi se to desilo neki manje važni aspekti budućnosti bi se nesumnjivo izmenili.

Pitanje: Vrdete, dr Seldone. Može li se izmeniti celokupna istorija ljudske rase?

Odgovor: Da.

Pitanje: Lako?

Odgovor: Ne. Vrlo teško.

Pitanje: Zbog čega?

Odgovor: Psihoistorijski trend jedne planete nastanjene mnogim

ljudima sadrži ogromnu inerciju. Da bi se on promenio mora mu se suprotstaviti nešto što ima isto toliku inerciju. Ili mora biti u pitanju isti toliki broj ljudi ili se, pak, mora pružiti veoma mnogo vremena za promenu ukoliko je broj ljudi mali. Shvatate li?

Pitanje: Mislim da shvatam. Trantor ne mora biti uništen ukoliko mnogo ljudi odluči da dela tako da se to ne dogodi.

Odgovor: Tačno.

Pitanje: Sto hiljada ljudi?

Odgovor: Ne, gospodine. To je premalo.

Pitanje: Sigurni ste u to?

Odgovor: Uzmite u obzir da Trantor ima preko četrdeset milijardi stanovnika. Zatim, da trend koji vodi u propast ne potiče samo od Trantora, već od Carstva kao celine, a da Carstvo ima skoro kvintilion ljudskih bića.

Pitanje: Razumem. Možda bi onih stotinu hiljada moglo izmeniti trend, ukoliko bi oni i njihovi potomci na tome radili pet stotina godina?

Odgovor: Bojim se da se to ne bi moglo postići. Pet stotina godina je isuviše kratko razdoblje.

Pitanje: Ah! U tom slučaju, dr Seldone, preostaje nam da na osnovu vašeg tvrđenja izvučemo sledeći zaključak. Oko vašeg projekta okupili ste sto hiljada ljudi. To je nedovoljan broj da se izmeni istorija Trantora kroz pet stotina godina. Drugim rečima, ma šta oni uradili, ne mogu sprečiti uništenje Trantora.

Odgovor: Na žalost, u pravu ste.

Pitanje: S druge strane, vaših sto hiljada ljudi ne bavi se nečim nezakonitim.

Odgovor: Tačno.

Pitanje (polagano i sa zadovoljstvom): U tom slučaju, dr Seldone, obratite pažnju, molim vas, pošto želimo dobro promišljen odgovor. Kakva je svrha vaše stotine hiljada ljudi?

Pravobraniočev glas postade oštar. Postavio je zamku i sabio Seldona u ugao, oduzevši mu, kako je izgledalo, svaku mogućnost da odgovori.

Žamor razgovora u redovima plemića u publici pojačao se, i preneo čak i na članove Komisije. Skerletnozlatne odore su se

naginjale jedna ka drugoj. Predsednika, međutim, ništa od toha nije nimalo uznemirilo.

Hari Seldon ostade spokojan. Čekao je da se graja utiša.

Odgovor: Da smanji efekte tog uništenja.

Pitanje: Šta ste tačno time hteli da kažete?

Odgovor: Objašnjenje je jednostavno. Predstojeće razaranje Trantora nije neki događaj koji stoji sam za sebe, izolovan u shemi ljudskog razvoja. Biće to vrhunac složene drame koja je započela pre mnogo vekova, a čiji se tok neprestano ubrzava. Govorim, gospodo, o opadanju i padu Galaktičkog carstva.

Žamor se sada pretvori u potmulu grmljavinu. Pravobranilac, na koga se niko nije obazirao, povika: "Otvoreno izjavljujete da ..." ali zastade, jer su povici iz publike... "Izdaja! "... pokazali da nema potrebe insistirati.

Polagano, predsednik Komisije podiže još jednom čekić i spusti ga. Oglasio se kao gong. Kada je prestalo brujanje prestade i žamor publike. Pravobranilac duboko udahnu.

Pitanje (teatralno): Da li vam je jasno, dr Seldone, da govorite o Carstvu koje je dvanaest hiljada godina odolevalo neveljalstvima mnogih naraštaja, i iza koga stoje dobre želje i ljubav kvadriliona ljudskih bića?

Odgovor: Svestan sam i današnjeg stanja i istorije Carstva. Uz dužno poštovanje, tvrdim da sam u to daleko bolje upućen od bilo koje osobe u ovoj odaji.

Pitanje: I vi prognozirate propast?

Odgovor: Ta prognoza je načinjena matematičkim putem. Ne izričem nikakve moralne ocene. Meni lično je veoma žao zbog takve perspektive. Čak i da se prizna da je Carstvo u nečem loše (a takvo priznanje ne činim), anarhija koja će uslediti posle njegovog pada biće još gora. Moj projekat se zavetovao da će se boriti upravo protiv takve anarhije. Gospodo, pad Carstva je, međutim, nešto toliko ogromno, protiv čega nije lako boriti se. Njega diktiraju narasla birokratija, smanjena inicijativa, kastinsko zamrzavanje, gušenje ljubopitljivosti... na stotine drugih činilaca. Odvija se, napomenuo sam to već, vekovima, i predstavlja suviše veličanstveno i ogromno kretanje da bi se moglo zaustaviti.

Pitanje: Zar nije svakom jasno da je Carstvo snažno kao što je i pre bilo?

Odgovor: Sve oko vas samo izgleda snažno. Izgleda kao da će večno trajati. Ali gospodine Pravobranioče, i trulo stablo izgleda ne može biti snažnije, na trenutak pre nego što ga oluja rascepi nadvoje. Upravo sada oluja zviždi kroz granje Carstva. Oslušnite ušima psihoistrije i čućete kako pucketa.

Pitanje (nesigurno): Dr Seldone, nismo se sakupili ovde da bismo sluš...

Odgovor (odlučno): Carstvo će nestati, a s njim i sve ono što je u njemu bilo dobro. Sakupljeno znanje će se rasturiti, uvedeni red će nestati. Između sazvežđa će se voditi beskonačni ratovi, presahnuće trgovina između zvezda, smanjiće se broj stanovnika, svetovi će izgubiti vezu sa središtem Galaksije... a tako će i ostati.

Pitanje (slabim glasom usred tajca): Zauvek?

Odgovor: Psihoistorija, koja može da predvidi pad, može nešto reći i o nastupajućem srednjovekovlju. Carstvo je, gospodo, kao što je već rečeno, odolevalo dvanaest hiljada godina. Doba mraka, koje dolazi, trajaće ne dvanaest, već trideset hiljada godina. Drugo carstvo će se podići, ali će između njega i naše civilizacije stajati hiljadu generacija napaćenog čovečanstva. Protiv toga se moramo boriti.

Pitanje (malo se sabravši): Sami sebi protivurečite. Malo pre ste rekli da ne možete sprečiti uništenje Trantora, a to znači, pretpostavljam, i pad... takozvani pad Carstva.

Odgovor: Ne kažem da možemo sprečiti pad. Ali još nije prekasno da skratimo interregnum koji mu sledi. Gospodo, moguće je svesti trajanje anarhije na jedan jedini milenijum, ukoliko se mojoj grupi sada dozvoli da dela. Nalazimo se u delikatnom istorijskom trenutku. Ogromna, zahuktala masa događaja može se malo... sasvim malo... skrenuti s puta. To nije mnogo, ali može biti dovoljno da se iz ljudske istorije odstrani dvadeset devet hiljada godina bede.

Pitanje: Kako nameravate da to postignete?

Odgovor: Tako što bi se sačuvalo znanje ove rase. Zbir ljudskog znanja prevazilazi znanje bilo kog pojedinca, bilo koje hiljade ljudi. Razaranjem našeg društvenog tkiva nauka će se rastočiti u milion

čestica. Pojedinci će mnogo znati o majušnim segmentima nečega. Pojednično, oni će biti bespomoćni i beskorisni. Delići znanja neće se dalje prenositi. Iz pokolenja u pokolenje znanje će se sve više gubiti. Međutim, ukoliko sada pripremimo jedan džinovski sažetak celokupnog znanja, ono neće nikada biti izgubljeno. Nastupajuća pokolenja će ga nadograđivati, a da ne moraju sama ponovo da do njega dolaze. Jedan milenijum će obaviti posao trideset hiljada.

Pitanje: Sve to...

Odgovor: Celokupan moj projekat, mojih trideset hiljada ljudi sa ženama i decom, svi su se oni posvetili pripremi jedne Enciklopedije Galaktike. Neće je završiti u toku svojih života. Ja sam neću dočekati ni da je vidim čestito započetu. Ali do Trantorovog pada ona će biti završena i njeni primerci će se nalaziti u svakoj većoj biblioteci u Galaksiji.

Čekić predsednika Komisije podiže se i spusti. Hari Seldon napusti mesto za svedoka i mirno zauze svoje mesto pored Gala.

Nasmešivši se on reče: "Kako ti se dopala predstava?"

Gal odgovori: "Preoteli ste mi, bez sumnje, glavnu ulogu, ali šta će sada biti?"

"Odložiće raspravu da bi pokušali da se nagode."

"Kako znate? "

Seldon odgovori: "Da budem iskren, ne znam. Sve zavisi od predsednika Komisije. Godinama sam ga proučavao. Pokušao sam da analiziram njegove postupke, ali i sam znaš koliko je opasno uvoditi u psihoistorijsku jednačinu ćudi pojedinca. Ipak, ja se nadam."

7.

Klimnuvši Galu, Avakim se približi i naže prema Seldonu kako bi mu nešto šapnuo. Odjeknu objava da se rasprava odlaže, a čuvari ih razdvojiše. Gala odvedoše.

Sledećeg dana rasprava je bila potpuno drugačija. Hari Seldon i Gal Dornik bili su nasamo sa Komisijom. Zajedno su sedeli za stolom, jedva da je bilo nekog rastojanja između petorice sudija i dvojice okrivljenih. Ponudili su ih, čak, i cigarama iz raznobojne plastične kutije, koja je izgledala kao voda što neprestano struji. Zavarano oko videlo bi pokret, a prsti su kazivali da je kutija tvrda i suva.

Seldon se posluži jednom cigarom, a Gal odbi.

Seldon primeti: "Moj advokat nije prisutan."

Član Komisije odgovori: "Ovo više nije suđenje, dr Seldone. Ovde smo da bismo raspravljali o bezbednosti države."

Ling Čen reče: "Ja ću govoriti", a ostali članovi Komisije se zavaljše u svojim stolicama, pripravnici da slušaju. Oko Čena nastade mrtva tišina.

Galu zastade dah. Mršavi, žilavi Čen, po izgledu stariji nego što jeste, bio je pravi car Galaksije. Dete, koje je tu titulu nosilo, predstavljalo je samo simbol koga je Čen isfabrikovao, a to, štaviše, nije bilo prvi put.

Čen reče: "Dr Seldone, vi narušavate mir Carstva. Kroz jedan vek neće biti u životu nijedan čovek od ovog kvadriliona što sada živi među svim zvezdama Galaksije. Zbog čega bismo se onda bavili onim što će se zbiti kroz pet vekova?"

"Ja neću biti živ kroz pet godina", uzvratila Seldon, "ali to je za mene ipak na prvom mestu. Možete to nazvati idealizmom. Možete reći da se poistovećujem sa onim mističnim uopštavanjem koje označavamo pojmom čovek."

"Ne želim da se naprežem kako bih shvatio misticizam. Možete li mi reći zbog čega ne bi trebalo da se otarasim vas i neugodne, nepotrebne petovekovne budućnosti koju nikada neću doživeti, tako što bih vas još večeras pogubio?"

"Pre nedelju dana", brzo uzvratu Seldon, "to ste još mogli učiniti, i, možda, sačuvati verovatnoću od jedan prema deset da ćete i sami preživeti kraj godine. Danas ta verovatnoća od jedan prema deset već jedva da iznosi jedan prema deset hiljada."

Među okupljenim začuše se uzdasi i nelagodno meškoljenje. Gal oseti jezu kako mu se penje uz vrat. Čenovi očni kapci se malo spustiše.

"Kako to?" upita on.

"Propast Trantora ne može se zaustaviti nikakvim zamislivim naporom", reče Seldon. "Međutim, lako se može ubrzati. Kroz Galaksiju će se pronaći priča da je moje suđenje prekinuto. Osujećivanje mog plana da se katastrofa umanjí uveriće ljude da im budućnost ne donosi ništa dobro. Već sada se sa zavišću prisećaju načina života svojih dedova. Uočiće da su političke revolucije sve učestalije i trgovinska stagnacija sve izraženija. Galaksijom će preovladati osećanje da vredi samo ono što čovek u datom času za sebe ugrabi. Ambiciozni neće čekati, a beskrupulozni se neće uzdržavati. Ali svakim svojim postupkom ubrzaće dalje propadanje svetova. Ubijte me, i Trantor će propasti ne za pet vekova, već za pedeset godina, a vi... vi lično, samo za jednu godinu."

Čen reče: "Ovakvim se rečima plaše deca; no ipak, vaša smrt ne bi za nas bila jedini zadovoljavajući odgovor."

On podiže svoju uzanu šaku s lista hartije na kome je počivala, tako da su samo dva prsta ovlaš dodirivala list na vrhu.

"Recite, da li će se vaša jedina delatnost sastojati u pripremi Enciklopedije o kojoj ste govorili?"

"Da."

"I to ne bi moralo da se obavlja na Trantoru?"

"Plemeniti gospodine, na Trantoru je Carska biblioteka, a tu su i naučni izvori Trantorskog univerziteta."

"No, svejedno, kada biste bili negde drugde, recimo, na nekoj planeti na kojoj vrevu i zabave metropole ne bi ometale naučna razmišljanja, gde bi se vaši ljudi potpuno i nesmetano posvetili svome poslu... zar to ne bi imalo izvesne prednosti?"

"Možda, ali neznatne."

"Ipak, takav svet već je odabran. Doktore, možete do mile volje

raditi okruženi vašom stotinom hiljada ljudi. Galaksija će biti poznata s činjenicom da radite i da se borite protiv Pada. Čak će joj biti rečeno da ćete sprečiti pad." Osmehnuo se. "Ima toliko mnogo stvari u koje ne verujem, nije mi teško da ne poverujem i u Pad; stoga sam potpuno uveren da ću narodu govoriti istinu. Istovremeno, doktore, vi nećete podbunjavati Trantor niti narušavati mir Cara.

Drugo rešenje bi donelo smrt vama i onolikom broju vaših pristalica koliko bi to bilo neophodno. Preći ću preko vaših ranijih pretnji. Od ovog trenutka imate pet minuta da odaberete, smrt ili izgnanstvo.

"Koji je svet odabran, plemeniti gospodine?" ljubazno zapita Seldon.

"Mislim da se zove Terminus", reče Čen. Nemarno je vrhovima prstiju okretao papire na stolu dok se ne nađoše okrenuti prema Seldonu. "Nije nastanjen, ali se na njemu može pristojno živeti, a može se i oblikovati tako da odgovara potrebama naučnika. Pomalo je zabačen ..."

Seldon ga prekide: "Nalazi se na samom rubu Galaksije, gospodine."

"Kao što sam napomenuo, malo je zabačen, što će odgovarati vašoj potrebi za koncentracijom. Hajde, imate još dva minuta."

Seldon primeti: "Biće nam potrebno izvesno vreme da organizujemo jedno takvo putovanje. U pitanju je dvadeset hiljada porodica."

"Imaćete na raspolaganju dovoljno vremena."

Seldon je razmišljao jedan trenutak a u to počeo isticati poslednji minut. On izusti: "Pristajem na izgnanstvo."

Na te reči Galovo srce preskoči jedan otkucaj. Uglavnom je bio ispunjen neizmernom radošću, a ko i ne bi, upravo je izmakao smrti. Ali uprkos velikom olakšanju bilo je tu mesta i za tugu što je Seldon poražen.

8.

Izvesno vreme su ćutke sedeli, dok je taksi zavijao kroz stotine glistastih tunela prema Univerzitetu. Konaćno, Gal pokaza znake ųivota i upita:

"Da li je bilo taćno ono ųto ste rekli predsedniku komisije? Da li bi vaųe pogubljenje zaista ubrzalo Pad?"

Seldon odgovori: "Nikada ne laųem o psihoistorijskim nalazima. Niti bi mi to neųto koristilo u ovom slućaju. Ćen je znao da govorim istinu. On je vrlo mudar politićar, a politićari po samoj prirodi svoga posla moraju imati instiktivno osećanje za psihoistorijske istine."

"Zar ste onda morali da prihvatite izgnanstvo?" zaćudi se Gal, ali mu Seldon ne odgovori.

Kada su prispeli na tle Univerziteta Galovi miųići poćeųe da rade nezavisno ili, bolje rećeno, da ne rade. Gotovo su morali da ga iznesu iz taksija.

Ceo Univerzitet kao da je bio u plamenu. Gal gotovo da je zaboravo da postoji sunce. Ni Univerzitet nije bio pod vedrim nebom. Zgrade su bile natkrivene monstruoznom kupolom od stakla ... koje nije bilo staklo. Bila je polarizovana; Gal je tako mogao da gleda pravo gore u bleųtavu zvezdu. Njena svetlost je bila nepriguųena i odbijala se o metalne zgrade dokle god je pogled dopirao.

Same univerzitetske zgrade nisu bile u strogoj ćelićnosivoj boji kao druge zgrade na Trantoru. Bile su gotovo srebrnaste. Metalni sjaj, po boji, gotovo da je podsećao na slonovaću.

Seldon reće: "Vojnici, izgleda."

"Kako?" Gal spusti pogled na prozaićnu zemlju i spazi da je pod njim straųar.

Zaustaviųe se pred njim, a iz obliųnjeg dovratka iskrсну jedan kapetan blagog glasa.

On zapita: "Dr Seldon?"

"Da."

"Oćekivali smo vas. Vi i vaųi ljudi od sada potpadate pod vojni zakon. Naloųeno mi je da vam saopųtim da imate ųest meseci da se pripremite za odlazak na Terminus."

"Šest meseci!" zausti Gal, ali Seldonovi prsti blago stisnuše njegov lakat.

"Tako glasi naređenje koje sam dobio", ponovi kapetan.

On se udalji, a Gal se okrenu prema Seldonu: "Šta se može učiniti za šest meseci? To je obično, lagano ubistvo."

"Tišina. Tišina. Hajdemo u moju kancelariju."

Nije to bila velika odaja, ali je bila zaštićena od prisluškivanja, i to tako da se to nije moglo otkriti. Na nju upereni snopovi za prisluškivanje nisu registrovali ni sumnjivu tišinu ni još sumnjivije statičko polje. Umesto toga hvatali su razgovor nasumice izgrađen iz ogromne zalihe bezopasnih rečenica izrečenih raznim glasovima u različitim intonacijama.

"Tako", opušteno reče Seldon, "Šest meseci će biti sasvim dovoljno."

"Ne shvatam kako."

"Zbog toga, sinko, što se kod plana kao što je naš postupci drugih prilagođavaju našim potrebama. Zar ti već nisam rekao da je struktura Čenovog temperamenta bila podvrgnuta analizi dubljoj nego što je to ikada u istoriji bio slučaj. Nismo dozvolili da suđenje započne sve dok vreme i okolnosti nisu nama išli na ruku, dok nismo znali da će ishod biti upravo ovakav."

"Zar ste mogli da sredite ..."

"...da budem prognan na Terminus? Što da ne?" On prisloni prste na jedno mesto na svom stolu, a delić zida iza njega kliznu u stranu. Samo njegovi prsti su to mogli učiniti, jer su samo otisci njegovih prstiju mogli aktivirati skener koji se nalazio odozdo.

"Naći ćeš nekoliko mikrofilmova unutra", reče Seldon. "Uzmi onaj označen slovom T."

Gal postupi kako mu je rečeno i pričeka; Seldon postavi mikrofilm u projektor, a zatim pruži mladiću par naočara. Gal ih namesti, pa poče da posmatra film koji mu se pred očima odvijao.

On zausti: "Znači..."

Seldon uzvрати: "Šta te čudi?"

"Već dve godine se pripremate za odlazak?"

"Dve i po godine. Razume se, nismo mogli biti sigurni da će odabrati baš Terminus, ali smo se tome nadali, pa smo i delali

imajući u vidu tu pretpostavku...

"Ali, zašto, dr Seldone? Ako ste vi sami pripremili izgnanstvo, zašto? Ne bi li se događaji mogli lakše kontrolisati ovde na Trantoru?"

"Postoje izvesni razlozi. Radeći na Terminusu imaćemo podršku Cara, a da se pri tom nikada ne pojavi bojazan da ćemo ugroziti bezbednost Carstva."

Gal reče: "Ali dotičnu bojazan ste stvorili jedino da biste iznudili izgnanstvo. Još ne shvatam."

"Možda dvadeset hiljada porodica ne bi otputovalo na kraj Galaksije da je odluka o tome prepuštena njima na volju."

"Zbog čega ih treba tamo terati?" Gal zastade: "Zar me ne biste mogli u to uputiti?"

Seldon odgovori: "Za sada, ne. Za sada je dovoljno da znaš da će na Terminusu biti stvoreno utočište za nauku. Kao i to da će drugo takvo utočište biti osnovano na drugom kraju Galaksije, recimo ", i tu se nasmeši, "na Kraju zvezda. A što se ostalog tiče, ja ću uskoro umreti, tako da ćeš ti videti više od mene... a ne, ne. Poštedi me svoje potresenosti i dobrih želja. Lekari mi kažu da ne mogu živeti duže od godinu-dve. Međutim, do tog časa će biti okončano ono što sam preduzeo, a koji bi čas bio pogodniji za umiranje od tog?"

"A posle vaše smrti, gospodine?"

"Pa, biće naslednika... možda ćeš upravo ti biti jedan od njih. Ti naslednici biće u stanju da ostvare plan do kraja, kao i da u pravi čas i na pravi način podstaknu pobunu na Anakreonu. Posle toga se događaji mogu odvijati nekontrolisano."

"Ne shvatam."

"Shvatićeš." Seldonovo izabrano lice postade istovremeno i spokojno i umorno. "Većina će otići na Terminus, ali će neki i ostati. To će se lako srediti. Što se mene tiče ", završi šapatom tako da ga je Gal jedva čuo, "ja sam gotov."

Drugi deo: ENCIKLOPEDISTI

TERMINUS - ..."Položaj mu je (vidi kartu) bio nepodesan za ulogu koja mu beše dodeljena u istoriji Galaksije; međutim, bio je to istovremeno i neminovan položaj, kao što su na to neumorno ukazivali mnogi pisci. Smešten na samom rubu galaktičke spirale, kao jedina planeta izolovanog sunca, siromašan prirodnim bogatstvima, po privrednom značaju zanemarljiv, posle otkrića ostao je pet vekova nenastanjen sve dok se na njega nisu iskrkali Enciklopedisti...

Sa novim pokolenjem, postalo je neizbežno da Terminus postane nešto više od priveska psihoistoričara na Trantoru. Sa pobunom na Anakreonu i uzdizanjem na vlast Salvora Hardina, prvog iz velike loze ...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

1.

Zaokupljen poslom, Luis Piren sedeo je za svojim pisaćim stolom u dobro osvetljenom uglu sobe. Rad je trebalo usaglasiti. Napore je trebalo organizovati. Niti je trebalo brižljivo utkati u šaru.

Proteklo je već pedeset godina; pedeset godina je bilo potrebno da se srede i da organizuju Enciklopedijsku Zadužbinu Broj Jedan u jednu jedinicu koja glatko funkcioniše. Pedeset godina da se prikupi sirovi materijal. Pedeset godina za pripremu.

To je bilo obavljeno. Kroz pet godina svetlost dana ugledaće prvi tom najmonumentalnijeg dela ikada zamišljenog u Galaksiji. A potom, u desetogodišnjim razmacima, redovno kao sat... izlaziće tom za tomom. A za svaki od njih biće dopuna, posebnih članaka o događajima od tekućeg značaja, sve dok...

Piren se sa nelagodnošću promeškolji kada se prigušena zujalica na njegovom stolu mrzovoljno oglasila. Umalo da zaboravi na sastanak. Gurnuo je uređaj za odbravlivanje vrata i rasejano, krajičkom oka, opazio kako se vrata otvaraju i kako ulazi krupna prilika Salvora Hardina. Piren ne diže glavu.

Hardin se nasmeja u sebi. Žurio je, ali je znao i to da ne treba da se vređa zbog Pirenovog kavaljerskog ponašanja prema svakom onom ko bi ga u radu uznemirio. Spustio se u stolicu spreman da sačeka.

Leteći po hartiji Pirenovo stilo je jedva čujno škripalo. Osim toga nije se čuo nikakav drugi pokret, niti šum. A onda Hardin iz džepa na prsluku izvuče novčić od dva kredita. Baci ga uvis, a njegova površina od nerđajućeg čelika uhvati treptaje svetlosti dok se obrtao u vazduhu. Uhvati ga u letu i ponovo hitnu, dokono posmatrajući treperave odsjaje. Na planeti koja sve metale mora da uvozi nerđajući čelik bio je dobro sredstvo za razmenu.

Piren podiže pogled i zažmirka. "Prestani s tim! "reče džandrljivo. "A?"

"Da bacaš taj prokleti novčić. Prestani."

"Oh." Hardin stavi metalni disk u džep. "Obavesti me kada budeš gotov, važi? Obećao sam da ću se vratiti na sastanak Gradskog

veća pre nego što iznesu na glasanje projekat novog vodovoda."

Piren uzdahnu, odmaknuvši se od stola. "Gotov sam. Nadam se, ipak, da me nećeš daviti gradskim poslovima. Staraj se o tome sam, molim te. Dovoljno mi vremena oduzima Enciklopedija."

"Jesi li čuo vest?" zapita flegmatično Hardin.

"Kakvu vest?"

"Vest koju je pre dva sata primila ultra-talasna stanica Terminus Grada. Kraljevski guverner Anakreonske prefekture proglasio je sebe za kralja."

"Pa šta onda?"

"To znači", odgovori Hardin, "da smo odsečeni od unutrašnjeg područja Carstva. Istina, to smo i očekivali; ali, to stvar ne čini prijatnijom. Anakreon se upravo preprečio nasred našeg jedinog preostalog trgovačkog puta za Santani, Trantor i samu Vegu! Odakle će nam pristizati metali? Već ima šest meseci kako nijedna pošiljka aluminijuma nije uspela da se probije, a od sada ništa nećemo dobijati, izuzev po milosti kralja Anakreona."

Piren nestrpljivo zacokta: "Pa, neka onda pošiljke idu tim putem."

"Da li će to biti moguće? Slušaj Pirene, prema povelji kojom je osnovana Zadužbina celokupna upravna vlast poverena je Upravnom odboru Enciklopedijskog komiteta. Kao gradonačelnik Terminus Grada imam taman toliko vlasti da mogu sam da se useknem i, možda da kinem ukoliko ti supotpíšeš nalog kojim mi se daje ta dozvola. Odluka je, dakle, na tebi i tvom Odboru! U ime grada, čije blagostanje zavisi od neometane trgovine sa Galaksijom, tražim od tebe i tvog Odbora da sazovete hitnu sednicu."

"Stoj! Predizborna agitacija je deplasirana. Hardine, Upravni odbor se ne protivi stvaranju gradske samouprave u Terminusu. Shvatamo da je ona nužna zbog naraslog broja stanovnika u odnosu na vreme od pre pedeset godina, kada je Zadužbina osnovana, kao i zbog povećanog broja osoba koje se bave poslovima koji nisu vezani za Enciklopediju. Međutim, to ne znači da prvi i jedini zadatak Zadužbine ne ostaje i dalje izdavanje definitivne Enciklopedije ljudskog sveznanja. Mi smo naučna ustanova koju Država finansira, Hardine. Ne možemo... ne smemo... i nećemo da se mešamo u lokalnu politiku."

"Lokalna politika! Tako mi carevog nožnog palca, Pirene, radi se o životu ili smrti. Terminus kao planeta ne može da održava mehanizovanu civilizaciju. Nedostaju metali. To znaš. U stenama na površini zemlje nema ni traga gvožđu i bakru ili aluminijumu, a teško da ima ičega. Šta misliš da će biti sa Enciklopedijom ukoliko nas ovaj, kako mu se ono zvaše, kralj Anakreona, pritisne?"

"Nas? Zaboravljaš, izgleda, da smo pod neposrednom zaštitom samog Cara? Nismo mi deo Anakreonske ili neke druge prefektуре. Upamti to! Deo smo Carevog ličnog domena i niko nas ne sme taknuti. Carstvo štiti svoje."

"Pa, što onda nije sprečilo kraljevskog guvernera Anakreona da šutne međe? I ne samo Anakreona? Najmanje dvadesetak najudaljenijih prefektura u Galaksiji, u stvari, cela Periferija, počela je da tera po svome. Kažem ti da nema vere u Carstvo i njegovu sposobnost da nas zaštiti."

"Koješta! Kraljevski guverneri, kraljevi... kakva je pa razlika? U Carstvu uvek puvaju s nekom politikom, dok razni ljudi vuku na jednu ili drugu stranu. Što se toga tiče, bivalo je i ranije da se guverneri pobune, pa i da careve smaknu s prestola ili ubiju. Međutim, kakve to veze ima sa samim Carstvom? Pusti to, Hardine. To se nas ne tiče. Pre svega, i na kraju krajeva, mi smo naučnici. A naša briga je Enciklopedija. Ah, da, skoro da zaboravim, Hardine!"

"Šta?"

"Učini nešto sa tim tvojim novinama!" Pirenov glas bio je gotovo ljutit.

"Sa Dnevnikom Terminus Grada? Nije to moj list, on je u privatnoj svojini. A šta je učinio?"

"Već nedeljama preporučuje da se pedeseta godišnjica osnivanja Zadužbine pretvori u praznik i sasvim neprikladno slavlje."

"Što da ne? Za tri meseca radijumski satni mehanizam će otvoriti Prvu kriptu. Rekao bih da je to važna prilika, zar se ne slažeš?"

"To sigurno nije povod za luckasto paradiiranje, Hardine. Prva krupta i njeno otvaranje tiču se isključivo Upravnog odbora. Sve što bude važno saopštiće se narodu. To je konačno, a ja te molim da to objasniš Dnevniku."

"Žalim, Pirene, ali Gradska povelja garantuje izvesnu malenkost

koju nazivaju slobodom štampe."

"Može biti. Ali Upravni odbor to ne čini. Ja sam predstavnik Cara ovde na Terminusu, Hardine, a u ovom pogledu imam puna ovlašćenja."

Hardinovo lice poprimi izraz čoveka koji u sebi broji do deset. Turobno, on reče: "U vezi tvog statusa kao predstavnika Cara imao bih sada da ti saopštim još jednu... poslednju novost."

"O Anakreonu?" Pirenova usta se stisnuše. Bio je zlovoljan.

"Da. Sa Anakreona nam šalju specijalnog izaslanika. Kroz dve nedelje."

"Izaslanika? Ovamo? Sa Anakreona?" Piren prožvaka ovu novost. "Zbog čega?"

Hardin ustade i gurnu stolicu pod sto. "Imaš pravo da jednom pogađaš."

Zatim se udalji... krajnje neučtivo.

2.

Anselma pl. Rodrika - "pl." je označavalo plavu krv - podprefekta Plueme i Izvanrednog izaslanika Njegove Visosti od Anakreon... plus još pola tuceta titula... u svemirskoj luci sačekao je Salvor Hardin uz sav upečatljiv ritual takve svečane prilike.

Kiselo se smešeći, uz dubok naklon, podprefekt izvuče iz navlake svoj blaster i pruži ga, drškom napred Hardinu. Hardin mu otpozdravi blasterom, za tu priliku pozajmljenim. Tako behu pokazani prijateljstvo i dobra volja, a Hardin, ako je i primetio jedva primetnu izbočinu na plećki pl. Rodrika, obazrivo to prećuta.

Opkoljeni sa svih strana nižim zvaničnicima uđoše u vozilo koje polagano i ceremonijalno krenu ka Enciklopedijskom skveru, uz pozdrave dolično oduševljene gomile.

Podprefekt Anselm primi klicanje sa snishodljivom ravnodušnošću vojnika i plemića.

On se odmereno obrati Hardinu: "Dakle, ovaj grad je cela vaša zemlja?"

Hardin podiže glas kako bi nadjačao viku. "Mi smo mlada zemlja, Vaša preuzvišenosti. U našoj kratkoj istoriji samo je nekoliko pripadnika visokog plemstva posetilo ovu siromašnu planetu. Otuda i naše oduševljenje."

Izvesno je da "visoki plemić "nije razaznavao ironiju kada bi je čuo.

Nastavljajući, on dubokomislno primeti: "Osnovana pre pedeset godina. Hm, hm! Gradonačelniče, imate mnogo neiskorišćene zemlje ovde. Da li vam je ikada palo na pamet da je isparcelišete?"

"Još nema potrebe. Veoma smo centralizovani, a takvi i moramo biti, zbog Enciklopedije. Možda jednog dana, kad nam se uveća stanovništvo..."

"Čudan svet! Nemate seljaštva?"

Hardin pomisli kako ne treba biti mnogo pronicljiv pa da se primeti kako se njegova preuzvišenost upustila u prilično nespretno ispipavanje. On odgovori krajnje nehajno: "Ne, a ni plemstva."

Obrve pl. Rodrika se podigoše. "A vaš vođa... čovek sa kojim

treba da se sretnem?"

"Mislite na dr Pirena? Da! On je predsednik upravnog odbora i lični predstavnik Cara."

"Doktor? Zar nema neku titulu? Naučnik? A smatra se višim od državnog organa?"

"Svakako", ljubazno odgovori Hardin. "Svi smo mi manje-više naučnici. Na kraju krajeva... mi i nismo toliko zemlja koliko naučna zadužbina... pod neposrednom kontolom Cara."

Poslednja rečenica bila je blago naglašena što je pomalo uznemirilo podprefekta. Bio je zamišljeno ćutljiv tokom preostale lagane vožnje do Enciklopedijskog skvera.

Ako je Hardinu i bilo dosadno to popodne, i iduće jutro, imao je bar to zadovoljstvo da su Piren i pl. Rodrik... pošto su se upoznali uz glasne i uzajamne izraze poštovanja i zadovoljstva ... još više omrzli jedan drugog.

Ucakljena pogleda pl. Rodrik slušao je Pirenovo predavanje za vreme 'inspekcijskog obilaska' zgrade Enciklopedije. Uz ućtiv i prazan osmeh pratio je Pirenovo brzo mehanićko izlaganje dok su prolazili kroz prostrana skladišta arhivskih filmova i brojne projekcione odaje.

Pošto su, silazeći nivo po nivo, obišli odeljenja za pisanje, redakcije, izdavaćka odeljenja i odeljenja za izradu filmova, pl. Rodrik konaćno dade svoju prvu sadržajnu izjavu.

"Sve je ovo veoma zanimljivo", reće, "ali je malo ćudno zanimanje za odrasle ljude. Ćemu to treba da posluži?"

Hardin primeti da Piren na ovu primedbu nije mogao da nađe odgovor, mada mu je izraz lica bio veoma rećit.

Većera je delovala kao odraz popodnevnih događaja u ogledalu, jer je pl. Rodrik vodio glavnu reć opisujući... do najsitnijih tehnićkih pojedinosti i sa neverovatnim žarom... podvige koje je naćinio kao komandant bataljona u nedavnom ratu između Anakreona i susednog, tek proglašenog, Kraljevstva Smirna.

Pojedinosti podprefektovog izlaganja nisu bile okonćane sve dok se večera nije završila, a niži zvanićnici izgubili jedan po jedan. Do završnog dela trijumfalnog opisa rasturenih svemirskih brodova podprefekt stiže u ćasu kada je otpratio Pirena i Hardina na balkon,

gde se konačno opustio na toplom vazduhu letnje večeri.

"A sad", reče s nezgrapnom žovijalnošću, "pređimo na ozbiljne stvari."

"Svakako", promrmlja Hardin, paleći dugačku cigaru od veganskog duvana... pomislio je da ih nema još mnogo... klackajući se na stolici oslonjenoj na dve noge.

Visoko gore u nebu prostirala se Galaksija, a njen magličasti sočivasti oblik lenjo se protezao dokle god je pogled dopirao. Nekoliko zvezda, ovde na samoj ivici svemira, izgledale su samo kao beznačajni treptaji.

"Naravno", reče podprefekt, "svi zvanični razgovori, potpisivanja papira i sve te dosadne tehničke pojedinosti... obaviće se pred... Kako je ime tom vašem Savetu?"

"Upravni odbor", odvrati hladno Piren.

"Čudan naziv! U svakom slučaju, to ostaje za sutra. Ipak, mogli bismo sada da između sebe raskrčimo taj čestar. A?"

"Što će reći..." podstače ga Hardin.

"Samo ovo. Ovde na periferiji došlo je do nekih izmena u situaciji, a status vaše planete postao je malko nesiguran. Bilo bi veoma dobro ukoliko bismo uspeli da postignemo saglasnost o tome kako stvar stoji. Uzgred budi rečeno, gradonačelniče, imate li još tih cigara?"

Hardin se trže i oklevajući izvadi jednu.

Anselm pl. Rodrik je omirisa i zadovoljno zakvoca: "Duvan s Vege! Odakle vam?"

"Dobili smo ga malo u poslednjoj isporuci. Jedva da je nešto preostalo. Sam svemir zna da li ćemo ga još dobijati... i da li će do toga uopšte doći."

Piren se namrgodi. Nije pušio, štaviše, mrzeo je i sam miris.

"Vaša preuzvišenosti, želeo bih da nešto da pojasnim. Vaša misija ima isključivu svrhu da razjasni stanje?"

Pl. Rodrik klimnu kroz dim svojih prvih sladostrasnih pućkanja.

"U tom slučaju, sve će se brzo završiti. Situacija u pogledu Enciklopedijske Zaduzbine Broj Jedan ostaje onakva kakva je uvek i bila."

"A! A kakva je to uvek bila?"

"Samo ovakva: naučna ustanova koju izdržava država, a deo je ličnog domena Njegovog Uzvišenog Veličanstva Cara."

Na podprefekta ovo kao da ne ostavi utisak. Pućkao je kolutove dima. "Lepa je to teorija, dr Pirene. Držim da imate i povelje sa carskim pečatom... ali, kakva je stvarna situacija? Kako stojite u odnosu na Smirno? Znete, niste ni pedeset parseka udaljeni od prestonice Smirna. A šta je sa Konomom i Daribuom?"

Piren reče: "Nemamo mi veze ni sa jednom prefekturom. Kao deo Carevog..."

"To više nisu prefekture", podseti ga pl. Rodrik, "sada su to kraljevstva."

"Pa dobro, kraljevstva. Nemamo mi sa njima ništa. Kao naučna ustanova..."

"Do đavola s naukom", opsova njegov sagovornik, upotrebivši sočnu vojničku psovku koja kao da je jonizovala atmosferu. "Kakve to, do đavola, veze ima sa činjenicom da svakog časa možemo očekivati da vidimo kako Smirno zauzima Terminus?"

"A Car? Da li će on tek tako sedeti skrštenih ruku?"

Pl. Rodrik se primiri i reče: "Pa sad, dr Pirene, vi poštujete carevu svojinu kao što to čini i Anakreon, ali Smirno to možda neće. Podsećam vas... mi smo sa Carem upravo potpisali sporazum... kopiju ću ujutro predati tom vašem Odboru... kojim se na nas prenosi obaveza da u ime Cara održavamo red i mir unutar granica bivše Anakreonske prefekture. Naš zadatak je jasan, zar ne?"

"Jamačno. Međutim, Terminus nije deo Anakreonske prefekture. Niti bilo koje druge."

"Da li to Smirno zna?"

"Briga me da li zna."

"Nas jeste briga. Upravo smo sa Smirnom okončali jedan rat, a on još drži naša dva zvezdana sistema. Terminus zauzima strateški veoma važnu tačku između dve nacije."

Hardin oseti da je umoran. On upita napadno: "Kakav je vaš predlog, Preuzvišenosti?"

Izgledalo je kao da je podprefekt sasvim spreman da prekine sa okolišenjem i pređe na neposrednije izlaganje. Žustro, on reče: "Pošto Terminus ne može sam da se brani, izgleda sasvim očito da

Anakreon treba da preuzme taj posao umesto njega. Vi shvatate da mi ne želimo da se mešamo u unutrašnju upravu..."

"Hm!" progundā suvo Hardin.

"...ali, isto tako verujemo da bi za sve zainteresovane bilo najbolje ukoliko bi Anakreon no ovoj planeti osnovao vojnu bazu."

"I to bi bilo sve što tražite... vojna baza negde na nekom delu ogromne nenaseljene teritorije... i da na tome ostane?"

"Razume se, tu je još i pitanje izdržavanja snaga koje će vas štiti."

Hardinova stolica se spusti na sve četiri noge, a on se laktovima osloni na kolena. "Sad prelazimo na stvar. Da to iskažemo običnim rečima. Terminus bi postao protektorat i plaćao bi danak."

"Ne danak. Porez. Mi vas štimo. Vi to nama plaćate."

Piren sa iznenadnom silovitošću udari šakom o stolicu.

"Pusti da ja kažem, Hardine. Vaša preuzvišenosti, ne dam ni pola šupljeg kredita za Anakreon, i svu tu vašu lokalnu politiku i ratne čarke. Kažem vam da je ovo ustanova koju izdržava država, i da je oslobođena plaćanja poreza."

"Koju država izdržava? Ali mi smo država, dr Pirene, a ne izdržavamo je."

Piren besno ustade. "Vaša preuzvišenosti, ja sam neposredni predstavnik..."

"Njegovog Uzvišenog Veličanstva Cara", uzvratī kiselo Anselm pl. Rodrik, "a ja sam neposredni predstavnik kralja Anakreona. Anakreon je mnogo bliže dr Pirene."

"Vratimo se na stvar", zatraži Hardin. "Kako biste uzimali taj takozvani porez, Vaša preuzvienosti? Da li biste ga uzimali u naturi... u žitu, krompiru, povrću ili stoci?"

Podprefekt se zabalji. "Kako, dođavola? Šta bismo s tim? Imamo obilne viškove. U zlatu, razume se. Hrom i vanadium bi bili još bolji; uzgred, da li ih imate u većim količinama?"

Hardin se nasmeja. "U većim količinama! Nemamo ni gvožđa u velikim količinama. Zlato! Evo, pogledajte našu monetu." On dobaci novčić izaslaniku.

Pl. Rodrik ga uhvati i zagleda se. "Šta je to? Čelik?"

"Tačno."

"Ne razumem."

"Praktično, Terminus je planeta bez metala. Sve metale uvozimo. Prema tome, nemamo zlata, niti bilo čega drugog čime bismo plaćali izuzev ukoliko ne želite nekoliko hiljada bušela krompira."

"Fabrička roba."

"Bez metala? Od čega bismo pravili mašine?"

Nastade stanka, a Piren ponovo pokuša. "Ovaj razgovor se potpuno rasplinuo. Terminus nije planeta, već naučna zadužbina koja priprema veliku enciklopediju. Svemira mu, čoveče, zar nemate poštovanje prema nauci?"

"Enciklopedijama se ne dobijaju ratovi." Pl. Rodrik nabra obrve. "Znači, potpuno neproduktivan svet, a uz to i praktično nenaseljen. Možete, dakle, platiti zemljom."

"Kako to mislite?" upita Piren.

"Ovaj svet je gotovo potpuno pust, a nenaseljena zemlja je verovatno plodna. Mnogi plemići sa Anakreona bi poželeli dodatak svom posedu."

"Ne možete predložiti tako..."

"Nema potrebe da izgledate tako uznemireni, dr Pirene. Ima dovoljno za sve. Ukoliko dođe do onog do čega će doći i budete saradivali, verovatno bismo to sredili tako da ništa ne izgubite. Mogu se deliti titule i zemlja. Mislim da me u potpunosti shvatate."

Piren se podrugnu: "Zahvaljujem."

Na to Hardin dodade naivno: "Da li će Anakreon biti u stanju da nas snabdeva dovoljnim količinama plutonijuma za našu atomsku centralu? Preostala nam je zaliha samo za još nekoliko godina."

Piren proguta uzdah, a zatim je nekoliko minuta vladao tajac.

Kada je pl. Rodrik ponovo progovorio, glas mu je bio potpuno drugačiji od predašnjeg: "Vi imate atomsku energiju?"

"Razume se. Šta je tu čudno? Čini mi se da atomska energija postoji već pedeset hiljada godina. Zbog čega je i mi ne bismo imali? Jedino što se plutonijum nešto teže dobija."

"Da... da!" Izaslanik zastade i dodade uznemireno: "Pa, gospodo, nastavićemo razgovor o ovom predmetu sutra. Vi ćete me izvinuti..."

Piren je gledao za njim, a zatim procedi kroz zube: "Ta nepodnošljiva blesava magarčina! Taj..."

Hardin ga prekide: "Nipošto. On je samo proizvod svoje sredine. Ne shvata mnogo, izuzev onog: 'Imam pištolj, a ti ga nemaš.'"

U očajanju, Piren se okomi na njega: "Šta ti je, tako ti Svemira, trebalo da razgovaraš o vojnim bazama i danku? Jesi li sasvim poludeo?"

"Ne. Hteo sam samo da ga navedem na razgovor. Uspeo sam da ga nateram da oda prave namere Anakreona... njihovu želju da izdele Terminus na zemljoposede. Razume se da ne nameravam da to dozvolim."

"Ti ne nameravaš! Ti. A ko si? Još da te pripitam, šta je trebalo da blebećeš o našoj atomskoj centrali? Pa to je baš ono što nas čini vojnim ciljem."

"Da", isceri se Hardin. "Vojni cilj koga se treba kloniti. Pa zar nije očigledno zbog čega sam to pitanje postavio? Upravo je ono potvrdilo jednu moju duboku sumnju."

"A to je?"

"Da Anakreon više nema privredu zasnovanu na atomskoj energiji. Da je imaju, naš prijatelj bi nesumnjivo primetio da se plutonijum, izuzev po drevnom predanju, ne koristi u električnim centralama. A iz toga proizilazi da ni ostatak Periferije više nema atomsku energiju. Za Smirno je izvesno da je nema, inače Anakreon ne bi dobio većinu bitaka u nedavnom ratu, zar ne?"

"Tja!" Piren ode, neraspoložen, a Hardin se blago nasmeši.

Bacivši cigaru, on pogleda gore u rasprostrtu Galaksiju. "Vratili su se na naftu i ugalj?" promrmlja, a ostale misli zadržava za sebe.

3.

Kada je Hardin porekao svoje vlasništvo nad Dnevnikom bukvalno je, možda, bio u pravu, ali samo bukvalno. Hardin je bio duša pokreta da se Terminus pretvori u samoupravnu gradsku opštinu... bio je izabran za prvog gradonačelnika te opštine... te tako, iako nijedna deonica Dnevnika nije glasila na njega, nije bilo začuđujuće što je nekih šezdeset procenata kontrolisao na zaobilaznije načine.

A bilo je načina.

Stoga, kada je Hardin nagovestio Pirenu da bi mu trebalo dozvoliti da prisustvuje sastancima Upravnog odbora, nije baš bio neki sticaj okolnosti što je i Dnevnik započeo sličnu kampanju. Kao ni to da je održan prvi masovni skup u istoriji Zadužbine na kome se tražilo da Grad bude zastupljen u 'nacionalnoj' vladi.

Konačno, Piren je preko volje kapitulirao.

Sedeći u dnu stola, Hardin je dokono razmišljao šta je bilo to što je činilo da fizičari... naučnici budu tako loši upravljači. Možda je to dolazilo otuda što su isuviše bili naviknuti na nesavitljive činjenice, a premalo na savitljiv narod.

Bilo kako bilo, s leve strane su mu bili Tomaz Sat i Džord Fara, a s desne Landin Krast i Jejt Fulem, dok je Piren lično predsedavao. Sve ih je, razume se, poznavao, ali mu se činilo da su za ovu priliku odlučili da budu naročito naduveni.

Dok se odvijao uvodni postupak Hardin je napola dremao, ali se prenu kada je Piren, pripremajući se, otpio iz čaše pred sobom i rekao: "Sa zadovoljstvom obaveštavam Odbor da sam posle našeg poslednjeg sastanka primio poruku da će Gospodar Dorvin, Veliki kancelar Carstva, doputovati na Terminus kroz dve nedelje. Moglo bi se očekivati da će naši odnosi sa Anakreonom biti izglađeni na naše veliko zadovoljstvo, čim Car bude upoznat sa situacijom."

Nasmeši se, obrativši se Hardinu preko stola: "Saopštenje u ovom smislu dato je Dnevniku."

Hardin prigušeno šmrknu. Očigledno da je jedini razlog što mu je bio dozvoljen pristup u svetilište bila Pirenova želja da se pred njim

razmeće ovim obaveštenjem.

On reče jednolično: "Ukoliko se manemo neodređenih reči, šta očekujete da će Gospodar Dorvin učiniti?"

Odgovorio mu je Tomaz Sat. Imao je tu lošu naviku da se, kada bi bio u uzvišenom raspoloženju, čoveku obraća u trećem licu: "Očito je", primeti on, "da je gradonačelnik Hardin profesionalni cinik. Teško je verovati da ne shvata da se ne može očekivati da Car dozvoli da se njegova uzvišena lična prava krše."

"Zato? Šta bi učinio u takvom slučaju?"

Nastade uznemireno komešanje, Piren reče: "Ne pridržavaš se poslovnika." Posle kratkog premišljanja, on dodade: "Osim toga, to su skoro veleizdajničke izjave."

"Treba li da smatram da mi je odgovoreno?"

"Da! Ukoliko više nemaš ništa da kažeš..."

"Nemoj olako donositi zaključke. Želeo bih da postavim jedno pitanje. Osim ovog diplomatskog poteza... za koji se može, ali i ne mora pokazati da nešto znači... da li je nešto konkretno učinjeno da se anakreonska opasnost suzbije?"

Jejt Fulen je šakom predano gladio svoje jarko riđe brkove.

"Vi s te strane vidite neku opasnost?"

"A vi ne?"

"Jedva", uzvratil ovaj milostivo. "Car..."

"Tako mi Svemira!" Hardin oseti da ga obuzima bes. "Šta je ovo? Svaki čas neko spominje 'Cara' ili 'Carstvo' kao da su to čarobne reči. Car je udaljen pedeset hiljada parseka, a sumnjam da ga je za nas briga. A i da jeste, šta može da učini? Ono što je i bilo carske flote u ovim područjima sada je u rukama četiri kraljevstva, a Anakreon je dobio svoj deo. Čujte, moramo se boriti topovima, a ne rečima. Shvatite to. Ostavili su nas dva meseca na miru, uglavnom zbog toga što smo kod Anakreona stvorili predstavu da imamo atomsko oružje. Svi dobro znamo da je to šarena laža. Atomsku energiju imamo, ali samo za komercijalnu upotrebu, a čak i nje nedovoljno. Oni će to otkriti, i ako mislite da će uživati što su bili nasamareni, varate se."

"Dragi moj gospodine..."

"Stanite, nisam još završio." Hardin se zagrejao. Ovo mu se

dopadalo. "Lepo je to dovlačiti ovamo kancelare ali bi bilo još lepše da je dovučeno i nekoliko velikih opsadnih topova sa lepim atomskim bombama. Gospodo, izgubili smo dva meseca, a možda nećemo imati još dva meseca za gubljenje. Šta nameravate da preduzmete."

Besno nabravši svoj dugi nos, Landin Krast reče: "Ukoliko predlažete militarizaciju Zadužbine, ja o tome neću ni da čujem. To bi značilo da otvoreno ulazimo u politiku. A mi smo, velikogradonačelnice, naučna zadužbina i ništa drugo."

Sat dodade: "Taj čovek, štaviše, ne shvata da bi naoružavanje značilo povlačenje ljudi... dragocenih ljudi... sa rada na Enciklopediji. To se nipošto ne može učiniti, pa bilo šta da se dogodi."

"Sasvim tačno", složi se Piren. "Uvek, i pre svega - Enciklopedija."

Hardin zaječa u sebi. Izleda da je Enciklopedija čitavom Odboru ozbiljno udarila u mozak.

On reče ledenim glasom: "Da li je ovom Odboru ikada palo na um da Terminus može imati i nekih drugih interesa, osim enciklopedije?"

Piren uzvрати: "Ne vidim, Hardine, kako Zadužbina može imati nekog drugog interesa osim Enciklopedije."

"Nisam rekao Zadužbina, rekao sam Terminus. Bojim se da ne shvatate situaciju. Na Terminusu nas ima ceo milion, a najviše ako sto pedeset hiljada radi na Enciklopediji. Za nas ostale ovo je domovina. Ovde smo rođeni. Ovde živimo. U poređenju sa našim farmama, domovima i fabrikama, Enciklopedija nam veoma malo znači. Mi želimo da ta dobra budu zaštićena..."

Vikom ga ućutkaše.

"Enciklopedija pre svega", procedi Krast. "Pred nama je zadatak koji moramo ispuniti."

"Zadatak, dođavola", povika Hardin. "To je možda bilo tačno pre pedeset godina ali ovo je novo pokolenje."

"Nema to veze sa tim", odgovori Piren. "Mi smo naučnici."

Hardin to iskoristi. "Ipak, da li ste vi to? Lepa je to halucinacija, zar ne? Vaša bulumenta je savršeni primer za sve ono što nije bilo u redu sa celom Galaksijom, tokom više hiljada godina. Kakva je to nauka, da se zabiješ ovde i da vekovima klasifikuješ delo naučnika iz poslednjeg milenijuma? Da li ste ikada pomislili da krenete dalje, da

proširite njihovo saznanje, da ga usavršite? Ne! Sasvim ste zadovoljni što stagnirate. Cela Galaksija stagnira i stagnirala je, samo Svemir zna, koliko dugo. Zbog toga se i buni Periferija; zbog toga se prekidaju komunikacije; zbog toga ratne čarke postaju večne; zbog toga čitavi sistemi gube atmosku energiju i vraćaju se na varvarsku tehniku hemijske energije.

Ukoliko mene pitate", povika on više se ne uzdržavajući, "Galaksija ide u Tandariju!"

Zaustavi se naglo i sruči na stolicu kako bi povratio dah, ne obraćajući pažnju na dvojicu ili trojicu koji su pokušavali da mu uglas odgovore.

Krast uze reč: "Ne znam šta pokušavate da postignete vašim histeričnim tvrđenjima, gospodine gradonačelnice. Izvesno je da ne unosite ništa konstruktivno u diskusiju. Gospodine Predsedniče, predlažem da se govornikove primedbe izbace iz zapisnika, a da se diskusija nastavi od onoga mesta gde je bila prekinuta."

Džord Fara se po prvi put pokrenu. Fara do sada nije učestvovao u raspravi, čak ni kada je bila najžešća. No, sada njegov krepki glas, krepak onoliko koliko je bio krepak i svaki delić njegovog sto trideset pet kilograma teškog tela, basirajući prokrči sebi put.

"Da nismo nešto zaboravili, gospodo?"

"Šta?" Svadljivo upita Piren.

"Da kroz mesec dana slavimo našu pedesetogodišnjicu." Fara je posedovao sposobnost da najočiglednija opšta mesta izgovara sa velikom dubokomislenošću.

"I, onda?"

"I da će se na tu godišnjicu", nastavi spokojno Fara, "otvoriti Kripta Harija Seldona. Da li ste ikad pomislili šta bi u Kripti moglo biti?"

"Ne znam. Nešto uobičajeno. Možda prigodni govor sa čestitkama. Mislim da Kripti ne treba pridavati značaj, mada je Dnevnik", i tu besno pogleda u Hardina, koji mu uzvratil osmehom, "pokušao da od toga napravi problem. To sam, međutim, na vreme sprečio."

"Aha", reče Fara, "ali možda nisi bio u pravu. Zar vam se ne čini..." i tu zastade, spustivši prst na svoj mali okrugli nos, "da se

Kripta otvara u veoma pogodan čas?"

"Hoćeš reći, u veoma nepogodan čas", promumla Fulem. "Imamo i drugih briga."

"Važnijih od poruke Harija Seldona? Ne verujem." Fara postade dostojanstveniji no ikad, a Hardin ga je zamišljeno posmatrao. Na šta li cilja?

"U stvari", reče Fara zadovoljno, "vi svi kao da zaboravljate da je Seldon bio najveći psiholog našeg doba i osnivač naše Zadužbine. Izgleda umesno pretpostaviti da je svoju nauku iskoristio kako bi odredio verovatni tok istorije u neposrednoj budućnosti. Ukoliko je to učinio, kao što izgleda verovatno, ponavljam da je sigurno uspeo i da nađe načina da nas upozori na opasnost, a i da nam, možda, ukaže na rešenje. Znači, Enciklopedija mu je bila vrlo prirasla srcu."

Prevagnu osećaj nedoumice. Piren se nakašlja. "Pa sad, ne znam. Psihologija jeste velika nauka, ali, u ovom času, čini mi se da među nama nema psihologa. Izgleda da smo na nesigurnom tlu."

Fara se okrete prema Hardinu. "Zar vi niste studirali psihologiju kod Alurina?"

Hardin odgovori, napola zaokupljen sanjarenjem: "Da, mada nisam okončao studije. Dosadila mi je teorija. Želeo sam da postanem inženjer psihologije, ali nismo imali mogućnosti pa sam tako počeo da se bavim najslabijim poslom... otišao sam u političare. Praktično vam to iziđe na isto."

"Pa šta mislite o Kripti?"

Hardin oprezno odgovori: "Ne znam."

Do kraja sednice ne izusti više ni reči, iako se ponovo vratiše na pitanje Kancelara Carstva.

Zapravo, nije ni slušao. Uputili su ga novim pravcem i stvari su počele da dolaze na svoja mesta, pomalo. Mali uglovi su se uklapali... jedan ili dva.

A ključ je bila psihologija. U to je bio siguran. Očajnički je pokušavao da se priseti psihološke teorije koju je nekada učio ... a na osnovu nje je jednu stvar od samog početka ispravno shvatio.

Jedan veliki psiholog, kakav je Seldon bio, mogao bi dovoljno proniknuti u ljudske emocije i ljudske reakcije tako da bude kadar da u

širokim crtama predkaže istorijsko kretanje u budućnosti.
A to znači - hm!

4.

Gospodar Dorvin je šmrkao burmut. Imao je dugu, sitno i očito veštački nakovrdžanu kosu, nadopunjenu parom paperjastih, plavih zulufa koje je s ljubavlju gladio. Govor mu se sastojao od preopširnih izjava, a uz to je i vrskao.

U ovom času Hardin nije imao vremena da više razmišlja o razlozima trenutne odvratnosti koju je osetio prema plemenitom Kancelaru. Oh, da, elegantne kretnje rukom kojima je propraćao svoje primedbe, prostudirana snishodljivost, kojom je propraćao i najobičnije potvrdne rečenice.

Međutim, sada je imao problema da ga po svaku cenu pronađe. Pre pola časa izgubio je Pirena, naprasno je nestao, proklet bio. Hardin je bio sasvim siguran da će njegovo odsustvovanje sa preliminarnih razgovora veoma goditi Pirenu.

Ali Pirena behu videli u ovom krilu i na ovom spratu. Trebalo je samo zakucati na svaka vrata. Na pola puta on izusti: "Aha!" i uđe u zamračenu sobu. Nije bilo nikakve sumnje da se na osvetljenom ekranu ocrtava obris složene frizure Gospodara Dorvina.

Gospodar Dorvin podiže pogled i reče: "Ah, Haldine. Bez bez sumnje nas tlažite?" Ispruži svoju burmuticu, preterano nakićenu, a pritom, kako primeti Hardin, loše izrađenu; pošto je njegova ponuda bila ljubazno odbijena, on sam zahvati s prsta, umilno se smešeci.

Piren smrknuo pogleda, a Hardin mu uzvratu sa izgledom bezizrazne ravnodušnosti.

Kratki tajac koji nastade prekidalo je samo škljocanje poklopca Gospodar Dorvinove burmutice. Odloživši je, on reče: "Veliko je delo ta vaša Enciklopedija, Haldine. Podvig, vaistinu, koji će stajati lame uz lame sa najveličanstvenijim ostvalenjima svih vlemena."

"Većina nas tako misli, Gospodaru. Ipak, to nije sasma dovršeno delo."

"Sudeći na osnovu ovo malo delatnosti Zadužbine što sam video ne bojim se za ishod." On klimnu prema Pirenu, koji mu, očaran, uzvratu naklonom.

Pravi ljubavni obred, pomisli Hardin. "Moj Gospodaru, nisam se

tužio na nedovoljnu delotvornost, već na krajnji suvišak delotvornosti kod Anakreonjana, mada u drugom i destruktivnijem smeru."

"Ah, da, Anakleon." Dorvin nemarno odmahnu rukom. "Uplavo otuda dolazim. Klajnje valvalska planeta. Potpuno je nezamislivo da ljudska bića mogu živeti ovde na Pelifeliji. Jednom kultulnom gospodinu nedostaju najelementalniji uslovi; odsustvo najosnovnijih uslova za udobnost, klajnja podivljalost u koju su ..."

Hardin ga suvo prekide: "Na žalost, Anakreonjani su uspeli da zadovolje sve osnovne zahteve ratovanja i sve osnovne uslove za razaranje."

"Sasvim, sasvim." Izgledalo je da se Gospodar Dorvin naljutio, možda zbog toga što je bio prekinut usred rečenice. "Ali ne treba da sada razgovalamo o poslu, znate. Zaplavo, mene intelesuju dluge stvali. Doktole Pilene, zal niste hteli da mi pokažete dugi tom? Učinite to, molim vas."

Škljocnuvši, svetla utruše, a narednih pola časa Hardin kao da je bio na Anakreonu, jer na njega uopšte nisu obraćali pažnju. Knjiga na ekranu nije mu mnogo značila, a nije se ni trudio da prati prikaz, premda je sam Gospodar Dorvin povremeno postajao gotovo čovečanski uzbuđen. Hardin zapazi da je u tim trenucima uzbuđenosti Kancelar izgovarao glas r.

Kada se svetla ponovo upališe Gospodar Dorvin reče: "Veličanstveno. Zaista veličanstveno. A vi, Haldine, da se nekim slučajem ne zimate za alheologiju?"

"A?" Hardin se vrati iz odsutnog sanjarenja. "Ne, Gospodaru, ne bih to mogao reći. Po prvobitnom opredeljenju ja sam psiholog, a po konačnoj odluci političar."

"Ah! Bez sumnje zanimljiva stlemljenja. Ja sam, znate", tu se posluži džinovskom porcijom burmuta, "ovaj, nešto petljam u alheologiji."

"Zaista?"

"Njegovo Gospodstvo je", upade Piren, "veoma potkovano u toj oblasti."

"Pa, možda i jesam, možda", samozadovoljno reče Njegovo Gospodstvo. "Jako mnogo sam ladio na toj nauci. U stvali, veoma sam načitan. Iščitao sam celog Džordana, Obidžasija, Kvomila ..."oh,

znateli sve njih?"

"Čuo sam za njih, razume se", reče Hardin, "ali ih nikada nisam čitao."

"Dlagi plijatelju, molate to jednom učiniti. Mnogostluko će vam se isplatiti. Smatlam da se ovo putovanje na Pelifeliju isplatilo već samim tim što sam video ovaj plimelak Lameta. Nećete mi velovati da u mojoj biblioteci uopšte nema te knjige. Uzgled, doktole Pilene, niste valjda zabolavili na svoje obećanje da za mene iskopilate jedan plimelak ple nego što odem."

"Sa zadovoljstvom."

"Molate znati da Lamet predstavlja", nastavi Kancelar uzvišenim tonom, "novu i najzanimljiviju dopunu mom plethodnom saznanju o Pitanju polekla."

"O kom pitanju?", zapita Hardin.

"Pitanju polekla. Mesto polekla ljudske vrste, znate. Sigulno znate da se smatla da je plvobitna ljudska lasa naseljavala jedan jedini plantalni sistem."

"Pa da, to mi je poznato."

"Nalavno, niko ne zna tačno koji je to sistem, to je zabolavljeno u magli dlevnih vlemena. Ipak, postoje teolije. Neki kažu Silijus. Dugi insistilaju na Alfa Kentauli ili na Solu, pa i Singi 61, kao što sasvim lepo vidite, sve u Silijusovom sektolu."

"A šta kaže Lamet?"

"Pa, on ide sasvim novim putem. Pokušava da dokaže da alheološki ostaci na tlećoj planeti u Alktulovom sistemu pokazuju da je tamo postojalo čovečanstvo ple nego što je i bilo pomena o svemilskim putovanjima."

"To bi značilo da je to rodna planeta čovečanstva?"

"Možda. Molam pažljivije pločitati i odmeliti dokaze ple nego što bilo šta sa sigulnošću izjavim. Čovek mola plvo da vidi koliko su pouzdana njegova opažanja, zal ne?"

Hardin počuta neko vreme, a onda upita: "Kada je Lamet napisao tu knjigu?"

"Oh, lekao bih ple nekih osam stotina godina. Razume se, uglavnom se oslanja na plethodni rad Glina."

"Pa zašto se onda oslanjate na njega? Zbog čega ne odete na

Arktur i sami proučite ostatke?"

Gospodar Dorvin podiže obrve i hitro zahvati malo burmuta. "Ali zašto, prijatelju?"

"To je bar jasno, da biste iz prve ruke prikupili podatke."

"Ali nema potrebe. To bi bio veoma zaobilazan i beznadežno besmislen metod. Pazite, imam dela svih starih majstola - velikih alheologa iz plošlosti. Odmelavam jedno delo plema dugom, usaglašavam neslaganja, analiziram plotivlečne stavove, odledim ko je velovatno u plavu, i dolazim do zaključka. To je naučni metod. Bar", on doda pokroviteljskim tonom, "tako ja na to gledam. Kako bi nepodnošljivo silovo bilo ići na Alktul ili na Sol, na plimel, pa tamo šepitljati naokolo, kada su stali majstoli to obladili efikasnije nego što bih se ja ikada mogao nadati da učinim."

Hardin učtivo promrmlja: "Shvatam."

Naučni metod, do đavola. Nije čudo da Galaksija propada.

"Gospodaru", reče Piren, "mislim da bi sada trebalo da se vratimo."

"Ah, da. Stvalno."

Dok su izlazili iz sobe, Hardin iznenada reče: "Gospodaru, mogu li da postavim jedno pitanje?"

Gospodar Dorvin se ljubazno nasmeši, naglasivši svoj odgovor milostivim lepršanjem šake. "Svakako, dlagi plijatelju. Biće mi dlago ako ikako budem mogao da vam pomognem svojim sklomnim znanjem..."

"Nije baš reč o arheologiji, Gospodaru."

"Nije?"

"Ne. Već o ovome: prošle godine ovde se čulo za eksploziju električne centrale na planeti V iz Gama Andromede. Dobili smo veoma štur opis nesreće, bez ikakvih pojedinosti. Pitam se da li biste vi mogli da mi pobliže kažete šta se, u stvari, desilo."

Pirenova usta se iskriviše. "Čudim se što dosađuješ Njegovom Gospodstvu sa pitanjima koja nemaju nikakve veze."

"Ne mali, doktole Pilene", umeša se Kancelar. "Sasvim je u ledu. O tome ionako nema mnogo šta da se kaže. Elektlična centlala je zaista eksplodilala, i bila je to plava katastlofa, znate. Velujem da je nekoliko miliona ljudi poginulo, a da je najmanje polovina planete

plosto u luševinama. Zaista, vlada se ozbiljno nosi mišlju da uvede oštlo ograničenje na neovlašćenu upotrebu atomske enelgije, mada ovo nije za javnost, znate."

"Shvatam", reče Hardin, "ali, ipak, šta nije bilo u redu sa centralom?"

"Pa, zaplavo", ravnodušno odgovori Gospodar Dorvin, "ko zna? Ple nekoliko godina bila se pokvalila pa se misli da su novi delovi i lad bili slabijeg kvaliteta. Danas je tako teško naći ljude koji zaista poznaju tehničke pojedinosti naših enelgetskih sistema." On tužno uze malo burmuta.

"Znate li", reče Hardin, "da su nezavisna kraljevstva Periferije potpuno izgubila atomsku energiju?"

"Jesu li? Uopšte me ne iznenađuje. Valvalske planete... Oh, ali, plijatelju, ne nazivajte ih nezavisnima. Ona to nisu, znate. Spolazumi, koje smo sa njima zaključili, pozitivni su dokaz toga. Pliznaju suvelenu vlast Calstva. Molaju, inače ne bismo sa njima sklopili spolazum."

"Možda je i tako, ali ipak imaju znatnu slobodu delanja."

"Da, pletpostavljam da je tako. Znatnu. Ali, to skolo da nije važno. Za Calstvo je mnogo bolje da se Pelifelija oslanja samo na svoje sopstvene snage... kao što je to manje-više i slučaj.

Ne služe nam ničemu, znate. To su klajnje valvalske planete. Jedva nešto civilizovane."

"Nekada su bile civilizovane, Anakreon je bio jedna od najbogatijih spoljašnjih planeta. Koliko mi je poznato, mogao se porediti i sa samom Vegom."

"Oh, ali to je bilo ple toliko vekova, Haldine. Teško da se na osnovu toga može nešto zaključiti. Stvali su dlukčije stajale u stala velika vlemena. Nismo više oni ljudi kakvi smo bili, znate. Uostalom, Haldine, vi ste veoma upolan čovek. Već sam vam lekao da danas neću da lazgovalam o poslu. Istina, doktol Pilen me je pliplemio za vas. Lekao mi je da ćete pokušati da me obaspete pitanjima, ali suviše sam ja stali lisac za to. Ostavimo to za sutla."

Tako je i bilo.

5.

Bila je to druga sednica Odbora kojoj je Hardin prisustvovao, ukoliko čovek ne računa nezvanične razgovore koje su članovi Odbora vodili sa sada već odsutnim Gospodarom Dorvinom. Gradonačelnik je, ipak, dobro znao da su održane bar jedna, ako ne i dve ili tri sednice, za koje nekako uopšte nije primio poziv. Ne bi on dobio obaveštenje ni o ovoj sednici, tako mu je izgledalo, da nije bilo ultimatum.

Svodilo se na ultimatum, iako bi površno čitanje vizigrafisanog dokumenta moglo čoveka da navede na pretpostavku da je u pitanju bila prijateljska razmena pozdrava između dva vladara.

Hardin ga polako uze u ruke. Kićeno je otpočinjao pozdravom: "Njegovog Silnog Veličanstva Kralja Anakreona svom prijatelju i bratu dr Luisu Pirenu, Predsedniku Upravnog odbora Enciklopedijske Zadružbine Broj Jedan", a završavao se još divotnije džinovskim pečatom složene simbolike.

Pa ipak, to je bio ultimatum.

Hardin reče: "Na kraju krajeva, ispalo je da nismo imali mnogo vremena... samo tri meseca. Pa, i to malo vremena smo uludo straćili. Ovo nam ostavlja samo nedelju dana."

Piren se zabrinuto namršti. "Mora postojati neki izlaz. Potpuno je neverovatno da bi stvari terali do kraja uprkos onome u šta nas je Gospodar Dorvin uveravao u pogledu stava Cara i Carstva."

Hardin načulji uši: "Vidim. Obavestio si kralja Anakreona o tom navodnom stavu?"

"Jesam, pošto sam predlog izneo pred Odbor na glasanje i dobio jednoglasnu podršku."

"A kada je obavljeno to glasanje?"

Piren ga pogleda s visine. "Ne verujem da vam dugujem bilo kakav odgovor, gradonačelniče Hardine."

"U redu. Nisam toliko živo zainteresovan. Jedino što mislim da je baš vaše diplomatsko prenošenje Gospodar Dorvinovog dragocenog doprinosa situaciji", ugao usana mu se podiže u nakiselom osmehu, "bio neposredan povod ovoj maloj prijateljskoj noti. Inače bi je

odložili za još neko vreme, mada ne verujem da bi i to pomoglo Terminusu, s obzirom na stav Odbora."

Jejt Fulem upita: "Gospodine gradonačelnice, kako ste došli do ovog neobičnog zaključka?"

"Veoma jednostavno. Jedino je bilo potrebno upotrebiti onaj veoma zanemareni artikal - zdrav razum. Vidite, postoji jedna grana ljudskog saznanja poznata kao simbolička logika, pomoću koje se može istrebiti sav onaj kukolj koji je nagomilan u ljudskom govoru."

"A šta je sa njom?" upita Fulem.

"Primenio sam je. Između ostalog, primenio sam je i na ovaj dokument. Zbog sebe samog to nisam morao da radim, pošto sam znao o čemu je reč, ali čini mi se da bih petorici fizičara mogao lakše objasniti simbolima nego rečima."

Hardin uze nekoliko listova hartije iz mape koja mu je stajala pri ruci, a zatim ih raširi. "Napominjem da nisam to sam radio", reče on. "Kao što možete videti, ove analize je potpisao Muler Holk iz Logičkog odeljenja."

Piren se naže preko stola kako bi bolje video, a Hardin nastavi: "Prirodno, poruka Anakreona predstavljala je jednostavan problem, jer se za njene sastavljače može reći da su pre ljudi od dela nego ljudi od pera. Jednostavno se svodi na kategoričnu izjavu koja, predstavljena simbolima, izgleda ovako, a prevedena u reči približno glasi: 'Dajte nam ono što tražimo u roku od nedelju dana, ili ćemo ubiti boga u vama i u svakom slučaju uzeti ono što želimo.'"

Nastade ćutanje, dok je pet članova Odbora pratilo redove simbola, a zatim Piren sede i zbunjeno se nakašlja.

Hardin primeti: "Izgleda da je situacija bezizlazna, dr Pirene?"

"Izgleda da jeste."

"U redu." Hardin zameni listove. "Pred sobom sada imate kopiju ugovora između Carstva i Anakreona... ugovora, uzgred budi rečeno, koji je potpisao onaj isti Gospodar Dorvin koji je ovde bio koliko prošle nedelje... i njegovu simboličku analizu."

Ugovor se protezao na pet sitno štampanih stranica, a analiza je bila naškrabana na jedva pola strane.

"Kao što vidite, gospodo, analiza je pokazala da nekih devedeset procenata ugovora nema nikakvog smisla, a da na kraju dolazimo do

nečeg što se može opisati na sledeći zanimljivi način:

Obaveze Anakreona prema Carstvu: nikakve!

Vlast Carstva nad Anakreonom: nikakva!"

Ponovo su petorica brižno čitala analizu, pažljivo proveravajući reči u ugovoru, a kada završiše Piren sa zebnjom reče: "Ovo izgleda tačno."

"Priznajte, dakle, da ugovor nije ništa drugo do deklaracija o potpunoj nezavisnosti Anakreona i priznanje takvog statusa od strane Carstva?"

"Izgleda da je tako."

"Mislite li da Anakreon to ne shvata, i da mu nije stalo da naglasi svoj nezavisni položaj tako što će prirodno težiti da uzme za zlo svaku eventualnu pretnju od strane Carstva? Naročito kada je očigledno da je Carstvo nemoćno da takve pretnje ostvari, jer u protivnom ne bi nikada dozvolilo nezavisnost."

"Ali", primeti Sat, "kako onda gradonačelnik Hardin objašnjava uveravanja Gospodara Dorvina u podršku Carstva. Izgledala su..." On sleže ramenima. "Pa, izgledala su zadovoljavajuća."

Hardin se zavalio u stolici. "Znate, u čitavoj ovoj stvari najzanimljivije je to što sam, to priznajem, Njegovo Gospodstvo smatrao najpreispolnijim magarcem koga sam ikada upoznao, a ispostavilo se da je on, u stvari, savršen diplomata i vrlo pametan čovek. Uzeo sam slobodu da snimim sve njegove izjave."

Stvori se pometnja, a Piren užasnuto otvori usta.

"Pa šta?" upita Hardin. "Znam da je to ozbiljna zloupotreba gostoprimstva i stvar koju nijedan takozvani gospodin ne bi učinio. A znam i to da su stvari mogle da postanu neprijatne da je Njegovo Gospodstvo išta primetilo, ali ono nije, a ja imam snimak i to vam je. Uzeo sam taj snimak, kopirao ga i takođe poslao Holku radi analize."

Landin Krast upita: "I gde je ta analiza?"

Hardin odgovori: "To je ono što je najzanimljivije. Po svemu sudeći, od sve tri analize ovu je bilo najteže obaviti. Kada je posle dva dana prilježnog rada Holk uspeo da odstrani besmislena tvrđenja, neodređena trtljanja, beskorisna opšta mesta, ukratko svo balavljenje, nije preostalo ništa. Sve se potiralo. Gospodar Dorvin, gospodo, u toku pet dana razgovora nije rekao nijednu prokletu

stvar, a tako je govorio da to uopšte niste primetili. To su vam ta lepa uveravanja koja imate od vašeg milog Carstva."

Hardin ne bi veću zabunu stvorio ni da je umesto svoje poslednje izjave na sto stavio aktiviranu smrdljivu bombu. Umoran, strpljivo je sačekao da se konačno primire.

"I tako, kada ste Anakreonu zapretili akcijom Carstva", zaključio on, "samo ste razdražili monarha koji bolje zna kako stvari stoje. Prirodno je bilo da će njegov ego tražiti hitno dejstvovanje, a rezultat toga je ultimatum... što me vraća na moju polaznu tvrdnju. Preostala nam je jedna nedelja, šta ćemo sada preduzeti?"

"Izgleda da nemamo drugog izlaza", reče Sat, "već da dozvolimo Anakreonu da osnuje vojnu bazu na Terminusu."

"Tu se slažem s vama", odgovori Hardin, "ali šta ćemo preduzeti da bi smo ih prvom pogodnom prilikom izbacili?"

Jejtu Fulemu zaigraše brkovi. "To mi zvuči kao da ste zaključili da se protiv njih mora primeniti nasilje."

"Za nesposobnog nasilje je poslednji izlaz", odvrati mu Hardin. "Sigurno je, međutim, da nemam nameru da im u znak dobrodošlice prostrem crveni tepih i uglancam svoj najbolji nameštaj kako bi se njime koristili."

"Ipak, ne dopada mi se način na koji to izlažete", bio je uporan Fulem. "To je opasan stav, utoliko opasniji što smo u poslednje vreme primetili da dobar deo stanovništva tek tako prihvata svaki vaš predlog. Mogu i to da vam kažem, gradonačelnice Hardine, da Odboru nisu promakle vaše nedavne delatnosti."

On zastade, nailazeći na sveopšte odobravanje. Hardin sleže ramenima.

Fulem nastavi: "Ukoliko grad potpalite na neki akt nasilja, ono što ćete postići biće masovno samoubistvo, a to nemamo nameru da dozvolimo. Naša politika ima jedno jedino osnovno načelo, a to je Enciklopedija. Što god budemo odlučili da učinimo ili ne učinimo, biće tako odlučeno jer će predstavljati krajnju i nužnu meru za očuvanje bezbednosti Enciklopedije."

"Znači, dolazite do zaključka da moramo nastaviti našu intenzivnu kampanju... da ama baš ništa ne preduzimamo", reče Hardin.

Piren gorko uzvрати: "Sam si pokazao da nam Carstvo ne može

pomoći, mada ne razumem kako i zašto to mora biti tako. Ukoliko je nužan kompromis...

Hardin je imao košmarni osećaj da trči punom brzinom a da nigde ne stiže. "Nema kompromisa! Zar ne shvatate da je čitava ova besmislica oko vojnih baza trtljanje najniže vrste? Pl. Rodrik nam je rekao šta želi Anakreon, otvorenu aneksiju, i nametanje svog feudalnog sistema sa zemljoposedima i seljačkoaristokratskom privredom. Ono malo naše atomske energije može ih prisiliti da nastupaju polagano, ali će ipak nastupati."

On uvređeno ustade, a i ostali za njim, izuzev Džordža Fara.

Džordž Fara iznenada progovori: "Molim vas da svi sednete. Mislim da smo predaleko otišli. Hajde, nema potrebe da izgledate tako ljuti, gradonačelnice Hardine, niko od nas nije veleizdajnik."

"U to me tek morate ubediti."

Fara se blago osmehnu. "I sami znate da tako ne mislite. Dozvolite mi da nešto kažem."

Njegove lukave oči se napola zaklopiše, a na glatkoj površini brade presijavao mu se znoj. "Nema svrhe kriti da je Odbor došao do zaključka da se pravo rešenje anakreonskog problema nalazi u onome što će biti obelodanjeno kada se kroz šest dana otvori Kripta."

"Je li to vaš doprinos ovom pitanju?"

"Da."

"Da ništa ne preduzimamo, je li tako, već da u tihom spokojstvu i sa punim poverenjem čekamo da deus ex machina iskoči iz Kripte?"

"Ukoliko je lišimo vaše emocionalne frazeologije, upravo bi to bila ideja."

"Kakav nedovitljiv eskapizam! Zaista, dr Fara, takvo ludilo već miriše na genija. Slabija pamet ne bi za tako šta bila sposobna."

Fara se dobronamerno nasmeši: "Zabavna je vaša sklonost prema epigramima, Hardine, ali i neumesna. U stvari, mislim da se sećate mog argumenta u vezi Kripte, izrečenog pre tri nedelje."

"Da, sećam ga se. Ne poričem da je, sa stanovišta deduktivne logike, to bilo sve samo ne neka glupa ideja. Rekli ste, ispravite me ako pogrešim, da je Hari Seldon bio najveći psiholog u Sistemu, i da je, stoga, mogao tačno da predvidi ovu neprijatnu situaciju u kojoj

smo sada, kao i to da je baš zato i ustanovio Kriptu kao način da nam u datom trenutku ukaže na rešenje."

"Shvatili ste suštinu."

"Da li bi vas čudilo ako vam kažem da sam o ovoj stvari veoma mnogo razmišljao proteklih nedelja?"

"Vrlo laskavo. S kakvim ishodom?"

"S takvim da čistoj dedukciji nešto nedostaje. Ponovo je potrebno da se začini zdravim razumom."

"Na primer?"

"Na primer, ukoliko je predvideo anakreonsku gužvu, zbog čega nas nije smestio na neku planetu bližu galaktičkim centrima? Dobro je poznato da je Seldon izmanevrisao članove Komisije sa Trantora da naredi da se Zadužbina osnuje na Terminusu. Ali zbog čega je to učinio? Zbog čega nas je smestio ovde, ukoliko je unapred znao za prekid komunikacija, za naše izolovanje od Galaksije, pretnje naših suseda, kao a i za našu bespomoćnost vezanu za oskudicu u metalima na Terminusu? To, pre svega! Ili, ukoliko je sve ovo predvideo, zbog čega nije unapred opomenuo prve naseljenike kako bi imali vremena da se pripreme, umesto što je sačekao, da jednom nogom zakorače sa urvine, pa da to učini?"

A ne zaboravite ni ovo. Čak i da je u ono vreme mogao predvideti problem, i mi ga isto tako dobro uviđamo sada. Konačno, Seldon nije bio čarobnjak. Ne postoji trik da se izbegne dilema koju on može da vidi, a mi ne."

"Ali, Hardine, mi to ne možemo!" podseti ga Fara.

"Niste ni pokušali. Nijednom niste pokušali. Najpre ste odbili da priznate da uopšte postoji neka opasnost! Zatim ste gajili apsolutno slepo poverenje u Cara! A sada ste se okrenuli prema Hariju Seldonu. Sve vreme ste se oslanjali na autoritet ili na prošlost, a nikada na sebe same."

Pesnice su mu se grčevito stezale. "To je ravno bolesnom stanju, uslovljeni refleks koji odgurkuje u stranu nezavisnost vaših umova uvek kada je u pitanju suprotstavljanje autoritetu. Izgleda da se u vašim duhovima nikada ne javlja sumnja u to da je Car moćniji od vas ili Hari Seldon pametniji. A to je pogrešno... kako to ne uviđate?"

Iz nekog razloga niko mu ne odgovori.

Hardin nastavi: "Niste samo vi takvi. Takva je čitava Galaksija. Piren je čuo mišljenje Gospodara Dorvina o naučnom istraživanju. Gospodar Dorvin smatra da se dobar arheolog može postati ako se pročitaju sve knjige o tome, knjige koje su napisali već vekovima mrtvi ljudi. Misli da se arheološke zagonetke mogu rešavati odmeravanjem stavova različitih autoriteta. Piren je to saslušao i nije stavio nikakvu primedbu. Zar ne uviđate da tu nešto nije u redu?"

Ponovo u njegovom glasu gotovo da su mogli da osete preklinjanje. I ponovo ne bi odgovora.

On produži: "A i vi, ljudi, a i polovina Terminusa, isto ste toliko loši. Sedimo ovde i smatramo da je sve u Enciklopediji. Smatramo da je najveći zadatak nauke da klasifikuje podatke iz prošlosti. To jeste važno, ali zar ne treba ići i dalje? Nazadujemo i zaboravljamo, kako to ne uviđate? Ovde na Periferiji izgubili su atomsku energiju. Na Gama Andromedi centrala je eksplodirala zbog loše obavljenih opravki, a carski kancelar se tuži da su atomski tehničari malobrojni. Koje je rešenje za to? Da se obuče novi tehničari? Nipošto! Umesto toga, ograničava se upotreba atomske energije."

I po teći put: "Zar ne shvatate? Tako je širom Galaksije. Metaniše se nad prošlošću. To je izopačavanje, stagnacija."

Ukočeno je gledao redom u jednog za drugim, a oni mu uzvatiše staklastim pogledima.

Fara se prvi povratio. "Ovde nam neće pomoći mistična filosofija. Budimo konkretni. Poričete li da je Hari Seldon lako mogao da pomoću jednostavne psihološke tehnike odredi istorijske trendove budućnosti?"

"Ne, razume se da ne", povika Hardin, "ali ne možemo se uzdati u njega d nam da rešenje. U najboljem slučaju, on bi mogao da nam ukaže na problem, ali ukoliko treba da se nađe rešenje, to moramo sami uraditi. On to za nas ne može obaviti."

Fulem iznenada progovori: "Kako to mislite da nam 'ukaže na problem'? Problem nam je poznat."

Hardin se okomi na njega. "To vi mislite! Mislite da je Anakreon jedino o čemu će Hari Seldon brinuti. Ne slažem se s tim. Kažem vam, gospodo, da niko od vas uopšte nema predstavu o tome šta se zaista dešava!"

"A da li je ti imaš?" upita Piren neprijateljskim tonom.

"Mislim da imam!" Hardin skoči i odgurnu stolicu. Pogled mu je bio hladan i oštar. "Ukoliko je nešto izvesno, to je da je u celoj situaciji nešto trulo, nešto što je veće od svega o čemu smo do sada razgovarali. Postavite sebi samo ovo pitanje: zbog čega među prvobitnim žiteljima Zadužbine nije bilo nijednog prvorazrednog psihologa, osim Bora Alurina? A on se brižljivo klonio toga da svojim učenicima prenese nešto više od osnovnih stvari."

Kratak muk, a onda Fara upita: "Pa dobro, zašto?"

"Možda zbog toga što bi psiholozi shvatili u čemu je stvar, i to mnogo ranije nego što je to odgovaralo Hariju Seldonu. Ovako kako sada stvari stoje, lutamo unaokolo uspevajući da nazremo tek po neki nejasni tračak istine, ništa više. A to je ono što je Hari Seldon i želeo."

On se promuklo nasmeja. "Do viđenja, gospodo!"

Dostojanstveno je napustio sobu.

6.

Gradonačelnik Hardin je grickao vršak cigare. Bila se ugasila a da to nije ni primetio. Prethodne noći nije spavao, a naslućivao je da neće ni ove. To mu se već vidljivo primećivalo na očima.

On umorno reče: "I to bi bilo sve?"

"Čini mi se." Johan Li blago dodirnu šakom bradu. "Kako zvuči?"

"Nije loše. Samo, sve se mora obaviti krajnje drsko, shvataš? Znači, ne sme biti nikakvog oklevanja, ne sme im se ostaviti vremena da shvate situaciju. Kada budemo u stanju da izdajemo naređenja, i to da ih izdajemo kao da smo upravo za to rođeni, iz navike će se pokoravati. U tome je suština državnog udara."

"A šta ako Odbor i dalje bude kolebljiv?"

"Odbor? Otpiši ga. Od sutrašnjeg dana kao činilac u poslovima Terminusa neće više vredeti ni pišljivih pola kredita."

Li lagano potvrdi glavom. "Ipak, čudno je da do sada nisu ništa preduzeli da nas zaustave. Kažeš da im ovo nije bilo sasvim nepoznato?"

"Fara skoro da je natrapao na problem. Ponekad sam zbog njega nervozan. A Piren je prema meni sumnjičav još od kako su me izabrali. Samo, vidiš, nikada nisu bili u stanju da zaista shvate šta se kuva. Čitavo njihovo vaspitanje je autoritarno. Uvereni su da je Car svemoćan samo zbog toga što je Car. A sigurni su i u to da nije moguće da se Upravni odbor nađe u položaju da ne može naređivati, upravo zbog toga što Upravni odbor dela u carevo ime. Ta nesposobnost da priznaju da postoji mogućnost pobune naš je najbolji saveznik."

Hardin se iskobelja iz stolice i ode do hladnjaka za vodu.

"Nisu oni loši, Li, kada se drže svoje Enciklopedije, a mi ćemo se postarati da se ubuduće samo nje i drže. Beznadežno su međutim, nesposobni kada je reč o upravljanju Terminusom. Idi sada i pusti stvari u pogon. Želim da budem sam."

Seo je na ivicu pisaćeg stola i odsutno se zagledao u čašu s vodom.

Svemira mu, kada bi samo bio tako samouveren kako što se

pravi da jeste! Za dva dana će sleteti Anakreonjani, a on može da se osloni samo na neke predstave i polunagađanja o tome šta je Hari Seldon pretpostavljao da će se dogoditi u proteklih pedeset godina. Nije čak ni pravi, čestiti psiholog, već jedan običan petljanac, jedva nešto priučten, koji pokušava da pročita najveći um jednog razdoblja.

A šta ako je Fara bio u pravu, ako je Anakreon bio jedini problem koji je Hari Seldon predvideo: ako mu je jedino bilo stalo da sačuva Enciklopediju, čemu onda coup d'etat?

Slegao je ramenima i popio vodu.

7.

U Kriptu je bilo doneseno mnogo više od šest stolica, kao da se očekivao veći skup. Hardin to zamišljeno primeti i umorno se smesti u jedan ugao, što dalje od petorice.

Kao da članovima Odbora ovakav razmeštaj nije smetao. Šapatom su između sebe razgovarali, pa se to najpre izrodi u šušljetave jednosložne reči, a zatim u ništa. Od njih jedino je Džord Fara izgledao čak prilično spokojan. Izvadio je sat i turobno zurio u njega.

Hardin pogleda na svoj časovnik, a zatim na stakleni pregradak, potpuno prazan, koji je dominirao polovinom odaje. Bila je to jedina neobičnost te odaje, jer sem toga ništa nije ukazivalo na to da negde čili jedna tačkica radijuma, približavajući se onom tačno određenom trenutku kada će obarač pasti, kada će doći do spoja i ...

Svetla se prigušiše!

Nisu se ugasila, već su samo požutela i pritulila se tako iznenadno da se Hardin trže. Zaprepašćeno podiže pogled prema svetiljkama na tavanici, a kada ga je spustio, stakleni pregradak više nije bio prazan.

U njemu se nalazila jedna prilika, prilika u invalidskim kolicima! Prilika ne progovori nekoliko trenutaka ni reči, već samo sklopi knjigu na krilu, lagano je dodirujući vrhovima prstiju. Zatim se nasmeši, lice kao da joj ožive.

Prilika reče: "Ja sam Hari Seldon. Glas je zvučao starački i blago.

Hardin gotovo ustade u znak pozdrava, ali sam sebe zadržava na vreme.

Kao u razgovoru, glas produži: "Kao što vidite, vezan sam za ovu stolicu i ne mogu da ustanem da vas pozdravim. Vaši dedovi su se već nekoliko meseci nalazili ne Terminusu kada sam se razboleo od prilično neprijatne paralize. Znao, ja više ne vidim, tako da vas ne mogu pozdraviti kako valja. Ne znam čak ni koliko vas ima, tako da se sve ovo mora obaviti bez formalnosti. Ukoliko neko od vas stoji molim ga da sedne, a ako vam se puši meni neće smetati." Ovlaš se osmehnuo. "A i zašto bi? Ja, u stvari, nisam ovde."

Hardin automatski potraži cigaru, ali se predomisli.

Hari Seldon odloži knjigu, kao da je stavlja na neki sto pored sebe, a kada je njegovi prsti napustiše knjige nestade.

On prozbori: "Prošlo je pedeset godina otkako je osnovana ova Zadužbina, pedeset godina tokom kojih pripadnici Zadužbine nisu znali koja je bila prava svrha njihovog rada. Bilo je potrebno da žive u neznanju, ali s tim je svršeno.

Pre svega, valja reći da je Enciklopedijska Zadužbina u stvari obmana, i da je to uvek i bila!"

Iza Hardina se začu muvanje, a i jedan ili dva prigušena uzvika, ali se on ne osvrnu.

Hari Seldon je, razume se, ostao ravnodušan. On nastavi: "Bila je to obmana u tom smislu da ni ja ni moje kolege nismo davali ni pet para na to da li će ikada ijedna knjiga Enciklopedije biti objavljena. Ona je poslužila našem cilju, da od Cara izvučemo carsku povelju, da pomoću nje privučemo stotinu hiljada ljudi neophodnih za naš plan, a pomoću nje smo uspjeli i da ih dovoljno zaposlimo sve dok se događaji nisu sami oblikovali, tako da za te ljude postane prekasno da se povuku.

Za ovih pedeset godina, dok ste vi radili na ovom prevarantskom projektu, nema potrebe ublažavati reči, odsečena vam je odstupnica, tako da nemate drugog izbora do da pristupite ostvarenju beskonačno važnijeg projekta koji je bio i jeste naš pravi plan.

Zbog toga smo vas i smestili na ovu planetu i u ovo sadašnje vreme; tokom pedeset godina dovedeni ste do toga da više nemate slobodu delanja. Od sada, a kroz mnoge vekove, morate ići neizbežnim putem. Suočićete se sa nizom kriza, kao što se sada suočavate sa prvom od njih, a u svakom od tih slučajeva vaša sloboda delanja biće na sličan način ograničena, tako da ćete biti bez priziva primorani da sledite jedan jedini put.

To je put koji vam je odredila, i to s razlogom, naša psihoistorija.

Vekovima je galaktička civilizacija stagnirala i propadala, iako je to samo nekolicina ljudi shvatala. Ali sada, konačno, Periferija se otcepljuje, a političko jedinstvo Carstva se lomi. Budući istoričari će upravo negde u tom proteklom pedesetogodišnjem razdoblju podvući crtu i reći: 'Ovo označava Pad Galaktičkog carstva.'

Biće u pravu, iako jedva da će poneko u toku sledećih nekoliko vekova приметiti ovaj Pad.

Posle Pada nastupiće neizbežno varvarstvo, razdoblje koje bi u običnim okolnostima, kako nam kaže naša psihoistorija, trebalo da traje trideset hiljada godina. Pad ne možemo sprečiti. Mi to ni ne želimo, jer je kultura Carstva izgubila i ono malo srčanosti i vrednosti koje je nekada posedovala. Međutim, mi možemo svesti razdoblje varvarstva, koje mora uslediti, na samo hiljadu godina.

Ne možemo vas upoznati sa svim pojedinostima tog skraćanja, isto onako kao što vam pre pedeset godina nismo mogli reći istinu o Zadužbini. Kada biste saznali te pojedinosti moglo bi se desiti da naš plan propadne, kao što bi se to dogodilo da ste ranije pronikli u obmanu sa Enciklopedijom, zbog toga što bi, zahvaljujući saznanju, vaša sloboda delanja bila proširena, a broj uvedenih dodatnih promenljivih veličina postao bi veći nego što bi naša psihoistorija bila u stanju da obradi.

Ali vi to nećete saznati, a to jeste razlog što na Terminusu nema, niti je bilo, ijednog psihologa izuzev Alurina, a on je bio jedan od nas.

Mogu vam reći i ovo: Terminus i njegov parnjak, Zadužbina na drugom kraju Galaksije, predstavljaju seme Renesanse i buduće osnivače Drugog galaktičkog carstva. Upravo ova kriza upućuje Terminus prema tom vrhuncu.

Uzgred, napominjem da je ovo prilično jednostavna kriza, prostija od onih koje tek slede. Uproščeno govoreći, reč je o ovome: vi ste planeta iznenada odsečena od centara umiruće civilizacije u Galaksiji, a prete vam vaši jači susedi. Vaš je svet mali svet naučnika, okružen ogromnim i brzo narastajućim prostranstvima varvarstva. U nadošlom okeanu primitivnije energije vi ste ostrvo atomske energije, a uprkos tome bespomoćni ste jer vam nedostaju metali.

Stoga shvatate da ste suočeni sa surovom neminovnošću i da ste primorani da delate. Priroda tog delanja, to jest, rešenja vaše dileme, očigledna je, razume se!"

Prilika Harija Seldona ispruži ruku u vazduh i knjiga se ponovo stvori pred njim. On je otvorio i reče:

"Međutim, ma koliko bio zaobilazan put koji vaša istorija bude

sledila, morate svojim potomcima uliti u glavu to da je taj put predodređen, a da se na njegovom kraju nalazi novo i veće Carstvo!"

Pogleda oborenog na knjigu on iščeznu u ništavilo, a svetla ponovo jače zasjaše.

Hardin podiže oči i vide pred sobom Pirena, sa tragičnim izrazom u očima, drhtavih usana.

Predsednikov glas bio je odlučan ali bezbojan. "Izgleda da si bio u pravu. Ukoliko dođeš večeras u šest, Odbor će se s tobom posavetovati u pogledu narednog koraka."

Svi se s njim rukovaše i odoše, a Hardin se nasmeja u sebi. U suštini su to bili pravedni ljudi; bili su u dovoljnoj meri naučnici da priznaju počinjenu grešku, ali za njih je bilo prekasno.

On pogleda na sat. Mora biti da su do sada već sve obavili. Lijevi ljudi preuzeli su kontrolu, i Odbor više nije izdavao naređenja.

U stvari, kao što je Hari Seldon rekao, a Salvor Hardin nagađao još od onog dana kada mu je Anselm pl. Rodrik po prvi put otkrio da Anakreon nema atomsku energiju, rešenje za ovu krizu bilo je očigledno.

Đavolski očigledno!

Treći deo: GRADONAČLNICI

ČETIRI KRALJEVSTVA - ...Ime onih delova Anakreonske provincije koji su se otcepili od Prvog carstva prvih godina zadužbinske ere kako bi osnovali nezavisna i kratkovečna kraljevstva. Najveće i najmoćnije od tih kraljevstva bio je sam Anakreon, čija je površina ...

...Nesumnjivo je da se najzanimljiviji aspekt istorije Četiri kraljevstva odnosi na neobično društvo koje im je bilo nametnuto za vreme upravljanja Salvora Hardina...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

1.

Deputacija!

Činjenica da je Salvor Hardin to predosećao nije stvar činilo ništa prijatnijom. Naprotiv, slutnja mu je bila nesumnjivo neprijatna.

Johan Li se zalagao za krajnje mere, govoreći: "Ne vidim da je potrebno da i dalje gubimo vreme, Hardine. Do idućih izbora ne mogu ništa učiniti, bar ne zakonskim putem, a to nam daje godinu dana. Ispraši ih."

Hardin napući usne. "Li, ti nikada nećeš naučiti. Poznajem te već četrdeset godina, a nikako da savladaš tu plemenitu veštinu da se čoveku prikradeš s leđa."

"Nije to moj način borbe", progundā Li.

"Da, poznato mi je. Mislim da si baš zbog toga ti jedini čovek kome verujem." Hardin zastade i maši se za cigaru. "Daleko smo odmakli, Li, od onog doba kada smo organizovali naš udar protiv Enciklopedista. Starim. Šezdeset i dve godine. Da li ikada pomišljaš na to kako je brzo prohujalo tih trideset godina?"

Li frknu: "Ja se ne osećam starim, a imam šezdeset i šest godina."

"Da, ali ja nemam tvoje varenje." Hardin je lenjo cuclao cigaru. Odavno je prestao da žudi za blagim veganskim duvanom iz svoje mladosti. Ti dani, kada je planeta Terminus trgovala sa svim delovima Galaktičkog carstva, spadali su u ono čistilište u koje sva dobra stara vremena behu otišla. Ono isto čistilište prema kome se kreće i Galaktičko carstvo. Pitao se ko li je novi Car, i da li uopšte postoji Car, pa i samo Carstvo. Svemira mu! Već ima trideset godina kako su se ovde na rubu Galaksije prekinule veze; celokupni svet Terminusa sastojao se od samog Terminusa i četiri obližnja kraljevstva.

Kako su nisko pali! Kraljevstva! U stara vremena behu to prefekture, a sve su bile deo jedne iste provincije, koja je opet bila deo sektora, a ovaj deo kvadranta, a on, pak, deo sveobuhvatnog Galaktičkog carstva. Od kako je Carstvo izgubilo kontrolu nad udaljenim oblastima Galaksije te male grupice planeta postadoše

kraljevstva sa operetskim kraljevima, plemićima, besmislenim ratnim čarkama, dok se život i dalje patetično odvijao među ruševinama.

Civilizacija koja propada. Zaboravljena atomska energija. Nauka koja je bledeći prelazila u mitologiju, sve dok se nije umešala Zadužbina. Zadužbina, koju je upravo zbog toga Hari Seldon i osnovao ovde na Terminusu.

Li je gledao kroz prozor i njegov glas prekide Hardinovo sanjarenje. "Stigli su", reče, "i to kopnenim vozilom najnovijeg modela, štenad jedna." Napravio je nekoliko neodlučnih koraka prema vratima, a onda pogleda u Hardina.

Hardin se nasmeši i mahnu: "Ja sam naredio da ih dovedu ovamo gore."

"Ovamo! Zbog čega? Pridaješ im isuviše važnosti!"

"Zbog čega da prolaze kroz svu onu ceremoniju zvaničnog prijema kod gradonačelnika? Prestar sam za formalnosti. Osim toga, laskanje je korisno kada su u pitanju mladi, naročito ako te to ni na šta ne obavezuje." On mu namignu. "Sedi tu i pruži mi moralnu podršku, Li. Biće mi potrebna sa ovim mladim Sermakom."

"Opasan je tip, taj Sermak", reče kruto Li. "Ima li pristalica? Hardine, nemoj ga podcenjivati."

"Da li sam ikad nekog potcenjivao?"

"Pa, uhapsi ga onda. Možeš ga naknadno okriviti za nešto."

Hardin prenebreže ovaj poslednji savet. "Evo ih, Li." U znak odgovora na signal on pritisnu papučicu ispod pisaćeg stola i vrata kliznuše u stranu.

Četvorica članova deputacije uđoše jedan za drugim, a Hardin im ljubazno pokaza na naslonjače raspoređene polukružno u odnosu na njegov sto. Nakloniše se i sačekaše da gradonačelnik prvi progovori.

Hardin podiže neobično izgravirani srebrni poklopac kutije za cigare koja je nekad pripadala Džordu Fari, članu nekadašnjeg Upravnog Odbora iz davnih dana Enciklopedista. Bio je to nepatvoreni proizvod Carstva, i to sa Santanija, iako su cigare, koje su se u njoj nalazile, bile domaće. Jedan po jedan, sa svečanom ozbiljnošću, četiri člana delegacije se poslužiše cigarama i ritualno ih pripališe.

Drugi zdesna bio je Sef Sermak, najmlađi u skupini mladih,

najzanimljivijeg izgleda, precizno potkresanih oštih žutih brkova, upalih očiju neodređene boje. Hardin istog časa otpisa ostalu trojicu; videlo se da su u pitanju obični članovi. Usredsredio se na Sermaka, koji je već u toku svog prvog mandata u Gradskom veću više puta uspeo da to smireno telo okrene naglavce, i Sermaku se i obratio:

"Bilo mi je veoma stalo da se sa vama sastanem, većniče, otkako sam čuo vaš izvrsni govor prošlog meseca. Vaš napad na spoljnu politiku ove Vlade bio je veoma vešt."

Sermakove oči zasvetlucaše. "Vaše interesovanje čini mi čast. Taj napad je možda i bio vešt, a možda i nije, ali je svakako bio opravdan."

"Moguće je! To je, razume se, vaše mišljenje. Mada, rekao bih da ste prilično mladi."

Sermak suvo odvrati: "To je greh većine ljudi u izvesnom dobu njihovog života. Vi ste već postali gradonačelnik Terminus Grada kada vam je bilo dve godine manje nego što je meni sada."

Hardin se nasmeja u sebi. Mladunac je bio bezobrazan. Ali samo reče: "Smatram da ste do mene došli zbog te iste spoljne politike zbog koje ste se toliko uzбудili i u Gradskom veću. Da li govorite i u ime trojice kolega ili ću morati da saslušam svakog od vas ponaosob?"

Četiri mladića hitro izmieniše poglede, jedva zatreptavši očnim kapcima.

Sermak ozbiljno reče: "Govorim u ime naroda Terminusa, naroda koji nije valjano zastupljen u glasačkoj mašini koju nazivaju Većem."

"Shvatam. Nastavite!"

"Svodi se na ovo, poštovani gospodine Gradonačelniče. Nezadovoljni smo..."

"Pod 'mi' podrazumevate narod, zar ne?"

Sermak se neprijateljski zagleda u njega osećajući neku zamku, pa hladno odgovori: "Verujem da moji stavovi odražavaju stavove znatne većine birača Terminusa. Da li vas to zadovoljava?"

"Ovakvo jedno tvrđenje bolje bi zvučalo kada bi bilo potkrepljeno i kakvim dokazom, ali svejedno, nastavite. Nezadovoljni ste."

"Da, nezadovoljni politikom koja trideset godina ostavlja Terminus bez odbrane protiv neizbežnog spoljnog napada."

"Razumem. I onda? Nastavite, nastavite."

"Lepo je od vas što to naslućujete. I onda, zbog toga osnivamo novu političku stranku; takvu koja će se starati o neposrednim potrebama Terminusa, a ne o nekoj mističnoj 'najavljenoj sudbini' budućeg Carstva. Izbacićemo iz Gradske većnice i vas i vašu ulazičku kliku koja se zalaže za izmirenje ... i to uskoro."

"Izuzev ako? Uvek postoji neko izuzev ako, znate."

"U ovom slučaju nema mnogo takvih mogućnosti: izuzev ukoliko sada odmah ne podnesete ostavku. Ne tražim od vas da izmenite svoju politiku, toliko baš poverenja u vas nemam. Vaša obećanja ne vrede ništa. Jedino što prihvatamo jeste ostavka na licu mesta."

"Razumem." Hardin prekrsti noge i iskrivi stolicu na dve noge. "To zvuči kao ultimatum. Lepo je od vas što me upozoravate. Ali ja ću ga radije prenebregnuti."

"Nemojte misliti da je to bilo upozorenje, gospodine Gradonačelniče. Bila je to objava načela i akcije. Nova stranka je već osnovana, a sutra će i zvanično početi da se bavi svojim zadacima. Nema mesta, niti želje, za kompromisom, a otvoreno govoreći, jedino što nas je navelo da vam ponudimo lakši način odlaska bila je želja da se oda priznanje vašim nekadašnjim zaslugama za Grad. Nisam ni očekivao da ćete na to pristati, ali savest mi je čista. Naredni izbori će biti jači i neodoljiv podsetnik da je ostavka nužna."

On se podiže i dade znak i ostalima da ustanu.

Hardin ispruži ruku: "Stanite! Sedite!"

Sef Sermak sede ponovo, malo prebrzo, a Hardin se u sebi nasmeja, zadržavši ozbiljan izraz lica. Uprkos onome što je rekao očekivao je ponudu, određenu ponudu.

Hardin upita: "U kome biste zapravo pravcu želeli da se naša spoljna politika izmeni? Da li želite da sada, i to smesta napadnemo četiri kraljevstva, sva odjednom?"

"Ne predlažem ništa slično, gospodine Gradonačelniče. Naš je predlog, jednostavno, da se prekine sa politikom izmirenja. U toku svoje uprave vodili ste politiku naučne pomoći Kraljevstvima. Dali ste im atomsku energiju. Pomogli ste da se poprave atomske centrale na njihovoj teritoriji. Osnovali ste klinike, hemijske laboratorije i fabrike."

"I? Šta tome zamerate?"

"To ste činili da biste ih sprečili da nas napadnu. Sa takvim podmićivanjem izigravali ste budalu u kolosalnoj ucenjivačkoj igri, dozvoljavajući da se Terminusu pije duša, usled čega smo sada prepušteni na milost i nemilost tih varvara."

"Kako to?"

"Zbog toga što ste im dali energiju, naoružanje, što ste opravili brodove iz njihovih flota, oni su sada neuporedivo jači nego što su bili pre tri decenije. Njihovi zahtevi narastaju, a pomoću novog naoružanja konačno će sve svoje zahteve ostvariti odjednom, nasilnom aneksijom Terminusa. Na završava li se obično tako svaka ucena?"

"A kakav bi bio vaš lek?"

"Prekinite s mesta sa podmićivanjem, dok je to još moguće. Uložite napor da ojačate sam Terminus i prvi napadnete!"

Sa gotovo morbidnim zanimanjem Hardin je posmatrao mladićeve žute brčice. Mora biti da je Sermak siguran u sebe, inače ne bi toliko govorio. Nesumnjivo su njegove opaske bile odraz osećanja zamašnog dela stanovništva, zaista zamašnog.

Njegov glas, međutim, nije odavao pomalo uznemireni tok misli. Bio je gotovo nemaran. "Jeste li završili?"

"Za sada."

"E onda, vidite li uokvirenu izreku koja visi na zidu iza mojih leđa? Budite dobri pa je pročitajte."

Sermakove usne se iskriviše. "Izreka kaže: za nesposobnog nasilje je poslednji izlaz." To je načelo jednog starca, gospodine Gradonačelnice."

"Gospodine većniče, primenjivao sam ga kao mladić, i to uspešno. Kada se to dešavalo bili ste zaokupljeni svojim rađanjem, ali ste možda nešto o tome učili u školi."

Pažljivo je motrio Sermaka, nastavivši odmerenim glasom: "Kada je Hari Seldon ovde osnovao Zadužbinu učinio je to sa prividnim ciljem da se napravi velika Enciklopedija; pedeset godina smo sledili tu varku dok nismo otkrili šta je uistinu hteo da postigne. Umalo da nije bilo prekasno. Kada su se prekinule veze sa središnjim oblastima starog Carstva zatekli smo se, kao svet naučnika, okupljen

u jednom jedinom gradu, bez industrije, i okružen tek osnovanim neprijateljskim i uglavnom varvarskim kraljevstvima. Bili smo majušno ostrvce energije u ovom okeanu varvarstva i beskonačno dragocena meta.

Tada, kao i sada, najmoćnije od četiri kraljevstva, Anakreon, zatražilo je i osnovalo vojnu bazu na Terminusu, a ondašnji upravljači Grada, Enciklopedisti, veoma su dobro znali da je to tek uvod u osvajanje cele planete. Tako su stvari stajale kada sam... hm... preuzeo stvarnu upravu. Šta biste vi uradili?"

Sermak sleže ramenima. "To je akademsko pitanje. Razume se, znam šta ste vi učinili."

"Ipak, ponoviću. Možda ne shvatate suštinu. Postojalo je veliko iskušenje da se prikupi ono vojske što se moglo i da se uđe u bitku. To bi bilo najlakše rešenje, koje bi najviše zadovoljilo samopoštovanje, ali i gotovo bezuslovno najgluplje. Vi biste tako postupili, vi sa vašim pričama o tome 'da treba da prvi napadnemo'. Ono što sam ja umesto toga učinio bilo je da posetimo ostala tri kraljevstva, jedno za drugim, da svakom od njih ukažem na to da bi dozvolivši da tajna atomske energije padne u šake Anakreona bio najbrži način da im se prereže grkljan; kao i da im učtivo predložim da preduzmu očigledno. To je bilo sve. Mesec dana pošto se anakreonska vojska iskrkala na Terminus, njihov kralj je primio zajednički ultimatum od svoja tri suseda. Za sedam dana je i poslednji Anakreonjanin napustio Terminus.

Kažite mi, onda, da li je bilo potrebe za nasiljem?"

Mladi većnik zamišljeno pogleda u opušak svoje cigare i baci ga u otvor koji je vodio u uređaj za spaljivanje. "Ne vidim da postoji analogija. Insulin će dijabetičara vratiti u normalno stanje, ali za slepo crevo je neophodna operacija. Tu ne možete ništa. Kad druga sredstva zakažu, šta onda drugo preostaje do, kako vi kažete, poslednji izlaz? Vaša je greška što smo na to primorani."

"Moja? Ah, da, opet ta moja mirovna politika. Izgleda da još niste u stanju da shvatite osnovne neminovnosti našeg položaja. Naš problem nije bio rešen odlaskom Anakreonjana. Problemi su tek bili započeli. Više no ikada četiri kraljevstva su bila naši neprijatelji, jer je svako od njih želelo atomsku energiju, a svako od njih se

ustručavalo da nas uhvati za gušu zbog bojazni od ostala tri. Održavamo ravnotežu na vršku veoma oštrog mača, i najmanje njihanje u bilo kom pravcu, na primer, da neko kraljevstvo postane suviše moćno, ili pak, da dva formiraju koaliciju... shvatate?"

"Svakako. Bio je to najpogodniji čas da se izvrše sveopšte ratne pripreme."

"Naprotiv. Bio je to čas da se otpočne sa sveopštom predohranom protiv rata. Nahuškao sam ih jedne na druge. Svima sam redom pomagao. Učinio sam da im Terminus više znači kao cvatući svet nego kao vojni cilj. To je uspevalo punih trideset godina."

"Da, ali ste bili prinuđeni da te naučne darove okružite najsramočnijom komedijom. Načinili ste od toga delimično religiju, a delimično budalaštinu. Izgradili ste sveštenučku hijerarhiju i složeni, besmisleni obred."

Hardin se namršti. "Pa, šta s tim? Ne vidim da to ima bilo kakve veze sa ovom raspravom. Isprva sam tim putem krenuo zbog toga što su varvari na našu nauku gledali kao na neku vrstu čarobne magije, i bilo je lakše da ih navedemo da nauku prihvate po toj osnovi. Sveštenstvo se samo stvorilo, a ukoliko mu pomažemo, to je jedino zato što idemo linijom manjeg otpora. To je sitnica."

"Ali ti sveštenici upravljaju centralama. A to nije sitnica."

"Tačno, ali mi smo ih obučili. Njihovo poznavanje oruđa kojim se služe čisto je iskustveno, a i čvrsto veruju u svu tu komediju kojom su okruženi."

"A šta ako neki od njih pronikne u tu komediju i bude dovoljno genijalan da odbaci empirizam? Šta će takvog čoveka sprečiti da stekne saznanje o stvarnoj tehnici i da ga proda onome ko najviše ponudi? Kakva će tada biti naša vrednost za kraljevstva?"

"Za to ima malo izgleda, Sermače. Površni ste. Najспособniji ljudi sa planeta iz kraljevstva šalju se ovamo svake godine, kako bi se u Zadužbini vaspitavali za sveštenike. Najbolji od njih ostaju ovde da bi se bavili istraživanjem. Ukoliko mislite da ti koji ostaju praktično bez poznavanja osnovnih elemenata nauke ili, što je još gore sa iskrivljenim znanjem koje sveštenici stiču, da su oni ti koji mogu odjednom da prodru u suštinu atomske energije, elektronike, teorije

zakrivljenosti, onda imate vrlo romantičnu i vrlo glupavu predstavu o nauci. Potrebni su mnogi ljudski vekovi učenja i izuzetan um da bi se tako daleko stiglo."

Za vreme prethodnog izlaganja Johan Li je naglo ustao i napustio sobu. Sada se vratio, a kada je Hardin završio, nagao se prema uhu svog pretpostavljenog. Šapatom izmeniše nekoliko reči, a zatim mu ovaj uruči olovni valjak.

Potom, pošto je letimice neprijateljski pogledao deputaciju, Li ponovo zauze svoje mesto. Posmatrajući deputaciju kroz trepavice Hardin je obrtao valjak u rukama. Zatim ga naglim odvrtnjem otvori, a samo je Sermak bio toliko pribran da ne baci hitar pogled na savijeni papir koji iz valjka ispade.

"Ukratko, gospodo", reče nemarno Hardin, "vlada smatra da zna šta radi."

Dok je ovo govorio, čitao je.

List su ispunjavali redovi složene, besmislene šifre, i tri olovkom naškrabana reda koja su saopštavala poruku. Bacivši jedan pogled on je zapamti, a zatim nemarno baci poruku u cev uređaja za spaljivanje.

"Bojim se da se ovim razgovor završava", reče Hardin. "Milo mi je što sam se sa svima vama upoznao. Hvala vam na poseti."

Sa svakim se mehanički rukova i oni iziđoše.

Hardin gotovo da se beše odvikao od smeha, ali pošto su se Sermak i njegova tri ćutljiva pratioca dovoljno udaljili da ne čuju, suvo se nasmeja i spusti veseo pogled na Lija.

"Kako ti se dopala ova borba blefiranjem, Li?"

Li džangrizavo, glasno šmrknu: "Nisam baš siguran da je on blefirao. Postupaj s njim u rukavicama i sasvim je moguće da na idućim izborima pobedi, baš onako kao što reče da hoće."

"Oh, to je sasvim moguće, sasvim... ukoliko se pre toga nešto ne desi."

"Postaraj se da stvari ne krenu u pogrešnom smeru ovog puta, Hardine. Kažem ti da ovaj tip Sermak ima sledbenike. Šta ako ne bude čekao do idućih izbora? Beše jednom i takvo vreme kada smo i ti i ja stvari silom sprovodili, uprkos onoj tvojoj propovedi o nasilju."

Hardin podiže obrve. "Danas si pesimistički nastrojen, Li, a i

čudno protivrečan, inače ne bi govorio o nasilju. Ukoliko se sećaš, naš mali puč bio je izveden a da nijedan život nije izgubljen. Bila je to nužna mera sprovedena u odgovarajućem času, koja je prošla glatko, bezbolno i, pre svega, bez napora. Što se tiče Sermaka, njegov cilj je drugačiji. Ti i ja, Li, nismo Enciklopedisti. Mi smo pripremljeni. Nahuškaj svoje ljude na ove mladiće, ali na lep način, stari druškane. Nemoj da primete da ih prate, ali drži otvorene oči, razumeš!"

Li se kiselo nasmeši. "Lepo bih se proveo da čekam na tvoja naređenja, Hardine, jel'da? Sermak i njegovi su već mesec dana pod prismotrom."

Gradonačelnik se prigušeno zasmeha. "Prvi si se setio, a? U redu. Uzgred budi rečeno", primeti on tiho, "ambasador Verisov se vraća na Terminus. Privremeno, nadam se."

Nastade krako ćutanje, praćeno izvesnim zaprepašćenjem, a zatim će Li: "To je, dakle, bila poruka? Već sada dolazi do kidanja."

"Ne znam. Ne mogu ništa da kažem dok ne čujem Verisova. Mada je moguće. Na kraju krajeva, moralo bi da do toga dođe pre izbora. Ali zašto si toliko zabrinut zbog toga?"

"Zbog toga što ne znam kako će se to završiti. Isuviše si zabrazdio, Hardine, upustio si se u borbu izbliza."

"Zar i ti, sine Brute", prošapta Hardin. Naglas, on reče: "Znači li to da pristupaš novoj Sermakovoj stranci?"

Li se i protiv svoje volje nasmeši: "U redu. Pobedio si. Šta misliš o jednom ručku?"

2.

Mnogi se epigrami pripisuju Hardinu, priznatom tvorcu epigrama, od kojih su mnogi, po svoj prilici, apokrifni. No, ipak, priča se da je jednom prilikom izjavio:

"Isplati se postupati otvoreno, naročito ako te bije glas da si prepreden."

Poli Verisov je više no jednom imao priliku da postupa po tom savetu, jer se već četrnaest godina nalazio na Anakreonu u dvostrukom statusu, u dvostrukom statusu čije ga je održavanje često i neprijatno podsećalo na igru bosonogog po vrelom metalu.

Za ljude na Anakreonu bio je prvosveštenik, predstavnik one Zadužbine koja je za te 'varvare' bila vrhunac tajne i fizički centar ove religije što su je, uz Hardnovu pomoć, stvorili u toku poslednje tri decenije. Kao takvom ukazivali su mu počast, koja je postala užasno zamorna jer je iz dubine svoje duše prezirao obred čije središte beše postao.

Međutim, za kralja Anakreona, prethodnog, i njegovog mladog unuka koji je sada bio na prestolu, on je prosto bio ambasador jedne sile koje su se istovremeno i pribojavali i za kojom su žudeli.

Sve u svemu bio je to neprijatan posao, tako da je njegovo prvo putovanje ka Zadužbini u poslednje tri godine, uprkos onespokojavajućeg incidenta koji ga je učinio nužnim, imalo pomalo i prirodu godinjeg odmora.

A pošto ovo nije bilo prvi put da mora da putuje u potpunoj tajnosti, ponovo se poslužio Hardinovima epigramom o korisnosti otvorenih postupaka.

Presvukao se u civilno odelo, što je samo po sebi predstavljalo odmor, i ukrcao se kao putnik druge klase na putnički brod za Zadužbinu. Kada je prispeo na Terminus prokrčio je put kroz gužvu u svemirskoj luci i preko javnog vizifona nazvao Gradsku većnicu. Rekao je: "Zovem se Džen Smajt. Imam zakazan sastanak sa Gradonačelnikom za danas posle podne."

Efikasna mlada dama, bezizražajnog glasa s druge strane, preko druge veze brzo izmeni nekoliko reči, pa sasvim mehaničkim tonom

odgovori Verisovu: "Gradonačelnik Hardin će vas primiti kroz pola časa, gospodine", a zatim se ekran zatamni.

Posle toga ambasador na Anakreonu kupi najnoviji broj Dnevnika Terminus Grada, bez žurbe odšeta do Većničkog parka i sede na prvu praznu klupu; u čekanju je pročitao uvodnik, sportsku stranu i stripove. Kada je pola sata bilo na izmaku stavi novine ispod miške, uđe u Gradsku većnicu i prijavi se u predvorju.

Dok je sve ovo činio ostao je bezbedno i potpuno neprimećen, jer ga zbog tako otvorenog ponašanja niko čestito nije ni pogledao.

Podižući pogled Hardin mu se isceri: "Uzmi cigaru! Kako je prošlo putovanje?"

Verisov se posluži: "Zanimljivo. U susednoj kabini je bio jedan sveštenik koji je ovamo putovao da bi pohađao posebni tečaj za pripremu radioaktivnih sintetičkih materija za lečenje raka, znaš..."

"Nije ih valjda baš tako zvao: radioaktivnim sintetičkim materijama?"

"Ma, nije! Za njega je to bila sveta hrana."

Gradonačelnik se nasmeši: "Nastavi."

"Upetljao me je u teološku raspravu, ulažući sve napore da me izvuče iz gnusnog materijalizma."

"A da uopšte nije prepoznao svog prvosveštenika?"

"Bez grimizne odežde? Osim toga, bio je sa Smirna. U svakom slučaju, bilo je to zanimljivo iskustvo. Zadivljuje, Hardine, to koliko se religija nauke ukorenila. Napisao sam ogled na tu temu, čisto da bih se zabavio; to se ne bi moglo objaviti. Kada se problem tretira sociološki izgleda da se, onda kada je staro Carstvo počelo na svojim rubovima da truli, moglo smatrati da je nauka kao nauka izneverila spoljašnje svetove. Da bi je ponovo prihvatili morala je da se zaodene u drugo ruho, i upravo je to i učinila. Sve se lepo uklapa, ukoliko se čovek posluži simboličkom logikom."

"Zanimljivo!" Gradonačelnik stavi ruke iza vrata, a onda će iznebuha: "Počni da pričaš o situaciji na Anakreonu!"

Ambasador se namrgodi i izvadi cigaru iz usta. S gađenjem je odmeri i odloži: "Pa, prilično je loša."

"Inače ti ne bi bio ovde."

"Teško da bih. Evo kako stvari stoje." Glavna ličnost na Anakreonu

ti je knez namesnik Vinis. On je stric kralja Leopolda."

"Znam, ali zar Leopold ne postaje punoletan iduće godine? Verujem da u februaru puni šesnaestu."

"Da." Ambasador počuta, a zatim dodade uz gadljivu grimasu: "Ukoliko poživi do tada. Kraljev otac je umro pod zanimljivim okolnostima. Iglasti metak za vreme lova. Nazvali su to nesrećnim slučajem."

"Hm! Čini mi se da se sećam tog Vinisa još od onog doba kad sam bio na Anakreonu, pošto smo ih šutnuli sa Terminusa. Bilo je to pre tog vremena. Da vidim. Koliko se sećam, bio je to crnomanjasti mlađi čovek, crne kose, razrok na desno oko. Nos mu je bio nekako čudno kukast."

"To je taj. Još ima kukast nos i razrok je, jedino što je sada sed. Igra prljavu igru. Srećom da je najčuvenija budala na planeti. Zamišlja da je lukav kao sam đavo, što njegovu budalastost čini još upadljivijom."

"Obično tako biva."

"Misli da se jaja razbijaju ako se u njih puca iz atomskog blastera." "Dokaz za to je i porez na posede Hrama, koji je pokušao da uvede pre dve godine, odmah posle smrti starog kralja. Sećaš se?"

Hardin zamišljeno klimnu, a zatim se osmehnu. "Sveštenici su bili digli dreku."

"Nadigli su takvu dreku da se mogla čuti i na Lukreci. Od tada pokazuje više opreznosti u ophođenju sa sveštenstvom, ali još uspeva da stvari sprovodi silom. Na izvestan način to je naša nesreća, pošto je očigledno ima krajnje samopouzdan."

"Verovatno je reč o prekompenzovanom kompleksu manje vrednosti. Mlađi kraljevski sinovi obično postaju takvi, znaš."

"Ipak, to izlazi na isto. Zapenušio je od želje da napadne Zadužbinu. Gotovo da se i ne trudi da tu želju sakrije. Osim toga, u stanju je da to i učini, ako se gleda po naoružanju. Prethodni kralj izgradio je veličanstvenu flotu, a ni Vinis nije spavao ove dve godine. U stvari, porez na posede Hrama prvenstveno je bio namenjen za dalje naouražavanje, a kada je to propalo udvostručio je porez na lični prihod."

"Je li bilo nekog gundanja?"

"Ništa ozbiljno. Pokoravanje postavljenoj vlasti sadržaj je svake propovedi u kraljevstvu već nedeljama. Mada Vinis nije pokazao nikakvu blagodarnost."

"U redu. Stekao sam jasnu predstavu. A sad, šta se to desilo?"

"Pre dve nedelje jedan anakreonski trgovački brod naišao je na napuštenu ratnu krstaricu stare Carske flote. Mora biti da najmanje tri veka plovi po svemiru."

U Hardinovim očima zasija zanimanje, i on se ispravi u stolici. "Da, čuo sam za to. Navigacioni odbor mi je uputio zahtev da se taj brod pribavi radi proučavanja. Čujem da je u dobrom stanju."

"U suviše dobrom stanju", suvo odgovori Verisov. "Kada je prošle nedelje Vinis dobio tvoj predlog da se brod preda Zadužbini gotovo je dobio grčeve."

"Još nije odgovorio."

"I neće, izuzev topovima, ili bar tako on misli. Vidiš, onog dana kada sam polazio sa Anakreona posetio me je i zatražio da Zadužbina dotera ratnu krstaricu u stanje bojne gotovosti i da je vrati anakreonskoj floti. Imao je toliko drskosti da kaže kako je tvoja prošlonedeljna nota ukazala na nameru Zadužbine da napadne Anakreon. Rekao je da bi odbijanje da se opravi krstarica potvrdilo njegove sumnje, i nagovestio je da bi mu bile nametnute mere za samoodbranu Anakreona. To su njegove reči. Nametnute! Zbog toga sam ovde."

Hardin se blago nasmeja.

Verisov se osmehnu i produži: "Razume se da očekuje da će biti odbijen, što bi u njegovim očima bio savršen izgovor za neposredan napad."

"Shvatam to, Verisove." Pa, imamo na raspolaganju najmanje šest meseci da brod opravimo i da mu ga, uz moje pozdrave, uručimo. U znak naše pažnje i ljubavi treba mu dati novo ime - Vinis."

Ponovo se nasmeja.

I ponovo mu Verisov uzvratila sa jedva vidljivim smeškom. "Pretpostavljam da je to logičan korak, Hardine, ali zabrinut sam. To je brod! U ono doba su znali da ih grade. Ima zapreminu cele anakreonske flote. Ima atomske topove koji bi mogli da raznesu

planetu, a ima i zaštitni omotač koji može da primi Q - zrak ne stvarajući zračenje. Suviše je to dobra stvar, Hardine..."

"Samo na prvi pogled, Verisove, na prvi pogled. Ti i ja znamo da bi sa naoružanjem koje već ima Vinis mogao lako pobediti Terminus i pre nego što bismo stigli da opravimo krstaricu za vlastitu upotrebu. Šta mari ukoliko mu damo i krstaricu? Ti znaš da do samoga rata nikada neće doći."

"Pretpostavljam. Da." Ambasador naglo podiže pogled."Ali, Hardine ..."

"Hajde, što si stao? Samo nastavi."

"Slušaj. To nije moj domen, ali čitao sam novina. On spusti Dnevnik na sto i pokaza na naslovnu stranu. "Šta to treba da znači?"

Hardin baci letimičan pogled."Grupa većnika osniva novu političku stranku."

"Tako piše." Verisov se vrpeljio. "Znam da si više upućen u unutrašnje stvari od mene, ali napadaju te svim sredstvima, osim fizički. Koliko su jaki?"

"Prokleta su jaki. Verovatno će posle sledećih izbora kontrolisati Veće."

"A ne pre izbora?" Verisov iskosa pogleda gradonačelnika. "Osim izbora ima i drugih načina da se obezbedi kontrola."

"Nisam ti ja Vinis!"

"Nisi. Za opravku broda će biti potrebni meseci, a napad posle toga je gotovo izvestan. Naš ustupak će se protumačiti kao znak užasne slabosti, a carska krstarica će gotovo udvostručiti moć Vinisove flote. Izvesno je da će nas napasti, kao što je izvesno i to da sam ja prvosveštenik. Zašto rizikovati? Treba učiniti jednu od dve moguće stvari. Ili saopštiti plan kampanje Veću, ili sada iznuditi obračun sa Anakreonom."

Hardin se namršti: "Iznuditi obračun, sada? Pre nego što nastupi kriza? To je nešto što ne smem da učinim. Znaš li ti da postoje Hari Seldon i Plan?"

Verisov je oklevao, a zatim progundā: "Znači, ti si apsolutno siguran da postoji Plan?"

"U to jedva da se može sumnjati", usledi hladan odgovor. "Prisustvovao sam otvaranju Vremenske kripte, i snimak Seldona je

to tada saopštio."

"Nisam na to mislio, Hardine. Samo, ne vidim kako je moguće planirati istoriju hiljadu godina unapred. Možda je Seldon sebe precenio." Na Hardinov ironičan osmeh on se malo zguri, a onda dodade: "Najzad, nisam psiholog."

"Baš tako. Niko od nas to nije. Ipak, ja sam stekao nekakvo elementarno znanje u mladosti, dovoljno da znam kakve su mogućnosti psihologije, čak i ako nisam u stanju da te mogućnosti koristim. Nema sumnje da je Seldon upravo učinio ono što je tvrdio da je učinio. Zadužbina je stvorena, kako on kaže, da bude utočište nauke, sredstvo da se kroz vekove varvarstva očuvaju nauka i kultura umirućeg Carstva, da bi se na kraju ponovo rasplamsale u Drugom carstvu."

Pomalo sumnjičavo, Verisov klimnu. "Svako zna da se očekivalo da će se stvari tako odvijati. Ali smemo li da rizikujemo? Možemo li rizikovati sadašnjost zbog neke maglovite budućnosti?"

"Moramo, jer budućnost nije maglovita. Seldon je nju proračunao i planirao. Svaka uzastopna kriza u našoj istoriji planirana je, a svaka od njih u izvesnoj meri zavisi od uspešnog okončanja prethodne. Ovo je tek druga kriza, a Svemir samo zna kakav bi efekat na ishod moglo imati i najmanje odstupanje."

"To je prilično prazno nagađanje."

"Nije! U Vremenskoj kripti Hari Seldon je napomenuo da će naša sloboda delanja biti u tolikoj meri ograničena da će biti moguć samo jedan smer delanja."

"Da bi nas zadržao na pravoj i uskoj putanji?"

"Da bi nas sprečio da skrenemo s puta, da. I obrnuto, sve dok je moguć više no jedan smer delanja, kriza nije dosegnuta. Moramo pustiti da stvari teku svojim tokom što duže možemo, a Svemira mi, to i nameravam da činim."

Verisov nije odgovarao. Zlovoljno ćuteći, grickao je donju usnu. Tek pre godinu dana Hardin je po prvi put s njim razgovarao o ovom problemu, o pravom problemu; o problemu suprotstavljanja neprijateljskim pripremama Anakreona. A i tada, samo zbog toga što je on, Verisov, pružao otpor daljnjoj mirovnoj politici.

Kao da sledi misli svog ambasadora, Hardin reče: "Više bih voleo

da ti nikada o ovome nisam govorio."

"Zbog čega to kažeš?" iznenađeno uzviknu Verisov.

"Zbog toga što sada već šestoro ljudi, pored tebe i mene, još tri ambasadora i Johan Li, ima predstavu o tome šta se očekuje, a bojim se da je Seldonova zamisao bila da niko za to ne zna."

"Zašto?"

"Zbog toga što je čak i Seldonova usavršena psihologija imala izvesna ograničenja. Nije mogla da obrađuje prevelik broj promenljivih veličina. Nije mogla da obrađuje pojedince, bez obzira na dužinu vremenskog razdoblja, kao što ne možeš primeniti kinetičku teoriju o gasovima na pojedinačne molekule. Obrađivala je gomile, stanovništva čitavih planeta, i to samo slepe gomile koje ne poseduju predznanje o rezultatima sopstvenih postupaka."

"To nije jasno."

"Ne mogu tu ništa. Nisam dovoljno psiholog da bih to naučno objasnio. Ali ovo znaš. Na Terminusu nema školovanih psihologa, niti matematičkih tekstova koji se odnose na tu nauku. Očigledno, želeo je da niko na Terminusu ne bude u stanju da unapred pronikne u budućnost. Seldon je želeo da postupamo naslepo, a stoga i ispravno, prema zakonu psihologije gomile. Kao što sam ti jednom rekao, uopšte nisam znao kuda smo se uputili kada sam isterao Anakreonjane. Moja zamisao bila je da održim ravnotežu snaga, samo to. Tek kasnije sam pomislio da zapažam izvestan šablon u događanjima, ali sam dao sve od sebe da ne delam na osnovu tog saznanja. Uplitanje bi izbacilo Plan iz voznog reda."

Verisov zamišljeno klimnu. "Saslušao sam izlaganje složeno kao ona u Hramovima, tamo na Anakreonu. Kako misliš da ćeš prepoznati pravi čas za delanje?"

"Već sam ga odredio. Slažeš se da ništa neće zadržati Vinisa da nas napadne čim budemo opravili krstaricu. To je neosporno."

"Da."

"U redu. To se odnosi na spoljni vid stanja. Međutim, složićeš se i s tim da ćemo na narednim izborima dobiti novo i to neprijateljski nastrojeno Veće, koje će nametnuti akciju protiv Anakreona. I to je neosporno."

"Da."

"A čim budu odstranjene sve alternative, nastupa kriza. Ipak, zabrinut sam."

Zastao je, a Verisov je čekao. Polagano, gotovo oklevajući, Hardin produži. "Imam ideju, samo predstavu, da je planirano da istovremeno dođe do spoljašnjeg i unutrašnjeg pritiska. Kako stvari stoje, postoji razlika od nekoliko meseci, Vinis će verovatno napasti pre proleća, a do izbora ima još godinu dana."

"To ne izgleda tako važno."

"Ne znam. Možda je to prosto zbog neizbežne greške u proračunu, a možda i zbog činjenice da isuviše znam. Uvek sam nastojao da moja predosećanja ne utiču na moje postupke, ali kako mogu biti siguran? I kakav uticaj taj raskorak može imati? U svakom slučaju", Hardin pogleda uvis, "jedno sam odlučio."

"A šta to?"

"Kada počne da izbija kriza otići ću na Anakreon. Želim da budem na licu mesta... Ni reč, Verisove. Dockan je. Hajde da iziđemo i da se noćas provedemo." Želim da se malo opustim."

"Učini to onda ovde", reče Verisov. Ne bih želeo da me prepoznaju, jer već znaš šta bi rekla ona nova stranka koju tvoji mili većnici stvaraju. Poruči rakiju."

Hardin to i uradi, s tim što je bio umeren što se količine tiče.

3.

U davna vremena, kada je Galaktičko carstvo obuhvatalo čitavu Galaksiju, a Anakreon bio najbogatija prefektura Periferije, mnogi je car posetio svečanu palatu podkralja. I nijedan je nije napustio a da prethodno nije oprobao svoju veštinu u rukovanju brzoletom i puškom na iglene metke, u okršaju sa pernatom letećom tvrđavom koju zovu ptica najak.

Kako je vremenom sve propadalo, tako i slava Anakreona iščile u vetar. Palata podkralja pretvorila se u gomilu ruševina, izuzev onog krila koje su radnici Zadužbine obnovili. Na Anakreonu već više od dve stotine godina ne videše nijednog cara.

No lov na najaka ostade i dalje kraljevska razbibriga, a oštro oko i vešto baratanje iglenom puškom prevashodni uslov da se postane anakreonski kralj.

Leopold I, kralj Anakreona i kako je neizbežno, ali netačno dodavano, Gospodar Spoljašnjih dominiona, iako nije imao ni šesnaest godina, već je mnogo puta pokazao svoju veštinu. Tek je bio napunio trinaestu kada je oborio svog prvog najaka, desetog je savladao na nedelju dana posle svog stupanja na presto, a sada se upravo vraćao iz lova na četrdeset i šestog.

"Biće ih pedeset pre nego što postanem punoletan", likovao je. "Da se kladimo?"

Ali dvorjani se ne klade protiv kraljevske veštine. Postoji smrtna opasnost da se dobije opklada. Kako to niko ne učini, kralj, lepo raspoložen, pođe da se presvuče.

"Leopolde!"

Kralj zastade usred hoda na jedini glas koji je imao moć da ga zaustavi. On se durljivo okrenu.

Stojeći na pragu svojih odaja, Vinis se ustremi na svog mlađanog bratanca.

"Otpusti ih", nestrpljivo mu dade znak. "Otarasi ih se."

Kralj odsečno odmahnu glavom i dva komornika mu se pokloniše i žurno povukoše niz stepenice. Leopold uđe u stričevu sobu.

Vinis je natmureno zurio u kraljevo lovačko odelo. "Uskoro ćeš

imati i važnija posla od lova na najaka."

Okrenuvši leđa, ukrućeno se odgegao do stola. Od kako beše prestario za strujanje vazduha, za opasno obrušavanje nadomak najakovog krila, za valjanje i propinjanje brzoleta koga je valjalo nogom pokretati, počeo je da se drži kiselo prema tom sportu.

Leopold je shvatao da mu se stric drži u duhu onog, 'grožđe je kiselo' te, ne bez pakosti, poče sa žarom da priča: "Trebalo je da nam se danas pridružiš, striče. Isterali smo danas jednog iz čestara Samije, bio je pravo čudovište. A divalj da ne može biti divljiji. Dva sata smo ga ganjali i prešli najmanje sedamdeset kvadratnih milja. A onda se nađem naspram sunca", živo je pokazivao rukama kao da je ponovo u brzoletu, "i obušim se u kovitlacu. Pogodim ga tačno ispod levog krila. To ga je razjarilo, pa se okrenu iskosa. Prihvatim izazov, pođem ulevo čekajući da raspali. Kad, razume se, eto ti njega. Gotovo me krilom očešao, krenem i ..."

"Leopolde!"

"I... pogodim ga."

"Siguran sam da si to učinio. Hoćeš li sad da me saslušáš?" Kralj sleže ramenima i uputi se prema kraju stola gde poče da gricka lera-orah, sasvim se nekraljevski dureći. Nije se usuđivao da pogleda stricu u oči.

Vinis najpre reče: "Danas sam bio na brodu."

"Kakvom brodu?"

"Samo je jedan brod. Onaj brod. Brod koji Zadužbina opravljá za flotu. Stara carska krstarica. Da li sam sada bio dovoljno jasan?"

"A taj? Vidiš, rekao sam ti da će ga Zadužbina popraviti, ukoliko je zamolimo da to učini. Sve je to glupost, znaš, ta tvoja priča da žele da nas napadnu. Da su to želeli, sigurno ne bi bi opravljali brod? Nema smisla, znaš."

"Leopolde, ti si budala!"

Kralj, koji je upravo bacio ljusku jednog lera-oraha i priniosio drugi ustima, pocrvene.

"Ovaj, pazi", reče sa ljutinom koja jedva da bi nešto više od zlovolje. "Mislim da ne bi smeo da me tako nazivaš. Zaboravljaš se. Za dva meseca ću biti punoletan, znaš."

"Da, i baš si mi mnogo spreman da preuzmeš dužnosti kralja.

Kada bi se državnim poslovima bavio upola toliko koliko provodiš vremena u lovu, smesta bih, mirne duše, podneo ostavku na namesništvo."

"Baš me briga. Nema to veze s ovim, znaš. Činjenica je da sam ja tvoj kralj, a ti moj podanik, iako si namesnik i moj stric. Ne smeš da me nazivaš budalom, a uostalom, ne bi smeo ni da sediš u mom prisustvu. Nisi zatražio od mene dopuštenje. Mislim da bi morao da budeš oprezan, inače bih mogao nešto da preduzmem, i to uskoro."

Vinsov pogled je bio hladan. "Mogu li da ti se obraćam sa 'Vaše veličanstvo'?"

"Da."

"Dobro! Vi ste budala, Vaše Veličanstvo."

Njegove tamne oči sevnuše ispod osedelih obrva i mladi kralj polagano sede. Na trenutak se na namesnikovom licu pojavio izraz zluradog zadovoljstva, ali se brzo izgubio. Debele usnice razvukoše se u neodređen osmeh, a šaku spusti na kraljevo rame.

"Ne mari, Lepolde. Nije trebalo da ti tako strogo govorim. Ponekad je teško ponašati se kako valja kada čoveka pritiskaju događaji kao što su... Razumeš?" Međutim, ma koliko da su reči bile pomirljive, pogled njegovih očiju nije postao blaži.

Leopold počeo nesigurno: "Da. Državnički poslovi su đavolski teški, znaš." Pitao se, ne bez straha, da li mu sleduje dosadna poplava podataka koji mu ništa ne znače o godišnjem obimu trgovine sa Smirnom ili duga, bučna rasprava oko retko naseljenih svetova iz Crvenog koridora.

Vinsov ponovo progovori: "Sinko, mislio sam da ti o ovom ranije nešto kažem, a možda je i trebalo da to mnogo ranije učinim, ali znam koliko tvoj madi duh nema strpljenja za suvoparne pojedinosti državničke veštine."

Leopold zaklima glavom. "Da, to je tačno..."

Stric ga odlučno prekide, nastavivši: "Ali kroz dva meseca ćeš biti punoletan. Osim toga, u teškim časovima koji predstoje, moraćeš da uzmeš puno i aktivno učešće. Ubuduće ćeš biti kralj, Leopolde."

Leopold ponovo klimnu glavom, ali mu je pogled bio sasvim prazan.

"Biće rata, Leopolde."

"Rat? Ali sa Smirnom je sklopljeno primirje..."

"Ne sa Smirnom. Već sa samom Zadužbinom."

"Ali striče, pristali su da oprave brod. Rekao si..."

Ućuao je čim je njegov stric napravio grimasu.

"Leopolde", nešto od prijateljskog tona beše nestalo, "razgovaramo kao muškarac s muškarcem. Sa Zadužbinom bi bilo rata bio brod opravljen ili ne; utoliko pre, u stvari, što se opravljaja. Zadužbina je izvor energije i moći. Sva veličina Anakreona, svi njegovi brodovi, gradovi, ljudi i trgovina zavise od mrvica i ostataka energije koje nam Zadužbina škrto dobacuje. Sećam se onog vremena, lično ja, kada su se ulice Anakreona zagrevale sagorevanjem uglja i nafte. No, pustimo sad to, ti to ne možeš zamisliti."

Kralj stidljivo natuknu: "Izgleda, ipak, da treba da budemo zahvalni..."

"Zahvalni?" riknu Vinis. "Zahvalni što nam škrto daju samo mrvice, zadržavajući za sebe sam svemir zna šta i zadržavaju to sa ko zna kakvim ciljem? Jednog dana će, možda, zavladata Galaksijom."

Šaka mu se spusti na bratančevo koleno, a oči se suziše. "Leopolde, ti si kralj Anakreona. Tvoja deca i deca tvoje dece mogu biti kraljevi vasiona, ukoliko budeš imao energiju koju Zadužbina od nas krije."

"Ima nečeg u tome." Leopoldove oči zasvetleše, a leđa mu se ispraviše. "Na kraju krajeva, s kojim pravom je čuvaju samo za sebe? To nije pošteno, znaš. Najzad, valjda i Anakreon nešto znači."

"Eto vidiš, počeo si da shvataš. A sad, sinko, šta bi bilo ako bi Smirno odlučio da napadne Zadužbinu, pa tako dobije svu energiju? Koliko bismo mogli da odolevamo da ne postanemo vazali? Koliko bi se ti dugo održao na prestolu?"

Leopold se uzruja. "Da, svemira mu, sasvim si u pravu, znaš. Moramo napasti prvi. To je obična samoodbrana."

Vinis se malo velikodušnije nasmeši. "Osim toga, nekada je, na samom početku vladavine tvog dede, Anakreon čak bio osnovao vojnu bazu na planeti Zadužbine, na Terminusu, bazu koja je bila od životne važnosti za nacionalnu odbranu. Bili smo prisiljeni da je

napustimo zbog mahinacija upravitelja te Zadužbine, jednog lukavog džukca, naučnika bez i jedne kapi plemenite krvi u venama. Razumeš li, Leopolde? Tvoj dedu je unizio jedan običan građanin. Sećaš ga se! Jedva da je bio nešto stariji od mene kada je prispeo na Anakreon sa svojim đavoljim smeškom i đavoljom pameću, imajući za sobom moć sva tri ostala kraljevstva koja se kukavički behu udružila protiv veličine Anakreona."

Leopold se zacrveneo, a oči su mu gorele. "Seldona mi, da sam ja bio na dedinom mestu ipak bih zametnuo boj."

"Ne, Leopolde. Odlučili smo da čekamo, da u pogodnije vreme speremo uvredu. Pre svoje prerane smrti tvoj otac se nadao da će on biti taj koji će... No!" Vinis se na čas okrenu. A zatim, kao da potiskuje osećanja: "Brat mi je bio." Ipak, ukoliko bi njegov sin..."

"Da, striče, neću ga izneveriti. Odlučio sam. Dolično bi bilo da Anakreon rasturi to gnezdo mutivoda, i to smesta."

"Ne, ne odmah. Moramo najpre sačekati da se završi opravka ratne krstarice. Sama činjenica da su spremni da obave tu opravku dokazuje da nas se plaše. Budale, pokušavaju da nas umilostive, ali nas to ni za pedalj neće skrenuti s našeg puta, zar ne?"

Leopold snažno udari pesnicom o dlan. "Ne dok sam ja kralj Anakreona."

Viniseve usne se jetko iskriviše. "A moramo i da pričekamo da dođe Salvor Hardin."

"Salvor Hardin!" Kralj razrogači oči, a sa mladalačkog ćosavog lica izbrisaše se oštre bore koje su ga na čas zgrčile. "Da, Leopolde, upravitelj Zadužbine lično dolazi na Anakreon za tvoj rođendan, možda da bi nas obrlatio svojom slatkorečivošću. Ali to mu neće pomoći."

"Salvor Hardin!", prozbori Leopold jedva čujno.

Vinis se namršti. "Zar te je od samog imena strah? Onaj isti Salvor Hardin koji nas je prilikom svoje prošle posete toliko unizio. Ne zaboravljaš, valjda, smrtnu uvredu nanetu kraljevskom domu? I to od jednog običnog građanina. Ološa."

"Ne. Mislim da ne. Ne. Neću to dopustiti. Ne. Naplatićemo mu se, ali... ali bojim se... pomalo..."

Namesnik ustade. "Bojiš se? Čega? Čega, ti mlado..." Zagrcnu

se.

"Bilo bi... hm... nekako bogohulno, znaš, napasti Zadužbinu. Mislim..." On zastade.

"Nastavi samo."

Leopold zbunjeno reče: "Hoću da kažem, ako zaista postoji Galaktički duh, njemu se... hm... možda to neće dopasti? Zar se ne čini i tebi da je tako?"

"Ne, ne čini mi se", usledi nemilosrdan odgovor. Vinis ponovo sede, a usnice mu iskrivi čudan osmeh. "Tako znači, mnogo moriš misli Galaktičkim duhom, jel' da? Tako je to kad te puštaju da jurcaš naokolo. Rekao bih da si dosta slušao Verisova."

"Mnoge stvari je objasnio..."

"O Galaktičkom duhu?"

"Da."

"Eh, ti neoblizano štene, on u taj cirkus veruje mnogo manje od mene, a ja u to uopšte ne verujem. Koliko puta ti je već rečeno da su te priče besmislica?"

"Znam ja to, ali Verisov kaže..."

"Do đavola i Verisov! To je besmislica."

Nastade kratko buntovno ćutanje, a onda će Leopold: "Ipak, svi u to veruju. Mislim, u tu priču o proroku Hariju Seldonu, o tome kako je odredio Zadužbinu da sprovede njegove zapovesti kako bi se jednog dana vratio Zemaljski raj, i kako će svako ko prekrši njegove zapovesti biti zauvek uništen. Oni veruju u to. Vodio sam njihove svetkovine i siguran sam da veruju."

"Da, oni veruju, ali mi ne. Mogao bi da budeš zahvalan što je tako, jer prema toj budalaštini ti si kralj na osnovu božanskog prava, a i polubog. Veoma zgodno. To odstranjuje svaku mogućnost pobune i obezbeđuje potpunu poslušnost u svemu. I zato ti, Leopolde, moraš uzeti aktivnog učešća u izdavanju naredbe za rat protiv Zadužbine. Ja sam samo namesnik i sasvim običan čovek. Ti si kralj i više od polovine bog... za njih."

"Ali ne i zaista, pretpostavljam", reče zamišljeno kralj.

"Ne, ne zaista", stiže ironičan odgovor, "ali si to za svakog osim za one iz Zadužbine. Kad jednom oni budu uklonjeni, niko ti više neće osporavati tvoju božansku prirodu. Razmisli o tome!"

"A onda ćemo moći da sami rukujemo centralama u hramovima, brodovima koji lete bez ljudi, svetom hranom koja leči rak i svim ostalim. Verisov kaže da samo oni koje je blagoslovio Galakstički duh mogu..."

"Da, Verisov kaže! Uz Salvora Hardina, tvoj najveći neprijatelj je Verisov. Drži se mene, Leopolde, i nemoj brinuti zbog njih. Zajednički ćemo ponovo stvoriti carstvo, i to ne samo od Anakreona, već carstvo koje će obuhvatiti milijardu sunaca Galaksije. Nije li to bolje od Zemaljskog raja iz priča?"

"Pa-a-a, da."

"Može li ti Verisov obećati nešto više?"

"Ne."

"Vrlo dobro." Glas mu postade odlučan. "Pretpostavljam da možemo smatrati ovo pitanje rešenim." On ni ne sačeka na odgovor. "Idi sad. Sići ću nešto kasnije. I još nešto Leopolde."

Mladi kralj se osvrnu s praga.

Sve se na Vinisu smešilo, osim očiju. "Budi oprezan kada loviš najaka, sinko. Od one nesreće s tvojim ocem povremeno sam imao najčudnija predosećanja vezana za tebe. U onoj gužvi, kada u vazduhu vrve strelice iz iglenih pušaka, čovek nikada ne zna. Pazićeš, nadam se. A u vezi Zadužbine preduzećeš ono što ti budem rekao, zar ne?"

Leopoldove oči se raširiše, izbegavajući stričev pogled.

"Da, svakako."

"Dobro." Buljio je bezizrazno za sinovcem, a zatim se vratio za svoj pisaći sto.

Dok se udaljavao, Leopoldove misli su bile mračne i ne bez zebnje. Možda bi bilo najbolje pobediti Zadužbinu i dokopati se moći o kojoj je Vinis govorio. A onda, kad se rat završi i kada bude siguran na prestolu... Postade svestan činjenice da su Vinis i njegova dva nadmena sina sledeći na redu da naslede presto.

Ali on je kralj. A kraljevi imaju moć da naredi da se ljudi streljaju.

Čak i stričevi i braća od strica.

4.

Izuzimajući samog Sermaka, Luis Bort bio je najrevnosniji u okupljanju svih onih otpadničkih elemenata koji su se stopili u sada veoma glasnu Stranku akcije. Međutim, on nije bio u onoj deputaciji što je pre gotovo pola godine posetila Salvora Hardina. Ne zbog toga što su njegovi napori bili nepriznati, naprotiv. Izostao je iz veoma opravdanog razloga: u to vreme nalazio se na glavnoj planeti anakreonskog sveta.

U posetu je otišao privatno. Nije posetio nijednog zvaničnika i nije obavio ništa značajno. Samo je posmatrao po zabitim uglovima prometne planete i turao svoj zatupasti nos u prašnjave rupe.

Kući se vratio u predvečerje jednog kratkog zimskog dana koji je započeo oblačno i sada se završavao sa snegom, a već jedan čas kasnije sedeo je za osmougaonim stolom u Sermakovom domu.

Njegove prve reči nisu mogle popraviti atmosferu skupa koji je već bio prilično potišten zbog sve gušćeg snežnog sumraka što se napolju spuštao.

"Bojim se", reče on, "da je naš položaj od one vrste koju obično melodramski nazivaju 'propalim slučajem'."

"Misliš?" sumorno će Sermak.

"U to se ne sumnja, Sermače. Nema drugačijeg mišljenja."

"Naoružanje..." započe pomalo zvanično doktor Valto, ali ga Bort odmah prekide.

"Ostavi to. To je stara priča." Pogled mu je kružio po okupljenima. "Govorim o ljudima. Priznajem da je bila moja zamisao da pokušamo da podstaknemo neku vrstu dvorske pobune, kako bi za kralja postavili nekog ko bi bio naklonjeniji Zadužbini. Bila je to dobra zamisao, i još je to. Njen jedini majušni nedostatak je u tome što je neostvarljiva. Za to se postarao veliki Salvor Hardin."

Sermak kiselo primeti: "Navedi pojedinsti, Borte."

"Pojedinsti! Nema ih! Nije to tako jednostavno. Stvar je u celokupnoj proklesoj situaciji na Anakreonu. Stvar je u religiji koju je Zadužbina razvila. Ona dejstvuje!"

"Pa!"

"Treba da je vidite na delu, da biste shvatili. Jedino što odavde vidite, to je da postoji velika škola koja se posvetila obuci sveštenika, kao i to da, s vremena na vreme, u nekom zabačenijem kraju grada biva priređena poneka posebna predstava za hodočasnike... i to je sve. Čitava stvar jedva da nas se dotiče. Dok, na Anakreonu..."

Lem Tarki zagladi jednim prstom urednu šiljatu bradicu i nakašlja se: "Kakva je to religija? Hardin je uvek govorio da je to samo oblada, kako bi ne pitajući prihvatili našu nauku. Sećaš se, Sermače, onog dana rekao nam je..."

"Hardinova objašnjenja ne treba uzimati uvek zdravo za gotovo", podseti ih Sermak. Ipak, kakva je to religija, reci nam Borte?"

Bort malo promisli. "Etički gledano, ona je u redu. Jedva da se razlikuje od raznih filozofija starog Carstva. Visoki moralni standardi, i tako to. Sa tog stanovišta nema joj se šta zameriti. Tokom istorije, religija je uvek bila jedan od onih činilaca koji je imao vrlo civilizujuće dejstvo, te u tom smislu ispunjava..."

"To znamo", nestrpljivo ga prekide Sermak. "Pređi na stvar."

"Pa, evo." Bort je bio malo zbunjen, mada to nije pokazivao. "Religija koju je Zadužbina stvorila i ohrabivala, pazite, počiva na strogoj autoritarnosti. Sveštenstvo ima isključivu kontrolu nad oruđima nauke koja smo Anakreonu dali, ali su tako obučeni da tim oruđima rukuju isključivo iskustveno. Potpuno veruju u tu religiju i u... hm ... duhovnu vrednost energije kojom upravljaju. Na primer, pre dva meseca neka budala je nešto petljala na centrali u Tesalekijanskom hramu, jednoj od velikih. Razume se, digla je u vazduh pet gradskih blokova. Svi, pa i sami sveštenici, smatrali su da je to božja kazna."

"Sećam se. U novinama je tada izišla neka izfrizirana verzija. Ne shvatam na šta ciljaš."

"Slušaj onda", osorno odvrati Bort. "Sveštenstvo obrazuje hijerarhiju na čijem je vrhu kralj, koga smatraju nekom vrstom manjeg boga. Po božanskom pravu on je apsolutni monarh i ljudi u to potpuno veruju, kao uostalom i sveštenici. Takvog kralja ne možeš zbaciti. Da li sada shvataš?"

"Čekaj", upade Valto. "Šta si mislio kada si rekao da je sve to Hardinovo maslo? Kakve on veze ima s tim?"

Bort ga s gorčinom pogleda. "Zadužbina je revnosno pothranjivala ovu obmanu. Ovoj podvali je pružana puna naučna potpora. Nema nijedne svetkovine kojom ne upravlja kralj okružen radioaktivnom aumom koja svetli oko celog njegovog tela i uzdiže se kao kruna iznad njegove glave. Ko ga dodirne zadobije ozbiljne opekotine. U presudnim časovima kreće se kroz vazduh, navodno zahvaljujući božanskom duhu. Jednim pokretom ruke ispunjava hram bisernom, unutrašnjom svetlošću. Nema kraja tim sasvim običnim trikovima koje za njega izvodimo, ali čak i sami sveštenici u njih veruju, iako ih sami proizvode."

"Loše", reče Sermak grizući usnu.

"Mogao bih da ronim suze kao zdenac u Većničkom parku", ozbiljno reče Bort, "kad se setim prilike koju smo propustili. Uzmite onu situaciju pre trideset godina, kada je Hardin spasao Zaduzbinu od Anakreona. U to vreme Anakreonjani nisu shvatali da Carstvo propada. Sami su manje-više vodili svoje poslove još od Zeonske pobune, ali čak i onda, kada su se sve veze prekinule, jer se Leopoldov deda-gusar proglasio kraljem, oni nisu potpuno shvatili da je Carstvo kaput.

Da je Car imao hrabrosti da pokuša, mogao je povratiti vlast pomoću dve krstarice i unutrašnje pobune koja bi sugurno izbila. I mi, i mi smo to isto mogli učiniti, ali ne... Hardin je uveo obožavanje monarha. Ja lično to ne shvatam. Zašto? Zašto? Zašto?"

"A šta radi Verisov?" iznenada upita Hajim Orsi. "Nekada je bio istaknuti akcionista. Šta on tamo radi? Jel' i on slep?"

"Ne znam", oštro odvrati Bort. "Za njih je prvosveštenik. Koliko znam, on je samo savetnik sveštenstva za tehnička pitanja. Samo figura, proklet bio, ništa drugo do figure!"

Naokolo je vladala tišina a sve se oči uperiše u Sermaka. Mladi vođa stranke nervozno je grizao nokte, a zatim naglas izusti: "Nešto se tu ne slaže. Nešto je tu sumnjivo."

On se osvrnu naokolo, a zatim još energičnije dodade: "Zar je Hardin tolika budala?"

"Izgleda da jeste", sleže ramenima Bort.

"Nipošto! Nešto tu nije u redu. Da bi se samom sebi tako temeljno i beznadežno prerezao grkljan, nužna je kolosalna glupost. Veća

nego što bi je Hardin posedovao čak i da je budala, a poričem da je budala. S jedne strane zasniva religiju kako bi otklonio svaku mogućnost unurašnjih nemira. S druge strane naoružava Anakreon svim vrstama naoružanja. To ne shvatam."

"Stvar jeste malo nejasna, priznajem", reče Bort, "ali to su činjenice. Šta drugo da mislimo?"

Valdo naglo reče: "Obična veleizdaja. Plaćaju ga."

Ali Sermak nestrpljivo zatrese glavom. "Ni to ne verujem. Čitava stvar je suluda i besmislena... Kaži, Borte, jesi li čuo nešto o ratnoj krstarici koju Zadužbina treba da opravi za anakreonsku flotu?"

"Ratna krstarica?"

"Stara carska krstarica..."

"Ne, nisam. Ali to ništa ne znači. Brodogradilišta su religiozna svetišta, potpuno nedostupna svetovnoj javnosti. Niko nikada ne čuje ništa o floti."

"Iap su neke glasine procurile. Neki iz Stranke izneli su stvar pred Veće. Hardin to uopšte nije porekao, znaš. Njegov predstavnik je osudio one koji pronose glasine i na tome je ostalo. Možda to nešto znači."

"To je samo deo celine", reče Bort. "Ukoliko je tačno, potpuno je sumanuto. Međutim, to ne bi bilo ništa gore od ostalog."

"Pretpostavljam", reče Orsi, "da Hardin nema negde neko tajno oružje. Koje možda..."

"Da", otvoreno će Sermak, "ogromnog čupavca iz kutije koji će u psihološki pogodnom trenutku iskočiti i naterati matorog Vinisa u fras. Zadužbina bolje da sama sebe raznese u vazduh i prištedi sebi agoniju neizvesnosti ukoliko treba da zavisi od nekakvog tajnog oružja."

"Dobro", žurno promeni temu Orsi, "pitanje se svodi na ovo: koliko je vremena preostalo? A Borte?"

"Tačno. Pitanje tako glasi. Ali ne gledajte u mene, ne znam. Anakreonska štampa uopšte ne pominje Zadužbinu. Upravo sada puna je vesti o predstojećem slavlju i ničeg drugog u njoj nema. Znaite, iduće nedelje Lepold postaje punoletan."

"Onda imamo mesec dana pred sobom. Po prvi put te večeri Valdo se osmehnu. To nam daje vremena..."

"Đavola nam to daje vremena", zaškrjuta nestrpljivo Bort. "Kažem vam da je kralj bog. Mislite da treba da sprovede propagandnu kampanju da bi svom narodu ulio borbeni duh? Mislite da treba da nas optuži za agresiju i da se koristi jeftinim emocijama? Kada dođe čas za napad, Leopold će izdati naređenje, a narod će se boriti. Tek tako. To je najprokletiji sistem. Bogu se ne postavljaju pitanja. Koliko ja znam, on već sutra može izdati naređenje, a ti u to naređenje možeš da uviješ malo duvana i da ga popušiš."

Svi su govorili uglas, dok je Sermak udarao o sto ne bi li ih smirio, kada se otvoriše ulazna vrata i ulete Levi Norast. Nije skinuo ni kaput, a stepenike je preskakao ostavljajući za sobom snežni trag.

"Pogledajte ovo!" povika, bacivši hladne, snegom uprske novine na sto. "I na vizikasterima se samo o tome govori."

Raširiše novine i pet glava se nadnese nad njih.

Prigušenim glasom Sermak reče: "Tako mi velikog svemira, ide na Anakreon! Ide na Anakreon!"

"To jeste veleizdaja", zapiskuta Tarki od uzbuđenja. "Proklet bio ako Valdo nije u pravu. Prodao nas je i sad ide po svoju platu."

Sermak ustade: "Više nemamo drugog izbora. Sutra ću od Veća zatražiti da se protiv Hardina podigne optužnica zbog veleizdaje. A ukoliko to ne uspe..."

5.

Sneg beše prestao da pada ali se na zemlji napravio debeo prekrivač, tako da se sjajno zemaljsko vozilo nezgrapno i s naporom kretalo opustelim ulicama. Turobna siva svetlost praskozorja bila je hladna, ne samo u pesničkom već i u veoma bukvalnom smislu, tako da niko, čak ni u tada tako uzburkanom stanju zadužbinske politike, bio on akcionista ili prohardinovac, nije imao dovoljno žara da toliko rano otpočne svoju uličnu aktivnost.

Johanu Liju se to nije dopalo i on poče glasno da gundā. "Loše će to izgledati, Hardine. Kazaće da si se izmigoljio."

"Neka govore ako žele. Moram da odem na Anakreon, a želim da to učinim bez teškoća. Prestani, Li."

Hardin se zavali u meko sedište i lako zadrhta. U dobro zagrejanom vozilu nije bilo hladno, ali bilo je nečeg studenog u snegom pokrivenom svetu, što ga je, čak i kroz staklo, uznemiravalo.

Zamišljeno, on reče: "Jednog dana, kad to dođe na red, trebalo bi da uvedem klimatizaciju Terminusa. To se može uraditi."

"Pre toga bih voleo da nekoliko drugih stvari bude urađeno", reče Li. "Na primer, kako bi bilo da se klimatizuje Sermak? Za to bi bila baš pogodna jedna lepa, suva ćelija, u kojoj bi preko cele godine bilo dvadeset i pet stepeni."

"Onda bi mi zaista bila potrebna telesna straža", reče Hardin, "a ne samo ova dvojica." Pokaza na dvojicu Lijevih snagatora koji su sedeli napred, pored vozača, i oštro motrili na prazne ulice, s prstima na obračima atomskih blastera. "Očigledno hoćeš da izazoveš građanski rat."

"Ja? Ima drugih koji džaraju, tako da ne bi bilo potrebno mnogo truda, to mogu da ti kažem." Stade da nabraja podižući jedan za drugim kratke prste. "Prvo, juče je u Gradskom veću Sermak napravio tarapanu i zatražio da se podigne optužnica."

"Bio je potpuno u pravu", hladno odgovori Hardin. "Ali, njegov predlog je odbačen sa 206 prema 184 glasa."

"Sigurno. Sa većinom od dvadeset i dvoje, a računali smo najmanje na šezdeset. Ne poriči, znaš da si računao."

"Bila je to tesna većina", priznade Hardin.

"Dobro. Drugo, posle glasanja pedeset i devet članova Stranke akcije ustalo je i izmarširalo iz Većnice."

Hardin je ćutao, a Li produži: "Treće, pre nego što je izašao, Sermak je zaurao da si izdajnik i da na Anakreon ideš da bi naplatio svojih trideset srebrnjaka, da su većnici koji su glasali protiv podizanja optužnice saučesnici u veleizdaji, a da Stranka akcije nije tek tako tako dobila svoj naziv. Dakle, na šta ti to miriše?"

"Na teškoće, pretpostavljam."

"I ti sad u zoru hvataš maglu kao neki zločinac. Treba da se sa njima suočiš, Hardine, a ako treba i da proglašiš vanredno stanje, svemira mi!"

"Nasilje je poslednji izlaz..."

"...za nesposobnog. Koješta!"

"U redu. Videćemo. Saslušaj me pažljivo Li. Pre trideset godina otvorila se Vremenska kriptna na pedesetu godišnjicu osnivanja Zadužbine, i pojavio se Snimak Harija Seldona da bi nam pružio pravu predstavu o tome šta se zaista zbiva."

"Sećam se." Prisećajući se, Li sa poluosmehom klimnu. "Tog dana smo preuzeli upravu."

"Tačno. To je bila prva od naših velikih kriza. Ovo je druga, a na tri nedelje od danas biće osamdeseta godišnjica osnivanja Zadužbine. Zar ne misliš da to nešto znači?"

"Misliš da će se ponovo pojaviti?"

"Nisam završio. Seldon nikada nije pomenuo da će se ponovo pojaviti, shvataš, ali to bi bilo u skladu sa čitavim planom. Uvek je davao sve od sebe da od nas sakrije svako predznanje. Ne postoji način da se utvrdi, a da se ne rasturi cela Kriptna, da li je radijumska brava tako podešena da se još koji put otvori, ali je zato verovatno podešena da se sama uništi ukoliko bismo to pokušali. Za svaki slučaj sam posle prve njegove pojave tamo odlazio na svaku godišnjicu. Nikada se nije pojavio, ali ovo je prvi put da zaista postoji kriza."

"Onda će se pojaviti."

"Možda. Ne znam. Ipak, u ovom je stvar. Na današnjoj sednici Veća, pošto budeš saopštio da sam otišao na Anakreon, zvanično

ćeš saopštiti i to da će se 14. marta pojaviti još jedan snimak Harija Seldona, koji će sadržati poruku od najveće važnosti u vezi nedavne uspešno prebrođene krize. To je veoma važno, Li. Ma koliko da ti budu postavljali pitanja, nemoj ništa dodavati."

Li ga je netremice gledao. "Da li će poverovati?"

"To nije važno. Zbuniće se, a to i želim. Biće u nedoumici da li je to tačno i šta sam time želeo; ukoliko nije, odlučiće da odlože akciju do posle 14. marta. A ja ću se vratiti mnogo ranije."

Li je bio nesiguran. "Ali ono 'uspešno prebrođeno'. To je koještarija."

"Koještarija koja vrlo zbunjuje. Evo aerodroma!"

Glomazni vasijski brod nazirao se u polutama. Hardin odgaca kroz sneg prema njemu, a na otvorenom ulazu osvrnu se ispruživši šaku.

"Zbogom, Li. Ne volim što te ostavljam da se ovako pržiš kao u tiganju, ali nikom drugom ne verujem. Čuvaj se vatre."

"Ne brini. Tiganj je dovoljno vruć. Izvršavaću naređenja." On se povuče unazad, a vratnice se zatvoriše.

6.

Salvor Hardin nije odmah otputovao na planetu Anakreon, po kojoj kraljevstvo beše dobilo ime. Stigao je dan pre krunisanja, pošto je pre toga nakratko posetio osam najvećih zvezdanih sistema u kraljevstvu, zadržavajući se tek toliko da porazgovara sa mesnim predstavnicima Zadužbine.

Putovanje je stvorilo u njemu mučnu predstavu o veličini kraljevstva. Bilo je iver, beznačajna mušica kada se uporedi sa nezamislivim prostranstvima Galaktičkog carstva čiji je nekada tako važan deo bilo, ali za čoveka čiji se način mišljenja izgradio oko jedne jedine, a uz to i retko naseljene planete, veličina Anakreona i po površini i po broju stanovnika bila je zapanjujuća.

Držeći se granica nekadašnje Anakreonske prefekture kraljevstvo je obuhvatalo dvadeset i pet sunčanih sistema, od kojih je šest imalo više od jednog nastanjenog sveta. Stanovništvo od devetnaest milijardi, mada još daleko manje od onog na vrhuncu carstva, brzo je narastalo zahvaljujući naučnom razvoju koji je Zadužbina potpomagala.

Tek sada je Hardina oborila veličina zadatka. I posle trideset godina jedino je glavna planeta imala energiju. U spoljnim provincijama i dalje su postojala ogromna prostranstva gde atomska energija nije bila ponovo uvedena. A napredak koji je ostvaren bio bi nemoguć da nije bilo još upotrebljivih ostataka koje je za sobom u neredu ostavila oseka Carstva.

Prispevši na prestoničku planetu Hardin je ustanovio da su svi normalni poslovi potpuno zamrli. U spoljnim provincijama se doduše slavilo, međutim ovde, na planeti Anakreon, nije bilo žive duše koja nije grozničavo učestvovala u velelepnim verskim svetkovinama koje su obeležavale punoletnost njihovog boga, kralja Leopolda.

Od ispijenog i izmoždenog Verisova Hardin je uspeo da iskamči samo pola časa, a onda njegov ambasador pohita da nadgleda neku novu svetkovinu u hramu. Ipak je i tih pola časa bilo veoma korisno, tako da se Hardin sada zadovoljno pripremao za večernji vatromet.

U svemu se ponašao kao posmatrač, pošto nije imao smisla za

verske dužnosti koje bi, bez sumnje, morao da preuzme da se saznalo za njegov identitet. Te se tako, kada se plesna dvorana u palati ispunila blistavom hordom najvišeg i najuglednijeg plemstva u kraljevstvu, našao pribijen uza zid, malo ili gotovo potpuno nezapažen.

Leopoldu je predstavljen u dugom nizu drugih osoba i to sa bezbedne udaljenosti, pošto je kralj stajao po strani u samotnoj i upečatljivoj veličanstvenosti, okružen smrtonosnim sjajem svoje radioaktivne aure. Za nešto manje od pola sata taj isti kralj će zauzeti svoje mesto na masivnom prestolu od legure rodijuma i iridijuma, ukrašenom zlatom optočenim draguljima, a onda će se presto i ostalo veličanstveno podići u vazduh i jedva dodirujući tle polagano odlebdeti do velikog prozora, kako bi ogromna masa prostog puka mogla da vidi svog kralja i da vikom samu sebe natera u apoplektično stanje. Sam presto ne bi morao da bude toliko masivan, da u njega nije bio ugrađen atomski motor.

Prošlo je jedanaest. Hardin se vrpolio i propinjao na prste ne bi li bolje video. Odoleo je porivu da se popne na stolicu. U tom trenutku primeti Vinisa kako se kroz gomilu probija ka njemu i opusti se.

Vinis se približavao sporo. Na svakom koraku morao je da izmeni nekoliko ljubaznih reči sa kakvim uvaženim plemićem čiji je deda pomogao Leopoldovom dedi da razbojnički stvori kraljevstvo, primivši zauzvrat vojvodsku titulu.

Najzad se oslobodio i poslednjeg uniformisanog velmože i prišao Hardinu. Osmeh mu se iskrivi u grimasu, a crne oči su zirkale zadovoljno plamteći ispod prosedih obrva.

"Dragi moj Hardine", reče on tiho, "morate očekivati da se dosađujete kad odbijate da otkrijete vaš identitet."

"Ne dosađujem se, Vaše visočanstvo. Sve je vrlo zanimljivo. Znaite, takvih prizora nemamo na Terminusu."

"Bez sumnje. Ipak predlažem da se povučemo u moje privatne odaje, gde ćemo moći da duže i u većoj tišini razgovaramo?"

"Svakako."

Ruku pod ruku njih dvojica siđoše niz stepenice, a mnoga udova vojvotkinja u čudu podiže lornjon, pitajući za identitet tog neugledno odevenog stranca nezanimljivog izgleda kome je knez namesnik

ukazivao tako upadljivo počast.

U Vinisovim odajama Hardin se savršeno udobno smesti i uz zahvalni šapat primi čašu pića koju mu je namesnik lično sipao.

"Lokrisovo vino, Hardine", reče Vinis, "iz kraljevih podruma. Nešto pravo, odležalo je dva veka. Pohranili su ga deset godina pre Zeonske pobune."

"Pravo kraljevsko piće", učtivo potvrdi Hardin. "Za Leopolda I, kralja Anakreona!"

Otpiše, a Vinis počuta, pa blago dodade: "I uskoro Cara Periferije, a posle, ko zna? Možda će se jednog dana Galaksija ponovo ujediniti."

"Nesumnjivo. To će učiniti Anakreon?"

"Što da ne? Uz pomoć Zadužbine, naša naučna premoć nad ostatkom Periferije biće neosporna."

Hardin odloži praznu čašu i reče: "Pa da, razume se, samo što je Zadužbina dužna da pomogne svakoj naciji koja od nje zatraži naučnu pomoć. Zbog velikog idealizma naše vlade i visokog moralnog zadatka koji je postavio naš osnivač Hari Seldon, nismo u stanju da imamo ljubimce. Tu se ne može ništa, Vaše visočanstvo."

Vinis se još šire osmehnu. "Galaktički duh, da upotrebim popularnu frazu, pomaže onima koji se sami pomažu. Sasvim razumem: kad bi to zavisilo od nje, Zadužbina ne bi nikada sarađivala."

"Ne bih se s vama složio. Opravili smo za vas carsku krstaricu, mada je moj Navigacioni odbor želeo da je i sam dobije radi istraživanja."

Namesnik ironično ponovi poslednje reči: "Radi istraživanja! Da! Ali da vam usput nisam zapretio ratom, ne biste je opravili."

Hardin negodujući mahnu. "Ne znam."

"Ja znam. A ta pretnja i dalje postoji."

"I dalje?"

"Sada je već prilično dockan govoriti o pretnjama." Vinis baci brz pogled na sat koji je stajao na njegovom pisaćem stolu. "Pazite, Hardine, na Anakreonu ste već jednom bili. Tada ste bili mladi; obojica smo bili mladi. Ali već tada smo potpuno različito gledali na stvari. Vi ste, što bi rekli, čovek koji voli mir, zar ne?"

"Pretpostavljam da jesam. Ili bar, smatram da je nasilje neekonomično sredstvo da bi se ostvario neki cilj. Uvek postoje bolje zamene, mada ponekad mogu biti manje neposredne."

"Da. Čuo sam za vašu čuvenu uzrečicu: 'Za nesposobnog nasilje je poslednji izlaz.' No ipak", namesnik počea uho sa izveštačenom rasejanošću, "ne bih za sebe baš rekao da sam nesposoban."

Hardin uljudno klimnu, ne rekavši ništa.

"Uprkos tome", nastavi Vinis, "uvek sam verovao u neposrednu akciju. Verovao sam u to da moram prokrčiti prav put do svog cilja, a zatim se tog puta držati. Mnogo sam na taj način postigao, a očekujem da postignem i više."

"Znam", upade Hardin. "Verujem da na način koji ste opisali krčite put za vas i vašu decu koji vas vodi upravo do prestola, ako se uzme u obzir nesrećna smrt kraljevog oca, vašeg starijeg brata, i sumnjivo zdravstveno stanje samog kralja. Zar ne, njegovo zdravstveno stanje je sumnjivo?"

Na ovaj ujed Vinis se namršti, a glas mu postade oštiji.

"Hardine, bilo bi uputno da neke teme izbegavate. U zabludi ste ako smatrate da kao gradonačelnik Terminusa imate pravo da stavljate nekakve... hm... nepromišljene primedbe, ali oslobodite se te zablude. Mene reči ne plaše. Moja je životna filosofija da problemi nestaju ukoliko se čovek sa njima smelo suoči, a do sada im nijednom nisam okrenuo leđa."

"U to ne sumnjam. Koji je to specifični problem kome u ovom času nećete okrenuti leđa?"

"Problem kako ubediti Zadužbinu da saraduje, Hardine. Vaša mirovna politika, vidite, navela vas je da naćinite nekoliko veoma ozbiljnih grešaka, samo zbog toga što ste potcenili smelost vašeg protivnika. Ne boji se svako neposredne akcije kao vi."

"Na primer?" bocnu ga Hardin.

"Na primer, na Anakreon ste došli sami, a sami ste došli i u moje odaje."

Hardin se obazre oko sebe. "I šta tu nije u redu?"

"Ništa", odvratil namesnik, "osim što pred vratima ove odaje stoji pet gardista, dobro naoružanih i spremnih da pucaju. Mislim da se ne možete udaljiti, Hardine."

Gradonačelnikove obrve se podigoše. "Ne želim da vas uskoro napustim. Zar me se toliko plašite?"

"Uopšte vas se ne plašim. Ali ovo vam pokazuje stepen moje rešenosti. Nazovimo to nagoveštajem?"

"Zovite to kako vam drago", ravnodušno će Hardin, "neću se ni zbog kakvog incidenta uzbuđivati pa ma kako ga vi budete nazvali."

"Siguran sam da ćete vremenom promeniti stav. No, učinili ste još jednu grešku, Hardine, ozbiljniju. Izgleda da je ta planeta Terminus potpuno bez odbrane."

"Prirodno. Čega bismo se bojali? Ne ugrožavamo ničije interese, a svima na isti način pomažemo."

"Ostajući bespomoćni", produži Vinis, "ljubazno ste nam pomogli da se naoružamo, posebno nam pomogavši da razvijemo sopstvenu flotu, veliku flotu. U stvari, flotu koja je, pošto ste nam uručili i veliku carsku krstaricu, sada konačno nepobediva."

"Vaše veličanstvo uludo traćite vreme." Hardin se pomeri kao da će ustati iz naslonjače. "Ukoliko nameravate da objavite rat i upoznajte me sa tom činjenicom, onda mi morate dozvoliti da smesta stupim u vezu sa mojom vladom."

"Sedite, Hardine. Ne objavljujem rat, niti ćete vi stupiti u vezu sa vašom vladom. Kada se rat povede, a ne objavi, Hardine, već povede, Zadužbinu će o tome blagovremeno obavestiti atomski topovi anakreonske flote, koju će na admiralskom brodu Vinis, nekadašnjoj krstarici Carske flote, predvoditi moj rođeni sin."

Hardin se namršti. "Kada to treba da bude?"

"Ukoliko vas to zanima, brodovi su tačno pre pedeset minuta, u jedanaest, napustili Anakreon, a prvi hitac će biti ispaljen čim Terminus bude na vidiku, što bi trebalo da bude sutra oko podneva. Možete se smatrati ratnim zarobljenikom."

"Upravo takvim se i smatram, Vaše visočanstvo", još namršten odgovori Hardin. "Ali sam razočaran."

Vinis se oholo isceri. "Je li to sve?"

"Da. Pomislio sam da bi trenutak krunisanja, ponoć, bio logično vreme da se pokrene flota. Očigledno ste želeli da rat započne dok ste još namesnik. Inače, bilo bi to mnogo dramatičnije."

Namesnik se zabulji u njega: "O čemu vi to, svemira mu,

govorite?"

"Zar ne shvatate?" tiho će Hardin. "Moj protivudar je planiran za ponoć."

Vinis poskoči sa stolice. "Ne blefirajte. Nema protivudara. Ukoliko računate na podršku ostalih kraljevstava, oprostite se. Sve njihove flote zajedno ne mogu se porediti s našom."

"To znam. Ne nameravam da ispalim nijedan hitac. Stvar je prosto u tome što je pre nedelju dana puštena vest da će od ponoći današnjeg dana čitava planeta Anakreon biti pod interdiktom."

"Interdikt."

"Da. Ukoliko ne shvatate, mogu vam objasniti; to znači da će svaki sveštenik u Anakreonu štrajkovati sve dok ne povučem naređenje. A to ne mogu učiniti sve dok sam u izolaciji; niti bih to učinio čak i da nisam. On se naže napred i sa iznenadnom živahnošću dodade:

"Shvatate li, Vaše visočanstvo, da napad na Zadužbinu predstavlja skrnavljenje najgore vrste?"

Vinis je očigledno pokušavao da povрати prisebnost. "Ne govorite tako nešto meni, Hardine. Čuvajte to za gomilu."

"Dragi moj Vinise, a za koga drugog bih i čuvao? Pretpostavljam da je u toku poslednjih pola sata svaki hram na Anakreonu stecište gomila koje slušaju sveštenike kako im upravo na ovu temu govore. Na Anakreonu nema nijednog čoveka niti žene koji ne znaju da je njihovo vođstvo bez povoda izvršilo pogani napad na središte njihove religije. Ali do ponoći su preostala još samo četiri minuta. Bolje siđi u plesnu dvoranu kako bi posmatrao zbivanja. Sa ovih pet stražara pred vratima biću bezbedan."

Ponovo se zaveli u naslonjaču, nasuvši još jednu čašu lokrisovog vina i sa savršenom ravnodušnošću zagleda se u tavanicu.

Vinis posla prigušenu psovku u vazduh i izlete iz sobe.

Među elitom u plesnoj dvorani zavladao je muk, dok se pravio široki prolaz za presto. Leopold je sada sedeo na njemu šaka položenih na doručja, visoko uzdignute glave i sleđena lica. Ogromni polijejeji pogasiše se, a u difuznoj, višebojnoj svetlosti majušnih atomo sijalica, koje su pokrivale zasvođenu tavanicu, kraljevska aura blistala je jasno, uzdižući se visoko iznad njegove glave i oblikujući

plamenu krunicu.

Vinis zastade na stepeništu. Niko ga nije primećivao, svi pogledi bili su upereni na presto. On stisnu pesnice i tu i ostade; Hardin ga neće navesti na nepromišljene postupke.

U to se presto zatrese. Bešumno se podiže uvis i poče da se pomera. S postolja, polagano niz stepenice, a zatim vodoravno, na šest palaca od poda, uputi se prema ogromnom otvorenom prozoru.

Na zvuk duboke zvonjave, koja je označila ponoć, zaustavi se pred prozorom, a kraljeva aura utrnu.

Sleđeni kralj se trenutak nije ni pomerio, lica iskrivljenog od iznenađenja, bez aure, običan smrtnik, a onda presto kljoknu i pade na pod sa visine od šest palaca, uz zaglušni tresak, upravo u času kada su se sva svetla u palati ugasila.

Kroz vrisku i metež odjeknu snažni Vinisov glas: "Baklje! Dajte baklje!"

Deleći bubotke nalevo i nadesno, on prokrči sebi put do vrata. Garda izvan dvorane navre u tamu.

Nekako donesoše baklje u plesnu dvoranu; baklje namenjene džinovskoj bakljadi koja je trebalo da prođe kroz gradske ulice posle krunisanja.

U dvorani su se vrzmali gardisti s bakljama... plavim, zelenim i crvenim... a neobično svetlo osvetljavalo je preplašena, zbunjena lica.

"Sve je u redu", vikao je Vinis. "Ostanite na svojim mestima. Za koji čas će doći struja." On se obrati gardijskom kapetanu koji je ukrućeno stajao u stavu mirno. "Šta je to, kapetane?"

"Vaše visočanstvo", dobi smesta odgovor, "palatu su okružili građani."

"Šta žele?" zarezha Vinis.

"Predvodi ih sveštenik. Prepoznali su ga, to je prvosveštenik Poli Verisov. Traži da se odmah oslobodi gradonačelnik Salvor Hardin i prekine rat protiv Zadužbine."

Oficir je ovaj izveštaj podnosio bezizražajnim glasom, ali mu je pogled nesigurno bežao u stranu.

Vinis povika: "Ukoliko taj ološ pokuša da se probije u palatu, raznesite ga. Za sada, ništa više. Neka urlaju! Sutra ćemo se

obračunati."

Baklje su sada bile razmeštene, a dvorana ponovo osvetljena. Vinis odjuri do prestola koji se još nalazio pored prozora, i podiže malaksalog Leopolda čije je lice imalo voštanu boju.

"Hajde sa mnom!" On baci brz pogled kroz prozor. Grad je bio u gustoj tmuni. Odozdo su se čuli promukli, izmešani krici gomile. Jedino se desno od palate, gde se nalazio hram Argolid, videlo svetlo. On ljutito opsova i odvuče kralja.

Vinis nahrupi u svoje odaje, a za njim uđoše petorica gardista. Leopold ih je sledio razrogačenih očiju, zenemeo od straha.

"Hardine", hrapavo reče Vinis, "igraš se sa silama koje su jače od tebe."

Gradonačelnik se ni ne obazre na govornika. I dalje je sedeo okružen bisernom svetlošću džepne atomo lampice, sa pomalo ironičnim osmehom na licu.

"Dobro jutro, Vaše veličanstvo", obrati se Leopoldu. "Čestitam vam na krunisanju."

"Hardine!" ponovo povika Vinis, "naredi svojim sveštenicima da se vrate na dužnost."

Hardin ga hladno pogleda. "Sam im to naredi, Vinise, pa ćeš videti ko se igra silama jačim od sebe. U ovom času na Anakreonu nijedan točak se ne okreće. Nijedno svetlo ne gori, izuzev u hramovima. Ni kap vode ne teče, izuzev u hramovima. Na ovoj polovini planete gde je zima nema nijedne kalorije toplote, izuzev u hramovima. Bolnice više ne primaju bolesnike. Centrale su zatvorene. Svi brodovi su na zemlji. Ako ti se to ne sviđa, Vinise, ti možeš narediti sveštenicima da se vrate na posao. Ja to neću uraditi."

"Svemira mi, Hardine, i hoću. Ukoliko treba da dođe do obračuna, neka bude. Videćemo da li će se tvoji sveštenici suprotstaviti vojsci. Još večeras će svaki hram na planeti biti stavljen pod vojni nadzor."

"Vrlo dobro. Samo, kako ćeš izdati naređenje? Sve veze na planeti su prekinute. Videćeš da radio, televizija i ultrakratki talasi ne funkcionišu. U stvari, jedino sredstvo veze koje će funkcionisati, razume se, osim onih u hramovima, upravo je televizor u ovoj sobi, a ja sam ga podesio tako da može samo da prima."

Vinis se uzalud borio za dah, a Hardin nastavi: "Ukoliko želiš, možeš narediti svojoj vojsci da uđe u hram Argolid, koji je tu pored palate, a onda možeš upotrebiti ultratalasne stanice kako bi stupio u vezu sa drugim delovima planete. Međutim, ukoliko to uradiš, bojim se da bi tvoju vojsku gomila rasturila u komade, a ko će ti onda štiti palatu, Vinise? I vaše živote, Vinise?"

Vinis promuklo reče: "Izdržaćemo, đavole. Izdržaćemo jedan dan. Neka gomila urla, neka ugasne energija, ali mi ćemo izdržati. A kada stigne vest da je Zadužbina zauzeta, tvoja će gomila shvatiti u kakvom ja vakuumu izgrađena njena religija, pa će napustiti tvoje sveštenike i okrenuće se protiv njih.

Ostavljam ti vremena do sutra u podne, Hardine, možeš da zaustaviš energiju na Anakreonu, ali ne možeš da zaustaviš moju flotu."

Likujući je zakreštao: "Na svom putu su, Hardine, a na čelu im je velika krstarica za koju si sam naredio da se opravi."

Hardin veselo odvrati: "Da, krstarica za koju sam naredio da se opravi, ali na moj način. Kaži, Vinise, jesi li nekada čuo za ultratalasni relej? Ne, vidim da nisi. Pa, za jedno dva minuta videćeš šta relej može da napravi."

Dok je govorio televizor ožive, i on se ispravi:

"Ne, za dve sekunde. Sedi i slušaj, Vinise."

7.

Teo Aporat bio je jedan od sveštenika sa najvišim činom na Anakreonu. Već po samom starešinstvu zaslužio je da bude naimenovan za prvosveštenika na admiralskom brodu Vinis.

No, nisu u pitanju bili samo čin ili starešinstvo. Poznavao je brod. Radio je na opravci broda pod nadzorom svetih ljudi sa same Zadužbine. Sledeći njihova uputstva pretresao je motore. Ponovo je povezao televizore; obnovio sistem za vezu; zakrpio probušeno korito broda; ojačao grede."Bilo mu je čak dopušteno da pomaže mudracima iz Zadužbine dok su ugrađivali jedan uređaj koji je bio toliko svet, da ga do tada nijedan brod nije imao; toliko svet da je bio rezervisan samo za ovaj veličanstveni kolos od broda, ultratalsni relej.

Nije bilo onda čudo da ga je srce zbolelo zbog izvitoperene zamisli kojoj je ovaj velelepni brod trebalo da posluži. Nije hteo da poveruje u ono što mu je Verisov ispričao... da će se brod iskoristiti za groznu bezbožnost, da će se njegovi topovi okrenuti protiv velike Zadužbine. Okrenuti protiv one iste Zadužbine na kojoj je kao mladić prošao kroz obuku i iz koje je sve ono što je blagosloveno pristizalo.

Ali sada više nije bilo sumnje, posle onog što mu je admiral rekao.

Kako je božanski obdareni kralj mogao da dozvoli taj gnusni čin; i da li je to bio kralj? Nije li to, možda, maslo prokletog namesnika Vinisa, a da kralj u to uopšte nije upućen? Sin tog istog Vinisa je onaj admiral koji mu je pre pet minuta rekao:

"Postaraj se za svoje duše i blagosiljanje, pope. Ja ću se postarati za svoj brod."

Aporatu osmeh iskrivi lice. Postaraće se on za svoje duše i blagosiljanje, ali i za kletve, a knez Levkin će uskoro zapištati.

Tog časa je ušao u odaju za vezu. Pred njim je išao njegov pomoćnik, ali se dva dežurna oficira ne pomeriše. Prvosveštenik je imao slobodan pristup u sve delove broda.

"Zatvori vrata", naredi Aporat i pogleda na hronometar. Ostalo je još pet minuta do dvanaest. Dobro je tempirao.

Brzim, uvežbanim pokretima on pomeri niz polugica koje

uspostaviše sve veze, tako da su njegov glas i slika dopirali u svaki deo dve milje dugog broda.

"Vojnici kraljevskog admiralskog broda Vinis, pažnja! Govori vam vaš sveštenik!" Znao je da zvuk njegovog glasa odzvanja od atomskog topa na fari do navigacionaih stolova na pramcu broda.

"Vaš brod je", povika on, "umešan u svetogrđe. Bez vašeg znanja on obavlja čin koji će dušu svakog od vas osuditi na večni led svemira! Počujte! Vaš zapovednik namerava da ovaj brod dovede do Zadužbine i da taj izvor sveg blagoslovenog bombarduje sve dok se ne pokori njegovoj bezbožnoj duši. Pošto je njegova namera takva, ja ga, u ime Galaktičkog duha, uklanjam sa zapovedničkog položaja jer se ne može zapovedati bez blagoslova Galaktičkog duha. Ni sam božanski kralj ne bi mogao da zadrži svoje kraljevstvo bez pristanka Duha."

Glas mu poprimi dublji ton, dok ga je njegov pomoćnik slušao sa poštovanjem, a dva vojnika sa rastućim strahom. "Kako je ovaj brod upućen po đavoljem zadatku, to se i sa njega skida blagoslov Duha."

Svečano podiže ruke, a pred hiljadu televizora na celom brodu vojnici u strahu ustuknuše, dok je dostojanstveni lik njihovog sveštenika nastavljao:

"U ime Galaktičkog duha i njegovog proroka Harija Seldona i njegovih tumača, svetih ljudi iz Zadužbine, proklinjem ovaj brod. Nek' obnevide televizori na ovom brodu koji su njegove oči. Nek' se parališu kukače koje su mu ruke. Nek' izgube moć atomski topovi koji su mu pesnice. Nek' prestanu da kucaju motori koji su mu srce. Nek' prestane da radi ventilacija koja mu je dah. Nek' iščile u ništavilo njegove svetlosti koje su mu duša. U ime Galaktičkog duha, tako proklinjem ovaj brod!"

Na njegovu poslednju reč otkuca ponoć, a jedna, mnogo svetlosnih godina udaljena, ruka u hramu Argolid uključi ultratalasni relej, koji trenutnom brzinom ultratalasa uključi drugi relej na admiralskom brodu Vinis.

I brod Zamre!

Jer religiju nauke krasi ta glavna odlika da je delatna, a da su prokletstva kao Aporatovo zaista smrtonosna.

Aporat je posmatrao kako se na brod spušta tama i čuo je kako

se iznenada zaustavilo tiho, daleko predenje hiperatomskih motora. Likovao je, a iz džepa svoje mantije izvukao je atomo-lampicu na bateriju, koja svu odaju ispuni bisernom svetlošću.

Bacio je pogled na dvojicu vojnika koji su se, iako bez sumnje hrabri ljudi, klečeći previjali u samrtnom strahu. "Vaša prečasnosti, spasite naše duše. Siromasi smo, neupućeni u zločine naših vođa", zabogoradi jedan od njih.

"Pođi sa mnom", strogo će Aporat. "Tvoja duša još nije izgubljena."

U brodskoj tami vladali su metež i strah koji je bio tako jak i opipljiv da se pretvorio u kužni zadah. Vojnici su se gušali kuda god je Aporat okružen svetlošću prošao, pokušavali su da dotaknu rub njegove mantije i preklinjali za mrvicu milosti.

A njegov odgovor je uvek bio: "Za mnom!"

Kneza Levkina zatekao je kako pipajući pokušava da nađe put kroz oficirske odaje, uz glasne psovke tražeći da donesu svetiljke. Admiral se s mržnjom zagleda u sveštenika.

"A tu si!" Levkin beše od majke nasledio plave oči, ali su ga krivi nos i razrokost obeležavali kao Vinisovog sina. "Šta znače tvoji izdajnički postupci? Vрати brodu energiju. Ja sam ovde zapovednik."

"Ne više", ozbiljno uzvрати Aporat.

Levkin se izbezumljeno obazre. "Ščepajte tog čoveka. Uhapsite ga ili ću, tako mi svemira, isterati napolje golog svakog onog koji je mogao da me čuje. Zastade, a onda dreknu: "Ovo vam naređuje vaš admiral. Uhapsite ga."

A zatim, pošto potpuno izgubi glavu: "Zar ćete dozvoliti da vas namagarči ovaj šarlatan, ovaj pajac? Ovaj čovek je varalica, a Galaktički duh na koga se poziva izmišljotina i obmana koja treba da..."

Aporat ga jarosno prekide. "Uхватите bogohulnika. Izlažete svoje duše opasnosti ako ga budete slušali."

Na to plemenitog admirala smesta ščepaše ruke dvadesetak vojnika. "Povedite ga i sledite me."

Aporat se okrete i vrati u odaju za vezu, dok su za njim vukli Levkina kroz hodnike koji su se crneli od vojnika. U odaji naredi bivšem zapovedniku da stane pred jedini televizor koji je radio.

"Naredi preostaloj floti da prekine plovidbu i da se pripremi za povratak na Anakreon."

Razbarušeni Levkin, okrvavljen, ispremlaćen i napola ošamućen, postupi kako mu je rečeno.

"A sad", nemilosrdno nastavi Aporat, "preko ultratalasnog zraka nalazimo se u vezi sa Anakreonom. Govorićeš ono što ti budem rekao."

Levkin učini kretnju kao da odbija, a gomila u odaji i ostali koji su se gurali u hodniku preteći zarežaše.

"Govori", reče Aporat. "Počinji: 'Anakreonska flota...!' Levkin poče.

8.

U Vinisovim odajama vladala je apsolutna tišina kada se na televizoru pojavi lik kneza Levkina. Videvši izmučeno lice svog sina i uniformu u dronjcima, namesnik zaprepašćeno uzdahnu i sruči se u stolicu, lica iskrivljenog od iznenađenja i strepnje.

Hardin je flegmatično slušao, ovlaš prekrštenih šaka u krilu, dok je tek krunisani kralj Leopold sedeo šćućuren u najtamnijem uglu, grčevito grizući zlatom opleten rukav. Čak i vojnici behu izgubili onaj bezizražajni pogled koji ih odlikuje, te su, nanizani pored vrata, sa atomskim blasterima na gotovs, krišom bacali poglede na lik na televizoru.

Levkin je govorio umornim, isprekidanim glasom, oklevajući, kao da mu šapuću, i nimalo ljubazno: "Anakreonska flota... saznavši za prirodu svog zadatka... a odbivši saučesništvo... u gnusnom svetogrđu... vraća se na Anakreon... upućujući sledeći ultimatum... onim bogohulnim grešnicima... koji su se usudili da upotrebe neposvećenu silu... protiv Zadužbine... izvora sveg blagoslovenog... i protiv Galaktičkog duha. Obustavite smesta svako ratovanje protiv... istinske vere... oličene u našem... svešteniku Teu Aporatu... i neka se taj rat više nikada ne nastavi i..." ovde nstade duga stanka, a zatim on produži, "i neka se bivši knez namesnik baci u tamnicu i izvede pred crkveni sud zbog svojih zločina. U protivnom će kraljevska flota... posle povratka na Anakreon... razneti u vazduh palatu... i preduzeti sve druge neophodne mere... kako bi uništila gnezdo grešnika... i jazbinu uništitelja ljudskih duša koji sada imaju prevlast."

Glas se uz jecaj prekide, a ekran potamne.

Hardinovi prsti brzo dotaknuše atomo-lampicu, i njeno svetlo se ugasi; namesnik, kralj i vojnici postadoše sada samo magličasti obrisi, dok se po prvi put ukaza aura koja je okruživala Hardina.

Nije to bila plamteća svetlost, jer na nju samo kraljevi imaju pravo, već manje spektakularna, manje impresivna, a ipak, na svoj način, efikasna i korisnija.

Hardinov glas se sa blagom ironijom obrati onom istom Vinisu koji

ga je pre pola časa proglasio ratnim zarobljenikom, dok je za Terminus rekao da se nalazi pred uništenjem, a sada je bio zbunjena sena, slomljena i nema.

"Ima jedna stara basna koja te može zanimati", reče Hardin, "stara koliko i čovečanstvo, jer su i najstariji zapisi samo prepisi još starijih. Ona glasi:

'Pošto je imao vuka za moćnog i opasnog neprijatelja, konj je živeo u stalnom strahu za svoj život. Doteran do očajanja priseti se da potraži moćnog saveznika. Tako se obrati čoveku i ponudi mu savez, ukazujući na to da je vuk i čoveku neprijatelj. Čovek smesta prihvati ortakluk i ponudi da iz istih stopa ubije vuka, ukoliko mu njegov novi ortak pomogne tako što će mu staviti na raspolaganje svoje hitre noge. Konj pristade i dozvoli čoveku da ga zauzda i osedla. Čovek uzjaha, potera vuka i ubi ga. Radosni konj, kome je laknulo, zahvali čoveku i reče: "A sad, pošto je naš neprijatelj mrtav, skini uzde i sedlo i vrati mi moju slobodu."

Na to se čovek grohotom nasmeja i odvrati: "Do đavola s tim. Diha-a-a, đogate! i snažno obode mamuzama.'

I dalje je vladala tišina. Senka, koja je nekada bila Vinis, ne pomeri se.

Hardin mirno produži: "Nadam se da uočavaš analogiju. U težnji da zauvek učvrste potpunu nadmoć nad svojim narodima kraljevi Četiri kraljevstva prihvatiše religiju nauke koja ih je napravila bogovima, a ta ista religija bila je za njih uzda i sedlo, zato što je životnu krv, atomsku energiju, stavila na raspolganje sveštenicima koji su naređenja, to valja reći, primali od nas, a ne od vas. Ubili ste vuka, ali se njih više niste mogli otarasiti..."

Vinis skoči na noge; u polumraku oči su mu bile kao sumanute. Glas mu je bio promukao, nesuvisao. "Svejedno, pašćeš mi šaka. Nećeš mi umaći! Istrunućeš! Nek' nas raznesu u vazduh! Nek' sve raznesu! Istrunućeš! Dokazaću ti ja!"

On histerično zagrmе: "Vojnici! Streljajte ovog đavola! Raznesite ga! Raznesite ga!"

Hardin se na stolici okrete prema vojnicima i nasmeši im se. Jedan od njih uperi atomski blaster, a zatim ga spusti. Ostali se i ne pomeriše. Salvor Hardin, gradonačelnik Terminusa, okružen mekom

aurom, koji se osmehivao s toliko poverenja, čovek pred kojim se sva moć Anakreona raspala u prah, bio je moćniji od njih uprkos naređenju kreštavog manijaka.

Vinis vrisnu neku psovku i otetura se do najbližeg vojnika. Iz čovekove ruke divlje izbi atomski blaster i uperi ga na Hardina, koji se ne pomeri, gurnu oroz i uspostavi kontakt.

Bledi neisprekidani zrak pogodi polje koje je okruživalo gradonačelnika Terminusa i bezopasno se neutralisa. Cerekajući se, Vinis jače pritisnu oroz. Hardin se i dalje smešio, jedino što aura njegovog polja sile postade malo jasnija, jer je apsorbovala energiju atomske eksplozije. U uglu, Leopold pokri oči i zaječa.

Uz očajnički krik, Vinis izabra novu metu i ponovo opali; sručio se na pod, glave raznete u ništavilo.

Na taj prizor Hardin se strese i prošapta: "Do kraja čovek neposredne akcije. Poslednji izlaz."

9.

Vremenska kriptna bila je ispunjena, ispunjena daleko više nego što je bilo mesta za sedenje, tako da se tri reda ljudi nalazilo u zadnjem delu odaje.

Salvor Hardin uporedi ovaj veliki skup sa onom nekolicinom koja je pre trideset godina prisustvovala prvoj pojavi Harija Seldona. Tada ih je bilo samo šestorica; pet starih Enciklopedista, sada mrtvih, i on sam, nominalni gradonačelnik. Tog dana je, uz pomoć Johana Lija, uklonio obeležje nominalnosti sa svog položaja.

Sada je sve drugačije, drugačije u svakom pogledu. Celo Gradsko veće očekivalo je da se Seldon pojavi. On sam još je gradonačelnik, no sada svemoćan, a posle potpunog kraha Anakreona i sveopšti miljenik. Kada se sa Anakreona vratio s veću o Vinisovoj smrti i novom sporazumu koji je drhtavi Leopold potpisao, pozdravljen je poverenjem izglasanim sa kreštavom jednodušnošću. A kada su ubrzo potom usledili slični sporazumi sklopljeni sa svakim od ostala tri kraljevstva, sporazumi koji su Zadužbini doneli moć koja će zauvek sprečiti svaki pokušaj napada kakav je bio Anakreonov, na svim gradskim ulicama Terminusa behu održane bakljade. Ni imenu Harija Seldona se nije tako glasno klicalo.

Hardinove usne se iskriviše. Toliko popularan bio je i posle prve krize.

U drugom delu odaje Sef Sermak i Luis Bort bili su zaokupljeni živim razgovorom, a nedavni događaji kao da ih uopšte nisu zbunili. Pridružili su se izglasavanju poverenja, držali su govore u kojima su javno priznavali da su pogrešili, nadugačko moleći za oproštaj zbog korišćenja izvesnih rečenica u prethodnim raspravama, delikatno su se izvinjavali izjavljujući da su jedino sledili diktat svojih sudova i savesti, smesta lansiravši novu akcionističku kampanju.

Johan Li dotače Hardinov rukav i upadljivo pokaza na časovnik.

Hardin podiže pogled. "Hej, Li! Opet si nešto kiseo? Šta ti sad ne valja?"

"Treba da se pojavi kroz pet minuta, jel' da?"

"Pretpostavljam. Prošli put se pojavio u podne."

"A šta ako se ne pojavi?"

"Hoćeš li me čitavog života moriti svojim brigama? Ukoliko se ne pojavi, nije se pojavio."

Li se namršti i polako zavrte glavom: "Ako ovo ne uspe bićemo u novom sosu. Bez Seldonove potpore onome što smo učinili, Sermak će biti slobodan da počne ispočetka. Traži otvorenu aneksiju četiri kraljevstva i proširenje Zadužbine silom, ukoliko je nužno. Već je započeo kampanju."

"Znam. Gutač plamena mora i sam da guta vatru, ukoliko želi da je raspali. Dok ti, Li, uvek moraš zbog nečeg da brineš. Da ne moraš, sam bi se ubio samo da bi izmislio neki razlog za zabrinutost."

Li se upravo spremao da mu uzvрати, ali mu se dah preseče, svetla požuteše i potamneše. On podiže ruku pokazujući stakleni pregradak koji je dominirao polovinom odaje, a zatim se uz šumni uzdah sruči na stolicu.

Sam Hardin se ispravi opazivši priliku koja se sada nalazila u pregratku, priliku u invalidskim kolicima! Od prisutnih samo se on sećao onog dana, pre toliko decenija, kada se prilika prvi put pojavila. Tada je bio mlad, a prilika stara. "Od tada prilika nije ostarila ni za jedan dan, ali je zato on ostario.

Prilika je gledala preda se, prstima lako dotičući knjigu na krilu.

Ona reče: "Ja sam Hari Seldon." Glas je bio starački i blag.

U sobi je vladala tišina bez daha, a Hari Seldon produži kao da razgovara: "Po drugi put sam ovde. Razume se, ne znam da li je neko od vas bio i prvi put. U stvari, ne mogu čulnom percepcijom da saznam da li ovde uopšte nekog ima, ali to ne mari. Ukoliko je druga kriza uspešno prebrođena, mora biti da ste ovde, nema druge. Ukoliko vas nema, to onda znači da je druga kriza prevazišla vaše moći."

On se prijatno osmehnu: "U to, ipak, sumnjam, pošto moje brojke pokazuju verovatnoću od 98,4 odsto da u Planu neće biti nekog znatnijeg odstupanja u toku prvih osamdeset godina."

Prema našim proračunima ostvarili ste dominaciju nad varvarskim kraljevstvima koja neposredno okružuju Zadužbinu. Kao što ste ih u

prvoj krizi zadržali koristeći se ravnotežom vlasti, tako ste u drugoj krizi zagospodarili suprostavljajući duhovnu vlast svetovnoj.

Međutim, moram vas upozoriti na samouverenost. Nije mi namera da vam pružam predznanja preko ovih snimaka, ali bi neophodno bilo navesti da je ono što ste sada postigli samo nova ravnoteža, mada takva u kojoj je vaš položaj znatno povoljniji. Duhovna vlast, iako dovoljna da zaštiti od napada svetovne, nije dovoljna da se napadnu drugi. Zbog stalnog jačanja sile sa suprotnim dejstvom, sile koja je poznata kao regionalizam ili nacionalizam, duhovna vlast ne može prevladati. Siguran sam da vam ništa novo nisam rekao.

Ugred budi rečeno, morate mi oprostiti što vam govorim ovako neodređeno. Reči kojima se služim u najboljem slučaju su približne, ali niko od vas nije obučen da bi mogao da shvati pravu simboliku psihoistorije i stoga moram raditi kako najbolje umem.

U ovom slučaju Zadužbina predstavlja samo početak staze koja vodi ka Novom carstvu. Susedna kraljevstva su po ljudstvu i prirodnim izvorima još moćnija od vas. Osim njih postoji ogromna zbrkana džungla varvarstva koja se proteže celom širinom Galaksije."U tom okviru još bitije ono što je preostalo od Galaktičkog carstva, i to je, mada oslabljeno i u propadanju još neuporedivo moćno."

Ovde Hari Seldon podiže knjigu i otvori je. Lice mu se uozbiljilo. "Ni u jednom trenutku ne smete zaboraviti da je pre osamdeset godina osnovana još jedna Zadužbina; Zadužbina na drugom kraju Galaksije, na Kraju zvezda. Na nju treba uvek računati. Gospodo, devet stotina i dvadeset godina Plana je pred vama. Problem je vaš! Poduhvatite ga se!"

On obori pogled na knjigu i u treptaju nestade, dok svetla zasjaše u punom sjaju. U žamoru koji je nastao Li se naže nad Hardinovo uho. "Nije rekao kad će se vratiti."

Hardin odgovori: "Znam, i nadam se da se neće vratiti pre nego što ti i ja ne budemo bezbedno i udobno mrtvi!"

Četvrti deo: TRGOVCI

TRGOVCI - ...političkoj hegemoniji Zadužbine uvek su prethodili Trgovci koji su svoje tanane pipke pružali kroz ogromna prostranstva Periferije. Meseci, pa i godine, protekli bi između dva sletanja na Terminus; brodovi su im obično bili nekakav improvizovani krpež; poštenje im nije bilo na bogzna kakvoj visini; njihova neustrašivost...

Pomoću svega tog iskovali su mnogo trajnije carstvo nego što su to bile pseudoreligiozne despotije Četiri kraljevstva...

Nema kraja pričama o tim gorostasnim, usamljeničkim likovima koji su napola u šali, a napola u zbilji usvojili jedan od Salvor Hardinovih epigrama: "Nikada nemoj dozvoliti da te tvoje osećanje morala spreči da učiniš ono što je ispravno!"

Teško je sada proceniti koja je od tih priča istinita, a koja apokrifna. Verovatno da nema nijedne u kojoj nema bar malo preuveličavanja...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

1.

Limar Ponjets bio je nasapunjan od glave do pete kada je preko prijemnika stigao poziv, što samo dokazuje da otrcana izreka o teleporukama u kadi važi čak i u tamnom, surovom svemiru galaktičke periferije.

Na svu sreću da je deo trgovačkog broda, koji nije namenjen raznoj robi, krajnje skučen. Toliko skučen da je tuš, uključujući tu i toplu vodu, smešten u pregradak površine od dve sa četiri stope, a svega deset stopa udaljen od komandne ploče. Ponjets je sasvim jasno mogao čuti odsečno čegrtanje prijemnika.

Otresajući sapunicu, on uz psovke iskorači kako bi popravio zvuk, a tri sata kasnije uz bok mu je pristao drugi trgovački brod, i kroz vazдушnu cev između brodova, široko se osmehujući, uđe jedan mladić.

Ponjets gurnu najudobniju stolicu napred, a sam se načvori na pokretno pilotsko sedište.

"Šta si radio, Gorme?" smrknuto zapita. "Jesi li me vijao još od Zadužbine?"

Les Gorm pripali cigaretu, odmahnuvši odrečno glavom. "Ja? Ni slučajno. Ja sam ti samo ona naivčina koja se pukim slučajem spustila na Gliptal IV dan posle pošte. I tako me sa ovim poslaše za tobom."

Majušna svetlucava lopta pređe iz ruke u ruku, i Gorm dodade: "Poverljivo je. Strogo poverljivo. Ne može se poveriti subeteru, i tome slično. Bar tako pretpostavljam. Ovako, to je lična kapsula koju samo ti možeš otvoriti."

Ponjets se s gadljivošću zagleda u kapsulu. "Vidim to. No, znam i to da ona nikada ne donosi dobru vest."

Kapsula se otvori u njegovoj šaci i tanka, providna traka poče se sa izvesnom krutošću odmotavati. Očima je brzo preleteo preko poruke, a kada se pojavio kraj trake njen početak već beše postao mrk i smežuran. Minut i po kasnije sasvim je pocrnela i raspala se u molekule.

Ponjets muklo progundā: "Oh, Galaksijo!"

Les Gorm ga tiho upita: "Mogu li ti pomoći? Ili je to toliko poverljivo?"

"Pošto si član Esnafa može ti se reći. Moram na Askonu."

"Tamo? Kako to?"

"Zatvorili su nekog trgovca. Ali to zadrži za sebe."

Gormovo lice poprimi ljutit izraz. "Zatvoren! To je u suprotnosti sa Konvencijom."

"I mešanje u lokalnu politiku je u suprotnosti sa Konvencijom."

"Aha, to je, dakle, učinio?" Gorm je razmišljao. Ko je taj trgovac? Neko koga poznajem?"

"Ne!" oštro odvrati Ponjets, što Gorm ćutke prihvati i ne postavi više nijedno pitanje.

Ponjets ustade i poče turbno da zuri kroz gledušu. Mumlao je oštre reči na račun onog magličasto-sočivastog dela koji je predstavljao središte Galaksije, a zatim glasno reče: "Baš sam u prokletom škripcu. Zaostajem sa ispunjavanjem kvote."

Gormu se razdani. "Hej, prijatelju, Askona je zatvoreno područje."

"Tačno. Na Askoni ni džepni nožić ne možeš prodati. Ne kupuju atomske sprave, pa ma kakve da su. Pravo je ubistvo tamo ići kada ni izdaleka nisi ispunio kvotu."

"Zar ne možeš da se izvučeš?"

Ponjets odsutno zatrese glavom. "Znam tog tipa. Ne mogu prijatelja ostaviti na cedilu. Uostalom, pa šta? U rukama sam Galaktičkog duha i vedro koračam njegovim putem."

Ne shvatajući, Gorm izusti: "A?"

Ponjets ga pogleda i kratko se nasmeja. "Zaboravio sam. Nisi čitao Knjigu o Duhu, zar ne?"

"Nisam ni čuo za nju", kratko će Gorm.

"Da si prošao kroz versku obuku čuo bi za nju."

"Versku obuku? Za sveštenečki poziv?" Gorm je bio duboko potresen.

"Bojim se da je tako. To je moja mračna i sramna tajna. Dok sam živeo uz časne oce bio sam doslovce nepodnošljiv. Izbacili su me uz obrazloženje koje mi je odmah obezbedilo svetovno obrazovanje kod Zadužbine. Biće bolje da požurim. Kako ti ove godine stojiš s kvotom?"

Gorm zgnječi cigaretu i popravi kapu. "Upravo vozim poslednji tovar. Ispuniću je."

Srećnik, tmurno pomisli Ponjets, a kad ga Les Gorm napusti on provede više minuta u nepomičnom i dubokom sanjarenju.

Znači, Eskel Gorov je na Askoni, i to u zatvoru!

Bilo je to loše. Zapravo, mnogo gore nego što je izgledalo. Jedno je kada se ljubopitljivom mladiću ispriča neka razblažena verzija da bi ga čovek izbacio napolje i poslao za njegovim poslom. A sasvim je drugo kad se čovek suoči sa istinom.

Limar Ponjets bio je jedan od malobrojnih koji su znali da majstor trgovac Eskel Gorov uopšte nije trgovac, već nešto sasvim drugo - agent Zadužbine!

2.

Dve nedelje behu protekle! Dve protraćene nedelje.

Nedelja dana da dođe do Askone, sa čijih mu je najisturenijih granicalo u susret krenu niz budnih vojnih brodova. Ma kakav da su sistem otkrivanja imali, radio je, i to dobro.

Polagano su ga s boka pratili, bez ikakvog signala, hladno održavajući rastojanje i oštro mu pokazujući put prema središnjem suncu Askone.

Ponjetsu bi bilo lako da s njima izađe na kraj. Ti su brodovi bili ostaci mrtvog i prohujalog Galaktičkog carstva, brodovi za putnička krstarenja, a ne ratni; bez atomskog naoružanja predstavljali su samo slikovite i nemoćne elipsoide. Ali Eskel Gorov je bio njihov zatočenik, a Gorov je ona vrsta taoca koja se ne ostavlja na cedilu. Askonjanima je to moralo biti poznato.

Zatim još jedna nedelja, nedelja da se prokrči zamorni put kroz jata sitnih činovnika koji su činili tampon između Velikog majstora i spoljašnjeg sveta. Svakom je podsekretarčiću valjalo laskati i odobrovoljiti ga. Svakom je trebalo oprezno i mučno iscediti nacifrani potpis koji je vodio do narednog, za stepenicu višeg, činovnika.

Po prvi put su se Ponjetsove trgovačke isprave pokazale bekorisne.

Najzad, Veliki majstor se nalazio s one strane pozlaćenih vrata koja su čuvali stražari, a već behu prošle dve nedelje.

Gorov je još bio zatvorenik, a Ponjetsu je tovar trunuo u utrobi broda.

Veliki majstor bio je čovečuljak, čovečuljak ćelave glave i izborana lica, čije telo kao da je bilo nepokretno onako pritešnjeno teškim, ogromnim, sjajnim krznenim okovratnikom.

Mahnuo je prstima i red naoružanih ljudi ustuknu napravivši prolaz kroz koji Ponjets stiže do podnožja prestola Državnog poglavara.

"Ne govori", obrecnu se Veliki majstor, a Ponjets čvrsto stisnu usta koja je upravo otvorio.

"Tako", vidno odahnu askonski poglavar, "ne mogu da smislim

prazno naklapanje. Ne možeš mi pretiti, a laskanje ne trpim. Niti se možeš žaliti na nanete nepravde. Već sam izgubio računicu koliko ste puta vi lualice bili opomenuti da su vaše đavolje mašine nepoželjne na celoj Askoni."

"Gospodaru", tiho će Ponjets, "ne pokušavam da opravdam tog trgovca. Nije politika trgovaca da upadaju tamo gde su nepoželjni. Međutim, Galaksija je velika, a i ranije se dešavalo da se granice nehotice povrede. Bila je to i ovog puta žalosna greška."

"Žalosna, zaista", zapiskuta Veliki majstor, "ali da li je bila greška? Vaši sa Gliptala IV počeli su da me obasipaju zahtevima za pregovore dva sata pošto je taj bezbožni nesrećnik uzapćen. Mnogo puta su me upozorili i na tvoj dolazak. Mnogo toga izgleda kao da je unapred planirano, suviše je upadljivo da bi to bila greška, žalosna ili ne."

Askonjaninove crne oči bile su ispunjene prezirom. On zahuktalo nastavi: "A i vi, trgovci, što kao pomahnitali leptirići letite sa planete na planetu, jeste li i vi toliko pomahnitali da se spuštate na najveću planetu Askone, u samo središte sistema, i da to smatrate nehotičnom povredom granice? Hajde, sigurno da nije tako."

Ponjets se trže, mada to ne pokaza. On uporno nastavi: "Ukoliko je pokušaj trgovanja bio nameran, Vepoštovani, onda je krajnje nerazborit i kosi se sa najstrožim pravilima našeg Esnafa."

"Nerazborit, to da", kratko reče Askonjanin. "I to toliko da će ga tvoj drug verovatno životom platiti."

Ponjets oseti grč u stomaku. Ovaj se nije šalio.

On reče: "Velepoštovani, smrt je tako apsolutna i neopoziva pojava, da sigurno mora postojati i neko drugo rešenje."

Izvesno vreme vladao je tajac, a zatim je usledio oprezan odgovor: "Čuo sam da je Zadužbina bogata."

"Bogata? Svakako. Međutim, naša su bogatstva od one vrste koju vi nećete da primite. Naša atomska roba vredi..."

"Vaša roba je bezvredna jer nema blagoslov praotaca. Vaša je roba grešna i anatemisana jer se nalazi pod interdiktom naših praotaca." Ove rečenice behu otpevane kao kada se naiuzust kazuje veruju.

Očni kapci Velikog majstora se spustiše i on značajno reče:

"Nemate ničeg drugog vrednog?"

Trgovac nije shvatio. "Ne razumem. Šta je to što želite?"

Askonjaninove ruke se raširiše. "Tražiš da zamenimo uloge i da ti saopštim svoje želje. Radije to ne bih učinio. Izgleda da će tvoj kolega morati da bude kaženjem prema askonskom zakonu o svetogrđu. Smrt gasom. Pravični smo. Za sličan slučaj ni najsiromašniji seljak ne bi više dobio, a ni ja sam ne bih dobio manje."

Očajan, Ponjets promumla: "Velepoštovani, da li će mi biti dozvoljeno da sa zatvorenikom razgovaram?"

"Askonski zakon", hladno će Veliki majstor, "ne dozvoljava opštenje sa osuđenikom."

Ponjest u mislima zaustavi dah. "Velepoštovani, molim vas da se smilujete čovekovoju duši u trenutku kada mu je telo izgubljeno. Za sve ovo vreme, od kako mu je život u opasnosti, odvojen je od duševne utehe. A sada mu čak predstoji da nepripremljen iziđe pred Duha koji upravlja svima."

Polako i sumnjičavo Veliki majstor upita: "Jesi li ti Dušebrižnik?"

Ponjets smerno obori glavu: "Za to sam školovan. U praznom svemirskom prostranstvu lutalicama trgovcima potrebni su ljudi kao što sam ja, koji bi se pozabavili i duhovnom stranom života, toliko posvećenog trgovini i ovozemaljskim stvarima."

Askonski vladar je zamišljeno grizao donju usnu. "Svako mora pripremiti svoju dušu za izlazak pred duhove praotaca. Ipak, nikada ne bih pomislio da ste i vi trgovci vernici."

3.

Eskel Gorov se promeškolji na ležaju, otvorivši jedno oko, kada se na teškim vratima pojavi Limar Ponjets. Vrata se sa treskom zalupiše za njim.

Gorov pljucnu i skoči na noge: "Ponjest! Tebe su poslali?"

"Čist slučaj", gorko reče Ponjets, "ili delo mog osvetoljubivog zlog duha. Prvo, ti upadaš u sos na Askoni. Drugo, moj trgovački put, kao što je poznato Trgovinskom odboru, vodi me na pedeset parseka pored sistema, baš u vreme događaja pod jedan. Treće, Odbor zna da smo ranije zajedno radili. Nije li to sladak, neizbežan splet slučajnosti? Odgovor se sam nameće."

"Pazi", strogo ga upozori Gorov. "Neko sigurno prisluškuje. Nosiš li distorter?"

Ponjets pokaza na kitnjastu narukvicu koja mu je obujmljivala članak, a Gorov se primiri.

Ponjets pogleda unaokolo. Ćelija je bila prazna, ali prostrana. Bila je dobro osvetljena i bez neprijatnih mirisa. On primeti: "Nije tako loše. S tobom postupaju u rukavicama."

Gorov se ne osvrnu na tu opasku. "Čuj, kako si ovamo stigao? U samici sam već skoro dve nedelje."

"Od kako sam prispeo, a? Eto, izgleda da matora ptičurina, ovdašnji glavnokomandujući, ima svoje slabe tačke. Sklon je pobožnim govorancijama, pa sam pruženu prilliku iskoristio. Ovde sam u svojstvu tvog duhovnog savetnika. Ima nečeg u pobožnim ljudima kao što je on. Rado će ti prerezati gkljan ako mu to odgovara, ali će oklevati da ugrozi dobrobit tvoje nematerijalne i problematične duše. To ti je malo empirijske psihologije. Trgovac mora da zna pomalo od svega."

Gorov se jetko nasmeši. "Uostalom, ti si i išao u teološku školu. Ti si pravi čovek, Ponjetse. Drago mi je da su tebe poslali. Međutim, Velikom majstoru nije samo stalo do moje duše. Da li je pominjao otkup?"

Trgovac zažmuri. "Samo je nagovestio i zapretio smrću u gasnoj komori. Igrao sam na sigurno i izmigoljio se; moguće da je to bila

klopka. Znači, ipak je to bilo iznuđivanje? Šta traži?

"Zlato."

"Zlato!" Ponjets se namršti. "Metal. Šta će mu?"

"Ono im je sredstvo razmene."

"Je li? A odakle da stvorim zlato?"

"Odakle budeš mogao. Slušaj me, ovo je važno. Sve dok Veliki majstor njuši zlato ništa mi se neće desiti. Obećaj mu onoliko koliko bude tražio. Ukoliko bude potrebno vrati se u Zadužbinu i pribavi ga. Kad me budu oslobodili, pod pratnjom će nas obojicu izvesti iz sistema, a onda ćemo se razdvojiti."

Ponjets ga je nezadovoljno, netremice posmatrao. "A ti ćeš se onda vratiti ovamo i ponovo pokušati."

"Moj zadatak je da Askoni prodam atomsku robu."

"Ukebaće te pre nego što prevališ jedan parsek. To valjda znaš?"

"Ne znam", reče Gorov. "I da znam ništa se ne bi izmenilo."

"Idući put će te ubiti."

Gorov sleže ramenima.

Ponjets reče mirno: "Ukoliko treba da ponovo pregovaram sa Velikim majstorom želim da me uputiš u celu priču. Do sada sam radio naslepo. Tako se i desilo da su neke moje bezazlene opaske kod Velepoštovanog prouzrokovale napad."

"Prilično je jednostavna", odgovori Gorov. "Jedini način da se ovde na Periferiji poveća bezbednost Zadužbine bio bi da se osnuje trgovačko carstvo pod kontrolom religije. Još smo suviše slabi da bismo mogli nametnuti političku kontrolu. Jedino tako možemo zadržati Četiri kraljevstva."

Ponjets klimnu. "To shvatam. A onaj sistem koji ne prihvata atomske naprave ne može se nikada podvesti pod našu religioznu kontrolu..."

"I zato može postati žarište nezavisnosti i neprijateljstva."

"Da."

"U redu, toliko što se tiče teorije", reče Ponjets. "A sad, šta je to što zapravo sprečava prodaju? Religija? Tako mi je bar Veliki majstor natuknuo."

"To je neka vrsta obožavanja predaka. Njihova predanja govore o hudoj prošlosti, kada su ih izbacili jednostavni i vrlji junaci iz starijih

pokolenja. U suštini, to je iskrivljavanje onog anarhičnog razdoblja od pre jednog veka, kada je isterana carska vojska i formirana nezavisna vlada. Moderna nauka, a naročito atomska energija, poistovećuje se sa starim carskim režimom koga se sa užasom prisećaju."

"Tako znači. Ali oni još imaju zgodne brodiće koji su me s lakoćom otkrili na udaljenosti od dva parseka. To mi miriše na atomsku energiju."

Gorov sleže ramenima: "Ti brodovi su, bez sumnje, zaostali od Carstva. Verovatno su na atomski pogon. Ono što imaju, to održavaju. Stvar je u tome što ne uvode nikakve novine i što im je unutrašnja privreda potpuno neatomska. To je ono što moramo promeniti."

"Kako mislite da to postignete?"

"Tako što bismo na nekom mestu slomili otpor. Uprošćeno rečeno, kad bih nekom plemiću prodao perorez čija oštrica emituje polje sile, u njegovom interesu bi bilo da progura zakon koji mu dozvoljava da ga koristi. Strateškom prodajom na strateškim tačkama stvorila bi se proatomska frakcija na dvoru."

"Tebe su poslali s tim zadatkom, ja sam ovde da te otkupim i odem, a ti ćeš ostati da i dalje pokušavaš? Nije li to malo naglavce postavljeno?"

"Kako to?" oprezno će Gorov.

"Čuj", Ponjets iznenada postade očajan, "ti si diplomata a ne trgovac, i to što te tako krste ne čini te trgovcem. Ovaj slučaj je za nekog kome je prodavanje poziv. Meni ovde čitav tovar trune a, kako izgleda, ni kvotu neću ispuniti."

"Hoćeš da kažeš da bi stavio svoj život na kocku za nešto što nije tvoj posao?" Gorov se usiljeno nasmeši.

Ponjets reče: "A ti hoćeš da kažeš da se ovde radi o patriotizmu i da trgovci nisu patriote."

"Opšte je poznato da nisu. Pioniri to nikada nisu."

"Dobro. Slažem se. Ne perjam ja po svemiru da bih spasavao Zadužbinu ili zbog nečeg takvog. Hoću da zaradim, a ovo mi je prilika. Ukoliko to istovremeno pomaže Zadužbini, utoliko bolje. Ponekad sam rizikovao život i sa manje izgleda na uspeh."

Ponjats ustade, a Gorov za njim. "Šta ćeš učiniti?"

Trgovac se osmehnu. "Gorove, ne znam, još ne znam. Ali ako je suština u tome da se prodaje, tvoj sam čovek. Obično nisam hvalisavac, ali ima nešto što ću uvek tvrditi. Do sada mi se nije desilo da na kraju ne ispunim kvotu."

Vrata ćelije se otvoriše skoro istog trenutka kada je pokucao, a s obe strane ga opkoliše stražari.

4.

"Prikaz!" smrknuto reče Veliki majstor. On se ugodno smesti na krznu, a uskom šakom uhvati gvozdenu toljagu kojom se poštapao.

"I zlato, Velepoštovani."

"I zlato", nehatno se složi Veliki majstor.

Ponjets spusti kutiju i otvori je, trudeći se da izgleda što samouvereniji. Osećao se usamljenim pred sveopštim neprijateljstvom; onako kako se prve godine osećao u svemiru. Polukrug bradatih savetnika piljio je u njega s odbojnošću. Među njima je bio i Ferl, miljenik mršavog lica koji je neprijateljski ukrućen sedeo pored Velikog majstora. Ponjets ga je već jednom bio video i izdvojio ga je kao glavnog neprijatelja, a stoga i kao glavnu žrtvu.

Pred dvoranom grupica vojnika čekala je na razvoj događaja. Ponjets je zapravo bio odvojen od svog broda, nije imao nikakvog oružja osim planiranog mita, dok je Gorov i dalje bio talac.

Na nezgrapnoj čudovišnoj napravi u koju je uložio nedelju dana svoje pronicljivosti, doterao je poslednju stvar pomolivši se da olovom obloženi kvarc izdrži napor.

"Šta je to?" upita Veliki majstor.

"Ovo je", reče Ponjets koraknuvši unazad, "malena naprava koju sam sam napravio."

"To se vidi, ali ne pitam to. To je jedna od onih crnomađijskih gnusoba iz vašeg sveta?"

"Atomske je prirode", ozbiljno priznade Ponjets, "ali niko od vas ne treba da je dira niti da bilo šta s njom ima. Samo ću se ja njome baviti, te, ako sadrži nešto grozno, na sebe ću primiti svu njenu gnusobu."

Veliki majstor preteći podiže gvozdenu toljagu prema mašini, a usnice su mu se brzo i nečujno micale u molitvi pročišćenja. Savetnik mršavog lika, s njegove desne strane, naže se prema njemu i njegovi riđi bujni brkovi približiše se uhu velikog majstora. Stari Askonjanin ga se nestrpljivo oslobodi.

"Kakva je veza između tvoje nečastive sprave i zlata koje bi spaslo život tvom zemljaku?"

"Pomoću ove mašine", poče Ponjets, dok mu se ruka blago spusti na srednju komoru i pomilova njene tvrde okrugle bokove, mogu gvožđe koje bacate pretvoriti u najčistije zlato. To je jedina čoveku poznata sprava u koju se stavi gvožđe, ružno gvožđe, Velepoštovani, ono isto koje podupire stolicu na kojoj sedite i zidove ove zgrade, a ona ga pretvori u sjajno, teško, žuto zlato."

Ponjets je i sam osećao kako petlja. Obično je glatko, s lakoćom, ubedljivo govorio kada je hvalio svoju robu, a sad je sve hramalo kao hicem pogođeni svemirski brod. Ali Velikog majstora je zanimao sadržaj, a ne oblik.

"Tako? Pretvaranje metala u zlato? Bilo je već budala koje su se hvalile da imaju tu čudesnu moć. Platili su za svoje bogohuljenje."

"A jesu li uspeali?"

"Nisu." Veliki majstor kao da se zabavljao. "Uspeh u pravljenju zlata bio bi zločin, zločin koji sam po sebi izaziva protivmeru. Međutim, pokušaj plus neuspeh su fatalni. Dakle, šta možeš da učiniš sa mojom palicom?" On rečito udari njome u pod.

"Velepoštovani će me izviniti. Moja sprava je jedan mali model koji sam sam ovde napravio, a vaša palica je suviše dugačka."

Sjajne očice Velikog majstora kružile su naokolo, pa se zaustaviše: "Ranedele, tvoje kopče. Hajde, čoveče, biće ti dvostruko nadoknađene ako treba."

Kopče su dodavali iz ruke u ruku. Veliki majstor ih zamišljeno odvagnu u šaci.

"Drži!" reče i baci ih na pod.

Ponjets ih podiže. Cimao je snažno cilindar dok se ovaj nije otvorio, treptao je i čkiljio trudeći se da na anodnom ekranu brižljivo centrira kopče. Drugi put će biti lakše, ali prvi put ne sme biti nikakve greške.

Amaterski sklepani transmuter zlovoljno je krkljao deset minuta, sve dok se ne oseti slab miris ozona. Askonjani mrmljajući ustuknuše, a Ferl ponovo nešto žustro prošaputa na poglavarevo uho. Lice Velikog majstora bilo je skamenjeno. Nije se pomerao.

A kopče postadoše zlatne.

Ponjets ih pruži Velikom majstoru, promrmljavši "Velepoštovani!" Starac je oklevao, a onda ih jednim pokretom odbi.

Piljio je u transmuter.

Ponjets zabrza. "Gospodo, ovo je zlato. Skroz naskroz zlato. Ukoliko želite da proverite možete ga podvrgnuti bilo kojoj poznatoj fizičkoj i hemijskoj analizi. Uopšte se ne može razlikovati od zlata nađenog u prirodi. Svo gvožđe može se na ovaj način preraditi. Rđa ne smeta, niti umerena količina drugih metala!"

Ponjets je govorio tek da bi ispunio prazninu. Kopče je i dalje držao u ispruženoj šaci, a zlato mu je išlo u prilog.

Najzad Veliki majstor polagano pruži šaku, što podstače usukanog Ferla da otpočne govoranciju: "Velepoštovani, zlato je s otrovnog izvora."

Ponjets uzvrat: "I ruža raste na bunjištu, Velepoštovani. Kada trgujete sa vašim susedima kupujete materijal svih zamislivih vrsta ne pitajući kako ga dobijaju, da li pomoću pravoverne mašine koju su blagoslovili vaši milostivi praoci ili neke tvorevine svemira. Uostalom, ne nudim vam mašinu. Nudim vam zlato."

"Velepoštovani", reče Ferl, "niste odgovorni za grehe stranaca koji ne rade sa vašim pristankom niti sa vašim znanjem. Ali primiti ovo čudno lažno zlato na grešan način dobijeno u vašem prisustvu, i uz vaš pristanak, predstavljalo bi uvredu za žive duhove naših svetih predaka."

"Ipak, zlato je zlato", premišljao je Veliki majstor, "i samo je zamena za neznabožačku ličnost osuđenog zločinca. Ferle, suviše sitničariš." Ipak je povukao ruku.

Ponjets nastavi: "Vi ste oličenje mudrosti, Velepoštovani. Promislite, ako se odreknete neznabošca to neće značiti da ste izgubili nešto što je pripadalo vašim precima, dok zlatom koje zauzvat dobijete možete uresiti svetilišta posvećena njihovim svetim dusima. A jedno je sigurno: ako je zlato samo po sebi zlato, ukoliko to uopšte može biti, zlo će nestati onda kada se metal iskoristi za tako pobožnu svrhu."

"Tako mi dedovskih kostiju", sa iznenađujućom oštrinom reče Veliki majstor. Usne mu se razdvojiše u kreštavom smehu. "Ferle, šta kažeš za ovog momka? Ova mu reč valja. Valja koliko i reči mojih praotaca."

Ferl mrgodno odvrati: "Izgleda da je tako. Samo da ne ispadne da

je to neka đavolja naprava."

"Nudim i više", iznebuha će Ponjets. "Zadržite zlato kao zalog. Prinesite ga kao žrtvu na oltare vašim precima, a mene zadržite trideset dana. Ukoliko do isteka tog vremena ne bude znaka nezadovoljstva, ukoliko ne bude nikakvih nesreća, to će biti pouzdan dokaz da je žrtva prihvaćena. Šta se još može ponuditi?"

Kada Veliki majstor ustade kako bi proverio da nema neodobravanja, niko u Savetu ne propusti da pokaže svoju saglasnost. I sam Ferl je kratko klimnuo grickajući krajičak bujnog brka.

Ponjets se osmehivao i razmišljao o koristima religioznog obrazovanja.

5.

Još jedna nedelja bi otpisana dok nije ugovorio sastanak s Ferlom. Ponjets je osećao napetost, ali se sada već privikao na osećaj fizičke bespomoćnosti. Pod stražom je napustio grad, pod stražom se nalazio i u Ferlovoj vili u predgrađu. Nije bilo druge do da to prihvati bez roptanja.

Izvan Kruga staraca Ferl je izgledao viši i mlađi. A u običnoj odeći nije uopšte izgledao kao Starac.

On iznenada reče: "Neobičan si ti čovek." Njegove primaknute oči kao da zatreptaše. Već nedelju dana, a naročito u toku protekla dva sata, ništa drugo ne činiš nego nagoveštavaš da mi treba zlato. To mi izgleda kao zaludan posao jer, kome je ono potrebno? Što ne napraviš još jedan korak?"

"Nije stvar samo u zlatu", diskretno reče Ponjets. "Ne samo u zlatu. Nije to pitanje jednog ili dva zlatnika. Stvar je u onome što stoji iza zlata."

"A šta može biti iza zlata?" s lukavim osmehom ga podstaknu Ferl. "Nije valjda ovo rđavo prikriiven uvod za novu trapavu demonstraciju?"

"Trapavu?" Ponjets se malo namršti.

"Oh, svakako." Ferl prekrsti ruke i osloni na njih bradu.

"Ne kritikujem te. Siguran sam da je trapavost bila namerna. Da sam bio siguran šta joj je razlog, upozorio bih i Velepoštovanog. Da sam ja bio na tvom mestu zlato bih proizveo na svom brodu, a ponudio bih ga nasamo. Tako bi se izbegla ona priredba koju si za nas izveo, a i otpor koji si prouzrokovao."

"To je tačno", saglasi se Ponjets, "ali pošto sam bio sam, prihvatio sam otpor da bih privukao tvoju pažnju."

"A tako? Samo to?" Ferl se nije trudio da prikrije da se zabavlja. "Držim da si predložio trideset dana za očišćenje kako bi tu pažnju pretvorio u nešto malo opipljivije. A šta ako se ispostavi da je zlato nečisto?"

Ponjets sebi dozvoli malo crnog humora. "A od kada to sud o nečistoći zavisi od onih kojima je najviše stalo da zlato bude čisto?"

Ferl podiže pogled i zagleda se u trgovca. Izgledao je u isti mah i iznenađen i zadovoljan.

"Razuman stav. Veoma razuman. Reci mi sada zašto si želeo da privučeš moju pažnju?"

"To ću i učiniti. Ovo malo od kako sam ovde zapazio sam u nekoliko korisnih činjenica vezanih za tebe koje su me zanimale. Na primer, veoma si mlad, veoma mlad za jednog člana Saveta, a čak i to da si iz veoma mlade porodice."

"Zameraš nešto mojoj porodici?"

"Nipošto. Tvoji preci su veliki i sveti, to će svako priznati. Ali ima ih koji govore da nisi iz nekog od Pet plemena."

Ferl se zavali. "Uz dužno poštovanje svima zainteresovanima", uopšte nije krio svoju zlobu, "Pet plemena imaju usahla bedra i retku krv. Danas nema ni pedeset živih pripadnika Plemena."

"Svejedno, ima ih koji govore da nacija neće prihvatiti da joj neko ko nije iz Plemena bude Veliki majstor. Neizbežno je da mladi i odskora ustoličeni miljenik Velikog majstora stekne moćne neprijatelje među velikašima, tako kažu. Velepoštovani stari, njegova zaštita neće nadživeti njegovu smrt, a tada će neki tvoj neprijatelj nesumnjivo biti onaj koji će protumačiti reči duha Velepoštovanog."

Ferl se namršti. "Za jednog stranca suviše čuješ. Takve uši su kao stvorene za odsecanje."

"O tome se može i kasnije odlučiti."

"Pusti da pogađam." Ferl se nestrpljivo uzvrpolji na stolici. "Ponudićeš mi da steknem bogatstvo i moć pomoću ovih nečastivih mašinica iz tvog broda. Pa?"

"Pretpostavimo da je tako. U čemu bi mogla da se sastoji tvoja zamerka? Gurnuo bi mi pod nos svoje shvatanje dobra i zla?"

Ferl odmahnu glavom. "Nikako. Čuj, stranče, tvoj sud o svima nama, donet na osnovu tvog poganog agnosticizma, takav je kakav je, ali ni ja nisam slepi rob naše mitologije, iako možda tako izgleda. Obrazovan sam čovek, gospodine moj, a nadam se, i prosvećen. Duboka suština naših religioznih običaja, u obrednom a ne u etičkom smislu, namenjena je prvenstveno masama."

"U čemu se, onda, sastoji tvoja glavna zamerka?" blago je insistirao Ponjets.

"Samo to. Mase. Možda bih bio spreman da s tobom saradujem, ali se tvoje male mašine moraju tako upotrebljavati da budu korisne. Kako se mogu obogatiti ako moram da upotrebljavam, šta ti ono beše prodaješ, recimo, brijač, drhteći i u najvećoj tajnosti. Možda će moja brada biti lakše i glatkije izbrijana, ali kako ću se obogatiti? Kako da izbegnem smrt u gasnoj komori ili teror rulje ako me jednom uhvate na delu?"

Ponjets sleže ramenima. "U pravu si. Mogao bih da kažem da bi lek za to bio da se tvoj narod prevaspita te da atomske sprave koristi radi ugodnijeg života, a na tvoju znatnu dobit. To bi bio džinovski zadatak, ne poričem to, ali zarada bi bila još džinovskija. Međutim, to je u ovom času tvoja briga, a nipošto moja. Jer ja ti ne nudim ni brijač, ni nož, a ni mehanički uređaj za uništavanje smeća."

"A šta nudiš?"

"Samo zlato. Neposredno. Možeš da dobiješ mašinu koju sam prošle nedelje prikazao."

Sada se Ferl ukoči, dok mu se koža na čelu grčevito nabirala. "Transmuter."

"Upravo tako. Rezerve zlata biće jednake rezervama gvožđa. Mislim da bi ga bilo dovoljno za sve potrebe. Dovoljno i za položaj Velikog majstora, uprkos mladosti i neprijateljima. A i bezbedno je."

"Kako?"

"Tako što je tajnovitost suština korišćenja aparata; ista onakva tajnovitost koju si opisao kao jedinu meru bezbednosti u pogledu atomskih sprava. Transmuter možeš da strpaš u najdublji lagum u najtvrdjoj tvrđavi na najudaljenijem posedu, a da ti, ipak, stalno donosi bogatstvo. Zlato kupuješ, a ne mašinu, a na zlatu se ne vidi kako je proizvedeno jer se ne razlikuje od prirodne tvorevine."

"A ko će rukovati mašinom?"

"Ti sam. Biće ti potrebno samo pet minuta da se obučiš. Podesiću je za tebe kad god to budeš poželeo."

"Šta tražiš zauzvrat?"

"Pa", Ponjets postade oprezan, "tražim cenu i to dobru. Od toga živim. Recimo, jer to je skupa mašina, kovano gvožđe u količini od jedne kubne stope zlata."

Ferl poče da se smeje, a Ponjets pocrvene. "Podvlačim,

gospodine", oštro dodade, "da ono što budete platili možete nadoknaditi za dva sata."

"Zaista, a kroz jedan sat ti bi se izgubio, dok bi moja mašina iznenada postala neupotrebljiva. Biće mi potrebna ozbiljna garancija."

"Imate moju reč."

"Veoma dobra garancija", podrugljivo produži Ferl, "ali bi tvoje prisustvo bilo još bolje obezbeđenje. Ja ću ti dati reč da ću ti platiti nedelju dana posle isporuke, ukoliko sve bude u redu."

"Nemoguće."

"Nemoguće? A već si zaradio smrtnu kaznu samim tim što si ponudio da mi nešto prodaš. Jedn moja reč bila bi dovoljna da već koliko sutra dospeš u gasnu komoru, ukoliko ne pristaneš."

Ponjetsovo lice bilo je bezizražajno, jedino su mu oči možda zaigrale. On reče: "To je nepravično preimućstvo. Da li ćeš bar svoje obećanje staviti na papir?"

"Pa da i ja postanem zreo za smaknuće? Ne, gospodine!" Ferl se veoma zadovoljno nasmeši. "Ne, gospodine. Samo je jedan od nas budala."

Trgovac tiho reče: "Dakle, dogovoreno je."

6.

Gorova su oslobodili tridesetog dana u zamenu za pet stotina funti najžučeg zlata. Pored njega bi oslobođena i čuvana, a netaknuta, gnusoba od njegovog broda. Kao i prilikom ulaska u Askonjanski sistem, tako im je i na izlasku valjak pokretnih brodića pokazivao put.

Ponjets je posmatrao nejasnu, suncem obasjanu tačkicu koja je predstavljala Gorovljev brod, dok je glas Gorova dopirao do njega, jesan i tanak, preko uskog eterskog zraka zaštićenog od prisluškivanja.

Glas je govorio: "Ali nije to ono što se želi, Ponjetse. Transmuter neće tome poslužiti. Gde si ga, uostalom, nabavio?"

"Nisam ga nabavio." Ponjetsov odgovor bio je strpljiv. Sklepao sam ga od komore za ozračivanje hrane. U stvari, ne valja. Troši suviše energije, u protivnom bi ga i Zadužbina koristila za pretvaranje metala umesto što po celoj Galaksiji juri teške metale. To je jedan od standardnih trikova svakog trgovca, samo što nikada ranije nisam video pretvaranje gvožđa u zlato. Ali imresivan je i radi, privremeno."

"U redu. Međutim, baš takav trik nije dobar."

"Izvukao te je iz sosa."

"Nije u tome stvar. Stvar je u tome što moram da se tamo vratim čim se budemo otresli naše brižne pratnje."

"Zbog čega?"

"Sam si to objasnio onom tvom političaru." Glas Gorova bio je razdražljiv. "Poenta tvoje prodaje sastojala se u činjenici da je transmuter sredstvo za ostvarenje određenog cilja, ali sredstvo koje je samo po sebi bezvredno; poenta je bila u tome da kupuje zlato, a ne mašinu. Psihološki, to je bez sumnje bilo dobro, jer je uspelo, ali..."

"Ali?" Ponjets je učtivo i uporno navaljivao.

Glas iz prijemnika postade piskaviji. "Ali mi želimo da im prodamo mašinu koja će kao takva imati određenu vrednost; nešto što će poželeti otvoreno da upotrebljavaju; nešto što će ih konačno privoleti

da koriste atomsku tehniku zarad svog sopstvenog interesa."

"Sve to razumem", blago će Ponjets. "Jednom si to objasnio. Ali pomisli, molim te, šta proističe iz moje prodaje. Dok transmuter bude radio Ferl će kovati zlato, a to će trajati dovoljno dugo da za sebe kupi predstojeće izbore. Sadašnji Veliki majstor neće još dugo."

"Računaš na zahvalnost?" hladno upita Gorov.

"Ne, već na vispreni sopstveni interes. Transmuter će mu omogućiti da bude izabran; ostali mehanizmi..."

"Ne! Ne! Tvoja premisa je pogrešna. On to neće pripisati transmuteru već dobrom, staromodnom zlatu. To je ono što pokušavam da ti kažem."

Ponjets se isceri i namesti udobnije. "U redu." Dovoljno je nasekirao siromaška. Gorov je već počinjao da zvuči kao da je izvan sebe.

Trgovac reče: "Ne brzaj, Gorove. Nisam završio. Tu su i druge sprave."

Izvesno vreme vladala je tišina. A onda glas Gorova oprezno upita: "Koje druge sprave?"

Ponjets je automatski i nepotrebno gestikulirao. "Vidiš li ovu pratnju?"

"Da", kratko i nervozno odvrati Gorov. "Kaži mi šta je s tim spravama."

"Reći ću ti, ako me budeš slušao. To nas prati Ferlova privatna flota; specijalna počast koju mu je ukazao Veliki majstor. Uspeo je da je iskamči."

"I?"

"Šta misliš, kud nas vodi? U svoje rudnike na kraju Askone, eto gde. Slušaj!" Ponjets iznenada stade da govori s ponosom. "Rekao sam ti da sam u ovo ušao da bih zaradio, a ne da spasavam svetove. U redu, transmuter sam prodao u bescenje. U bescenje, jer sam rizikovao gasnu komoru, ali to se i onako ne uračunava u kvotu."

"Vrati se na rudnike, Ponjetse. Kakve oni veze imaju?"

"Imaju veze sa zaradom. Utovarićemo kalaj, Gorove. Toliko kalaja da ćemo ispuniti svaku stopu prostora na ovoj staroj deregliji, a onda ćemo nešto utovariti i na tvoj brod. Spustiću se sa Ferlom da bih

izvršio naplatu, stari družo, a ti ćeš me odozgo štiti svim topovima koje imaš, za svaki slučaj ako Ferl odluči da ne održi reč. Taj kalaj je moja zarada."

"Za transmuter?"

"Za čitav moj tovar atmoskih sprava. Po dvostrukoj ceni, plus premija." Slegnuo je ramenima gotovo kao da se izvinjava. "Priznajem da sam ga izradio, ali morao sam da ispunim kvotu, zar ne?"

Gorov očito nije shvatao. Slabim glasom upita: "Da li bi mogao da objasniš?"

"Šta tu ima da se objašnjava? To je jasno, Gorove. Vidi ovako, pametnjaković je mislio da me je uhvatio u zamku iz koje nema izlaza, zato što bi njegova reč kod Velikog majstora vredela više od moje. Uzeo je transmuter. Na Askoni je to smrtni zločin, uvek je mogao da kaže da me je namamio u zamku iz najčistijih rodoljubivih pobuda i da me proglasi prodavcem prokazanih stvari."

"To je jasno."

"Sigurno, ali nije u igri bila samo njegova reč protiv moje. Vidiš, Ferl nikada nije čuo da postoji, a čak nije mogao ni da zamisli, mikrofilmski registrator."

Gorov se iznenada zasmeha.

"Tačno", reče Ponjets. "Imao je preimućstvo. Propisno sam bio ukroćen. Međutim, dok sam mu kao išibani pas podešavao transmuter, u njega sam stavio registrator, a izvadio ga prilikom prve opravke narednog dana. Imao sam savršeni snimak njegove sanctum sanctorum, svetinje nad svetinjama, dok je siroti Ferl, glavom i bradom, rukovao transmuterom do maksimalnog broja ergova, kvocajući nad svojim prvim zlatnikom kao da je upravo sneo jaje."

"Pokazao si mu rezultate?"

"Posle dva dana. Jadničak, nikada ranije u životu nije video zvučne trodimenzionalne slike u boji. Za sebe tvrdi da nije praznoveran, ali ako sam ikad ranije video da se odrastao čovek tako prepao, možeš me nazvati lažovom. Kada sam mu rekao da je na gradskom skveru postavljen aparat i da je podešen tako da proradi u podne da bi ga milion fanatičnih Askonjana moglo

posmatrati, a da će ga potom taj isti milion raskomadati, već kroz pola sekunde mi je balavio kolena. Bio je spreman da prihvati svaki posao koji predložim."

"A jesi li ga?" U glasu Gorova se osećalo da prigušuje smeh. "Ovaj, jesi li ga zaista postavio na gradskom trgu?"

"Ne, to nije bilo bitno. Pristao je na posao. Kupio je svaku napravu koju sam ja, a i svaku koju si ti imao, u zamenu za onoliko kalaja koliko budemo mogli da povezemo. U tom času verovao je da sam spreman na sve. To je pismeni ugovor, a pre nego što siđem dole sa njim daću ti jedan primerak radi predostrožnosti."

"Ali povredio si njegov ego", reče Gorov. "Da li će upotrebljavati naprave?"

"Što da ne? To je jedini način da nadoknadi gubitke, a ako pomoću njih i zaradi, izlećiće svoj ponos. Osim toga, on će postati novi Veliki majstor, i biće to najbolja moguća ličnost, jer će biti nama naklonjena."

"Da", reče Gorov, "bila je to povoljna prodaja. Ipak, tvoja tehnika prodaje je neosporno nezgodna. Nije ni čudo da su te isterali iz bogoslovije. Zar si potpuno lišen osećaja za moralne vrednosti?"

"Šta mari?" ravnodušno odvrati Ponjets. "Znaš šta je Salvor Hardin rekao o osećaju za moralne vrednosti."

Peti deo: BOGATI TRGOVCI

TRGOVCI - ...Sa psihoistorijskom neminovnošću narastala je privredna kontrola Zadužbine. Trgovci su se bogatili, a sa bogatstvom je dolazila i moć...

Ponekad se zaboravlja da je Hober Melou život započeo kao običan trgovac. Nikada se ne zaboravlja da ga je završio kao prvi među obogaćenim trgovcima...

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

1.

Džorejn Sat sastavi vrhove brižljivo namanikiranih prstiju i reče: "Pomalo je zagonetno. Zapravo, ovo u najstrožem poverenju, mogla bi to biti nova kriza Harija Seldona."

Čovek naspram njega potraži cigaretu u džepu svog kratkog kaputa sašivenog po smirnjanskoj modi. "Ništa o tome ne znam, Sate. Opšte je pravilo da prilikom svake kampanje za izbor gradonačelnika političari svih boja najavljuju Seldonovu krizu."

Sat jedva da se osmehnu. "Ja ne agitujem, Melou. Pred sobom imamo atomsko oružje za koje ne znamo otkuda potiče."

Hober Melou, trgovac sa Smirna, spokojno je i gotovo ravnodušno pušio. "Nastavi. Ukoliko imaš još nešto, istresi to." Melou nikada nije pravio grešku da bude suviše ljubazan prema nekom iz Zadužbine. Jeste da je sa Spoljne planete, ali čovek je čovek.

Sat pokaza na trodimenzionalnu kartu zvezda na stolu. On podesi komande i grozd od pola tuceta zvezdanih sistema crveno zaplamsa. "To je Korelijska republika", tiho reče.

Trgovac klimnu. "Bio sam tamo. Smrdljiva rupčaga! Pretpostavljam da je možeš nazivati republikom, jedino što nekako uvek ispadne da za komodora bude izabran neko iz porodice Argo. A ako ti se to slučajno ne dopadne, nešto ti se desi." Iskrivi usnu i ponovi: "Bio sam tamo."

"Ali si se i vratio, što nije uvek bio slučaj. Tri trgovačka broda, po Konvencijama nepovrediva, nestala su u toku prošle godine na teritoriji te republike. Ti brodovi bili su opremljeni svim uobičajenim nuklearnim eksplozivima i odbrambenim poljima sila."

"Kakve su bile poslednje vesti s brodova?"

"Rutinski izveštaj. Ništa drugo."

"Šta je Korelija izjavila?"

Satove oči jetko zasjaše. "Nismo mogli o tome da se raspitujemo. Najveće preimućstvo Zadužbine na Periferiji predstavlja glas o njenoj moći. Misliš da možemo da izgubimo tri broda i da se za njih raspitujemo?"

"Pa kako bi bilo da mi kažeš šta hoćeš od mene?"

Džorejn Sat nije traćio vreme na takav luksuz kao što je ljutnja. Kao gradonačelnikov sekretar bio je primoran da se baka sa većnicima iz opozicije, sa onima koji traže posao, sa raznim reformatorima, ili pak, sa udarenim tipovima koji tvrde da su pronikli u tok buduće istorije koju je predodredio Hari Seldon.

Metodično, on reče: "Trenutak. Vidiš, ne može biti slučajno da su se tri broda izgubila u istom sektoru iste godine, a atomska energija se može savladati samo atomskom energijom. Automatski se postavlja pitanje: ukoliko Korelija ima atomsko naoružanje, odakle ga dobija?"

"I odakle ga dobija?"

"Postoje zapravo samo dve mogućnosti. Ili ga Korelijanci sami izrađuju ..."

"Malo verovatno!"

"Krajnje neverovatno! No, druga mogućnost bila bi da je neko od naših veleizdajnik."

"Misliš?" Melouov glas bio je hladan.

Sekretar staloženo reče: "Nema ničeg čudnovatog u toj mogućnosti. Od kako su Četiri kraljevstva priznala Zadužbinsku konvenciju u svakoj od tih nacija imali smo posla sa priličnim grupama disidenata. Svako od bivših kraljevstava ima svoje pretendente na presto i bivše plemiće koji sigurno ne mogu voleti Zadužbinu. Možda su u međuvremenu neki od njih postali aktivni."

Melou jako pocrvene. "Tako. Imaš li nešto da mi kažeš? Ja sam Smirnjanin."

"Znam. Ti si Smirnjanin, rođen na Smirnu, jednom od nekadašnja Četiri kraljevstva. Samo, po obrazovanju ti si čovek Zadužbine. Po rođenju si stanovnik Spoljašnjeg sveta. Nema sumnje da je tvoj deda bio baron u doba ratova sa Anakreonom i Larisom, a izvan sumnje je i to da su vam porodična dobra oduzeta u ono doba kada je Sef Sermak izvršio preraspodelu zemlje."

"Ne, crnog mi Svemira, ne! Moj deda je bio sin svemirskog naseljenika plebejske krvi, a skapao je istovarajući ugalj uz bednu nadnicu još pre Zadužbine. Ništa ne dugujem starom režimu. Ali rođen sam na Smirnu i ne stidim se ni Smirna ni Smirnjana, tako mi

Galaksije! Tvoje podmukle insinuacije o veleizdaji neće me toliko upaničiti da počnem da se ulizujem Zadužbini. A sada, ili mi izdaj naređenja ili me optuži, a sasvim mi je svejedno koja će od te dve stvari biti."

"Moj čestiti trgovče, ne dam ni elektron za to da li je tvoj deda bio kralj Smirna ili najveći dronja na planeti. Istrtljao sam tu burgiju o tvom rođenju i precima da bih ti dokazao da me to ne zanima. Očigledno nisi shvatio. Da se vratimo na stvar: Smirnjanin si. Poznaješ stanovnike Spoljnih svetova. Osim toga, trgovac si, i to jedan od najboljih. Bio si u Koreliji, poznaješ Korelijance. Tamo ćeš morati ponovo da odeš."

Melou je duboko disao."Kao špijun?"

"To nikako. Kao trgovac, ali otvorenih očiju. Ukoliko utvrdiš odakle dobijaju energiju... ali, da te podsetim, pošto si Smirnjanin, da su dva od izgubljenih brodova imala smirnjansku posadu."

"Kada polazim?"

"Kada će ti brod biti spreman?"

"Za šest dana."

"Tada ćeš i poći. Sve ostale pojedinosti dobićeš u Admiralitytu."

"U redu." Trgovac ustade, odsečno se rukova i krupnim koracima iziđe.

Sat je oklevao, izveštačeno šireći prste i masirajući ih da olakša napetost; konačno sleže ramenima i uđe u gradonačelnikovu kancelariju.

Gradonačelnik ugasi viziekran i zavalio se: "Šta ti o tome misliš, Sate?"

"Možda je dobar glumac", reče Sat i zamišljeno se zagleda ispred sebe.

2.

Istog dana uveče, na dvadeset i prvom spratu Hardinovog zdanja, u momačkom stanu Džorejna Sata, Publis Manlio polagano je pijuckao vino.

U krhkom ostarelom telu Publisa Manlia sticala su se dva visoka zvanja Zadužbine. U gradonačelnikovom kabinetu on je sekretar za spoljne poslove, a pored toga, za sve Spoljne sunčane sisteme, izuzev za samu Zadužbinu, on je i arhiepiskop Crkve, Čuvar Svete hrane, Starešina hramovnika i još čitav beskonačni niz zbunjujućih, ali zvučnih titula.

Upravo je rekao: "Pristao je da pošalješ tog trgovca. To je nešto."

"Da, ali tako malo", reče Sat. Ne donosi nam odmah ništa. Cela stvar je podvala najsirovije vrste, pošto nemamo načina da je do kraja predvidimo. To je kao da bacaš konopac, nadajući se da će se nekim slučajem na njemu obreti i omča."

"Tačno. A taj Melou je sposoban čovek. Šta ako ne naseda lako na podvale?"

"Taj se rizik mora preduzeti. Ukoliko postoji izdaja, onda su u nju umešani sposobni ljudi. Ukoliko je nema, potreban nam je sposoban čovek koji će otkriti istinu. A Malou će biti obazriv." Čaša ti je prazna."

"Ne hvala." Dosta sam pio."

Sat napuni svoju čašu, strpljivo podnoseći brižna razmišljanja drugog čoveka.

Ma čime da se to razmišljanje bavilo, završilo se bez odluke, jer arhiepiskop iznebuha i gotovo naprasito upita: "Sate, o čemu misliš?"

"Reći ću ti, Manlio." Tanke usne mu se razvukoše. Nalazimo se usred Seldonove krize."

Manlio se zagleda, a zatim tiho reče: "Kako znaš? Da se nije Seldon opet pojavio u Vremenskoj kripti?"

"Prijetelju, to nije neophodno. Slušaj, razmisli i sam. Otkako je Galaktičko carstvo diglo ruke od Periferije i ostavilo nas da se sami petljamo, nikada nismo imali protivnika koji bi raspolagao atomskom energijom. Sada ga imamo, po prvi put. Već to, samo po sebi,

izgleda važno. A nije samo u tome stvar. Po prvi put za sedamdeset godina nalazimo se pred velikom unutrašnjom političkom krizom. Izgleda mi da sinhronizacija te dve krize, unutrašnje i spoljašnje, čini stvar očiglednom."

Manliove oči se suziše: "Ukoliko je to sve, nije dovoljno. Do sada smo imali dve Seldonove krize, a oba puta je pretila opasnost da se Zadužbina zatre. Treće krize ne može biti sve dok se takva opasnost ponovo ne pojavi."

Sat nikada nije pokazivao nestrpljenje. "Opasnost se javlja. Svaka budala može da prepozna krizu kada ona već nastupi. Uistinu, biti od koristi državi znači otkriti tu krizu u začetku. Pazi, Manlio, postupamo u skladu sa planiranom istorijom. Znamo da jednog dana treba da ponovo sagradimo Galaktičko carstvo. Znamo da će za to biti potrebno hiljadu godina ili skoro toliko. A znamo i to da ćemo se u tom razdoblju suočiti sa izvesnim određenim krizama. Prva kriza nastupila je pedeset godina posle osnivanja Zadužbine, a druga trideset godina posle nje. Od tada je proteklo skoro sedamdeset i pet godina. Vreme je, Manlio, vreme."

Manlio se neodlučno počeha po nosu: "I tako si ti skovao plan kako da tu krizu dočekaš?"

Sat potvrdi glavom.

"A ja", nastavi Manlio, "treba li i ja da u tome odigram neku ulogu?"

Sat ponovo klimnu. "Pre nego što se suočimo sa atomskom pretnjom iz inostranstva, moraćeš da u našu rođenu kuću uvedeš red. Ovi trgovci..."

"Ah!" Arhiepiskop se ukruti, a mu pogled postade oštar. "Baš tako. Ovi trgovci. Korisni su, ali isuviše jaki, isuviše neoubuzdani. Potiču sa Spoljnih svetova, vaspitavani su po strani od religije. S jedne strane, znanje stavljamo u njihove šake, dok, s druge, ukidamo najjaču vlast nad njima."

"A ako budemo dokazali izdaju?"

"Ako u tome budemo uspeli, direktna akcija bi bila jednostavna i dovoljna. No, to nije najmanje važno. Čak da među njima i nema izdaje, oni predstavljaju nesiguran element u našem društvu. Za nas ih ne vezuju ni patriotizam, ni zajedničko poreklo, pa čak ni

versko strahopoštovanje. Pod njihovim svetovnim vođstvom spoljne provincije, koje nas još od Hardinovog doba smatraju svetom planetom, mogle bi se konačno otcepiti..."

"To vidim, ali koji bi bio lek..."

"Lek se mora brzo naći, pre nego što Seldonova kriza dostigne vrhunac. Ukoliko napolju ima atomskog naoružanja, a nezadovoljstva unutra, ishod bi mogao biti veoma neizvestan." Sat spusti praznu čašu koju je pre toga vrteo među šakama. "To je očigledno tvoj posao."

"Moj?"

"Ja to ne mogu obaviti. Moje je zvanje činovničko i ne daje mi nikakva zakonodavna ovlašćenja."

"Gradonačelnik..."

"Nemoguće. Njegova ličnost je potpuno negativna. Energičan je samo kad treba da se izbegne odgovornost. Ali ako bi se pojavila neka nezavisna stranka koja bi mogla ugroziti njegov ponovni izbor, možda bi i blagoizvoleo pristati da mu se ukaže na put."

"Ali Sate, ja nemam dara za praktičnu politiku."

"To prepusti meni. Ko zna, Manlio? Još od vremena Salvora Hardina arhiepiskopski i gradonačelnički položaj nisu bili sjedinjeni u jednoj ličnosti. Međutim, sada bi se to moglo desiti, ukoliko dobro obaviš svoj zadatak."

3.

A na drugom kraju grada, u prisnijoj sredini, Hober Melou je imao drugi sastanak. Dugo je slušao, a sada oprezno reče: "Da, čuo sam za tvoju kampanju da se u Veću ostvari neposredno predstavništvo trgovaca. Ali zašto ja, Tvere?"

Haim Tver, uvek oran da podseti, pitao ga to neko ili ne, da je bio u prvoj skupini sa Spoljnih planeta koja je primila svetovno obrazovanje u Zadužbini, prosto je sijao.

"Znam je šta radim", reče. "Sećaš li se gde smo se prvi put sreli prošle godine?"

"Na skupštini trgovaca."

"Tačno. Vodio si taj sastanak. Prikovao si one violine sa crvenim vratinama za stolice, a onda si ih sve strpao u džepčić na košulji i poneo sa sobom. A i kod masa u Zadužbini pališ. Opčinjavaš ih ili bar imaš solidnu reputaciju pustolova, što je isto."

"Vrlo dobro", suvo će Melou. "Ali zašto baš sada?"

"Zato što je sada naša šansa. Da li znaš da je sekretar za poslove obrazovanja podneo ostavku? Još nije saopšteno, ali biće uskoro."

"Kako ti to znaš?"

"Tako... nije važno..." On zgađeno odmahnu rukom. "Tako je. Akcionistička stranka se cepa i već sada bismo mogli da je ukopamo po pitanju jednakih prava za trgovce ili još pre, po pitanju demokratije, za i protiv."

Melou se lenjo zavalio na stolici, zagledavši se u svoje debele prste. "Hm! Žalim, Tvere, ali iduće nedelje odlazim nekim poslom. Moraćeš da nađeš nekog drugog."

Tver se zablenu u njega. "Poslom? Kakvim poslom?"

"Strogo je poverljiv. Hitnost prvog reda. I tako to, znaš. Bio sam na razgovoru sa ličnim sekretarom gradonačelnika."

"Sa onom zmijom Satom?" Haim Tver se uzbuđi. "Trik. Taj kučkin sin te se otarasio, Melou..."

"Stani!" Melou spusti šaku na stisnutu pesnicu sagovornika. Nemoj da se uzbuđuješ. Ako je trik, vratiću se jednog dana da se

obračunamo. A ako nije, tvoja zmija Sat nam ide na ruku. Slušaj, približava se Seldonova kriza."

Melou je očekivao reakciju, ali do nje ne dođe. Tver je samo piljio. "Šta je to Seldonova kriza?"

"Oh, Galaksijo!" Na taj antiklimaks Melou besno prasnu. "Šta si, do đavola, radio u školi? Šta ti uopšte znače takva glupa pitanja?"

Stariji čovek se namrgodi: "Što ne objasniš..."

Zavladao je dug tajac, a onda Melou obori pogled i polagano reče: "Objasniću ti. Kada je Galaktičko carstvo počelo da odumire na rubovima i kada su krajevi Galaksije počeli da se vraćaju u varvarstvo i da se otcepljuju, Hari Seldon i skupina njegovih psihologa osnovali su jednu koloniju, Zadužbinu, ovde usred tog darmara, kako bismo očuvali umetnost, nauku i tehnologiju i stvorili jezgro Drugog carstva."

"Ah, da, da..."

"Nisam završio", hladno primeti trgovac. "Tok budućnosti Zadužbine bio je isplaniran na osnovu, tada veoma razvijene, psihoistorijske nauke, i stvoreni su uslovi kako bi se proizveo niz kriza, koje će nas primorati da ubrzamo svoj put prema budućem Carstvu. Svaka kriza, svaka Seldonova kriza obeležava jednu epohu u našoj istoriji. Sada se približavamo jednoj od njih, našoj trećoj krizi."

"Razume se!" Tver sleže ramenima. "Trebalo je da se setim. Ali odavno sam izašao iz škole, davno pre tebe."

"To pretpostavljam. Ostavi to sad. Važno je to da me šalju napolje usred razvoja ove krize. Ne može se reći šta ću zateći kada se budem vratio, a i izbori za Veće održavaju se svake godine."

Tver pogleda nagore: "Da li si na tragu nečemu?"

"Ne."

"Imaš li neke određene planove?"

"Ni najmanji nagoveštaj."

"Pa..."

"Pa, ništa. Hardin je jednom rekao: 'Da bi se uspelo nije dovoljno samo planirati. Čovek mora i da improvizuje.' Improvizovaću."

Tver neodlučno odmahnu glavom, a zatim obojica ustadoše gledajući se.

Na prečac, ali sasvim suvo, Melou reče: "Čuj, kako bi bilo da pođeš sa mnom? Ne zveraj tako, čoveče. Bio si trgovac pre nego što si zaključio da u politici ima više uzbuđenja. Tako sam bar čuo."

"Gde ideš? Kaži mi bar to."

"U pravcu Vasalijanskog Procepa. Ne mogu ti reći ništa određenije dok ne budemo u svemiru. Šta kažeš?"

"A šta ako Sat odluči da me drži na oku?"

"Što je malo verovatno. Ukoliko mu je stalo da se mene otarasi, zašto to ne bi bio slučaj i s tobom? Osim toga, nijedan trgovac ne mora da se otisne u svemir ukoliko nije sam sebi odabrao posadu. Vodim sa sobom koga želim."

U pogledu starijeg čoveka zaiskri čudan sjaj. "U redu, idem!" On ispruži ruku. "To će mi biti prvo putovanje u poslednje tri godine."

Melou zgrabi i prodrmusa njegovu šaku. "Dobro. U dobar čas! A sad, da prikupim momke. Znaš gde je ukotvljena Daleka zvezda, jel' da? Onda se pojavi sutra. Zbogom."

4.

Korelija je jedan od toliko čestih fenomena u istoriji: republika, čiji vladar ima sve attribute apsolutnog monarha, izuzev imena. Stoga je imala i uobičajeni despotizam koji nije bio sputavan čak ni onim ublažavajućim uticajima što postoje kod legitimne monarhije: kraljevskom 'čašću' i dvorskom etikom.

Materijalno gledano, njeno napredovanje je bilo slabo. Doba Galaktičkog carstva je prohujalo, ostavivši za sobom kao jedini trag ćutljive spomenike i srušene građevine. Doba Zadužbine još ne beše nastupilo, a sudeći po odlučnoj rešenosti korelijskog vladara, komodora Aspera Arga i po njegovom strogom nadzoru nad trgovcima i još strožoj zabrani misionarstva, to doba neće nikada ni nastupiti.

Sama svemirska luka bila je oronula i u propadanju, i posada Daleke zvezde je toga bila mučno svesena. Natruli hangari stvarali su trulu atmosferu i Haim Tver se vrpeljio i jadikovao otvarajući pasijans.

Hobar Melou zamišljeno primeti: "Ovde ima dobrog materijala za trgovanje." Spokojno je posmatrao kroz okno. Do sada se malo šta moglo reći o Koreliji. Putovanje je bilo neuzbudljivo. Eskadru korelijanskih brodova, koja je presrela Daleku zvezdu, sačinjavali su mali, kljakavi ostaci stare slave ili razdrndane, olupine od brodova. Sa strahom su se držali na rastojanjue, i posle nedelju dana koliko je već Meloua čekao da dobije odgovor na svoje molbe da bude primljen od strane mesnih vlasti.

Melou ponovi: "Ovde bi se lepo trgovalo. Tako reći netaknuta teritorija."

Tver nestrpljivo podiže glavu i baci karte u stranu. "Šta, do đavola, misliš da učiniš, Melou? Posada gunđa, oficiri su zabrinuti, a ja se pitam..."

"Pitaš se? A šta?"

"U vezi sa situacijom. I tobom. Šta ćemo preduzeti?"

"Čekaćemo."

Stari trgovac frknu i pocrvene. Zatim zareža: "Oćoravio si, Melou.

Oko zaštitnog polja broda postavljena je straža, a iznad nas su brodovi. Šta ako se pripremaju da pomoću nas naprave rupu na zemlji."

"Imali su nedelju dana da to učine."

"Možda čekaju na pojačanje." Tverov pogled bio je oštar.

Melou naglo sede. "Da, pomišljao sam i na to. Vidiš, u tom slučaju imali bismo lep problem. Prvo, dovde smo dospeli bez teškoća. Međutim, to ne mora ništa značiti, jer su samo tri od više od tri stotine brodova nestala prošle godine. Procenat je mali. Ipak to može značiti i to da je broj njihovih brodova sa atomskom energijom mali, tako da se ne usuđuju da ih nepotrebno izlažu opasnosti, sve dok se taj broj ne poveća.

S druge strane, to može značiti i da uopšte nemaju atomsku energiju. Ili da je imaju, a da je skrivaju bojeći se da smo nešto načuli. Na kraju krajeva, jedno je gusarski uzaptiti nesmotrene, lako naoružane trgovačke brodove, a nešto sasvim drugo uludo zamajavati oponumoćenog izaslanika Zadužbine, kada sama činjenica njegovog prisustva može značiti da Zadužbina postaje sumnjičava. Dodaj ovome ..."

"Stani Melou, stoji!" Tver podiže ruku. "Čitavom ovom govoricijom si me udavio. Na šta, u stvari, ciljaš? Preskoči ono između."

"Moraš da saslušаш i ono između, inače nećeš razumeti, Tvere. Obe strane čekaju. Oni ne znaju šta ja ovde radim, a ja ne znam šta oni ovde imaju. Međutim, u slabijem položaju sam ja jer sam sam, a oni su čitav svet i možda imaju atomsku energiju. Ne mogu sebi dozvoliti da budem onaj koji će popustiti. Razume se, to je opasno. Svakako, dole na zemlji možda ima neka rupa koja na nas čeka. Ali to smo od početka znali. Šta se drugo može učiniti?"

"Ne znam... Ko je, sad, pa to?"

Melou strpljivo pogleda uvis i uključi prijemnik. Ekran posvetle i pokaza ogrubelo lice narednika straže.

"Govori, naredniče."

Narednik reče: "Oprostite, gospodine, ljudi su pustili unutra jednog misionara iz Zadužbine."

"Koga?" Melou pomodre.

"Misionara, gospodine. Potrebno mu je bolničko lečenje, gospodine."

"Zbog ovoga će lečenje mnogima biti potrebno, naredniče. Naredi ljudima da zauzmu borbene položaje."

Salon za posadu bio je prazan. Pet minuta posle naređenja, na svojim mestima pored topova, nalazili su se čak i oni koji nisu bili na dužnosti. U anarhičnim područjima međuzvezdanog svemira Periferije brzina je bila velika vrlina, a posada majstora trgovca odlikovala se upravo brzinom.

Melou polagano uđe i sa svih strana odmeri misionara. Pogled mu skliznu na zbunjenog poručnika Tintera, koji je stajao s jedne strane, a zatim na narednika Demena, čije su se bezizražajno lice i flegmatična pojava nalazili s druge strane misionara.

Majstor trgovac se okrete prema Tveru, trenutak razmišljajući: "E onda, Tvere, tiho ovamo sazovi sve oficire, osim koordinatora i balističara. Neka ljudstvo ostane na svojim mestima do daljih naređenja."

Tokom petominutne pauze Melou je nogom otvarao vrata nužnika, zavirivao iza šanka, povlačio zavese sa debelih okana. Na pola minuta sasvim napusti odaju, a kad se vratio rasejano je pevušio.

Ljudi uđoše jedan za drugim. Tver uđe za njima i bešumno zatvori vrata.

Melou mirno reče: "Pre svega, ko je bez mog dopuštenja pustio ovog čoveka unutra?"

Narednik koraknu napre. Svi su skretali poglede. "Izvinite, gospodine. Niko određeno. U neku ruku, bilo je to uz opšti pristanak. On je jedan od nas, moglo bi se reći, a ovi stranci ovde..."

Melou ga preseče: "Shvatam tvoja osećanja, naredniče. Jesu li ovi ljudi pod tvojom komandom?"

"Da, gospodine."

"Kad se ovo završi provešće po nedelju dana u samici. Ti se oslobađaš svih starešinskih dužnosti na isto vreme. Razumeš?"

Izraz narednikovog lica se uopšte nije promenio, ali mu se ramena jedva primetno poviše. On odsečno odvrati: "Da, gospodine."

"Možeš se udaljiti. Vрати se na svoj položaj kod topa." Za njim se zatvoriše vrata, a onda nastade žamor.

Tver uzviknu: "Čemu kažnjavanje, Melou? Znaš da ovi Korelijanci ubijaju uhvaćene misionare."

"Svaki postupak protivan mojim zapovestima sam po sebi je loš, bez obzira na eventualne razloge koji su mu išli u prilog. Niko ne sme da napusti ili uđe na brod bez dozvole."

Poručnik Tinter buntovno progunađa: "Sedam dana bez akcije. Tako se ne može održati disciplina."

Melou ledeno uzvрати: "Ja mogu. Kakva je vrednost discipline u idealnim uslovima? Ja ću je održati i onda kada se suočavamo sa smrću, u protivnom nema svrhe. Gde je taj misionar? Dovedite mi ga."

Trgovac sede, a pred njega izvedoše spodobu u skerletnom ogrtaču.

"Kako se zovete, oče?"

"A?" Skerletno odevena spodoba se dokotrlja do Melou, dok joj se pri tom celo telo kretalo kao mašina. Pogled joj je bio prazan, a na slepoočnici je imala modricu. Do tada, koliko je to Melou primetio, nije izustila nijednu reč niti načinila bilo kakav pokret.

"Kako se zovete, oče?"

Misionar iznenada grozničavo ožive. Ruke mu se raširiše kao da će nekoga da zagri.

"Sinko, deco moja! Neka vas večno štiti ruka Galaktičkog duha!"

Tver iskorači, nemirna pogleda, i promuklo progovori:

"Čovek je bolestan. Neka ga neko odvede do postelje. Melou, naredi da ga strpaju u postelju i da se neko za njega pobrine. Ozbiljno je povređen."

Melou ga odgurnu dugačkom rukom. "Ne mešaj se, Tvere, ili ću te izbaciti napolje. Vaše ime, oče?"

U iznenadnoj molbi ruke misionara se sklopiše. "Pošto ste vi prosvećeni, spasite me od nevernika." Reči su kuljale. "Spasite me od tih zveri i mračnjaka što su se kao gavrani na me stuštili, a svojim zločinima žele da nahude i samom Galaktičkom duhu. Ja sam Džord Parma, sa anakreonskih planeta. Školovao sam se u Zadužbini, u samoj Zadužbini, deco moja, sveštenik sam Duha, upućen u sve

njegove tajne, ovamo me je pozvao unutrašnji glas." Borio se za dah. "Propatio sam u rukama nevernika. Kako ste vi deca Duha, u ime tog Duha zaštitite me od njih."

Prekinu ih glas iz kutije za uzbunu koji se zaori metalnim tonom:

"Na vidiku neprijateljske jedinice! Traži se naređenje."

Svi pogledi se automatski podigoše prema zvučniku.

Melou besno opsova. Sa škljocanjem, on uključi mikrofon i viknu: "Pozor! To je sve!" a zatim ga isključi.

Uputi se potom prema teškim zavesama, koje se na njegov dodir šušteći razmakoše, i turobno se zagleda napolje.

Neprijateljske jedinice. Njih nekoliko hiljada, a sačinjavaju ih pripadnici korelijanske rulje. Ološ koji se valjao i opkoljavao luku od jednog do drugog kraja; pri hladnoj oštroj svetlosti magnezijumskih raketa videlo se kako se oni iz prvih redova raštrkano približavaju.

"Tinteru!" Trgovac se ne osvrnu, ali mu je vrat otpozadi bio crven. "Uključi spoljni zvučnik i vidi šta žele. Pitaj da li se među njima nalazi i neki zvanični predstavnik. Nemoj ništa obećavati niti pretiti, u protivnom ću te ubiti."

Tinter se okrete i iziđe.

Melou oseti na svom ramenu grubu šaku, ali je strese. Bio je to Tver. Besno mu zašišta na uho: "Melou, moraš podržati ovog čoveka. Drukčije se ne može sačuvati obraz. Iz Zadužbine je, i na kraju krajeva, sveštenik je. Ti divljaci napolju... Čuješ li me?"

"Čujem te, Tvere", zareža Melou. "Imam ja ovde drugog posla nego da štitim misionare." "Gospodine, učiniću ono što ja budem hteo, a tako mi Seldona i cele Galaksije, drzneš li se da me zaustaviš iščupaću ti smrdljivi grkljan. Ne preprečuj mi put, Tvere, ili ću te smožditi."

On se okrenu i poče da krupno korača. "Ti! Oče Parma! Znaš li ti da po Konvenciji nijedan Misionar Zadužbine ne sme ući na teritoriju Korelije?"

Misionar je drhtao. Moram onamo gde me vodi Duh, sinko moj. Ukoliko mračnjaci odbacuju svetlost, nije li to samo znak da im je ona potrebna?"

"Nije reč o tome, oče. Ti si ovde protivno zakonima Korelije i Zadužbine. Prema zakonu, ja te ne mogu štititi."

Misionareve ruke se ponovo podigoše. Nestade njegove ranije pometenosti. Čula se prozukla galama broskog sistema za spoljnu vezu, kao i slab, u talasima, žamor pobesnele horde kako mu odgovara. Taj zvuk unese rastrojenost u misionarev pogled.

"Čuješ ih? Zašto mi pominješ zakon koji su ljudi stvorili? Ima i prečih zakona. Nije li Galaktički duh rekao: 'Ne ostani ravnodušan na patnje tvog brata.' A nije li rekao i ovo: 'Makar se radilo o bednom i nezaštićenom, valja da tako postupiš.'

Zar nemate topove? Zar nemate brod? Nije li iza vas Zadužbina? A pre svega i iznad svega, nije li Duh taj koji upravlja svemirom?" Zastao je da povrati dah.

U to napolju prestade da odjekuje snažni glas Daleke zvezde, a u odaju se vrati, sav uznemiren, poručnik Tinter.

"Govori", kratko reče Melou.

"Gospodine, traže da se izruči ličnost Džorda Parme."

"A ako to ne bude učinjeno?"

"Čuju se razne pretnje, gospodine. Teško je razabrati. Toliko ih je, i izgledaju prilično gnevni. Ima tamo i jedan koji kaže da upravlja oblašću i policijom, ali je očigledno da nije svoj gospodar."

"Gospodar ili ne", sleže ramenima Melou, "on predstavlja poredak. Kaži im da će im otac Džord Parma biti izručen, ukoliko se taj guverner ili policajac, ili šta već jeste, sam približi brodu."

Iznenada, u šaci mu se obre pištolj. On dodade: "Ne znam šta je neposlušnost. Sa njom nisam nikada imao iskustva. Ali ako ovde neko misli da može mene da uči, ja ću mu odmah za uzvrat očitati lekciju."

Pištolj se polako okretao, i zadržao se na Tveru. Lice starog trgovca sa naporom se opusti, ruke mu se olabaviše i spustiše. Muklo je disao kroz nos.

Tinter se udalji, i kroz pet minuta sitna prilika se izdvoji iz gomile. Približavala se polagano i oklevajući, očigledno premrla od straha. Dva puta se osvrnula i dva puta su je vidne pretnje višeglavog čudovišta naterale da produži.

"U redu." Melou mahnu blasterom koji još nije bio vratio u korice. "Grane i Apšure, izvedite ga."

Misionar zaciča. Podiže ruke i ukočeni prsti mu poleteše uvis, dok

mu široki rukavi spadoše otkrivajući tanke podlaktice prošarane venama. "Neka svetlost namah sevnu i utrne." Melou zatrepeta i ponovo prezrivo mahnu rukom.

Misionar je sipao reči, pokušavajući da se otrgne. "Proklet bio izdajica koji brata brata svojega prepušta zlu i smrti. Neka ogluve uši koje se oglušuju o preklinjanja bespomoćnog! Neka oslepe oči obnevidele na nevinost! Neka zauvek bude crna duša koja se s tamom druži!"

Tver je snažno pritiskao uši šakama.

Melou vrati blaster u korice i odloži ga. "Na svoja mesta", naredi pribrano. "Održavajte stanje potpune pripravnosti još šest sati posle razilaženja okupljenih. Posle toga, u vremenu od četrdeset osam časova, želim dvostruke straže. Po isteku tog vremena dobićete nova naređenja. Tvere, pođi sa mnom."

Bili su sami u Melouovim odajama. Melou pokaza na stolicu i Tver sede. Njegova zdepasta prilika kao da se smanjila.

Melou ga je netremice podrugljivo posmatrao. "Tvere", reče, "razočaran sam. Za ove tri godine kako se baviš politikom kao da si zaboravio običaje trgovaca. Zapamti ovo, tamo u Zadužbini ja sam možda i demokrata, no ne bih se libio da postanem i tiranin ukoliko bi mi to pomoglo da svojim brodom upravljam onako kako želim. Nikada ranije nisam morao da na svoje ljude potežem blaster, a to ne bih ni sada učinio da ti nisi skrenuo. Tvere, ti nemaš nikakav zvaničan položaj, ovde si po mom pozivu i svu pažnju ću ti ukazivati dpk smo nasamo. Međutim, od sada pa nadalje, u prisustvu mojih oficira ili ljudi ja sam za tebe 'gospodin' a ne 'Melou'. A kada izdam neko naređenje ima da poskočiš brže nego poslednji regrut, inače ćeš još brže biti ispeglan. Shvataš?"

Vođa stranke proguta pljuvačku. Oklevajući reče: "Izvinjavam se."

"Primam izvinjenje! Da se rukujemo?"

Tverovi prsti nestadoše u ogromnoj Melouovoj šaci. Tver primeti: "Namere su mi bile dobre. Teško je poslati čoveka napolje, da ga linčuju. Onaj klecavi guverner, ili već šta je, ne može ga spasti. To je ubistvo."

"Tu ne mogu ništa. Iskreno govoreći, čitav taj incident mi je sumnjiv. Nisi ništa primetio."

"Šta?"

"Ova svemirska luka nalazi se usred udaljenog, mrtvog sektora. Odjednom se tu stvori nekakav misionar, begunac. Odakle je pobjegao? Dolazi ovamo. "Slučajna podudarnost? Okuplja se ogromna gomila sveta. Odakle? Najbliži, iole veći grad, mora da je udaljen najmanje sto milja odavde. A oni stižu za pola časa. Kako?"

"Kako?" ponovi Tver.

"A šta ako su misionara ovamo doveli i podmetnuli ga kao mamac? Naš prijatelj, otac Parma, bio je veoma pometen. A onda je odjednom izgledao sasvim pribran."

"Zlostavljanje...", gorko promrmlja Tver.

"Možda! A možda je i tako smišljeno, da se viteški i galantno stavimo u glupu odbranu čoveka. Ovde se nalazio protivno zakonima Korelije i Zadužbine. Da sam ga podržao, to bi bilo ravno objavi rata protiv Korelije, a Zadužbina ne bi imala pravnog osnova da nas brani."

"Preteruješ."

Zvučnik zaječa i odloži Melouov odgovor. "Gospodine, primili smo zvanično saopštenje."

"Smesta ga pošaljite."

Posle škljocanja, u useku se pojavi blistavi valjak. Melou ga otvori i istrese iz njega srebrom impregnirani list. Znalački ga protrlja između palca i kažiprsta, pa reče: "Teleportiran direktno iz glavnog grada. Komodorov lični papir."

Jednim brzim pogledom pročitao je poruku i kratko se nasmejao.

"I tako, ja sam preterao, zar ne?"

On hitnu poruku Tveru, dodajući: "Pola sata pošto smo predali misionara najzad dobijamo veoma učtiv poziv da pristupimo uzvišenoj komodorovoj ličnosti, posle sedam dana čekanja. Mislim da smo položili ispit."

5.

Komodor Asper bio je narodni čovek, kako je sam sebe prozvao. Preostali venčić sede kose mlitavo mu je padao na ramena, košulja mu je vapila za pranjem, a govor je propraćao šmrkanjem.

"Ovde nema razbacivanja, trgovče Melou", reče on. "Nema razmetanja. U meni vidite samo prvog građanina države. To znači naziv komodor, a to je i jedina titula koju imam."

Izleda da mu je sve to pričinjavalo neizmerno zadovoljstvo. "Zapravo, tu činjenicu i smatram jednom od najjačih veza između Korelije i vašeg naroda. Obavešten sam da i vaš narod uživa u blagodeti republikanstva kao i mi."

"Tačno komodore", ozbiljno potvrdi Melou, zadržavajući za sebe poređenje, "to je argument za koji smatram da snažno govori u prilog trajnom miru i prijateljstvu između naših vlada."

"Mir! Ah!" Komodorova seda brada se grčila od sentimentalnih grimasa koje su se smenjivale na njegovom licu. "Mislim da na Periferiji nema čoveka kome ideal Mira više leži na srcu nego meni. Iskreno mogu reći da vladavina mira nikada nije bila narušena, još od onog doba kada sam u vođenju države nasledio svog starog oca. Možda to ne bi trebalo da pominjem", on se blago nakašlja, "ali kažu mi da sam kod mog naroda, mojih sugrađana, poznatiji kao Voljeni Asper."

Melou je bludeo pogledom po negovanom vrtu. Možda su se visoki muškarci sa neobično oblikovanim, ali očito opasnim oružjem, slučajno skrivali po uglovima u znak predostrožnosti zbog njegovog prisustva. To bi bilo razumljivo. Međutim, čelične konstrukcije, koje su se vile nebu pod oblake, opasujući ovo mesto, očigledno su bile nedavno pojačane, što baš nije potkrepljivalo sliku o Voljenom Asperu.

Melou primeti: "Sreća, onda, da sa vama imam posla, komodore. Despotima i monarsima sa susednih svetova, gde ne uživaju u blagodetima prosvetene uprave, često nedostaju one odlike koje jednog vladara čine voljenim."

"Odlike, koje na primer?" Komodorov glas sadržao je notu

opreznosti.

"Briga za dobrobit naroda. Za razliku od njih, vi to shvatate."

Dok su natenane šetali komodorov pogled ostade oboren na šljunkovitu stazu. Iza leđa je jednom šakom trljao drugu.

Melou tečno nastavi: "Do sada je trgovina između naša dva naroda trpela zbog ograničenja koja je vaša vlada nametnula našim trgovcima. Jamačno vam je odavno postalo jasno da neograničavana trgovina..."

"Slobodna trgovina!" progundā komodor.

"Dobro, slobodna trgovina. Sigurno uviđate da bi bila od koristi za obe strane. Ima stvari koje vi imate, a mi ih želimo, kao i onih koje mi imamo, a vi ih želite. Potrebna je samo razmena da bi došlo do potpunog blagostanja. Jednom prosvećenom vladaru, kakav ste vi, prijatelju svog naroda, mogao bih reći, organu naroda, ne treba o ovome nadugačko razglabati. Ne želim da vređam vašu inteligenciju time što bih vam dalje objašnjavao."

"Tačno! To sam shvatio. Ali šta da se radi?" Žalosno je cvileo. "Vaši su uvek bili tako nerazumni. Pristalica sam svake trgovine koju naša privreda može da podnese, ali ne pod vašim uslovima. Nisam ja isključivi gospodar ovde." On podiže glas. "Samo sam sluga javnog mnjenja. Moji ljudi ne prihvataju trgovinu prošaranu skerletom i zlatom."

Melou se ispravi: "Obavezna religija?"

"Tako je uvek bilo. Sigurno pamтите slučaj sa Askonom od pre dvadeset godina. Prvo su im prodali neku vašu robu, pa su vaši zatražili punu slobodu za delatnost misionara koji bi tom robom rukovali kako valja, a zatim da se osnuju Hramovi zdravlja. Onda je došlo do osnivanja verskih škola, do davanja autonomnih prava sveštenim licima, i koji je ishod? Askona je sada integralna članica Zadužbinskog sistema, dok Veliki majstor ne može ni za sopstvene gaće da kaže da su njegove. Oh, ne! Dostojanstvo jednog nezavisnog naroda to nikada ne bi podnelo."

"Ono što ja predlažem ne bi bilo nalik ovome o čemu ste govorili", ubaci Melou.

"Ne?"

"Ne. Ja sam majstor trgovac. Moja religija je novac. Sva ta

mistika i hokus-pokusi misionara me nerviraju, i milo mi je što odbijate da to podržite. To vas čini mojom vrstom čoveka."

Komodorov smeh je bio piskav i isprekidan.

"Dobro rečeno! Trebalo je da Zadužbina ranije pošalje čoveka tvog kalibra." On prijateljski spusti šaku na trgovčevo široko rame. Ipak, čoveče, rekao si mi samo polovinu. Rekao si mi samo šta nije dobra prilika. A sad mi reci šta jeste."

"Jedina dobra prilika, komodore, jeste ona koja će vas zatrpiti ogromnim bogatstvima."

"Zaista?" Komodor šmrknu. "A čemu bi mi ona poslužila? Istinsko bogatstvo je ljubav sopstvenog naroda. To imam."

"Možete imati oba, jer moguće je jednom šakom zgrtati zlato, a drugom ljubav."

"E sad, mladiću, kada bi to bilo moguće, bila bi to zanimljiva pojava. Kako bi ti to postigao?"

"Oh, postoji više načina. Teško je odabrati. Da vidimo... Na primer, luksuzna roba. Ovaj predmet..."

Iz unutrašnjeg džepa Melou izvuče pljosnati lanac od uglačanog metala. "Evo, na primer ovo."

"Šta je to?"

"To treba da se demonstrira. Možete li da zovnete neku devojkicu? Bilo koju mladu ženu. Biće potrebno i ogledalo, po mogućstvu do poda."

"Hm, hm! Hajd'mo onda unutra."

Komodor je svoje prebivalište nazivao kućom. Stanovništvo bi ga, bez sumnje, nazvalo palatom. Nepriistrasnom Melouovom pogledu ličilo je na tvrđavu. Bilo je sagrađeno na uzvišici koja se nadosila nad glavnim gradom. Zidovi su bili debeli i pojačani. Prilazi su bili čuvani, a arhitektonski je to zdanje sve podređivalo odbrani. Pravo prebivalište, kiselo pomisli Melou, za Voljenog Aspera.

Pred njima je bila mlada devojkica. Duboko se poklonila komodoru, koji reče: "Ovo je jedna od komodorovih devojkica. Da li će odgovarati?"

"Savršeno."

Komodor je pažljivo posmatrao kako Melou namešta lanac oko devojkicinog struka, a zatim se povlači unazad.

Komodor prezrivo šmrknu: "Je li to sve?"

"Molim vas da navučete zavese, komodore. Mlada damo, pored same kopče ima jedno dugmence. Pomerite ga nagore, molim vas. Samo hrabro, ništa vam se neće dogoditi."

Devojka postupi kako joj je rečeno i zadrža dah gledajući u svoje šake, a onda zagrcu: "Oh!"

Od struka, kao izvora, bila je obasjana bledom, prozračnom svetlošću promeljive boje, koja joj se iznad glave uzdizala u vidu blistave krunice žive vatre. Izgledalo je kao da je neko iščupao iz neba polarnu svetlost i salio je u ogrtač. Devojka kroči ka ogledalu i zagleda se u njegakao opčinjena.

"Evo, uzmi ovo." Melou joj pruži ogrlicu od bezbojnih kamičaka. "Stavi je oko vrata."

Devojka ga poslušala, a svaki kamičak postade po jedan plamičak, koji je zapalacao i skerletnozlatno zasvetlucao onog časa kada se našao u svetlećem polju.

"Šta misliš o ovome?" upita je Melou. Devojka nije odgovarala, ali joj se u očima očitavalo divljenje. Komodor napravi pokret šakom i ona oklevajući pomeri dugme nadole i sav sjaj nestade. Ona ih napusti ponevši sa sobom uspomenu.

"Vaši su komodore", reče Melou, "za komodoru. Smatrajte ih malim darom od Zadužbine."

"Hm, hm." Komodor je obrtao pojas i oglicu u ruci, kao da im odmerava težinu. "Kako se to postiže?"

Melou sleže ramenima. "To je pitanje za naše tehničare. Ali radiće i bez, podvlačim bez, svešteničke pomoći."

"Konačno, to su samo ženske đinđuve. Šta se s tim može uraditi? Odakle bi pristizao novac?"

"Imate li balove, prijeme, bankete, tu vrstu provoda?"

"Oh, da!"

"Znate li da bi žene plaćale za takav nakit? Bar deset hiljada kredita."

Komodor se osmehnu. "Ah!"

"A kako energetski izvor upravo za ovaj komad ne može trajati duže od šest meseci, bilo bi ga potrebno čest menjati. Ovakvih stvari vam možemo prodati koliko želite, u zamenu za kovano gvožđe u

vrednosti od hiljadu kredita. To bi vam donelo zaradu od devet stotina od sto."

Komodor je čupkao bradu i bio zaokupljen nekim grdnim računanjem u sebi. "Galaksijo, kako će se vojvotkinje o to otirati. Ponudu ću ograničavati, a pustiću ih da same licitiraju cenu. Razume se, neće smeti da saznaju da se ja lično..."

Melou reče: "Ukoliko želite, možemo vam objasniti kako funkcionišu lažne korporacije. Zatim, kad posao krene možete uzeti naš kompletni asortiman naprava za domaćinstvo. Imamo peći na sklapanje u kojima se za pet minuta ispeče i najtvrđe meso, da bude mekano kao duša. Imamo noževe koje ne treba oštiriti. Zatim nešto što odgovara kompletnoj perionici, a može se spakovati u ormarić i radi potpuno automatski. Zatim, tu su mašine za pranje posuđa. Glačalice za pod, nameštaj, usisivači prašine, rasvetna tela... oh, što vam duša poželi. Pomislite samo koliko će porasti vaša popularnosti ako narodu to učinite dostupnim. Pomislite koliko ćete uvećati količinu, hm, ovozemaljskih dobara, ako država zadrži monopol na prodaju uz dobit od devet stotina od sto. Njima će to značiti više od novca, a neće morati da znaju koliko ste vi za to platili. I ne gubite iz vida da nijedna od tih sprava neće iziskivati nadzor sveštenika. Svi će biti zadovoljni."

"Svi, izuzev vas, kako izgleda. Šta vi time dobijate?"

"Samo ono što svaki trgovac po zakonu Zadužbine dobija. Moji ljudi i ja ubiramo polovinu od ukupne ostvarene zarade. Vi samo kupite sve što želim da prodam, i svi ćemo dobro proći. Sasvim dobro."

Komodor je uživao u svojim mislima. "U čemu rekoste da biste želeli da budete isplaćeni? U gvožđu?"

"Da, ali interesuju me i ugalj i boksit. Zatim duvan, biber, magnezijum, tvrdo drvo. Samo ono čega imate u dovoljnim količinama."

"Dobro zvuči."

"Tako mi izgleda. Oh, i još jedna stvar, uzgred budi rečeno, komodore. Mogao bih da vam obnovim alate u fabrikama."

"A? Kako?"

"Eto, uzmimo vaše čeličane. Imam neke spretne spravice koje s

čelikom postižu takve stvari, da svode proizvodne troškove na jedan od sto od sadašnjih. Cene bi mogle biti prepolovljene, a da ipak, sa proizvođačem podelite lepu zaradu. Da bih vam pokazao na šta mislim, dozvolite mi jednu demonstraciju. U gradu imate čeličanu? Neće biti potrebno mnogo vremena."

"To se da srediti, trgovče Melou. Ali sutra, sutra. Da li biste večerali s nama večeras?"

"Moji ljudi..." započe Melou.

"Neka svi dođu", širokogrudo reče komodor. "Simbolično prijateljsko zbližavanje naših naroda. To će nam pružiti priliku da nastavimo prijateljski razgovor. Samo jedno", lice mu se izduži i postade strogo, "bez vaše religije. Nemojte misliti da ovim stvarate pukotinu za vaše misionare."

"Komodore", suvo primeti Melou, "dajem vam reč da bi religija smanjila moju zaradu."

"Sad dosta. Otpratiće vas do broda."

6.

Komodora je bila dosta mlađa od svog muža. Lice joj je bilo bledo i hladno, a crna kosa zaglađena i čvrsto zategnuta pozadi.

Glas joj je bio zajedljiv. "Jesi li sasvim gotov, mili i plemeniti mužu? Sasvim, sasvim gotov? Pretpostavljam da bih sad mogla u vrt, kada bih to želela."

"Nema potrebe da stvaraš dramu, moja draga Licijo", blago uzvratila komodor. "Taj mladi čovek dolazi na večeru večeras, pa ćeš moći s njim da razgovaraš o čemu budeš želela, a i da se, čak, zabavljaš slušajući ono što ja budem govorio. Ovde negde će pripremiti i jednu odaju za njegove ljude. Molim se zvezdama da ih bude malo."

"Najverovatnije liče na veprove koji proždiru čereke mesa i nalivaju se burićima vina. A ti ćeš, posle, dve noći ječati dok budeš sračunavao trošak."

"Možda i neću. Uprkos tvom mišljenju, večera će biti veoma bogata."

"Oh, razumem." Podozrivo ga je posmatrala. Postao si veliki prijatelj tih varvara. Možda mi baš zato nisi dozvolio da prisutvujem vašem razgovoru. Možda tvoja sitna duša kuje neku zaveru protiv mog oca."

"To nikako."

"Da, i treba da ti verujem, zar ne? Ako je ikada neka jadnica neprikladnom udajom žrtvovana zbog politike, onda je to sa mnom bio slučaj. Mogla sam pravog čoveka naći u budžacima i brlozima rođene planete."

"Reći ću ti nešto, moja gospo. Možda bi volela da se vratiš na rodnu planetu. Jedino što bih ti, za uspomenu na onaj deo tebe koji sam najbolje upoznao, prethodno odsekao jezik." On nakrivi glavu na jednu stranu, procenjujući. "A i tvoje uši i vrh nosa, kao poslednji potez koji bi bez sumnje uvećao tvoju lepotu."

"Ne bi se usudio, moj mopsiću. Moj otac bi u prah pretvorio tvoj minijturni narod, u meteorski prah. U stvari, možda će to za svaki slučaj i uraditi kad mu kažem da se domunđavaš sa ovim

varvarima."

"Hm. Nema potrebe da pretiš. Možeš večeras i sama ispitati tog čoveka. U međuvremenu, gospođo, obuzdajte vaš palacavi jezik."

"Je li to tvoje naređenje?"

"Evo, uzmi onda ovo i smiri se."

Oko struka joj se nađe pojas, a ogrlica oko vrata. Komodor pomeri dugme i povuče se unazad.

Komodora zaustavi dah i ukočeno raširi ruke. Oprezno je dodirnula oglicu i ponovo zadržala dah.

Komodor zadovoljno protlja ruke i reče: "Možeš da je nosiš večeras, a nabaviću ti još toga. A sad budi mirna."

I komodora bi mirna.

7.

Hajim Tver bio je nespokojan, tako da je prosto strugao nogama. On upita: "Zbog čega praviš grimase?"

Hober se trže iz dubokog razmišljanja. "Pravim grimase? Ne bi trebalo."

"Mora biti da se nešto desilo, mislim, osim one gozbe." Iznenada ubeđen u ono što je upravo rekao, naglo dodade: "Melou, nešto nije u redu, jel' da?"

"Nije u redu? Ne. Čak, naprotiv. U stvari, u takvoj sam situaciji da se svom težinom bacam na vrata da ih izvalim, a ona su širom otvorena. Suviše lako ćemo ući u tu čeličanu."

"Sumnjaš u neku klopku?"

"Oh, za ime Seldona, ne budi melodramatičan." Melou obuzda svoju nestrpljivost i dodade običnim glasom: "Samo, tako lak ulazak znači da neće imati šta da se vidi."

"Atomska energija, a?" Tver je razmišljao naglas. "Kažem ti. Nema nijednog znaka da ovde na Koreliji postoji atomska privreda. Bilo bi teško zakamufirati sve one rasprostranjene efekte koje bi imala jedna tako fundamentalna tehnologija kao što je atomska."

"Ne bi ih imala, ukoliko se tek uvodi, Tvere, a primenjuje samo u vojnoj privredi. Onda bi je našao samo u brodogradilištima i čeličanama."

"Znači, ako je ne opazimo, onda..."

"Onda je verovatno nemaju ili je ne pokazuju. Baci novčić ili pogađaj."

Tver zavrte glavom: "Eh, što nisam bio s tobom juče."

"Ja bih te bio poveo", ukočeno reče Melou. "Nemam ništa protiv moralne podrške. Na žalost, komodor je određivao uslove sastanka, a ne ja. A ovo napolju kao da je kraljevsko zemaljsko vozilo koje će nas odvesti do čeličane. Imaš li kod sebe sprave?"

"Sve su tu."

8.

Čeličana je bila velika i odimala je vonjem propadanja koji nikakve površne opravke ne mogu sasvim ukloniti. Sada, dok je ukazivala vrlo neuobičajeno gostoprimstvo komodoru i njegovoj pratnji, bila je prazna i u njoj je vladala krajnje neprirodna tišina.

Jednim zamahom Melou nemarno podiže čelični lim i postavi ga na dva nosača. Zatim uze alatku koju mu Tver dodade, čvrsto uhvativši kožnu ručku unutar olovne navlake.

"Alatka je opasna", primeti, "ali to je i testera. Moraš samo da paziš na prste."

Govoreći to, on brzo prevuče prorezom grića duž celog čeličnog lima koji se bešumno i istog trena prepolovi.

Svi jednodušno poskočiše, a Melou se nasmeja. Podiže jednu polovinu i osloni je o svoje koleno. "Dužinu reza možete podesiti s tačnošću stotog dela palca, dok ćete i lim debljine dva palca preseći s istom lakoćom. Ukoliko je debljina tačno procenjena, možete čelik postaviti na drveni sto i prepoloviti metal a da na drvetu ne napravite nijednu ogrebotinu."

Sa svakom rečenicom atomske makaze bi se pomakle, a izdubljeni komad čelika bi poleteo na drugi kraj odaje.

"To bi", reče on, "bilo deljanje čelika."

On vrati Tveru makaze. "Potrebno vam je da nešto izrendišete. Želite da smanjite debljinu lima, izgladite neku neravninu, uklonite rđu? Pazite!"

Tanki, providni listovi počеше da odleću s druge polovine prvobitne table, u zamasa širokim šest, osam i dvanaest palaca.

"Ili da bušite? Sve je na istom principu."

Oko njega se napravi gužva, kao da je posredi opsenarska predstava mađioničara ili scena iz vodvilja nekog nametljivog i upornog trgovačkog putnika. Komodor Asper pipkao je otpatke čelika. Visoki državni dostojanstvenici propinjali su se na prste i izvirivali jedan drugom preko ramena, šapćući pri tom, dok je Melou svakim potezom atomske bušilice pravio jasne omeđene, savršeno okrugle rupe na palac debelom čeliku.

"Da vam pokažem samo još ovo. Neka neko donese dve kratke cevi."

Jedan uvaženi komornik skoči da posluša u sveopštem uzbuđenju i zanesenosti, te zamaza svoje ruke baš kao neki pravi pravcati radnik.

Melou postavi cevi uspravno i jednim potezom makaza izravna njihove ivice, a potom spoji cevi prislanjajući tek napravljene rezove jedan na drugi.

I tako dobi jednu jedinu cev! Prethodno atomski poravnani krajevi činili su sada na cevi jednu celinu. Jednim potezom... Džohenisovi blokovi.

Melou pogleda svoju publiku i spotače se pri prvoj reči, zastavši. U grudima je osetio uzbuđenje, a u stomaku grč i hladnoću.

U zabuni koja je nastala, komodorovi telohranitelji su dospeli u prve redove, tako da je Melou po prvi put mogao da izbliza osmotri njihovo nepoznato oružje.

Bilo je atomsko! U to se nije moglo sumnjati. Nemoguće je da oružje na eksplozivne projekte ima takve cevima. Ipak, nije to bilo ono najvažnije. To uopšte nije bilo važno.

Na kundaku tog oružja, na izlizanoj zlatnoj pločici, bio je duboko ugraviran amblem svemirskog broda i sunca!

Onaj isti amblem svemirskog broda i sunca kakav je bio utisnut na svakoj debeloj knjizi originalne Enciklopedije, koju je Zadužbina započela, a još nije završila. Onaj isti amblem svemirskog broda i sunca koji je milenijumima bio znamenje na zastavi Galaktičkog carstva.

Razmišljajući, Melou je nastavio da govori: "Pogledajte ovu cev! U jednom je komadu. Nije savršena; prirodno, spajanje ne treba ručno izvoditi."

Nisu bile potrebne nove opsenarske veštine. Doprlo je do njih. Melou je završio."Ono što je tražio dobio je."Mislio je samo na jedno. Zlatni globus sa uobičajenim zracima i iskošeni oblik cigare koji je predstavljao svemirski brod.

Svemirski brod i sunce Carstva!

Carstvo. Te reči su mu poput svrdla prodirale u mozak. Vek i po je protekao, a Carstvo je još postojalo, negde dublje u Galaksiji. I

ponovo je počelo da se pojavljuje na Periferiji.
Melou se osmehnu.

9.

Daleka zvezda je već dva dana bila u svemiru, kada u svojim odajama Hober Melou uruči starijem poručniku Drotu koverat, rolnu mikrofilma i srebrnasti sferoid.

"Kroz jedan sat, poručniče, počecete da obavljate dužnost kapetana Daleke zvezde, i to cete činiti dok se ne vratim, a možda ce to biti i za stalno."

Drot se pomeri kako bi ustao, ali ga Melou zapovedničkim pokretom zadrža.

"Tišina, slušajte. Koverat sadrži tačne podatke o položaju planete ka kojoj treba da se uputite. Tamo cete me čekati dva meseca. U slučaju da vas Zadužbina pronađe pre nego što isteknu dva meseca, mikrofilm sadrži moj putni izveštaj.

Ukoliko se, pak, ne vratim za dva meseca", tu mu glas postade sumoran, "a brodovi Zadužbine vas pronađu, uputićete se na planetu Terminus i predaćete vremensku kapsulu kao izveštaj. Jeste li razumeli?"

"Da, gospodine."

"Nijednog časa, i ni u kom slučaju, ni vi ni neko od ljudi ne smete nešto dodati mom službenom izveštaju."

"A ako nas budu ispitivali, gospodine?"

"Onda nećete ništa znati."

"Da, gospodine."

Razgovor se okonča, a pedeset minuta kasnije jedan čamac za spasavanje se lako otisnu od Daleke zvezde.

10.

Onum Bar bio je star čovek, suviše star da bi se plašio. Još od poslednjih nemira živeo je sam u udaljenom kraju zemlje, sa ono malo knjiga izbavljenih iz ruševina. Nije imao ničega što bi se bojao da izgubi, a ponajmanje onog izandalog ostatka života, tako da se bez ikakve strepnje suočio sa nezvanim gostom.

"Vrata su bila otvorena", objasni stranac.

Govor mu je bio nejasan i odsečan, a Bar opazi čudno čeličnoplavo oružje o njegovom boku. U polumraku male sobe Bar je ugledao i svetlucanje zaštitnog polja oko čoveka.

On umorno reče: "Nema razloga da budu zatvorena. Da li sam vam zbog nečega potreban?"

"Da."

Stranac je i dalje stajao na sredini sobe. Bio je ogroman, i po visini i po širini.

"Vaša kuća je jedina u ovom kraju."

"Pust je ovo kraj", potvrdi Bar, "ali ima jedan grad na istoku. Mogu vam pokazati put."

"Malo kasnije. Smem li da sednem?"

"Ukoliko stolice izdrže vašu težinu", ozbiljno odvrati starac. I one su bile stare. Ostaci iz lepše mladosti.

Stranac reče: "Zovem se Hober Melou. Dolazim iz daleke provincije."

Bar klimnu i osmehnu se. "Jezik vas je odavno odao. Ja sam Onum Bar iz Sivene, nekadašnji patricije Carstva."

"Znači, ovo je Sivena. Upravljao sam se samo po nejasnim starim kartama."

"Morale bi biti uistinu prastare pa da položaji zvezda budu netačni."

Bar je sedeo nepomično, dok je pogled drugog čoveka pokazivao da mu misli blude. Bar opazi da je zaštitno polje sile oko čoveka iščezlo, a zatim u sebi priznade da njegova ličnost strancima ne može izgledati zastrašujuće, pa čak, utoliko bolje ili gore, ni njegovim neprijateljima.

On primeti: "Kuća mi je stara, a zalihe male. Ipak, možemo podeliti ono što imam, ukoliko će vam stomak podneti crni hleb i sasušeni kukuruz."

Melou odmahnu glavom. "Ne, jeo sam, a i ne mogu da se zadržavam. Treba mi samo putokaz kako da stignem do sedišta vlade."

"To će biti lako, jer, ma koliko da sam siromašan, ničega me ne lišavaju. Mislite li na prestonicu planete ili na prestonicu Carskog sektora?"

Oči mladog čoveka se napola zatvoriše. "Zar to nije isto? Zar ovo nije Sivena?"

Stari patricije klimnu. "Jeste Sivena. Ali Sivena više nije prestonica Normanskog sektora. Ipak vas je stara karta zavela na pogrešan put. Zvezde se vekovima ne menjaju, ali političke granice su veoma nestalne."

"To ne valja. Zapravo, veoma je loše. Da li je nova prestonica daleko?"

"Nalazi se na Orši II. Na dvadeset parseka odavde. Vaša karta će vam pokazati. Koliko je stara?"

"Sto pedeset godina."

"Toliko? Starac uzdahnu. Mnogo šta se odigralo u istoriji od tada. Zna li nešto o tome?"

Melou odrečno odmahnu glavom. Bar reče: "Vi ste srećnik. Bila su to teška vremena za provincije, osim za vreme vladavine Stanela VI, a on je umro pre pedeset godina. Od tog doba, pobune i propadanja, propadanja i pobune." Bar se upita nije li postao suviše brbljiv. Samotan je život ovde, a tako retko ima prilike da popriča sa ljudima.

Melou s iznenadnom oštrinom upita: "Propast, a? Zvuči kao da je provincija osiromašila."

"Možda ne u apsolutnim razmerama. Potrebno je prilično vremena da se utroše fizičke rezerve dvadeset i pet planeta prvog reda. Mada, u poređenju sa bogatstvom prošlog veka, nisko smo pali, a nema ni traga nekom poboljšanju, još ne. Zbog čega vas sve to zanima, mladiću? Potpuno ste živnuli i oči vam se sjaje."

Trgovac skoro pocrvene, jer je izgledalo kao da izbledele oči

proniču duboko u njega i da se osmehuju nad onim što su videle.

"Slušajte." Ja sam trgovac tamo napolju, na ivici Galaksije. Pronašao sam neke stare karte i otisnuo se da nađem nova tržišta. Prirodno je da me pominjanje osiromašenih provincija uzbuđuje. Sa neke planete ne možeš izvući novac, ukoliko na njoj novca nema. Kako, na primer, stoji sa Sivenom?"

Starac se naže napred. "Ne bih mogao da kažem. Ipak, možda bi se isplatilo. Ali vi trgovac? Izgledate pre kao ratnik. Šaku držite blizu pištolja, na bradi imate ožiljak."

Melou trže glavu. "Tamo odakle dolazim ne vlada baš zakon. Borba i ožiljci ulaze u fiksne troškove svakog trgovca. Ali borba je jedino unosna ukoliko vas na kraju čeka dobit, a ukoliko novac mogu da dobijem i bez nje, utoliko je slađi. Da li bih ovde našao dovoljno novca da se borba isplati? Pretpostavljam da za borbom ne bih morao dugo da tragam."

"Ne biste", potvrdi Bar. "Mogli biste da se pridružite Viskardovim ostacima na Crvenim zvezdama. Istina, ne znam da li biste to zvali borbom ili gusarenjem. A mogli biste i da se pridružite našem milostivom vicekralju, koji je to milostivo postao pomoću ubijanja, pljačke, otimačine i reči Cara-dečaka, u međuvremenu ubijenog. Upali obrazi patricija se zacrveneše. Oči mu se sklopiše, a zatim otvoriše, slične sjajnim očima neke ptice.

"Nisam baš stekao utisak da ste prijateljski nastrojeni prema vicekralju, patricije Bare", reče Melou. "Šta ako sam ja jedan od njegovih špijuna?"

"Pa i da jeste!" gorko odvrati Bar. "Šta biste mogli da mi oduzmete?" on usahlom rukom pokaza naokolo po goloj unutrašnjosti ruševnog zdanja.

"Vaš život?"

"Lako bismo se rastali. Ionako smo pet godina duže zajedno nego što bi trebalo. Niste vi jedan od vicekraljevih ljudi. Da jeste, možda bih držao jezik za zubima zbog sada već usađenog nagona za samoodržanjem."

"Kako znate?"

Starac se nasmeja. "Izgleda da ste sumnjičavi. Hajde, kladim se da mislite kako pokušavam da vas navedem da opanjkavate vladu.

Ne, ne. Prestar sam za politiku."

"Prestar za politiku? Da li je čovek za nju ikada prestar?"

Reči koje ste upotreбили da opišete vicekralja, kako ono beše? Ubijanje, pljačka i drugo. Niste mi baš zvučali kao objektivan čovek. Ne sasvim. Ne kao neko ko je prestar za politiku."

Starac sleže ramenima. "Uspomene peku kada naglo navru. Poslušajte! Sami prosudite! Kada je Sivena bila prestonica provincije bio sam patricije i član provincijskog senata. Moja porodica je stara i časna. Jedan od mojih pradedova bio je... No, pustimo to. Od stare slave je slaba vajda."

"Pretpostavljam", primeti Melou, "da je došlo do nekog građanskog rata ili revolucije."

Barovo lice se smrče. "U ovo izopačeno doba građanski ratovi su hronični. Međutim, Sivena se držala po strani. Pod Stanelom VI gotovo da je ponovo doživela svoje nekadašnje blagostanje. Posle njega uslediše carevi slabići, a slabi carevi su značili moćne vicekraljeve, dok se naš poslednji vicekralj, onaj isti Viskard čije preostale jedinice još pljačkaju trgovce na putu između Crvenih zvezda, nameračio na carski purpur. Nije on bio prvi. A i da je uspeo, ne bi bio ni prvi koji je u tome uspeo. Ali nije uspeo, jer se sama Sivena pobunila protiv pobunjenog vicekralja, kada joj se približio carev admiral predvođeci flotu."

On tužno zastade.

Melou uhvati sebe da sav napet sedi na ivici stolice, pa se polagano opusti. "Nastavite, molim vas, gospodine."

"Hvala vam", umorno reče Bar. "Ljubazno je od vas što imate strpljenja za jednog starca. Pobunila se, ili bolje rečeno, pobunili smo se, jer i ja sam bio jedan od sporednijih vođa. Viskard je napustio Sivenu, umakavši nam za dlaku, a planeta i sa njom i provincija behu otvorene za admirala uz sve izraze lojalnosti prema Caru. Nisam siguran zašto smo to učinili. Moguće je da smo osećali lojalnost prema simbolu, ako ne i prema ličnosti Cara, jednog surovog i poročnog deteta. Možda smo se bojali grozota opsade."

"I?" blago ga podstače Melou.

"E to nije odgovaralo admiralu", usledi grozan odgovor.

"Žudeo je za slavom osvajanja pobunjene provincije, a njegovi

ljudi za pljačkom koja bi pratila takvo osvajanje. I dok se narod još okupljao po svim velikim gradovima kličući caru i njegovom admiralu, on je zauzeo sve vojne centre, a zatim naredio da se stanovništvo Sivene uništi atomskim eksplozijama."

"Pod kojim izgovorom?"

"Pod izgovorom da su se pobunili protiv svog vicekralja koga je Car miropomazao. Admiral je postao novi vicekralj posle mesec dana klanja, pljački i užasa. Imao sam šest sinova. Petorica su pomrla, na razne načine. Imao sam kćerku. Nadam se da je umrla, na kraju. Umakao sam, jer sam bio star. Došao sam ovamo, a bio sam suviše star da bi se naš vicekralj zbog mene brinuo." On obori glavu. "Ništa mi nisu ostavili, zbog toga što sam pomogao da se istera pobunjeni guverner i što sam admirala lišio slave."

Melou je ćuteći sedeo i čekao. A onda tiho upita. "Šta je bilo sa vašim šestim sinom?"

"A?" kiselo se nasmeši Bar. "On je bezbedan, jer se pridružio admiralu kao običan vojnik, pod lažnim imenom. Topdžija je u ličnoj floti vicekralja. A ne, vidim vam u pogledu. Nije on nepažljiv sin. Posećuje me kad god može i daje što god može. On me održava u životu. A jednog dana, kad naš veliki i slavni vicekralj bude cvileo za svoj život, moj sin će mu biti dželat."

"I to pričate jednom strancu? Sina izlažete opasnosti."

"Ne, pomažem mu tako što uvodim još jednog neprijatelja. A da sam nešto prijatelj vicekralja, kao što sam mu neprijatelj, rekao bih mu da u spoljnom svemiru naniže brodove, sve do ivice Galaksije."

"Tamo nema brodova?"

"Jeste li naišli na neki? Da li je neka svemirska straža pravila pitanje oko vašeg ulaska? Sa ono malo brodova i sa okolnim provincijama ispunjenim smutnjama i nepravdama, ne mogu se odvajati brodovi za zaštitu varvarskih spoljnih sunčevih sistema. Od otcepljene ivice Galaksije nam nije pretila nikakva opasnost dok se vi niste pojavili."

"Ja? Ne predstavljam ja nikakvu opasnost."

"Posle vas će doći drugi."

Melou polako ali energično odmahnu glavom. "Mislim da vas ne shvatam."

"Čujte!" Bilo je nečeg grozničavog u starčevom glasu. "Prepoznao sam vas čim ste ušli. Oko tela imate zaštitno polje, ili ste ga imali kad sam vas prvi put ugledao."

Sumnjičavo ćutanje, a onda: "Da, imao sam ga."

"Dobro. To je bila greška, ali to niste znali. Znam neke stvari. U ovo natrulo vreme nije moderno biti vojnik. Događaji jure i proleću pored čoveka, a onoga ko im se ne suprotstavi sa atomskim blasterom u ruci oni zbrišu, kao što su to sa mnom učinili. Međutim, bio sam učen čovek i znam da u celokupnoj istoriji atomske energije nikada nije bilo pronađeno prenosno zaštitno polje. Imamo mi zaštitna polja, ogromne nepokretne centrale koje štite grad, ili čak i brod, ali ne i jednog jedinog čoveka."

"Ah?" Melou isturi donju usnu. "I šta na osnovu toga zaključujete?"

"Kroz svemir kruže razne priče. Prelaze duge puteve i sa svakim parsekom se izvitoperuju no, kad sam bio mladić beše jedan brodić pun čudnih ljudi kojima su naši običaji bili nepoznati, a nisu umeli da objasne odakle dolaze. Pričali su o nekim čarobnjacima na kraju Galaksije; čarobnjacima koji u mraku svetlucaju, a kroz vazduh plove bez ikakvih pomoćnih sredstava, dok ih nikakvo oružje ne ranjava.

Smejali smo im se, i ja sam im se smejao. Zaboravio sam na to, do danas. I vi svetlucate u tami, a mislim da vas moj blaster, da ga imam, ne bi ranio. Recite, da li biste mogli da poletite kroz vazduh tako kako sad sedeite?"

Melou mirno odvrati: "Uopšte ne shvatam."

Bar se nasmeši. "Prihvatam odgovor. Svoje goste ne ispitujem. Međutim, ukoliko čarobnjaci postoje, ukoliko ste vi jedan od njih, jednog dana će navratiti mnogi od njih ili od vaših. Možda će to biti dobro. Možda nam je potrebna nova krv." Nečujno je nešto za sebe mrmljao, a onda tiho reče: "Ali to može biti i u suprotnom smeru. I naš novi vicekralj snuje, kao što je to činio i stari Viskard."

"O carskoj kruni?"

Bar potvrdno klimnu. "Moj sin čuje razne priče. Kada ste u ličnoj pratnji vicekralja čovek ne može da ne čuje. Pričao mi je o njima. Ukoliko bi mu ponudili krunu, naš novi vicekralj je ne bi odbio, ali on čuva i odstupnicu. Ima nekih priča da planira da stvori novo carstvo

u varvarskom zaleđu, ukoliko se ne popne na carske visove. Priča se, no za to ne mogu jemčiti, da je već jednu svoju kćer dao za ženu nekom beznačajnom kralju na Periferiji."

"Kad bi čovek verovao u sve priče..."

"Znam. Ima i mnogo drugih. Star sam i brbljam gluposti. Šta vi kažete?" Te stare, oštre oči duboko su prodirale.

Trgovac se premišljao. "Ne kažem ništa, ali bih nešto zapitao. Ima li Sivena atomsku energiju? Čekajte, znam da poseduje znanje o atomistici. Nego, da li su energetske generatori netaknuti ili su u nedavnim pustošenjima uništeni?"

"Uništeni? O, ne. Pre nego što bi i najmanja centrala bila taknuta, pola planete bi bilo zbrisano. Nezamenljive su i daju energiju za flotu." On dodade gotovo ponosno: "Ovde imamo veće i bolje generatore nego na samom Trantoru."

"Šta bi onda trebalo prvo da učinim, ukoliko bih želeo da vidim te generatore?"

"Ništa!" odlučno odgovori Bar. "Ne biste mogli ni da priđete nekom vojnom centru, a da vas smesta ne ubiju. Niko to ne bi mogao. Sivena je još bez građanskih prava."

"Hoćete li to da kažete da su sve centrale pod vojnom upravom?"

"Ne. Ima i malih gradskih centrala koje daju energiju za grejanje i osvetljenje po kućama, za vozila i takvu primenu. I tu je ista situacija. Njih kontrolišu teh ljudi."

"Ko su oni?"

"To je specijalizovana skupina koja nadzire centrale. Zvanje je nasledno, mladi se kao šegrti pripremaju za to zanimanje. Strogi osećaj dužnosti, časti i sve to. Samo tehčovek može da uđe u neku centralu."

"Razumem."

"Mada", dodade Bar, "ne kažem da nije bilo slučajeva podmićivanja teh ljudi. U vreme kada smo tokom pedeset godina imali devet careva, od kojih je sedam ubijeno, a svaki svemirski kapetan teži da uzurpira vicekraljevski položaj, a svaki vicekralj carski, pretpostavljam da i jedan tehčovek može da poklekne pred novcem. Međutim, bilo bi potrebno mnogo novca, a ja ga nemam. Imate li ga vi?"

"Novca? Ne. Podmićuje li se uvek novcem?"

"Čime drugim, kad se novcem sve kupuje."

"Ima dosta toga što se novcem ne kupuje. Ako mi kažete koji je najbliži grad sa centralom i kako najlakše da do njega dođem, bio bih vam zahvalan."

"Čekajte!" Bar ispruži tanke ruke. "Gde jurite? Došli ste ovamo, ali ja ne postavljam pitanja. U gradu gde stanovnike još nazivaju pobunjenicima, uhvatio bi vas prvi vojnik ili stražar koji bi čuo vaš neobični naglasak ili video vašu odeću."

On ustade i iz mračnog ugla u starom ormanu izvuče neku knjižicu. "Moj pasoš, krivotvoren. Pomoću njega sam svojevremeno utekao."

On ga stavi Melou u ruke i sklopi mu prste.

"Lični opis ne odgovara, ali ako njime nehajno mahnete, sva je prilika da ga neće mnogo zagledati."

"A vi? Ostajete bez pasoša."

Stari izgnanik cinično sleže ramenima. "Pa šta? Da vas opomenem i na ovo."Obuzdajte jezik! Naglasak vam je varvarski, idiomi neuobičajeni, a s vremena na vreme istresete neke prosto zapanjujuće arhaizme. Što manje budete govorili, manje ćete biti sumnjivi. Sad još da vam kažem kako da dođete do grada..."

Pet minuta kasnije Melou je već bio na putu.

Međutim, pre nego što je konačno napustio kraj, vratio se još jednom, na trenutak, u kuću starog patricija. Kada je rano sledećeg jutra Onum Bar ušao u svoj vrt, kraj nogu nađe jednu kutiju. U njoj je bila hrana, koncentrisana hrana kakva se obično nalazi na brodu, nepoznata po ukusu i načinu na koji je bila pripremljena. Ali bila je dobra i dugo je trajala.

11.

Tehčovek je bio niskog rasta, a koža mu se blistala od negovane jedrine. Kosa mu je bila proređena i kroz nju se ružičasto sijala lobanja. Na prstima je imao krupno i teško prstenje, odeća mu je bila namirisana; bio je to prvi čovek sa kojim se Melou susreo na ovoj planeti a da nije izgledao izgledalo.

Tehčovek mrzovoljno iskrivi usta. "Čoveče, brzo! Čekaju me važne stvari. Izgledaš kao stranac." Merkao je potpuno nesivensko odelo Meloua, i pogled mu postade munjičav.

"Nisam iz susedstva", spokojno reče Melou, "ali to i nema veze s ovim. Imao sam osobitu čast da vam pošaljem jedan darak juče..."

Tehčovek podiže nos. "Primio sam ga. Zanimljiva đida. Možda će mi nekom zgodom poslužiti."

"Imam i drugih, još zanimljivijih darova. Mnogo iznad nivoa đida."

"Oh?" Tehčovekov glas zamišljeno je oklevao izgovarajući ovu jednosložnu rečcu. "Mislím da već mogu predvideti tok ovog razgovora; bivalo je toga i ranije. Daćete mi neku dranguliju. Nekoliko kredita, možda ogrtač, drugorazredni nakit; ono što tvoja sitna dušica smatra dovoljnim za podmićivanje jednog tehčoveka." On ratoborno isturi donju usnu. "A znam i šta bi hteo u zamenu. Bilo je dosta drugih sa istom sjajnom idejom. Želiš da te naš klan usvoji. Želiš da te uputi u tajne atomistike i staranja o mašinama. Pošto vas, pse sa Sivene, svakodnevno kažnjavaju zbog pobune, ti se verovatno iz predostrožnosti predstavljáš kao stranac, misliš da ćeš izbeći zasluženu kaznu tako što ćeš se zakloniti iza privilegija i zaštite tehlijskog esnafa."

Melou bi odgovorio, no tehčovek iznebuha zaurla: "A sad, tornjaj se dok nisam tvoje ime prijavio Gradskom protektoru. Misliš da ću izneveriti ukazano poverenje? Sivenski izdajnici koji su mi prethodili možda su to i činili! Ali sada imaš posla s drugim sojem. Tako mi Galaksije, pitam se što te ovog časa ovim rukama ne smoždim."

Melou se nasmeja u sebi. Ceo govor je očigledno bio izveštačen i po tonu i po sadržini, tako da se sve dostojanstveno gnušanje izvitoperilo u nenadahnutu farsu.

Trgovac sa zanimanjem baci pogled na dve mlitave šake koje su pomenute kao mogući krvnici, pa reče: "Premudri, grešite u tri stvari. Prvo, nisam ja neka vicekraljeva kreatura koja iskušava vašu lojalnost. Drugo, moj dar je nešto što ni sam Car u svoj svojoj veličanstvenosti ne poseduje, niti će ikad posedovati. Treće, ono što tražim zauzvrat veoma je malo, ništa, dašak."

"To ti kažeš!" Prešao je na nezgrapni sarkazam. "Hajde, kakav je to carski dar kojim tvoja božanska sila želi da me obaspe? Nešto što ni car nema, a?" zakrešta podrugljivo.

Melou ustade i odgurnu stolicu u stranu. "Tri dana sam čekao da bih vas video, Premudri, ali za sam prikaz biće mi potrebne samo tri sekunde. Molim vas da izvučete taj blaster čiji držak nazirem pored vaše šake..."

"A?"

"Biću vam zahvalan ako budete u mene pucali."

"Šta?"

"Ako me ubijete možete reći da sam pokušavao da vas mitom namamim da izdate esnafske tajne. Bićete pohvaljeni. A ako me ne ubijete, dobićete moje zaštitno polje."

Po prvi put tehčovek uoči nejasnu belu svetlost koja je lebdela oko njegovog posetioca, kao da je bio umočen u bisernu prašinu. Nišaneći, on podiže blaster, i pogleda razroko od čuđenja i sumnjičavosti, a onda pritisnu kontakt.

Vazdušni molekuli uhvaćeni u iznenadnom proboku atomskog razaranja rascepiše se na svetleće, goruće jone i obeležiše zaslepljujući tanku liniju koja udari Meloua u srce - i rasprsnu se!

Pri tome se strpljivi izgled Meloua ne promeni; atomska energija, koja udari o njega, sama sebe utroši u sudaru sa tom krhkom, bisernom svetlošću, a zatim se odbi da u vazduhu zamre.

Tehčovekov blaster pade na pod, uz udar na koji ne obratiše pažnju.

Melou upita: "Ima li Car sopstveno zaštitno polje? Ti ga možeš imati."

Tehčovek zamuca: "Jesi li i ti tehčovek?"

"Nisam."

"Otkud ti onda ovo?"

"Šta te briga?" Melou je bio hladno prezriv. "Želiš li ga?" Tanak lanac s dugmadima pade na sto. "Eto!"

Tehčovek ga zgrabi i nervozno opipa. "Kompletan je?"

"Kompletan."

"A gde je energetski izvor?"

Melou spusti prst na najveće dugme, neodređene boje, u olovnom kućištu.

Tehčovek podiže pogled, a u lice mu navre krv. "Gospodine, ja sam viši tehčovek. Za sobom imam dvadeset godina nadzorničkog rada; učio sam kod velikog Blera na Trantorskom univerzitetu. Ukoliko ste toliki šarlatan da meni tvrdite da prostor veličine, do đavola, jednog oraha, sadrži atomski generator, za tri sekunde bićete pred Protektorom."

"Objasni onda sam sebi, ukoliko možeš. Kažem ti da je kompletan."

Tehčovekovo crvenilo se polako povuklo dok je lanac stavljao oko struka, i sledeći Melouova uputstva, pritisnuo dugme. Vazdušni sjaj oko njega bio je nejasno trodimenzionalan. Oklevajući, on podiže blaster. Polako ga podesi na minimum koji skoro da ne bi mogao da stvori ni opekotinu. A onda grčevito zatvori kolo; atomski plamen bezopasno se odbio o njegovu šaku.

On naglo skrenu pogled na Meloua: "A šta ako te sad ubijem i zadržim zaštitno polje?"

"Pokušaj!" reče Melou. "Misliš da sam ti dao svoj jedini primerak?" I on je bio solidno oklopljen svetlošću.

Tehčovek se nervozno zakikota. Blaster zazveketa bačen na sto. On reče: "A šta bi ono ništa, ona sitnica koju zauzvrat tražiš?"

"Želim da vidim vaše generatore."

"Shvataš li da je to zabranjeno? To bi značilo da obojica budemo izbačeni u svemir..."

"Ne želim da ih taknem, niti da bilo šta sa njima imam. Samo da ih vidim... sa rastojanja."

"A ako odbijem?"

"Onda ti ostaje tvoje zaštitno polje, ali ja imam i drugih stvari. Recimo, naročito konstruisani blaster koji to polje može da probije."

"Hm, hm." Tehčovek skrenu pogled. "Hajde sa mnom."

12.

Tehčovekova kuća bila je mala dvospratnica, pored ogromne kockaste građevine bez prozora koja je dominirala centrom grada. Melou pređe iz jedne zgrade u drugu podzemnim prolazom, i nađe se u tihoj, ozonom ispunjenoj atmosferi centrale.

Ništa ne govoreći, sledio je petnaest minuta svog vodiča. Njegovom pogledu ništa nije promaklo. Prstima ništa nije dodirivao. Najзад, tehčovek prigušeno upita: "Je li ti dosta? U ovakvom slučaju ne bih mogao da se pouzdam u potčinjene."

"Da li se ikada u njih možeš pouzdati?" ironično upita Melou. "Dosta mi je."

Vratili su se u kancelariju, a Melou zamišljeno zapita: "I svi ti generatori su u tvojim rukama?"

"Svi do jednog", više nego samozadovoljno odgovori tehčovek.

"Održavaš ih u redu i radu?"

"Tačno."

"A kad se pokvare?"

Tehčovek s negodovanjem odmahnu glavom: "Ne kvare se. Nikada se ne kvare. Napravljeni su za večnost."

"Večnost dugo traje. Pretpostavi da..."

"Nenaučno je pretpostavljati besmislene slučajeve."

"Dobro. Pretpostavimo da pomoću atomske energije raznesem neki vitalni deo? Mislim da mašine nisu imune na atomsku energiju? Pretpostavimo da napravim kratak spoj na nekoj vitalnoj vezi, ili da razbijem kvarcnu D-cev?"

"E pa", besno uzviknu tehčovek, "onda bi poginuo."

"Da, to znam", uzviknu i Melou, "ali šta bi bilo sa generatorom? Da li bi mogao da ga opraviš?"

"Gospodine", zaurla tehčovek, "pošteno vam je uzvrćeno." "Dobili ste šta ste tražili. Sad, odlazite! Više vam ništa ne dugujem."

Melou se nakloni sa podrugljivim poštovanjem i udalji se. Posle dva dana bio je u bazi gde ga je očekivala Daleka zvezda radi povratka na planetu, na Terminus.

A dva dana kasnije, takođe, tehčovekovo zaštitno polje presta da deluje, i na njegovo veliko čuđenje, ne proradi nikad više.

13.

Gotovo prvi put za poslednjih šest meseci Melou se odmarao. Ležao je nag na leđima u odaji za sunčanje svoje nove kuće. Njegove snažne pocrnele ruke bile su raširene, mišići na njima su se zatezali i opuštali.

Čovek koji je bio sa njim stavi Melouu u usta cigaru i pripali mu je. Zatim i sam uze jednu, rekavši: "Mora biti da si premoren. Možda ti je potreban duži odmor."

"Možda, Džele, ali radije ću se odmarati na većničkom mestu. A to ću mesto dobiti i ti ćeš mi u tome pomoći."

Enkor Džel podiže obrve i reče: "Kako ja u ovo upadam?"

"Jasno je kako. Prvo, stari si političar. Drugo, Džorejn Sat te je ispujdao iz kabineta, onaj isti tip koji bi pre izgubio jedno oko nego da mene vidi u Veću. Misliš da nemam velike šanse, zar ne?"

"Nisu velike", potvrdi bivši ministar obrazovanja, "ti si Smirnjanin."

"Zakonski nema nikakve prepreke. Dobio sam svetovno obrazovanje."

"Hajde, molim te. Otkada se predrasuda upravlja prema nekom zakonu, osim prema svom sopstvenom. A kako stoji s tvojim čovekom, Haimom Tverom? Šta on kaže?"

"Pre skoro godinu dana pomenuo mi je da se kandidujem za Veće", nehajno odgovori Melou, "ali ja sam ga prerastao. Bučan je i energičan, ali to može biti i štetno. Spreman sam da izvedem pravi udar. Ti si mi potreban."

"Džorejn Sat je najmudriji političar na planeti, a on će biti protiv tebe. Ne tvrdim da sam u stanju da ga nadmudrim. A nemoj misliti da se on ne bori oštro i prljavo."

"Imam para."

"To pomaže. Ali biće potrebno mnogo da se kupi predrasuda, ti prljavi Smirnjanine."

"Imam ih dosta."

"Dobro, ispitaću stvar. Samo nemoj posle da mi puziš i cviliš da sam te ja na to navukao. "Ko je to?"

Melou opusti krajičak usana, a onda reče: "Džorejn Sat glavom,

mislim. Poranio je, a znam i zašto. Mesec dana sam ga izbegavao. Slušaj, Džele, idi u susednu sobu i utišaj zvučnik. Želeo bih da slušaš."

On pomože većniku da izađe iz sobe tako što ga je golim stopalom šutnuo, a zatim skoči na noge i obuče svileni ogrtač. Sintetička sunčeva svetlost smanji se automatski na normalnu jačinu.

Gradonačelnikov sekretar ukrućeno uđe, dok je nemi majordomo na prstima za njim zatvorio vrata.

Melou sveza pojas i reče: "Odaberi stolicu, Sate."

Sat jedva da se osmehnu. Stolica koju je odabrao bila je udobna ali se on u njoj ne opusti. Sedeći na samoj ivici, on reče: "Ako odmah izložiš svoje uslove, možemo da pređemo na posao."

"Kakve uslove?"

"Želiš da ti ih izvlačim? Šta si, na primer, radio na Koreliji? Tvoj izveštaj je bio nepotpun."

"Predao sam ti ga pre toliko meseci. Tada si njime bio zadovoljan."

"Da." Sat je zamišljeno prstom gladio čelo. "Ali u međuvremenu su tvoje delatnosti bile obimne. Dosta znamo o tome čime se baviš, Melou. Tačno znam koliko fabrika gradiš, kojom brzinom i koliko te koštaju. Pa i ova palata", on pogleda oko sebe sa hladnim neodobravanjem, "koja te košta mnogo više nego što iznosi moja godišnja plata, zatim mesto ka kome sebi krčiš put, veoma značajno i skupo mesto, u gornjim društvenim slojevima Zadužbine."

"I? Osim što ovim dokazuješ da koristiš sposobne špijune, šta drugo to pokazuje?"

"Pokazuje da imaš novac koji nisi imao pre godinu dana. A to pokazuje još štošta, na primer, da se na Koreliji mnogo toga odigralo o čemu savršeno ništa ne znamo. Odakle ti pristiže novac?"

"Dragi moj Sate, ne očekuješ valjda da ti kažem?"

"Ne."

"I mislim da nisi očekivao. Zato ću ti i reći. Stiže pravo iz riznica komodora Korelije."

Sat poče da trepće.

Melou se nasmeja i nastavi: "Na nesreću po tebe, novac je

sasvim zakonito stečen. Ja sam majstor trgovac, bio sam plaćen određenom količinom kovanog gvožđa i hromita za neke drangulije koje sam mu isporučo. Dobijam pedeset od sto od dobiti na osnovu ugovora sa Zadužbinom. Druga polovina ide vladi krajem godine, kad svi ispravni građani plaćaju porez na prihod."

"U tvom izveštaju po povratku nije bio pomenut nikakav trgovački ugovor."

"Nije bilo pomenuto ni šta sam tog dana doručkovao, niti ime moje tadašnje ljubavnice, a ni druge nevažne pojedinosti." Melouovljev osmeh postade podrugljiv. "Poslat sam, da te citiram: da bih držao otvorene oči. Nikad nisu bile zatvorene. Želeo si da saznaš šta se dogodilo sa zarobljenim trgovačkim brodovima Zadužbine. Nisam ih video niti čuo za njih. Želeo si da saznaš da li Korelija ima atomsku energiju. U mom izveštaju se pominju atomski blasteri koje imaju komodorovi lični telohranitelji. Nikakav drugi trag nisam primetio. A blasteri koje sam video bili su ostaci starog Carstva, i možda služe samo za paradu, toliko znam.

Dotle sam izvršavao naređenja, a posle toga sam bio i sad sam slobodan čovek. Prema zakonima Zadužbine, majstor trgovac može da otvori bilo koje novo tržište, kao i da otud dobija svoju zasluženu polovinu dobiti. Kakve su tvoje zamerke? Ne shvatam ih."

Sat pažljivo uperi pogled u zid i reče, obuzdavajući gnev: "Običaj je svih trgovaca da šire religiju svog zanata."

"Držim se zakona, a ne običaja."

"Ponekad je običaj stariji od zakona."

"Onda se obrati sudu."

Sat podiže pogled, turobnih očiju koje kao da mu se behu uvukle u duplje. "Na kraju krajeva, ti si Smirnjanin. Kao da naturalizacija i obrazovanje ne mogu izbrisati ono što je u krvi. Ipak, saslušaj me i pokušaj da shvatiš.

Ovo je važnije od novca ili tržišta. Posedujemo nauku velikog Harija Seldona, koja dokazuje da od nas zavisi buduće carstvo Galaksije i da s puta koji vodi ka Imperiji ne možemo skrenuti. Naša religija je najvažnije sredstvo za ostvarenje tog cilja. Pomoću nje smo Četiri kraljevstva stavili pod svoju kontrolu, i to onda kada su bila kadra da nas smlave. Ona je najmoćnije poznato sredstvo za

kontrolu ljudi i svetova.

Prvenstveni razlog za podsticanje trgovine i trgovaca bio je brže uvođenje i širenje ove religije, kao i da bi se obezbedilo da uvođenje novih tehnika i nove privrede bude pod našom potpunom i neposrednom kontrolom."

Zastao je da povraći dah, a Melou mirno ubaci: "Teorija mi je poznata. Potpuno je shvatam."

"Zaista? To je više nego što sam očekivao. Onda, razume se, shvataš i to da tvoj pokušaj trgovanja za sopstveni račun; uz masovnu proizvodnju bezvrednih sprava koje samo površno mogu uticati na privredu svetova; uz podrivanje međuzvezdane politike zarad boga profita; uz razdvajanje atomske energije od naše religije koja je kontroliše, da takav pokušaj može jedino da se završi odbacivanjem i potpunim poricanjem politike koja je tokom vekova bila uspešna."

"A i to je predstavljalo dovoljno dugo vreme", ravnodušno primeti Melou, "da politika postane zastarela, opasna i neodrživa. Ma koliko da je primenjivanje religije kod Četiri kraljevstva bilo uspešno, gotovo da je nijedan drugi svet na Periferiji nije prihvatio. U vreme kada smo zgrabili kontrolu nad Kraljevstvima, to sama Galaksija zna, bilo je dovoljno izgnanika da raznose priču o tome kako je Salvor Hardin iskoristio sveštenstvo i ljudsko sujeverje da bi srušio nezavisnost i vlast svetovnih monarha. A ako to nije bilo dovoljno, slučaj sa Askonom od pre dve decenije učinio je to više nego jasnim. Na Periferiji sada nema vladara koji ne bi radije sam sebi prerezao grkljan nego što bi dopustio da na njegovu teritoriju kroči neki sveštenik Zadužbine.

Nemam nameru da naturim Koreliji, ili nekoj drugoj planeti, da prihvati nešto što znam da ne želi. Ne, Sate. Ukoliko ih atomska energija čini opasnim, iskreno prijateljstvo kroz trgovinu biće mnogo bolje nego nesigurno gospodarenje zasnovano na omrznuтой supremaciji jedne tuđinske duhovne vlasti koja, kad jednom ma i najmanje oslabi, može jedino propasti ne ostavivši za sobom ništa trajno, osim besmrtnog straha i mržnje."

Sat činično reče: "Veoma lepo sročeno. Dobro, a sada da se vratimo na početak razgovora. Kakvi su tvoji uslovi? Šta tražiš da

svoje ideje zameniš mojim?

"Misliš da prodajem svoja ubeđenja?"

"A što da ne?" dobi hladan odgovor. "Nije li tvoj zanat kupoprodaja?"

"Samo uz zaradu", nimalo uvređeno napomenu Melou. "Možeš li da mi ponudiš više nego što sada dobijam?"

"Mogao bi da dobijaš tri četvrtine dobiti od prodaje, umesto polovine."

Melou se kratko nasmeja. "Lepa ponuda. Celokupna trgovina pod tvojim uslovima pala bi daleko ispod desetine trgovine pod mojim uslovima. Moraš uložiti malo veći napor."

"Mogao bi da dobiješ mesto većnika."

"Ionako ću ga dobiti, bez tvoje pomoći i uprkos tebi."

Sat iznebuha zgrči pesnicu. "Mogao bi da sebi prištediš kaznu zatvora. Dvadeset godina, ukoliko bude po mome. Izračunaj koliko bi samo zahvaljujući tome bio na dobitku."

"Nema tu nikakve dobiti, izuzev ukoliko tu pretnju možeš da ostvariš."

"Bilo bi to suđenje zbog ubistva."

"Čijeg ubistva?" podozrivo upita Melou.

Satov glas je sada bio oštiji, mada ne i glasniji. "Za ubistvo anakreonskog sveštenika u službi Zadužbine."

"A to li je? A koji dokaz imaš?"

Gradonačelnikov sekretar reče: "Melou, ne blefiram. Dosta je bilo okolišanja. Treba samo da potpišem jedan papir i da otpočne sudski postupak Zadužbine protiv Hobera Meloua, majstora trgovca. Prepustio si podanika Zadužbine zlostavljanju i smrti od strane tuđinske rulje, Melou, a imaš samo pet sekundi da izbegneš zasluženu kaznu. Ja lično više bih voleo da odlučiš da blefiraš. Bezbednije bi bilo da imamo uništenog neprijatelja nego sumnjivo preobraćenog prijatelja."

Melou ozbiljno reče: "Želja ti se ispunila."

"Dobor!" Sekretar se svirepo osmehnu. "Gradonačelnik je bio taj koji je želeo da se prvo pokuša sa kompromisom, a ne ja. Potvrdićeš da se nisam suviše zalagao."

Vrata se pred njim otvoriše i on izađe.

Melou podiže pogled kada se Enkor Džel vratio u sobu.

Melou upita: "Jesi li ga čuo?"

Političar se teško spusti na pod. "Otkako znam tu zmiju nikada nije bio tako besan."

"U redu. I šta kažeš?"

"Reći ću ti. Spoljna politika dominacije putem duhovnih sredstava je njegova idee fixe, ali slutim da mu konačni ciljevi nisu duhovni. Ne moram ni da te podsećam da su me najurili iz kabineta baš zbog rasprave o istom pitanju."

"Ne moraš. Šta misliš, koji bi bili ti neduhovni ciljevi?"

Džel se uozbilji: "Nije on glup, tako da je sigurno svestan bankrotstva naše religiozne politike, koja jedva da nam je donela jedno osvajanje u toku sedamdeset godina. Očigledno je koristi za sopstvene ciljeve. Svaka dogma, zasnovana prvenstveno na veri i osećanjima, opasno je oružje kada se primenjuje na druge, jer je gotovo nemoguće garantovati da se oružje neće okrenuti protiv onog ko se njime služi. Već sto godina podržavamo obred i mitologiju koji postaju sve više i više sveti, tradicionalni i nepromenljivi. U izvesnom smislu ona i nije više pod našom kontrolom."

"U kom smislu?" upita Melou. "Ne prekidaj. Želim da čujem tvoje mišljenje."

"Pretpostavi da jedan čovek, jedan ambiciozan čovek, upotrebi moć religije protiv nas... umesto za nas."

"Misliš, Sat..."

"U pravu si. Mislim na Sata. Čuj, čoveče, ukoliko bude mogao da mobilise razne hijerarhije na potčinjenim planetama protiv Zadužbine, a u ime pravovernosti, kakve su nam šanse? Ako postane stegonoša pravovernih, mogao bi da povede rat protiv jeresi, na primer, oličene u tebi, a kasnije da sebe proizvede u kralja. Konačno, Hardin je bio taj koji je rekao: 'Atomski blaster je bez sumnje dobro oružje, ali može nišanići u oba smera.'"

Melou se pljesnu po golom bedru. "U redu, Džele, ubaci me u to veće i ja ću ga potući."

Džel je ćutao izvesno vreme, a onda će zamišljeno: "A možda i nećeš. Kakva je to priča o linčovanom svešteniku? Nije tačna je li da?"

"Sasvim je tačna", nemarno uzvratu Melou.

Džel zviznu. "Ima li neki čvrst dokaz?"

"Trebalo bi da ga ima." Melou je oklevao, a onda dodade: "Haim Tver je od samog početka bio njegov čovek, mada njih dvojica ne znaju da mi je to poznato. A Haim Tver je bio očevidac."

Džel poče da odmahuje glavom. "Uh, uh! Tako loše, znači, stoje stvari."

"Loše? Šta je tu loše? Prema zakonima same Zadužbine sveštenik se nezakonito nalazio na planeti. Korelijska vlada ga je očito upotrebila kao mamac, sa ili bez njegovog pristanka. Međutim, prema zakonu zdravog razuma nisam imao drugog izbora do da se odlučim na jedini mogući postupak, a taj postupak bio je krajnje zakonit. Ukoliko me izvede pred sud, od sebe će samo napraviti prvoklasnu budalu."

Džel ponovo odmahnu glavom. "Ne, Melou, nisi shvatio. Rekao sam ti da igra prljavo. Ne želi on da te osudi; zna da to ne može učiniti. Ali može uništiti tvoj ugled kod naroda. Čuo si šta kaže. 'Običaj je ponekad stariji od zakona.' Možeš ti i biti oslobođen krivice, ali ako narod misli da si sveštenika bacio psima, ode tvoja popularnost.

Priznaće da si postupio prema zakonu, pa čak i razumno. Međutim, istovremeno ćeš u njihovim očima biti i kukavičko pseto, bezosećajna životinja, čudovište tvrda srca. I nikada te neće izabrati u Veće. Možda ćeš čak izgubiti i zvanje majstora trgovca, tako što će ti glasanjem oduzeti građanstvo. Znaš, nisi domorodac. Šta misliš da bi Sat mogao još poželeti?

Dečko moj", zaključu Džel, "biću uz tebe, ali ti ja ne mogu pomoći. U sosu si... na mrtvoj tački."

14.

Četvrtog dana suđenja Hoberu Melou, majstoru trgovcu, večnička odaja bila je bukvalno krcata. Jedini odsutni većnik iznemoglo je psovao naprslu lobanju koja ga je privezala za postelju. Galeriju su u prolazima između redova ispunili oni malobrojni predstavnici gomile koji su pomoću uticaja, imetka ili same đavolske upornosti, uspeali da uđu unutra. Ostatak gomile ispunjavao je trg ispred zgrade, načičkano se rojeći pred trodimenzionalnim televizorima pod vedrim nebom.

Enkor Džel se probi do sale uz gotovo zanemarljivu pomoć i trud policije, a onda kroz jedva nešto manju gužvu i do mesta gde je sedeo Hober Melou.

Melou se osvrnu s olakšanjem. "Seldona mi, za dlaku! Jesi li doneo?"

"Evo, uzmi", reče Džel. "Tu je sve što si tražio."

"Dobro." Kako napolju primaju stvar?"

"Gotovo su podivljali", nelagodno se promeškolji Džel. "Nisi ni po koju cenu smeo da dozvoliš javno suđenje. Mogao si lako to da sprečiš."

"To ne želim."

"Priča se o linčovanju. A ljudi Publisa Manlija na spoljnim planetama..."

"To sam baš hteo da te upitam, Džele. Podbunjuje hijerarhiju protiv mene, je l' da?"

"Da li ih podbunjuje? To ti je najslađa nameštaljka. U svojstvu ministra spoljnih poslova pojavljuje se kao tužilac u sporu iz oblasti međuzvezdanog prava. Kao prvosveštenik i arhiepiskop Crkve, on potpiruje horde fanatika..."

"Pusti sad to. Sećaš se onog citata iz Hardina što si mi ga tutnuo prošlog meseca? Pokazaćemo im da atomski blaster može da nišani u oba smeru."

Gradonačelnik je upravo zauzimaao svoje mesto, i članovi Veća se podigoše na noge u znak poštovanja.

Melou šapnu: "Danas je na mene red. Samo sedi i posmatraj ovu

zabavu."

Suđenje se nastavi, a posle petnaest minuta Hober Melou prođe kroz neprijateljski šapat do praznog prostora pred gradonačelnikovim stolom. U njega uperiše usamljeni svetlosni snop, a sa hiljadu javnih televizora u gradu, kao i sa više desetina hiljada privatnih televizora u gotovo svakom domu na planetama Zadužbine, prkosno i netremice gledao je usamljeni lik jednog čoveka.

Otpočeo je tečno i sabrano: "Da bih uštedeo vreme, priznajem kao istinite sve navode optužnice. Priča o svešteniku i rulji, kako je izneta, savršeno je tačna u svakoj pojedinosti."

U odaji se začu komešanje i pobedonosno režanje gomile sa galerije. Strpljivo je čekao da se uspostavi tišina.

"Međutim, slika koju su oni izneli nije potpuna. Molim za dozvolu da je na sebi svojstven način dopunim. U početku vam se može učiniti da moja priča nema veze sa ovom stvari. Zbog toga vas molim za oprostaj."

Melou i ne pogleda u pribeležke pred sobom.

"Poću sa onim istim razdobljem sa kojim je otpočela i optužba, od dana kada sam se sastao sa Džorejnom Satom i Haimom Tverom. Znaete šta se na tim sastancima dešavalo. Razgovori su bili opisani, a ja tom opisu ne mogu ništa dodati, izuzev mojih tadašnjih misli.

Bio sam sumnjičav, jer je ono što se toga dana događalo bilo čudno. Pomislite, dva čoveka, a obojicu sam samo površno poznao, daju mi neuobičajene i u izvesnoj meri neverovatne predloge. Jedan od njih, gradonačelnikov sekretar, od mene traži da odigram ulogu vladinog obaveštajnog agenta u veoma poverljivoj stvari, čiji su vam priroda i važnost već objašnjeni. Drugi, samozvani vođa političke stranke, traži od mene da se kandidujem za većnika.

Prirodno da sam potražio prikrivene razloge za takvo njihovo ponašanje. Satov je bio jasan. Nije mi verovao. Možda je mislio da prodajem atomsku energiju neprijateljima i planiram pobunu. A možda je i ubrzavao obračun, ili je mislio da to čini. U tom slučaju bilo bi mu potrebno da na planiranom zadatku pored mene bude i njegov čovek, kao špijun. Međutim, ova druga misao nije mi pala na um sve dok na scenu nije stupio Haim Tver.

Razmislite i o ovome: Tver se predstavlja kao trgovac koji se povukao i ušao u politiku, a ja ništa nisam znao o njegovoj trgovačkoj karijeri, iako je moje poznavanje te oblasti iscrpno. Osim toga, mada se Tver hvalio svojim svetovnim obrazovanjem, nikada nije čuo za Seldonovu krizu."

Hober sačeka da smisao ovih reči dopre do slušalaca, i po prvi put bi nagrađen tišinom kao da je galerija kolektivno zadržala dah. To je bilo samo za stanovnike samog Terminusa. Ljudi sa Spoljnih planeta mogli su da čuju samo cenzurisanu verziju kakva je odgovarala zahtevima religije. Oni nikada neće ništa čuti o Seldonovim krizama. Međutim, biće još udaraca koje neće propustiti.

Melou nastavi:

"Ko može pošteno reći da bi bilo kom čoveku sa svetovnim obrazovanjem uopšte mogla biti nepoznata priroda Seldonove krize? Postoji samo jedna vrsta obrazovanja u Zadužbini koja isključuje svaki pomen Seldonove planirane istorije, a bavi se samim čovekom kao polumitskim mudracem..."

Istog časa mi je bilo jasno da Haim Tver nije bio trgovac. Shvatio sam da je u svetom redu, možda i sveštenik, a da je, bez sumnje, tokom tri godine koliko se pretvarao da vodi političku stranku, bio potkupljeni čovek Džorejna Sata. Tada sam pipao u mraku. Nisam znao kakve su Satove namere prema meni, ali pošto je izgledalo da mi velikodušno pruža ruku, i ja sam mu pružio palac. Naslućivao sam da će Tver biti sa mnom na putu kao nekakav nezvanični čuvar, u ime Džorejna Sata. Dobro sam znao da imaju u rezervi i druga sredstva ukoliko on ne bi uspeo, i da ta druga sredstva možda neće blagovremeno otkriti. Poznati neprijatelj predstavlja relativnu sigurnost. Pozvao sam Tvera da pođe sa mnom. Prihvatio je.

To, gospodo većnici, objašnjava dve stvari. Prvo, kazuje vam da Tver nije moj prijatelj koji protiv mene svedoči oklevajući, i samo zato što mu to savest nalaže, kao što je optužba želela da poverujete. On je špijun koji izvršava zadatak za koji je plaćen. Drugo, to objašnjava jedan moj postupak prilikom prve pojave sveštenika za čije sam ubistvo optužen, postupak do sada nepomenut, jer je bio nepoznat."

U Veću nastade uznemireno šaptanje. Melou se teatralno nakašlja i produži:

"Ne volim da opisujem osećanja koja su me prožela kad sam saznao da se na brodu nalazi izbegli misionar. Ne volim ni da ih se prisećam. U suštini, bilo je to osećanje užasne neizvesnosti. U ono vreme događaj mi je izgledao kao nekakav Satov potez koji prevazilazi moju sposobnost shvatanja ili rasuđivanja. Bio sam zbunjen, krajnje zbunjen.

Nešto sam, ipak, mogao da učinim. Na pet minuta sam se otrešao Tvera, poslavši ga po oficire. Dok je bio odsutan, postavio sam prijemnik vizuelnog registratora kako bih ono što se bude zbivalo sačuvao za kasniju analizu. Uradio sam to u nadi, u ludoj ali iskrenoj nadi, da će ono što me je tada zbunjivalo pri kasnijem ponovnom gledanju postati jasno.

Od tog vremena pedeset puta sam ponovo pregledao vizuelni snimak. Imam ga ovde, te ću to učiniti i po pedeset prvi put, ali sada u vašem prisustvu."

Gradonačelnik je monotono udarao kako bi povratio red, jer su u odaji izgubili uravnoteženost, a galerija je urlala. U pet miliona domova na Terminusu uzbuđeni posmatrači se još više pribiše uz prijemnike, a za tužiočevim stolom Džorejn Sat je odmahivao glavom prema nervoznom prvosvešteniku, upirući pri tom svoj gorući pogled u Meloua.

Sredina odaje je raščišćena, a svetla prigušena. Sa klupe na levoj strani, Enkor Džel nešto podesi, i uz uvodno škljocanje, pojavi se scena u boji, trodimenzionalna, sa svim životnim svojstvima, osim samog života.

Zbunjeni i izubijani misionar nalazio se između poručnika i narednika. Melouova slika ćutke je čekala, a onda jedan za drugim uđoše ljudi sa Tverom na začelju.

Usledio je razgovor, reč po reč. Narednik je bio kažnjen, a misionar ispitan. Pojavila se gomila čije se režanje moglo čuti, dok je otac Džord Parma preklinjao za pomoć. Melou izvuče pištolj, misionar podiže ruke u sumanutoj, završnoj kletvi, a onda se pojavi mali blesak svetlosti i nestade, a misionara odvukoše.

U završnoj ceni videli su se oficiri sleđeni grozotom situacije, Tver kako drhtavim šakama pritiska uši i Melou koji mirno odlaže svoj pištolj.

Ponovo se upališe svetla; prazni prostor više nije ni naizgled bio ispunjen. Melou, istinski Melou, nastavi priču:

"Kao što vidite, slučaj je onakav kako ga je optužba predstavil, bar površno gledano. Ovo ću vam odmah objasniti. Uzgred budi rečeno, osećanja Haima Tvera za vreme tog događaja jasno otkrivaju sveštenu obrazovanje.

Istog dana Tveru sam ukazao na izvesne nepodudarnosti vezane za dotični događaj. Upitao sam ga odakle je iskrnuo misionar u gotovo pustom predelu u kome smo se tada nalazili. Zatim sam ga upitao kako se tu obrela ogromna rulja, kad je najbliži veći grad bio udaljen stotinu milja. Optužba na te probleme nije obratila pažnju.

A ni na neke druge: na neobičnost razmetljivo upadljive pojave Džorda Parme. Misionar na Koreliji rizikuje svoj život kršeći zakone Korelije i Zadužbine, a pri tom paradira u veoma novoj i prepoznatljivoj sveštenu odeći. Tu nešto nije bilo u redu. Tada sam pomenuo da je misionar možda protiv svoje volje komodorov saučesnik, a da se ovaj njime služi u pokušaju da nas navede da počinimo kakav agresivan čin, kako bi zakonski opravdao uništenje našeg broda i nas samih.

Optužba je očekivala da ću ovim argumentima pravdati svoje postupke. Očekivala je da ću objašnjavati da je bila ugrožena bezbednost mog broda, moje posade i mog zadatka, kao i da se sve to nije moglo žrtvovati zbog jednog čoveka koji bi ionako morao biti uništen, hteli mi to ili ne. Ona odgovara mrmljajući o 'časti' Zadužbine i potrebi očuvanja našeg 'dostojanstva' kako bi se zadržala naša nadmoć.

Međutim, iz nekog čudnog razloga, optužba je potpuno prenebregla samog Džorda Parmu kao pojednica. Nikakve podatke nije iznela o njemu, njegovom rodnom mestu, obrazovanju ili o njegovom prethodnom životu. Razjašnjenje ovog objasniće, možda, ona neslaganja na koja sam ukazao na upravo prikazanom vizuelnom snimku. Te dve stvari su povezane.

Optužba nije iznela nikakve pojedinosti o Džordu Parmi jer to nije kadra. Scena viđena na vizuelnom snimku, deluje lažno jer je i Džord Parma bio lažan. Nikakvog Džorda Parme nije bilo. Celo ovo suđenje je najveće zamešateljstvo oko problema koji nikada nije ni

postojao."

Ponovo je morao da čeka da se utiša galama, a onda polako reče: "Prikazaću vam jedan uvećani kadar iz vizuelnog snimka. Govoriće sam za sebe. Džele, molim te, ugasi opet svetlo."

Prostorija se zamrača i prazan vazduh ponovo ispuni sleđene prilike u avetinjskoj, voštanoj iluziji. Oficire sa Daleke zvezde u svojim ukočenim, nemogućim položajima. Melou je u šaci držao upereni pištolj. Levo od njega, otac Džord Parma, uhvaćen usred krika, pružao je svoje kandže dok mu rukavi behu napola spali.

Iz misionareve šake dopirao je neki slab sjaj, koji je kod prethodnog prikazivanja samo sevnuo i nestao. Sada je to bio trajan sjaj. Zadržite pogled na svetlosti u njegovoj šaci", dobaci iz polumraka Melou. "Uveličaj tu scenu Džele."

Slika se uveća, brzo. Krajevi otpadoše, dok se misionar pomeri ka središtu i pretvori u džina. Onda ostadoše samo glava i ruka, pa konačno samo šaka, koja ispuni sav prostor i u njemu se zadržava u svojoj ogromnoj i pomalo nejasnoj napetosti.

Svetlost se pretvori u niz magličastih užarenih slova: KTP.

Melouov glas zazveča: "Gospodo, to što vidite je tetoviranje. Pod običnom svetlošću je nevidljivo, ali pod ultraljubičastom, kojom sam osvetlio sobu da bih napravio vizuelni snimak, reljefno se ističe. Priznajem da je to naivan metod tajne identifikacije, ali tako je u Koreliji gde se ultraljubičasto svetlo ne može naći na svakom uličnom uglu. Čak i na našem brodu slučajno je otkriven.

Možda su neki od vas već pogodili šta znači KTP. Džord Parma je dobro poznao sveštenički žargon i veličanstveno je obavio svoj posao. Gde ga je i kako naučio ne mogu reći, ali KTP znači: Korelijanska tajna policija."

U nastaloj uzbuni Melou je urlao da nadviče galamu: "Imam još jedan dokaz u vidu dokumenata donetih sa Korelije, koje mogu podneti Veću, ukoliko bude potrebno.

A gde je sada optužba? Već je monstruozno nagovestila, i to ponovila, da je trebalo da se borim za misionara uprkos zakonu i da žrtvujem svoj zadatak, brod i samog sebe za 'čast' Zadužbine. Ali učiniti to zbog neke varalice?

Da li je to, možda, trebalo da učinim za korelijskog tajnog agenta

zaodenutog u mantiju i govornu akrobatiku, po svoj prilici pozajmljene od nekog anakreonskog izgnanika? Možda su Džorejn Sat i Publis Manlio želeli da upadnem u tu glupu, gnusnu klopku..."

Njegov promukli glas se utopi u bezlični urlik mase. Podigoše ga na ramena i odnesoše do gradonačelnikovog stola. Kroz prozore je mogao videti kako se bujica ludaka sručuje na trg, da bi se pridružila već prisutnim hiljadama.

Melou se obazre za Enkorom Dželom, ali iz razlivenene mase bilo je nemoguće izdvojiti neko lice. Postepeno postade svestan ritmički ponavljanog poklika koji se širio iz jednog malog jezgra, da bi zatim pulsirao do mahnitosti.

"Živeo Melou... živeo Melou... živeo Melou..."

15.

Umornog lica, Enkor Džel je jedva gledao u Meloua. Poslednja dva dana bila su dva mahnita, besana dana.

"Melou, divno si se pokazao, ali nemoj sad da sve pokvariš pucanjem na visoko. Ne misliš valjda ozbiljno da se kandiduješ za gradonačelnika? Oduševljenje gomile je moćna stvar, ali ozloglašeno prolazna."

"Tačno", ozbiljno potvrdi Melou, "zato i moramo gomilu stalno tetosati, a da bi se to ostvarilo najbolje je nastaviti sa predstavom."

"I šta sad?"

"Ti ćeš urediti da Publisa Manlia i Džorejna Sata pod hitno uhapse..."

"Šta?"

"To što si čuo. Neka ih gradonačelnik uhapsi! Ne tiče me se čime ćeš mu zapretiti. Masu ja držim pod kontrolom, bar danas. Neće se usuditi da se sa njom suoči."

"Ali po kom osnovu, čoveče?"

"Očiglednom. Podstrekavali su sveštenstvo Spoljnih planeta da se izražava u frakcijskim raspravama Zadužbine. Seldona mi, to je nezakonito. Okrivi ih za 'narušavanje bezbednosti Države'. Ništa mi nije više stalo da budu osuđeni, nego što je njima bilo u mom slučaju. Samo ih ukloni iz opticaja dok ne postanem gradonačelnik."

"Do izbora ima još pola godine."

"Nije to mnogo." Melou ustade i iznenada snažno stisnu Dželovu mišicu. "Slušaj, ukoliko budem morao, na silu ću preuzeti vlast... kao Salvor Hardin pre sto godina. Još nam predstoji i ta Seldonova kriza, a kad nastupi moram biti gradonačelnik i prvosveštenik. Oboje!"

Džel nabra obrve. Tiho reče: "Šta će biti? Ipak, Korelija?"

Melou klimnu: "Razume se. Na kraju će objaviti rat, mada će im, kladim se, biti potrebno još nekoliko godina."

"Napašće atomskim brodovima?"

"Šta misliš? Ona tri trgovačka broda izgubljena u njihovom svemirskom prostoru sigurno nisu osvojena vazдушnim pištoljima. Džele, oni brodove dobijaju od samog Carstva. Rekao sam, Carstva!"

Znaš, ono je još tu. Ovde na Periferiji ga nema, ali u središtu Galaksije ono je još živo... živcijato. Jedan pogrešan potez može dovesti do toga da nas ono samo ščepa za gušu. Zbog toga moram postati i gradonačelnik i prvosveštenik. Ja sam jedini čovek koji u ovom trenutku zna kako da savlada krizu."

Džel je gutao vazduh. "Kako? Šta ćeš učiniti?"

"Ništa."

Džel se nesigurno nasmeši. "Zaista! Samo to!"

Melouov glas je rezao: "Kad budem gazda ove Zadužbine, ništa neću učinit. Baš ništa, u tome je tajna ove krize."

16.

Voljeni Asper Argo, komodor Korelijske republike, pozdravi ulazak svoje supruge pseći obarajući svoje retke obrve. Bar za nju nije važio epitet koji sam sebi beše nadenuo. Čak je i on to znao.

Glasom zaglađenim kao što joj je kosa, a hladnim kao pogled, ona izusti: "Mili moj gospodar, kako čujem, konačno je odlučio o sudbini drznika iz Zadužbine?"

"Zaista?" kiselo odvrati komodor. "A šta još tvoje mnogostrano znanje uključuje?"

"Dosta toga, moj plemeniti mužu. Opet si držao jedno od onih kolebljivih savetovanja sa svojim savetnicima. Lepi su mi to savetnici!" S beskrajnim prezrenjem ona dodade: "Čopor šlogiranih oćoravelih idiota, koji na svoja upala nedra pritiskaju svoje jalove zarade uprkos očiglednom nezadovoljstvu moga oca."

"Draga moja", stiže joj blago pitanje, "koji je to tako vrsni izvor iz koga izvire ovo tvoje znanje?"

Komodora se kratko nasmeja. "Kad bih ti to rekla, moj izvor više ne bi bio izvor već mrtvaja."

"Kao i uvek, teraš po svome." Komodor sleže ramenima i okrenu joj leđa. "A što se tiče nezadovoljstva tvoga oca: bojim se da ono ide do džimrijskog odbijanja da da još brodova."

"Još brodova!" planu ona. "Zar ih nemaš pet? Ne poriči! Znam da imaš pet, a šesti ti je obećan."

"Obećan za prošlu godinu."

"Ali dovoljan je jedan, samo jedan, da od te Zadužbine napravi smrdljivo đubrište. Samo jedan! Jedan da počisti iz svemira njihove pigmejske brodove."

"Da ih imam i tuce, ne bih napao njihovu planetu."

"A koliko bi se njihova planeta održala kad bi im trgovina bila upropašćena, a tovari igračaka i drangulija uništeni?"

"Te igračke i drangulije znače novac", uzdahnu on, "mnogo novca."

"Ali kada bi imao samu Zadužbinu, zar ne bi imao sve što ona ima? A kada bi uživao poštovanje i zahvalnost mog oca, ne bi li imao

mного više nego što bi ti Zadužbina ikada mogla pružiti? Prošle su tri godine, i više, od dana kada je ovde bio onaj varvarin sa onim svojim budžaklijskim mađioničarskim predstavama. Dosta je vremena prošlo."

"Draga moja." Komodor se okrenu i pogleda je u lice. "Starim. Umoran sam. Nisam više dovoljno gibak da mogu podneti tvoja čegrtava usta. Kažeš da znaš da sam odlučio. I jesam. Gotovo je, između Korelije i Zadužbine je rat."

"Najzad!" Komodorina prilika kao da izraste, a oči joj zablistaše. "Konačno si se opametio, ali tek kada si odrtaveo. Kad postaneš gospodar ove zabiti, možda ćeš postati dovoljno ugledan da nešto značiš i u Carstvu. Jednom ćemo i mi moći da napustimo ovaj varvarski svet i posetimo dvor vicekralja. Zaista ćemo moći."

Ona s osmehom odjezdi, držeći jednu ruku na boku. Kosa joj je sijala na svetlosti.

Komodor malo pričeka, a onda se sa zlovoljom i mržnjom obrati zatvorenim vratima: "A kad postanem gospodar onoga što ti zoveš zabit, možda ću biti dovoljno ugledan da se lišim naduvenosti tvoga oca i jezika njegove kćeri. Zauvek!"

17.

Nadporučnik sa Tamne magline užasnuto je zurio u ekran. "O, Galaksijo!" Ono što je trebalo da bude uzvik pretvori se u šapat. "Šta je ovo?"

Bio je to brod, ali veliki kao kit prema kome je tamna maglina bila ribica belica; na njegovom boku nalazio se simbol Carstva, svemirski brod i sunce. Sve brodske sirene za uzbunu počеше histerično da zavijaju.

Naređenja su bila izdata. Tamna maglina se pripremi da beži ukoliko bude mogla, a da se bori ukoliko bude morala; dole, iz odaje sa ultratalasnim uređajima, u hipersvemir poleteše poruke za Zadužbinu. Bile su ponavljane do u beskraj! Delom je to bila molba za pomoć, a najviše upozorenje na opasnost.

18.

Prelistavajući izveštaje Hober Melou je umorno protezao noge. Dve godine na gradonačelničkom položaju malo su ga pripitomile, učinile ga malo mekšim i strpljivijim, ali ga nisu naučile da voli zvanične izveštaje i zatupljujući činovnički žargon kakvim se obično pišu.

"Koliko su brodova pogodili?" upita Džel.

"Četiri su oštetili na zemlji, a za dva se ništa ne zna. Svi ostali su na broju i bezbedni." Melou progundā: "Trebalo je da se bolje pokažemo, ali, ipak, to je samo ogrebotina."

Kako nije dobio nikakav odgovor, Melou podiže pogled: "Da li te nešto brine?"

"Voleo bih da Sat što pre stigne ovamo", stiže gotovo nevezan odgovor.

"Ah, da, sad ćemo čuti još neko predavanje o unutrašnjem frontu."

"Ne, nećemo", odbrusi Džel, "ali ti si tvrdoglav, Melou. Moguće je da si inostranu situaciju razradio do najsitnijih pojedinosti, ali nikada nisi nikakvu pažnju posvetio onome što se dešava ovde, na našoj planeti."

"To je tvoj posao, zer ne? Zbog čega sam te postavio za ministra za obrazovanje i propagandu?"

"Očigledno, da bi me preuranjeno i bedno oterao u grob, ako bi čovek sudio po podršci koju mi pružaš. Tokom poslednjih godinu dana uši sam ti probio pričom o rastućoj opasnosti od Sata i njegove Religiozne stranke. Čemu će poslužiti tvoji planovi, ukoliko Sat iznudi vanredne izbore i izbaci te?"

I onaj tvoj sinoćni govor o prepuštanju izbora Satu, uz osmeh i pljeskanje po leđima. Da li je baš bila potrebna tolika otvorenost?"

"Zar se na taj način ne oduzima Satu njegovo sopstveno oružje?"

"Ne", naglo reče Džel, "ili bar ne onako kako si ti to uradio. Tvrdiš da si sve predvideo, a ne objašnjavaš zbog čega si tri godine trgovao sa Korelijom isključivo u njihovu korist. Tvoj jedini ratni plan svodi se na to da se bez borbe povučesh. Otvoreno najavljuješ pat-

poziciju. Ne obećavaš nikakvu ofanzivu, čak ni u budućnosti. Tako mi Galaksije, Melou, šta ja mogu da učinim sa takvom zbrkom?"

"Nema u tome privlačnosti?"

"Time ne možeš da utičeš na mase."

"To je isto."

"Melou, probudi se. Imaš dve mogućnosti. Ili ćeš narodu dati dinamičnu spoljnu politiku, bez obzira na to kakvi su tvoji lični planovi, ili ćeš na kraju, ipak, doći do nekog kompromisa sa Satom."

Melou odgovori: "U redu, prvo mi nije uspelo, da pokušamo s drugim. Sat je upravo stigao."

Sat i Melou se nisu licem u lice susreli još od suđenja pre dve godine. Nijedan od njih nije mogao u onom drugom da otkrije neku promenu, izuzev što je suptilna atmosfera oko svakog od njih sasvim jasno ukazivala na to da su uloge vladara i izazivača promenjene.

Sat sede ne rukovavši se.

Melou mu ponudi cigaru, a onda upita: "Neće ti smetati ako Džel ostane? Žarko žudi za kompromisom. Može da posreduje ukoliko dođe do žučnih scena."

Sat sleže ramenima: "Kompromis bi bio dobar za tebe. U jednoj drugoj prilici zatražio sam od tebe da izneseš svoje uslove. Pretpostavljam da su uloge sada izmenjene."

"Tvoja pretpostavka je tačna."

"Kad je tako... ovo bi bili moji uslovi. Moraš prekinuti s politikom neveštog ekonomskog podmićivanja i trgovine spravama, a vratiti se na delu proverenoj spoljnoj politici naših otaca."

"Misliš na osvajanje pomoću misionara?"

"Tačno."

"I bez toga nema kompromisa?"

"Bio bi nemoguć."

"Hm!" Melou je polagano palio, a zatim duboko uvlačio i ispuštao dim sve dok se vrh njegove cigare nije zažario. "U Hardinovo doba, kada je osvajanje pomoću misionara bilo nešto novo i radikalno, ljudi kao ti su mu se opirali. Sada je ono provereno, isprobano, posvećeno... sve ono što bi jedan Džorej Sat smatrao dobrim. Ali reci, kako bi nas ti izvukao iz naše sadašnje gužve?"

"Tvoje sadašnje gužve. S tim ja nemam ništa."

"Smatraj da je pitanje odgovarajuće ispravljeno."

"Uputna bi bila snažna ofanziva. Pat-pozicija koja tebe kao da zadovoljava, fatalna je. Njome priznajemo svoju slabost pred svetovima Periferije, a tu je najvažniji utisak snage, jer nema tog lešinara među njima koji se ne bi, zbog dobrog komada lešine, priključio napadu. Ti bi to morao znati. Ti si sa Smirna, zar ne?"

Melou kao da preču smisao te primedbe. On upita: "Ako pobediš Koreliju, šta biva sa Carstvom? Ono je, znaš, pravi neprijatelj."

Slab osmeh povi uglove Satovih usana: "Oh, ne, tvoj izveštaj o poseti Siveni bio je potpun. Vicekralj Normanskog sektora zainteresovan je za stvaranje nezadovoljstva na Periferiji zbog svoje sopstvene koristi, ali to je samo sporedna stvar. On neće staviti sve na kocku zbog nekakve ekspedicije na ivicu Galaksije, kad ima pedeset neprijateljski raspoloženih suseda i Cara protiv koga može da se pobuni. Parafraziram tvoje rođene reči."

"Oh, moglo bi se desiti da to učini, Sate, ukoliko bude mislio da smo dovoljno ojačali da postanemo opasni. A to može pomisliti ako Koreliju zbrisemo u frontalnom napadu. Morali bismo biti mnogo lukaviji."

"Na primer kako..."

Melou se zavalio u stolici. "Sate, pružiću ti priliku. Nisi mi potreban, ali te mogu iskoristiti. Zato ću ti reći u čemu je stvar, a ti onda možeš ili da mi se pridružiš i prihvatiš mesto u koalicionoj vladi, ili da i dalje izigravaš mučenika i truneš u zatvoru."

"Jednom si već pokušao s tim trikom."

"Onda se nisam mnogo trudio, Sate. Sada je pravi čas. Slušaj me." Melou napola zažmuri.

Kada sam se po prvi put spustio na Koreliju", započe, "komodora sam podmitio đidama i spravicama koje spadaju u uobičajeni asortiman svakog trgovca. U početku je to imalo svrhu samo da nam obezbedi ulazak u čeličanu. Drugih planova nisam imao, ali taj mi je uspeo. Tek posle posete Carstvu po prvi put sam tačno shvatio u kakvo oružje možemo pretvoriti trgovinu.

Ovo što nam predstoji, Sate, predstavlja Seldonovu krizu, a Seldonove krize ne rešavaju pojedinci već istorijske sile. Kada je planirao tok naše buduće istorije Hari Seldon nije računao na sjajne

herojske podvige, već na široki zamah privrede i sociologije. Stoga se rešenja za razne krize moraju ostvariti onim snagama koje su nam u datom trenutku dostupne. U ovom slučaju to je trgovina."

Sat skeptički podiže obrve i iskoristi stanku: "Nadam se da mi inteligencija nije manja od prosečne, no činjenica je da tvoje nedorečeno predavanje nije baš mnogo jasno."

"Biće", odvrati Melou. "Uzmimo da je do sada moć trgovine bila potcenjena. Mislilo se da je neophodno sveštenstvo pod našom kontrolom da bi ona postala moćno oružje. To nije baš tako, a ovo je moj doprinos Galaktičkoj situaciji. Trgovina bez sveštenika! Samo trgovina. Dovoljno je jaka. Budimo vrlo jednostavni i određeni. Korelija je sada u ratu sa nama. Usled toga obustavljena je i naša trgovina s njom. Međutim, u protekle tri godine ona je svoju privredu sve više i više zasnivala na atomskoj tehnici koju smo mi uveli i koju jedino mi možemo produžiti da isporučujemo; primetićeš da ovo uprošćavam kao osnovnu računsku radnju. Šta misliš da će se desiti kada mali atomski generatori počnu da otkazuju, a jedna naprava za drugom prestane da radi?"

Prve na redu su sprave za domaćinstvo. Posle pola godine ovakve pat-pozicije, koje se ti toliko gnušaš, ženin atomski nož neće raditi. Njen štednjak će početi da se kvari. Mašina za pranje posuđa neće obavljati posao kako valja. Jednog vrelog letnjeg dana regulator temperature i vlažnosti u njenom domu će zamreti. Šta se onda događa?"

Čekao je na odgovor, a Sat mu mirno uzvratil: "Ništa. U ratu ljudi trpe mnoge stvari."

"Sasvim tačno. Trpe. U neograničenom broju slaće svoje sinove da ginu groznom smrću u pokvarenim svemirskim brodovima. Podnosiće neprijateljsko bombardovanje, čak i ako zbog toga budu morali da žive na bajatom hlebu i smrdljivoj vodi u pećinama na pola milje pod zemljom. Međutim, teško je izdržati male stvari kad ne postoji patriotski zanos zbog neposredne opasnosti. Biće to pat-pozicija. Neće biti žrtava, bombardovanja, ni bitaka.

Imaće samo nož koji ne seče, štednjak na kome se ne može kuvati i kuću u kojoj se zimi smrzavaju. To će stvoriti nezadovoljstvo i narod će gundati."

Čudeći se, Sat polako upita: "Čoveče, ti u to polažeš nade? Šta očekuješ? Ustanak domaćica? Neku žakeriju? Pobunu mesara i bakalina koji mašu satarama i noževima uzvikujući: 'Vratite nam, zaboga, naše bleštavobebe atomske mašine za pranje rublja.'"

"Ne, gospodine", nestrpljivo odbrusi Melou, "to ne, ali očekujem opšte gundanje i nezadovoljstvo koje će se kasnije proširiti i na važnije ličnosti."

"A koje bi to važnije ličnosti bile?"

"Proizvođači, vlasnici fabrika, industrijalci iz Korelije. Kad proteknu dve godine u pat-poziciji mašine po fabrikama će jedna po jedna početi da otkazuju. Ta industrijska preduzeća, koja smo sva do jednog opremili našim novim atomskim uređajima, odjednom će se naći na rubu propasti. Teška industrija će odjednom i en masse ustanoviti da poseduje mašine za staro gvožđe koje ne rade."

"Fabrike su im, kao što znaš, sasvim dobro radile pre tvog dolaska, Melou."

"Da, Sate, radile su... uz dvadeseti deo današnjeg profita, a da ne pominjemo troškove njihovog vraćanja u prvobitno, preatomske stanje. Koliko će se održati komodor kada industrijalac, finansijer i prosečan čovek budu protiv njega?"

"Onoliko koliko bude hteo, čim se bude prisetio da nabavi nove atomske generatore od Carstva."

Melou se veselo nasmeja. "Pogrešio si, Sate, pogrešio si onoliko koliko i sam komodor. Potpuno si pogrešio i ništa nisi shvatio. Pazi, čoveče, Carstvo ne može ništa da im nadoknadi. Carstvo je uvek bilo carstvo divovskih sredstava. Sve su računali u planetama, sunčanim sistemima, u čitavim sektorima Galaksije. Generatori su im džinovski, jer su im se i razmišljanja kretala u džinovskim razemerama.

Ali mi, mi, naša mala Zadužbina, naša jedina planeta gotovo bez ikakvih rezervi metala, mi smo morali da iziđemo na kraj sa skučenom privredom. Naši generatori su morali da budu veličine naprstka, jer smo samo toliko metala mogli da potrošimo. Morali smo da razvijemo nove tehnike i nove metode, tehnike i metode koje Carstvo nije u stanju da sledi, jer se toliko degenerisalo da više nije kadro da ostvari nikakav stvarni životni napredak u nauci.

I pored svih njihovih atomskih polja, dovoljno velikih da zaštite brod, grad ili celu planetu, nikada ne bi mogli da naprave polje koje bi čuvalo pojedinca.

Da bi jedan grad snabdevali svetlošću i toplotom imaju šestospratne motore, video sam ih, dok bi naš stao u ovu sobu. Kad sam jednom od njihovih atomskih stručnjaka rekao da olovna kapsula veličine oraha sadrži atomski generator, gotovo da se zagrcnuo od neverice.

Pa i svoje sopstvene kolose više ne poznaju. Mašine rade automatski iz pokolenja u pokolenje, a oni što se o njima staraju pripadaju naslednoj kasti koja bi bila bespomoćna kad bi makar jedna jedina D-cev u celoj toj ogromnoj strukturi pregorela.

Ceo ovaj rat je bitka između ova dva sistema; između Carstva i Zadužbine; između velikog i malog. Da bi zgrabili kontrolu nad svetom podmićuju ogromnim brodovima koji mogu voditi boj, ali nemaju nikakav ekonomski smisao. Nasuprot tome, mi podmićujemo stvarčicama nekorisnim u ratu, ali bitnim za blagostanje i zaradu.

Jedan kralj ili komodor primiće brodove, pa i ratovati. U istoriji je uvek bilo samovoljnih vladara koji su dobrobit svojih podanika trampili za ono što su oni smatrali čašću, slavom i osvajanjem. Međutim, u životu su važne male stvari... a Asper Argo neće odoleti privrednoj krizi koja će za dve ili tri godine zahvatiti celu Koreliju."

Sat je stajao pored prozora, okrenut leđima Melouu i Dželu. Već je bio sumrak, a ono nekoliko zvezda, raštrkanih tu na samom rubu Galaksije, treperilo je na magličastoj i paperjastoj pozadini Sočiva, gde su se nalazili ostaci još moćnog Carstva koje je s njima zaratilo.

Sat reče: "Ne, nisi ti taj čovek."

"Ne veruješ mi?"

"Hoću da kažem da nemam poverenja u tebe. Suviše si slatkorečiv. Lepo si me namagarčio, onda, prilikom svog puta na Koreliju, kada sam mislio da te držim na uzdi. Kada sam mislio da sam te na suđenju saterao u ugao, izmigoljio si se i pomoću demagogije dospeo pravo u gradonačelničku stolicu. Kod tebe ništa nije neposredno; ne postoji nijedan motiv iza koga ne stoji drugi; nijedna izjava a da nema tri smisla.

Pretpostavimo da si izdajica. Pretpostavimo da ti je poseta

Carstvu donela njegovu novčanu pomoć i obećanje da ćeš vladati. Tvoji postupci bili bi upravo ovakvi kakvi su. Izazvao bi rat, pošto bi ojačao neprijatelja. A za sve bi našao uverljivo objašnjenje, toliko uverljivo da bi svakog ubedilo."

"Hoćeš, dakle, da kažeš da nema kompromisa?" blago upita Melou.

"Hoću da kažem da se moraš ukloniti, milom ili silom."

"Već sam te upozorio na to šta je alternativa saradnji."

U iznenadnom nastupu osećanja, Džorejnu Satu navali krv u lice: "Opominjem te, Hobere Meloue sa Smirna, ukoliko me budeš uhapsio neće biti milosti. Moje ljude ništa neće sprečiti da šire istinu o tebi, običan narod Zadužbine će se ujediniti protiv svog tuđinskog vladara. On poseduje svest o sudbini kakvu jedan Smirnjanin nikada ne može imati... i ta svest će te uništiti."

Hober Melou mirno reče dvojici stražara koji upravo uđoše: "Vodite ga. Uhapšen je."

Sat reče: "Bila je to tvoja poslednja prilika."

Melou zgnječi cigaru, ne pogledavši ga.

Posle pet minuta, Džel se promeškolji i umorno reče: "Pošto si upravo stvorio mučenika, šta ćemo sad?"

Melou prestade da se igra pepeljarom i podiže pogled. "Nije to onaj nekadašnji Sat. Ovaj je kao bik kome je krv navalila u oči. Galaksije mi, on me mrzi."

"Utoliko je opasniji."

"Opasniji? Besmislica! Izgubio je svaku moć rasuđivanja."

Džel turobno primeti: "Suviše si samouveren, Melou. Previđaš mogućnost narodnog ustanka."

"Siguran si u sebe!"

"Siguran sam u Seldonovu krizu i istorijsku vrednost njihovih rešenja, spoljnu i unutrašnju. Ima nešto što nisam rekao Satu malopre. On je pokušao da samu Zadužbinu kontroliše pomoću religioznih snaga, kao što je kontrolisao Spoljne svetove, i nije uspeo, što je najpouzdaniji znak da je religija odigrala svoju ulogu u Seldonovom planu.

Privredna kontrola dejstvuje drugačije. Da parafraziram onaj tvoj čuveni citat Salvora Hardina, loš je onaj atomski blaster koji ne

nišani u dva pravca. Ukoliko je Korelija napredovala pomoću naše trgovine i mi smo. Ukoliko korelijske fabrike propadnu bez naše robe i ukoliko blagostanje Spoljnih svetova iščezne zbog trgovačke izolacije, propašće i naše fabrike, a iščeznuti i naše blagostanje.

Nema nijedne fabrike, nijednog trgovačkog centra ili brodske kompanije koja nije pod mojom kontrolom i koju ne bih mogao da smrvim ukoliko bi Sat pokušao da potpiri revoluciju. Tamo gde njegova propaganda prođe, ili gde izgleda da bi mogla uspeti, postaraću se da nestane blagostanja. Gde ne bude imala uspeha i dalje će vladati blagostanje, jer će moje fabrike uvek raditi punom parom.

Ovakav način razmišljanja me čini sigurnim da će se stanovnici Korelije pobuniti izjašnjavajući se za blagostanje. Siguran sam da se mi protiv njega nećemo buniti. Igra će biti odigrana do samog kraja."

"Znači", reče Džel, "uvodiš plutokratiju. Od nas stvaraš zemlju dućandžija i bogatih trgovaca. Kakva nam je onda budućnost?"

Melou podiže svoje sumorno lice i jarosno viknu: "Što bi budućnost bila moja briga? Nema sumnje da je Seldon predvideo budućnost i izvršio pripreme za nju. U vremenu koje dolazi nastupiće nove krize onda kada moć novca odumre kao sila kao što je to upravo slučaj sa religijom. Neka moji naslednici rešavaju te nove probleme, kao što sam ja rešio problem današnjice."

KORELIJA - ...I tako se, posle tri godine rata koji će u istoriji svakako ostati zabeležen kao rat u kome se najmanje ratovalo, Republika Korelija bezuslovno predala, a Hober Melou je u srcima žitelja Zadužbine zauzeo mesto pored Harija Seldona i Salvora Hardina.

ENCIKLOPEDIJA GALAKTIKA

Sadržaj

Prvi deo: PSIHOISTORIČARI

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

Drugi deo: ENCIKLOPEDISTI

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

Treći deo: GRADONAČLNICI

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.

Četvrti deo: TRGOVCI

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

5.

6.

Peti deo: BOGATI TRGOVCI

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.